

1

PANORAMA INTERNACIONAL

RESUM

El fort creixement real del comerç exterior al llarg del quadrienni 2002-2005 es troba a la base de la recuperació econòmica mundial. Així, el model econòmic mundial està representat pels Estats Units d'Amèrica, com a gran mercat mundial de consum i com a veritable locomotora de la demanda neta mundial, la qual genera feina, ocupació i reactivació econòmica a la resta de l'economia del món.

Els saldos comercials estan desequilibrats per l'enorme dèficit comercial dels Estats Units, que s'estima d'uns 800.000 milions de dòlars, xifra que equival a més del 7,5% del seu PIB i al 8% del comerç mundial de mercaderies. En contrapartida, els saldos són positius per a Alemanya (el 4,5% del PIB), per al Japó (el 6% del PIB) i per a la Xina (el 5,5% del PIB).

El Fons Monetari Internacional (FMI) aposta perquè aquest entorn favorable es mantengui amb vista als anys 2006 i 2007, amb unes taxes de creixement semblants al 2004, que són entorn del 4,8% per a l'economia mundial. En general, continuen subsintint motius d'incertesa. D'aquests motius, l'FMI en destaca els següents: els preus del petroli es poden veure fora control si es donen falses expectatives i/o infravaloracions sobre la seva evolució en els mercats futurs —sigui pel marge estret que hi ha per reaccionar enfront d'incerteses geopolítiques, sigui perquè el creixement de la demanda superi clarament l'oferta—; l'acabament d'un cicle de tipus d'interès baixos, que ha respost a unes polítiques monetàries molt expansives; l'augment dels desequilibris mundials, ja que no és fàcil jugar una devaluació pactada del dòlar amb una revalorització de les monedes dels principals països asiàtics exportadors i dels exportadors de petroli, i per la pandèmia de la grip aviària, atenent-ne el potencial efecte desestabilitzador del comerç mundial; per les incerteses geopolítiques, i per la dificultat de tirar endavant la Ronda Doha per a la liberalització del comerç mundial.

En el cas dels Estats Units, totes les previsions denoten una certa desacceleració del creixement del país per al bienni 2006-2007. Aquesta desacceleració es deu bàsicament al canvi d'orientació de la política monetària amb augment continuats del tipus d'interès. Les previsions de primavera de la Comunitat Europea donen una certa recuperació del PIB de la UE-12 a partir del 2005, amb una acceleració el 2006 en el creixement de gairebé un punt. L'assignatura pendent de l'economia europea és com millorar les condicions de demanda i la introducció de les noves tecnologies, i la dels Estats Units és com millorar els seus desequilibris fiscals i del sector exterior.

Segons el darrer Informe sobre l'ocupació al món (2004-2005), que prepara l'Organització Internacional del Treball (OIT), s'estima que 550 milions de persones no superen el llindar d'ingressos d'un dòlar per dia i viuen en la pobresa extrema.

1.1.

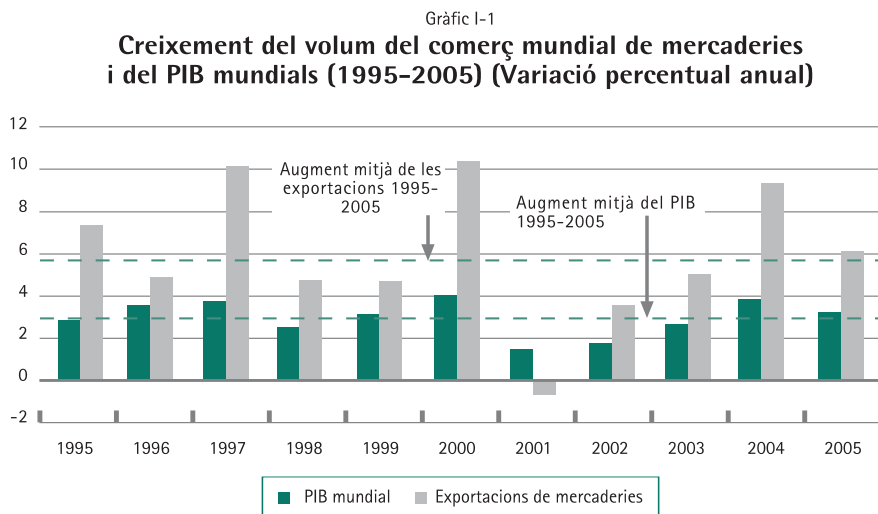
L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I DE LES GRANS REGIONS ECONÒMIQUES

Segons les dades de l'informe de primavera de l'Organització Mundial del Consum (OMC), es confirma el creixement de les exportacions mundials de mercaderies, que l'any 2005 aconsegueixen una taxa real del 6% (tres punts per sota del 2004).¹ El fort creixement real del comerç exterior al llarg del quadrienni 2002-2005 es troba a la base de la recuperació econòmica mundial. (Vegeu el gràfic I-1.)

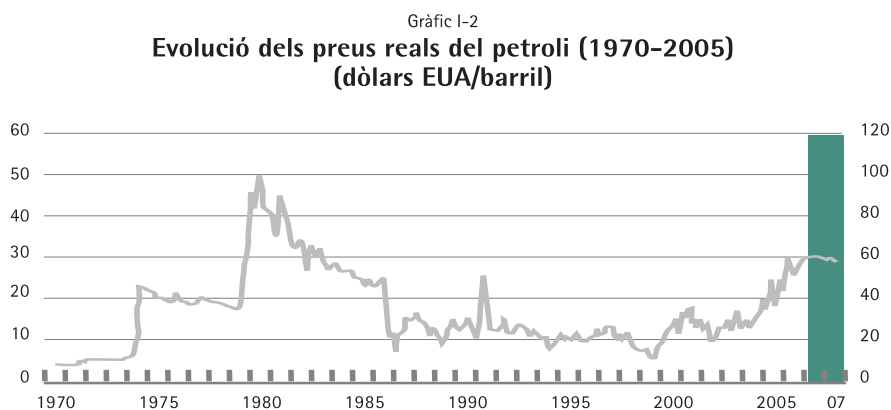
El creixement nominal de les exportacions de mercaderies va ser del 13%, de manera que se supera per primera vegada la xifra dels deu bilions de dòlars, que es desglossa en un creixement real del 6% i en un creixement dels preus en dòlars del 6,5% (-4,5 punts menys que el 2004). Aquesta desacceleració dels preus internacionals no ha afectat els mercats de l'energia, ja que l'alça dels preus dels combustibles s'ha incrementat quatre punts, de manera que creix el 35%.² El preu

1. Aquesta desacceleració es deu a la feble conjuntura internacional des del segon semestre del 2004 fins al segon trimestre del 2005.

2. L'increment de la demanda mundial (especialment dels Estats Units, de la Xina i de l'Índia), juntament amb la situació d'incertesa sobre la situació geopolítica i sobre les reserves disponibles, i al costat de l'absència d'excés de capacitat de producció, són algunes de les causes que s'han assenyalat per explicar l'augment dels preus del petroli.

Font: OMC.

Font: OMC.

mitjà del petroli es va situar en els 41,3 dòlars per barril, la qual cosa suposa un increment de gairebé onze dòlars en relació amb el 2004.³ (Vegeu el gràfic I-2.)

Per grans regions econòmiques, cal destacar que la Unió Europea dels Vint-i-cinc

(UE-25) representa l'àrea comercial més important del món, amb un pes del 39,4% respecte del total de les exportacions mundials (-2,4 punts menys que l'any anterior) i un creixement del 7% (sis punts per sota del creixement mundial). Això representa el menor creixement per grans regions

3. El Fons Monetari Internacional calcula que per cada augment de 10 dòlars en el barril de petroli l'any següent el creixement mundial es redueix 0,3 punts percentuals i la inflació mundial augmenta 0,25 punts addicionals.

QUADRE I-1. COMERÇ MUNDIAL DE MERCADERIES, PER GRANS REGIONS (2003-2005)*

	Exportacions				Importacions			
	Valor 2005	Variació percentual 2003	anual 2004	2005	Valor 2005	Variació percentual 2003	anual 2004	2005
Món	10.121	17	21	13	10.481	17	22	13
Amèrica del Nord	1.478	5	14	12	2.285	8	16	14
Estats Units	904	4	13	10	1.733	9	17	14
Amèrica del Sud i Central ^a	351	15	29	25	294	6	28	22
Europa	4.353	19	20	8	4.521	20	20	8
Unió Europea (25)	3.988	19	19	7	4.120	20	20	8
CEI	342	27	36	29	216	27	31	25
Àfrica	296	26	30	29	248	21	29	16
Orient Mitjà	529	20	30	36	318	15	26	19
Àsia	2.773	19	25	15	2.599	20	27	16
Xina	762	35	35	28	660	40	36	18
Japó	596	13	20	5	516	14	19	14

* Mils de milions de dòlars i percentatges.

a. Inclou el Carib.

Font: OMC.

econòmiques, malgrat que l'euro va perdre valor enfront del dòlar eliminada l'apreciació soferta al llarg del 2004. L'Àsia és la segona zona comercial, amb una participació del 27,4% (+0,5 punts més que l'any anterior) i una creixuda del 15% (dos punts per sobre del creixement mundial), i suposa el creixement més important per grans regions econòmiques. La tercera zona en importància és Amèrica del Nord, que significa el 14,6% (-0,4 punts menys que l'any anterior), amb un creixement del 12% (un punt per sota del creixement mundial). (Vegeu el quadre I-1.)

Per països, els únics que representen una quota exportadora mundial superior al

5% són Alemanya (9,3%),⁴ els Estats Units d'Amèrica (8,7%), la Xina (7,3%) i el Japó (5,7%). D'aquests països, només la Xina creix per sobre de la mitjana mundial (+15 punts). Els Estats Units creixen tres punts per sota; Alemanya, sis punts per sota, i el Japó, vuit punts per sota. Espanya és la dessetena potència exportadora mundial: representa l'1,8% i creix el 2% (onze punts per sota de la mitjana mundial). (Vegeu el quadre I-2.)

La primera potencia importadora mundial és els Estats Units d'Amèrica, que representen el 16,1% del total. Alemanya n'és la segona, amb una quota del 7,2%, seguida de la Xina, amb una quota del 6,1%. El

4. Les empreses alemanyes han creat més de quatre milions d'ocupacions a l'exterior, especialment a l'est d'Europa i a la Xina. Els grans grups empresarials que cotitzen a la borsa de Frankfurt obtenen les dues tercers parts de la xifra de negocis a l'exterior, amb un notable increment dels guanys empresarials. La contrapartida és el creixement de l'atur, que ha arribat gairebé als cinc milions d'aturats.

**QUADRE I-2. PRINCIPALS EXPORTADORS I IMPORTADORS
EN EL COMERÇ MUNDIAL DE MERCADERIES (2005)***

Ordre	Exportadors	Valor	Part	Variació percentual anual	Ordre	Importadors	Valor	Part	Variació percentual anual
1	Alemanya	970,7	9,3	7	1	Estats Units	1732,7	16,1	14
2	Estats Units	904,3	8,7	10	2	Alemanya	774,1	7,2	8
3	Xina	762,0	7,3	28	3	Xina	660,1	6,1	18
4	Japó	595,8	5,7	5	4	Japó	516,1	4,8	14
5	França	459,2	4,4	2	5	Regne Unit	501,2	4,7	6
6	Països Baixos	401,3	3,9	12	6	França	495,8	4,6	5
7	Regne Unit	377,9	3,6	9	7	Itàlia	379,7	3,5	7
8	Itàlia	366,8	3,5	4	8	Països Baixos	357,9	3,3	12
9	Canadà	359,6	3,5	14	9	Bèlgica	320,4	3,0	22
10	Bèlgica	329,6	3,2	7	10	Canadà	320,1	3,0	14
	Tot el món ^a	10.393,1	100,0	13		Tot el món ^a	10.753,1	100,0	13

* Mils de milions de dòlars i percentatges.

a. Inclou una quantitat significativa de reexportacions o d'importacions destinades a la reexportació.

Font: OMC.

Japó, el Regne Unit i França es troben amb una quota a l'entorn del 5%. D'aquestes potències, només la Xina, els Estats Units i el Japó creixen per sobre de la mitjana mundial, que és en una taxa del 13%. Espanya és la dotzena potència importadora mundial: representa un 2,6% de quota i creix un 7%. (Vegeu l'apartat 3.1.)

Tal com dèiem en la MEMÒRIA de l'any passat, els saldos comercials estan desequilibrats per l'enorme dèficit comercial dels Estats Units, que s'estima en uns vuit-cents mil milions de dòlars, que equivalen a més del 7,5% del seu PIB i al 8% del comerç mundial de mercaderies. En contrapartida, els saldos són positius per a Alemanya (el 4,5% del PIB), per al Japó (el 6% del PIB) i

per a la Xina (el 5,5% del PIB), si bé amb l'agreujament que, de cada cop més, el dèficit comercial dels Estats Units es concentra a la Xina, que ara representa ja una quarta part del total. Si continua aquesta progressió, es preveu que el dèficit dels Estats Units arribarà al bilió de dòlars al final d'aquesta dècada, més o menys el mateix volum de reserves de dòlars en mans de les autoritats xineses. Això representa per als Estats Units la necessitat de trobar diàriament en els mercats internacionals més de dos mil milions de dòlars diaris de finançament internacional, que en bona part provenen de les compres de bons i accions a aquest país procedents de la Xina i dels països exportadors de petroli.⁵

5. Amb el ritme actual, s'estima que les inversions estrangeres als Estats Units es poden fer amb la meitat del seu capital productiu. Exemples d'això són els casos de l'OPA de la petroliera xinesa Cnooc per comprar la petroliera Unocal de Califòrnia i l'adjudicació del contracte de gestió dels ports americans a una empresa àrab amb seu a Dubai.

Així, el model econòmic mundial està representat pels Estats Units d'Amèrica, com a gran mercat mundial de consum i com a veritable locomotora de la demanda neta mundial, la qual genera feina, ocupació i reactivació econòmica a la resta de l'economia del món.

Entre els factors que han possibilitat que s'hagin recuperat el comerç mundial i el creixement econòmic cal esmentar l'acomodació de les polítiques monetàries i fiscals per tal de consolidar la recuperació

del cycle econòmic, amb tipus d'interès reals baixos, amb dèficits públics relativament alts en les principals economies occidentals, i amb la recuperació dels principals mercats borsaris internacionals.⁶

El Fons Monetari Internacional aposta perquè aquest entorn favorable es pugui mantenir amb vista als anys 2006 i 2007, amb taxes de creixement semblants a les del 2004, que són entorn del 4,8% per a l'economia mundial. (Vegeu el quadre I-3.)

QUADRE I-3. TIPUS D'INTERÈS A CURT TERMINI ALS MERCATS NACIONALS

Data	Zona de l'euro Subhastes BCE	Estats Units Nivell objectiu de la Reserva Federal	Japó	Regne Unit Tipus d'intervenció Banc d'Anglaterra
25/6/03	2,00	1,00	0,10	3,75
30/6/04	2,00	1,25	0,10	4,40
10/8/04	2,00	1,50	0,10	4,70
21/9/04	2,00	1,75	0,10	4,75
10/11/04	2,00	2,00	0,10	4,75
14/12/04	2,00	2,25	0,10	4,75
2/2/05	2,00	2,50	0,10	4,75
22/3/05	2,00	2,75	0,10	4,75
3/5/05	2,00	3,00	0,10	4,75
30/6/05	2,00	3,25	0,10	4,75
4/8/05	2,00	3,25	0,10	4,50
9/8/05	2,00	3,50	0,10	4,50
20/9/05	2,00	3,75	0,10	4,50
1/11/05	2,00	4,00	0,10	4,50
1/12/05	2,25	4,00	0,10	4,50
13/12/05	2,25	4,25	0,10	4,50
31/1/06	2,25	4,50	0,10	4,50

Continua

6. Ara bé, les taxes són relativament inferiors l'any 2005 en relació amb el 2004. Així, el Dow Jones només va pujar el 3,5% l'any 2005.

QUADRE I-3. TIPUS D'INTERÈS A CURT TERMINI ALS MERCATS NACIONALS

Data	Zona de l'euro Subhastes BCE	Estats Units Nivell objectiu de la Reserva Federal	Japó	Regne Unit Tipus d'intervenció Banc d'Anglaterra
2/3/06	2,50	4,50	0,10	4,50
28/3/06	2,50	4,75	0,10	4,50
11/5/06	2,50	5,00	0,10	4,50
8/6/06	2,75	5,00	0,10	4,50
29/6/06	2,75	5,25	0,10	4,50
14/7/06	2,75	5,25	0,25	4,50
3/8/06	3,00	5,25	0,25	4,75
5/10/06	3,25	5,25	0,25	4,75

Fonts: Banc Central Europeu, Banc d'Espanya, Thomson Financial Datastream, La Caixa.

Per fonamentar aquestes previsions, l'FMI destaca tres característiques particulars, com són els diferencials positius dels tipus d'interès a curt termini dels Estats Units, juntament amb l'elevat nivell de liquiditat internacional, que facilita finançar sense problemes el dèficit exterior dels EUA;⁷ malgrat que l'increment dels preus del petroli es manté, el control internacional sobre les pressions inflacionistes,⁸ i la possibilitat que la corba dels tipus d'interès a llarg termini s'aplani per causa d'un particular comportament de les taxes d'inversió, que se situen per sota del seu creixement potencial, atesa la feblesa que presenta la demanda de consum en alguns mercats importants.⁹

Segons l'informe de primavera de l'FMI, aquestes previsions de creixement s'han de prendre amb una certa prevenció, ja que en general continuen subsint motius d'incertesa que poden fer decantar la balança de riscos cap al costat d'un progressiu deteriorament de la situació. D'aquests motius, l'FMI en destaca els següents:

- a) Els preus del petroli es poden veure fora control si es donen falses expectatives i/o infravaloracions sobre la seva evolució en els mercats futurs, sigui pel marge estret que hi ha per reaccionar enfront d'incerteses geopolítiques, sigui perquè el creixement de la demanda superi clarament l'oferta.

7. Entre d'altres coses, perquè els principals prestamistes són els primers interessats a mantenir la cotització del dòlar, per tal d'evitar la devaluació del valor dels títols creditors denominats en dòlars. Aquest fet es coneix amb el nom d'«equilibri de terror financer».

8. Aquestes previsions es basen en un escenari del preu del petroli estabilitzat entorn dels setanta dòlars per barril. L'altra raó s'atribueix als efectes beneficiosos de la globalització, que, en incrementar la competència dels mercats, provoca un efecte deflacionista, que s'estima en els darrers cinc anys de 0,3 punts percentuals a la zona euro i de 0,1 punts percentuals als Estats Units d'Amèrica.

9. És prou conegut l'excés de capacitat de producció a la Unió Europea, que provoca una pressió deflacionista dels mercats. Així, el creixement dels salaris reals a partir del 2003 és per sota dels salaris dels Estats Units i, a partir del 2004, fins i tot, per sota dels japonesos, de manera que es genera un problema de falta de demanda i de febles expectatives de creixement de la renda i de la inversió.

**QUADRE I-4. BALANÇA PER COMPTE CORRENT, PIB I COMERÇ MUNDIAL:
EVOLUCIÓ I PREVISIONS PER GRANS REGIONS ECONÒMIQUES (2001-2007)**

	OCDE							FMI							CE						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Balança per compte corrent																					
Unió Europea*	0,1	0,9	0,4	0,6	-0,2	-0,4	-0,3	-0,3	0,8	0,5	0,6	-0,3	—	0,2	0,0	0,8	0,4	0,5	0,1	-0,5	-0,3
Estats Units	-4,1	-4,8	-4,9	-5,7	-6,4	-7,2	-7,6	-3,8	-4,5	-4,7	-5,7	-6,4	-6,5	-6,5	-3,7	-4,4	-4,6	-5,6	-6,3	-7,0	-6,9
Japó	2,2	2,8	3,1	3,6	3,6	4,3	5,5	9,0	11,6	6,8	11,1	7,9	7,3	7,3	2,5	3,1	3,5	4,0	3,6	3,6	3,4
Món**	-1,1	-1,1	-1,2	-1,2	-1,9	-2,1	-2,1	-0,9	-0,9	-0,7	-0,9	-1,5	-1,7	-1,7	—	—	—	—	—	—	—
Creixement del PIB																					
Unió Europea*	1,7	1	0,5	1,8	1,4	2,2	2,1	1,9	0,9	0,7	2,1	1,3	2	1,9	1,9	0,9	0,7	2,0	1,3	2,1	1,8
Estats Units	1,2	2,4	3,1	4,4	3,5	3,6	3,1	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,4	3,3	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,2	2,7
Japó	-0,4	0,3	2,7	2,6	2,7	2,8	2,2	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7	2,8	2,1	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7	2,8	2,4
Món	1	1,8	2,2	3,4	2,8	3,1	2,9	2,6	3,1	4,1	5,3	4,8	4,9	4,7	—	—	—	—	—	—	—
Comerç mundial (saldo comercial de béns i serveis)																					
Unió Europea	—	—	—	—	—	—	—	1	1,2	1,1	-0,1	-1,1	-0,5	0,5	—	—	—	—	—	—	—
Estats Units	—	—	—	—	—	—	—	2,3	0,6	-0,9	-1,3	-2,6	-1,6	0,4	—	—	—	—	—	—	—
Japó	—	—	—	—	—	—	—	—	-0,6	-1,8	-3,6	-5,7	-5,6	-0,6	—	—	—	—	—	—	—
Món	0	3,6	4,5	9,4	7,5	9,3	9,1	0,5	0,8	1,1	-0,1	-1,3	-0,9	0,2	—	—	—	—	—	—	—

* Zona Euro per OCDE.

** Zona OCDE per OCDE.

*** Economies avançades.

Font: Informes de l'OCDE, FMI i CE.

- b) S'acaba un cicle de tipus d'interès baixos, que ha respost a unes polítiques monetàries molt expansives. (Vegeu el quadre I-3.)
- c) Augmenten els desequilibris mundials, ja que no és fàcil conjugar una devaluació pactada del dòlar amb una revalorització de les monedes dels principals països asiàtics exportadors i dels exportadors de petroli. (Vegeu l'apartat 1.2.)
- d) La pandèmia de la grip aviària pot tenir un potencial efecte desestabilitzador del comerç mundial.

En qualsevol cas, les perspectives per al 2006 i per al 2007 són de creixement, tal com mostren les previsions de primavera de la Unió Europea (UE), del Fons Monetari Internacional (FMI) i de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE). (Vegeu el quadre I-4.)

Els informes de primavera continuen remarcant que el creixement dels Estats Units reposa bàsicament en el creixement de la demanda interna, però també denoten un important desequilibri exterior en termes de la balança per compte corrent, que l'OCDE estima en el 7,6% per al 2007. (Vegeu l'apartat 1.2.)

Per contra, en el cas de la Unió Europea, de nou el motor del creixement econòmic és la demanda exterior, mentre que la demanda interna, especialment la de les famílies, presenta un pols molt feble a causa de la caiguda dels salaris reals, especialment en els casos d'Alemanya i

d'Itàlia, que, juntament amb Portugal, són les tres economies que presenten un menor potencial de creixement amb vista al 2007. (Vegeu l'apartat 1.3.)

Quant a l'Àsia, es pot destacar que, a part del fort creixement de la Xina i de l'Índia, per sobre dels dos dígitos, s'ha consolidat el creixement al Japó, amb un augment del 2,7% el 2005 i del 2,8% per al 2006, que són els millors resultats que s'obtenen des del 1997.¹⁰ (Vegeu l'apartat 1.4.)

1.2.

ELS ESTATS UNITS

En el cas dels Estats Units d'Amèrica totes les previsions denoten una certa desacceleració del creixement per al bienni 2006-2007, mentre que és la Unió Europea que preveu la major desacceleració, amb una pèrdua de -0,8 punts percentuals. Tot i així, el seu creixement se situa clarament per sobre del de la Unió Europea des de l'any 2002. (Vegeu l'apartat 1.3.)

L'alça del preu del petroli ha comportat un augment de la pressió inflacionista i un canvi d'orientació de la política monetària¹¹, amb alces continuades dels tipus d'interès, fet que ha contribuït, i explica en bona part, aquesta desacceleració.

Altrament, l'economia americana ha tornat a reproduir de nou la mateixa problemàtica dels dos dèficits, públic i exterior, que varen provocar una pèrdua del seu ritme de creixement al començament de la dècada dels

10. En el cas del Japó, el creixement dels salaris reals ja se situa per sobre dels Estats Units a partir de la segona meitat del 2005.

11. Vegeu l'apartat 1.2 (p. 8) de la *Memòria del CES 2004*.

anys noranta, si bé amb l'agreujament que ara el dèficit exterior és molt per sobre del dèficit públic. Per tant, la solució és més complexa, ja que no depèn només de la política econòmica dels Estats Units, sinó també dels acords internacionals a través de l'FMI o del Banc Mundial.¹² L'ajustament per la via de la devaluació del dòlar no és fàcil, ja que s'estima necessària una devaluació entorn del 30%, especialment amb les divises asiàtiques.

1.3.

LA UNIÓ EUROPEA

Les previsions de primavera de la Comunitat Europea ofereixen una certa recuperació del PIB de la UE-12 a partir del

2005, amb una acceleració el 2006 en el creixement de gairebé un punt, i un alentiment en el creixement de -0,3 punt percentuals el 2007, suposant que es compleixen les previsions emprades en l'evolució del preu del petroli. (Vegeu la nota 3.) En qualsevol cas, es tracta de taxes que de bell nou són per sota de les dels Estats Units i es confirma una vegada més el *gap* o el diferencial de creixement econòmic entre la Unió Europea i els Estats Units. Observau que per al període 2000-2007 la UE-12 només ha crescut per sobre dels Estats Units al llarg del bienni 2000 i 2001. (Vegeu el quadre I-5 i l'apartat 2.2.)

L'informe *Statiscal Annex of European Economy-Spring 2006* permet ampliar l'anàlisi que feiem l'any passat per explicar aquest diferencial de creixement econòmic.

QUADRE I-5. EVOLUCIÓ DE L'Ocupació, PRODUCTIVITAT, PIB, POBLACIÓ I PIB PER CÀPITA A LA UE-12 I ALS EUA (2000-2007)								
UE-12	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
PIB	3,8	1,9	0,9	0,7	2,0	1,3	2,1	1,8
Consum	2,3	1,5	1,0	0,9	1,1	1,0	1,4	1,0
Inversió	1,1	0,1	-0,3	0,2	0,5	0,5	0,9	0,5
Demanda final	3,3	1,2	0,4	1,3	2,0	1,6	2,3	1,6
Rendibilitat	112,5	112,8	113,0	112,6	115,0	114,4	114,2	114,8
Productivitat del treball	1,7	0,5	0,4	0,6	1,7	0,9	1,2	1,0
Productivitat total dels factors productius	1,5	0,1	-0,2	-0,1	1,1	0,3	0,7	0,5
Ocupació	2,5	1,6	0,7	0,4	0,8	1,0	1,0	1,0
Salari nominal per càpita	2,8	2,8	2,7	2,6	2,4	2,1	2,3	2,1
Salari real per càpita	0,3	0,4	0,8	0,6	0,5	0,2	0,2	-0,1
Taxa de canvi efectiva real	75,2	76,2	79,4	89,2	92,0	91,0	90,4	89,5

Continua

12. En la dècada dels vuitanta el dèficit públic va arribar al 6% del PIB i el dèficit exterior va assolir el 4%. Ara el dèficit exterior és gairebé el doble, mentre que el dèficit públic és a la meitat. Segons l'opinió de Martin Feldstein, president del Nacional Bureau of Economic Research (NBER), existeix el precedent del pacte de l'Hotel Plaza de Nova York, que varen signar l'any 1985 els ministres de Finances dels Estats Units, Alemanya, el Regne Unit i França. Ara caldria incorporar-hi la Xina i comptar amb el major protagonisme de l'FMI.

QUADRE I-5. EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ, PRODUCTIVITAT, PIB, POBLACIÓ I PIB PER CÀPITA A LA UE-12 I ALS EUA (2000-2007)

Estats Units	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
PIB	3,7	0,8	1,6	2,7	4,2	3,5	3,2	2,7
Consum	3,5	2,2	2,6	2,6	3,1	2,7	2,3	1,8
Inversió	1,2	-0,4	-0,7	0,6	1,5	1,4	1,1	0,8
Demanda final	4,5	0,9	2,3	3,2	5,0	3,8	3,6	2,6
Rendibilitat	124,6	122,1	126,4	130,1	133,9	131,7	130,3	128,0
Productivitat del treball	1,6	0,5	2,7	2,8	3,3	1,7	1,8	2,1
Productivitat total dels factors productius	1,0	-0,5	1,4	1,8	2,5	1,2	1,1	1,1
Ocupació	2,2	0,0	-0,3	0,9	1,1	1,8	1,4	0,6
Salari nominal per càpita	5,7	2,4	3,6	4,2	4,8	4,6	3,8	4,1
Salari real per càpita	3,1	0,3	2,1	2,2	2,2	1,7	1,5	2,6
Taxa de canvi efectiva real	125,3	130,6	128,3	116,3	109,6	108,8	111,1	111,9

Font: European Communities, 2006.

mic, ja que l'estudi estadístic proporciona una ampla informació sobre les macro-magnituds que condicionen el creixement econòmic a curt termini. Així, es pot observar un major creixement de la demanda de consum —al llarg de tots els anys— en l'economia dels Estats Units. Aquestes millors condicions de demanda han afavorit un clima més incentivador de les inversions, amb millors registres que els de la UE-12, excepte al llarg del bienni (2001-2002), les quals han facilitat una major acceleració del canvi tècnic i de la introducció de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) a l'economia dels Estats Units.¹³

Aquest bon comportament de les inversions americanes en la nova economia del coneixement ha permès generar uns avan-

tatges competitius clars a partir de l'any 2002 en termes de productivitat del treball i de productivitat total dels factors productius. Aquesta major eficiència productiva ha facilitat que s'hagin pogut pagar uns majors salaris reals per alimentar la major demanda de consum¹⁴ i, d'altra banda, que aquest major creixement salarial real s'hagi compensat amb els majors creixements de la productivitat, per la qual cosa no n'ha resultat afectada la rendibilitat de les inversions, que ha estat major que la de la UE-12 en tots els anys del període 1999-2007.

No cal dir que aquestes condicions favorables per a les inversions s'han vist afavorides per la millora de la taxa real d'intercanvi del dòlar en relació amb l'euro, especialment a partir del 2001, i pels baixos tipus d'interès fins al 2005.

13. Vegeu la Memòria del CES 2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, p. 10-12.

14. De fet, el major creixement de la demanda de consum no tan sols s'explica pel major creixement del salari real per càpita, sinó també pel major creixement de l'ocupació a partir del 2003.

Com sempre, l'assignatura pendent de l'economia europea és com millorar les condicions de demanda i la introducció de les noves tecnologies, i la dels Estats Units és com millorar els seus desequilibris fiscals i de sector exterior.

Davant aquest context d'alentiment del creixement econòmic, és difícil preveure que, de moment, el Banc Central Europeu endureixi molt més la política monetària, que fixa un objectiu central d'inflació entorn del 2%, el qual no perilla per la revalorització de l'euro enfront del dòlar, amb els efectes compensadors respecte de l'alça dels preus del petroli (vegeu l'apartat 1.1), i per la poca força amb què polsa a l'alça la demanda de consum de les famílies.¹⁵ (Vegeu l'apartat 2.3.)

1.4.

EL JAPÓ

L'economia japonesa va créixer un 2,7% el 2005, el creixement més important des del 1996. Així mateix, el 2006 millorarà el creixement una dècima, de manera que, igualment de la resta de les grans àrees econòmiques (els EUA i la UE), l'any 2007 mostrarà una lleugera desacceleració, de -0,7 punts percentuals. (Vegeu el quadre I-4.)

Des del punt de vista de la demanda, cal destacar la desacceleració en les taxes de creixement de les exportacions, que han passat d'un 13,9% el 2004 a un 6,9% el 2005, si bé s'espera una recuperació de 3,5 punts percentuals el 2006. El mateix succe-

eix amb la demanda de consum privat, que accelera el creixement, atesa la recuperació sostinguda dels salaris reals a partir del segon semestre del 2004. Aquesta recuperació de la demanda de consum ofereix ja una previsió d'inflació positiva a partir del segon trimestre del 2006 i permet afirmar la fi de la deflació al Japó.

1.5.

LA RESTA DEL MÓN

Els països emergents de l'Àsia més importants per les dimensions i pel dinamisme continuen sent la Xina i l'Índia, amb estimacions superiors als dos dígits. A l'Índia el creixement s'ha vist impulsat per un fort dinamisme de la demanda interna, mentre que a la Xina es manté el fort dinamisme del sector exterior i també un fort impuls de les inversions en infraestructures i en béns d'equipament, que incorporen un progrés tècnic accelerat.

A Iberoamèrica el creixement s'ha situat en un notable 4,3%, amb un fort impuls motivat per la recuperació dels preus dels productes bàsics. De les economies amb un pes específic més important, se'n destaquen l'Argentina, amb un creixement del 9,2%, i Xile, amb un 6,3%. Per contra, el creixement és inferior a Mèxic, amb un 3%, i al Brasil, amb un 2,3%.

Pel que fa al creixement del continent africà, s'ha d'esmentar que els països subsaharians varen créixer un 5,5%, el major creixement en els darrers trenta anys, si bé

15. Vegeu la nota 9.

aquesta xifra inclou el comportament del país productors de petroli. De fet, la major part dels països de l'àrea no compleixen els resultats dels objectius del mil·lenni, que comentam en l'apartat següent.

1.6.

ELS INFORMES DE L'ORGANITZACIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL

Segons el darrer Informe sobre l'Ocupació en el món (2004-2005), que prepara l'Organització Internacional del Treball (OIT) s'estima que l'any 2003 a tot el món hi ha 1.390 milions de treballadors que no

arriben a percebre ingressos diaris superiors a dos dòlars dels Estats Units, és a dir, un dels dos indicadors de l'estat de pobresa. D'entre tots, 550 milions no superen el llindar d'ingressos d'un dòlar per dia i viuen en la pobresa extrema.¹⁶ En termes percentuals, això significa que el 49,7% dels treballadors del món (i el 58,7% dels treballadors de països en desenvolupament) no guanya el que és suficient per superar el nivell d'ingressos equivalent a dos dòlars per dia, mentre que el 19,7% de totes les persones empleades (la qual cosa inclou més del 23,3% dels treballadors de països en desenvolupament) viu amb menys d'un dòlar diari. Aquests forts gradients entre el nivell de rendes que existeixen entre els països rics i els països pobres és el que explica que es doni una forta pressió migratòria. (Vegeu el quadre I-6.)

QUADRE I-6. PERCENTATGES DEL TREBALL TOTAL REPRESENTAT PER TREBALLADORS AMB UN NIVELL DE POBRESA EQUIVALENT A INGRESSOS D'1 O 2 DÒLARS DELS ESTATS UNITS PER DIA (PERCENTATGES PER ANYS DETERMINATS A TOT EL MÓN I CERTES REGIONS)

Regió	Ingressos dels treballadors pobres equivalents a 1 dòlar dels Estats Units per dia				Ingressos dels treballadors pobres equivalents a 2 dòlars dels Estats Units per dia			
	1980	1990	2003 ^a	2015 ^b	1980	1990	2003 ^a	2015 ^b
Món	40,3	27,5	19,7	13,1	59,8	57,2	49,7	40,8
Amèrica Llatina i el Carib	15,6	16,1	13,5	11,5	41,2	39,3	33,1	28,8
Àsia oriental	71,1	35,9	17,0	6,5	92,0	79,1	49,2	25,8
Àsia sud-oriental	37,6	19,9	11,3	7,3	73,4	69,1	58,8	47,7
Àsia meridional	64,7	53	38,1	19,3	95,5	93,1	87,5	77,4
Orient Mitjà i Àfrica del Nord	5,0	3,9	2,9	2,3	40,3	33,9	30,4	24,9
Àfrica subsahariana	53,4	55,8	55,8	54	85,5	89,1	89	87,6
Economies en transició	1,6	1,7	5,2	2,1	1,7	5,0	23,6	9,8

a. Estimacions.

b. Projeccions.

Font: OIT.

16. Utilitzam l'expressió «extrema pobresa» o «pobresa extrema dels treballadors» com a sinònim del nivell de pobresa general o de la població treballadora equivalent a ingressos diaris d'un dòlar dels Estats Units, i l'expressió «pobresa moderada» o «pobresa moderada dels treballadors» quan es tracta del nivell de pobresa general o de la població treballadora equivalent a ingressos diaris de dos dòlars dels Estats Units.

D'aquesta anàlisi es desprèn que a les regions on a llarg termini s'ha donat un augment de la productivitat i on s'han creat oportunitats d'ocupació és on més èxit ha tingut la reducció de la pobresa dels treballadors i la pobresa total, amb la conseqüència que són aquestes zones les que van pel bon camí per aconseguir el primer objectiu de desenvolupament del mil·lenni, que és reduir un 50% el percentatge de la població que viu amb menys d'un dòlar dels Estats Units per dia.

Segons les estimacions de l'FMI sobre les taxes mitjanes del creixement del PIB en les regions en desenvolupament entre el 1995 i el 2005 i les seves projeccions d'a-

questa tendència fins al 2015, es mostra que existeix la probabilitat devers el 2015 de disminuir cap un 50% la proporció mundial de treball en estat de pobresa, que es reflecteix en ingressos d'un dòlar per dia, amb la condició que la taxa de creixement sigui del 4,7%, és a dir, menys del 5% projectat entre el 1995 i el 2005. Tanmateix, si s'exclou l'Àsia oriental —i, sobretot, la Xina— d'aquest càlcul, el pronòstic és menys optimista. Les úniques regions que van per bon camí cap a la consecució d'aquest objectiu són l'Àsia sud-oriental, l'Àsia meridional, les economies en transició i l'Orient mitjà i l'Àfrica del nord. En el cas de les dues darreres regions que hem esmentat, l'explicació es

QUADRE I-7. TAXES DE CREIXEMENT DEL PIB NECESSÀRIES D'AQUÍ A L'ANY 2005 PER REDUIR A LA MEITAT LA MAGNITUD DEL TREBALL EN ESTAT DE POBRESA, I TAXES MITJANES DE CREIXEMENT DEL PIB ENTRE 1995 I 2005 CALCULADES PEL FONS MONETARI INTERNACIONAL

Regions	Creixement del PIB necessari per arribar als objectius (percentatges)		Taxes mitjanes de creixement del PIB (percentatges) de l'FMI
	Taxes per reduir a la meitat el treball en estat de pobresa (1 dòlar de EEUU per dia)	Taxes per reduir a la meitat el treball en estat de pobresa (2 dòlars de EEUU per dia)	1995-2005
El món sense les economies industrialitzades	4,70%	més del 10%	5%
El món sense Àsia oriental i sense les economies industrialitzades	5,30%	més del 10%	3,80%
Economies en transició	del 4 al 5%	del 8 al 10%	3,30%
Àsia oriental	del 3 al 4%	del 6 al 8%	7,90%
Àsia sud-oriental	del 4 al 5%	més del 10%	4,10%
Àsia meridional	del 5 al 6%	més del 10%	5,80%
Amèrica Llatina i el Carib	del 3 al 4%	del 4 al 6%	2,40%
Orient Mitjà i Àfrica del Nord	del 4 al 5%	més del 10%	4,00%
Àfrica subsahariana	més del 8%	més del 10%	3,70%

Nota: Aquest càlculs se basen en la hipòtesis de que el creixement necessari per reduir al 1% el treball en estat de pobresa serà el mateix que en el passat. Si aquesta relació es modifica a causa de canvis polítics o de arregles institucionals, seria importants els efectes sobre les taxes de creixement del PIB necessàries.

Font: OIT.

troba en el fet que hi ha nivells molt baixos de pobresa extrema entre els treballadors. L'Amèrica Llatina i el Carib s'han apartat un poc del camí, mentre que a l'Àfrica subsahariana la desviació es més notable, ja que seria necessari aconseguir una taxa de creixement del PIB de més del 8% per arribar a l'objectiu del mil·lenni l'any 2015, en haver disminuït la magnitud del treball en estat de pobresa a la meitat. S'ha de recordar que aquest objectiu ha representat des del començament un desafiament molt major per a aquesta regió que per a qualsevol altra. (Vegeu el quadre I-7.)

Dit això, les perspectives són molt més poc optimistes, ja que la meta és reduir els treballadors en estat de pobresa, equivalent a uns guanys de l'ordre de dos dòlars per dia. L'única regió amb possibilitats realistes d'arribar-hi és l'Àsia oriental; cap altra no podrà aconseguir-ho mentre les taxes de creixement del PIB no millorin considerablement.

2

UNIÓ EUROPEA

RESUM

L'any 2005 a la zona euro es va produir una certa desacceleració en el creixement, ja que va disminuir del 2,0% a l'1,3%. La previsió de creixement per al 2006 és del 2,1% i per al 2007, de l'1,8%. Aquestes previsions són per la UE-15 del 2,2% i 2%, i per la UE-25 del 2,3% i 2,2%. La taxa de creixement de la inflació a la zona euro s'ha situat l'any 2005 en l'1,9%. L'objectiu a mitjà termini del Banc Central Europeu (BCE) és mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn del 2% anual. L'any 2005 ha representat un canvi important en l'orientació de la política monetària de la zona euro, ja que el BCE va decidir modificar a l'alça els tipus d'interès, els quals havien restat inalterats en els darrers dos anys i mig. Aquest canvi d'orientació de la política monetària, davant unes expectatives a l'alça de la inflació, s'explica per l'encariment del preu del petroli, per l'augment de la liquiditat a la zona euro i per les millors perspectives de creixement econòmic. Malgrat això, el diferencial de tipus a favor dels Estats Units s'ha intensificat, per la qual cosa, s'ha revaloritzat el dòlar en els darrers mesos del 2005, fet que ha comportat que el tipus de canvi mitjà per al conjunt de l'any s'hagi situat en 1,245 dòlars per euro. Amb tot, l'euro només s'ha apreciat enfront del dòlar el 0,1% al llarg del 2005, mentre que el 2004 ho havia fet un 9,9%.

L'any 2005 s'ha desenvolupat, amb la presidència britànica, un debat intens sobre el model social europeu. Aquest debat ha servit per mostrar que, malgrat la diversitat que es troba dins la UE-25 en el camp de la protecció social, hi ha elements comuns que permeten afirmar l'existència d'un model social europeu.

Les perspectives financeres per al període 2007-2013 que acordà el Consell Europeu de la Unió Europea del desembre del 2005 situen el pressupost comunitari en els 862,4 mil milions d'euros, amb una distribució funcional que confirma les cinc grans partides de despesa, que són: 1) creixement sostenible, que atén les despeses associades a la consecució dels objectius de l'Estratègia de Lisboa, que representen el 44% del total del pressupost; 2) preservació i gestió dels recursos naturals, que en representen el 43%; 3) ciutadania, llibertat, seguretat i justícia, amb l'1,2%; 4) la Unió Europea com a actor global, amb el 5,8%, i 5) administració i compensacions, amb el 6% restant.

Espanya ha estat el país de la Unió Europea dels Quinze (UE-15) que més s'ha beneficiat en termes absoluts de la política regional comunitària. Es calcula que per al període 2007-2013 el volum d'ajudes estructurals arribarà —en euros constants del 2004— a uns 4.600 milions anuals. Les estimacions més solvents, consideren que, com a mitjana anual, les ajudes estructurals han permès créixer 0,4 punts percentuals per sobre del que s'hauria crescut sense aquestes ajudes. També s'ha estimat que les ajudes programades per al període 2007-2013 suposaran un creixement addicional de 0,2 dècimes percentuals per any.

2.1.

INTRODUCCIÓ¹⁷

L'any 2005 ha suposat per a la Unió Europea el primer any de ple funcionament de l'ampliació amb vint-i-cinc estats membres. També ha suposat l'any marcat per les votacions del referèndum a França i als Països Baixos, on varen guanyar els partidaris de la no-aprovació del Tractat pel qual s'estableix una Constitució per a Europa. Això no obstant, l'acció comunitària no s'ha paralitzat i ha continuat pivotant entorn de quatre grans eixos, que són la prosperitat econòmica, la solidaritat, la seguretat i la presència d'Europa al món.

Algunes de les iniciatives i realitzacions clau de l'any 2005 que cal destacar són les següents: reactivar l'estratègia de Lisboa, actualitzar del Pacte d'estabilitat i creixement, facilitar el camí per a l'aprovació del nou marc financer plurianual per al quinquenni 2007-2013, millorar els mecanismes legislatius, reforçar la seguretat, ampliar les relacions exteriors i la política europea de seguretat i defensa (PESD), i potenciar les accions europees d'informació i de comunicació.

17. Vegeu: *Informe general sobre la actividad de la Unión Europea*, Comissió Europea, febrer de 2006.

Els consells europeus de primavera i de tardor, sota presidència de Luxemburg i del Regne Unit, han constatat els resultats discrets que ha obtingut fins ara l'Estratègia de Lisboa (2000-2010) i han considerat indispensable prioritzar els objectius que es persegueixen de fer d'Europa l'economia més competitiva i sostenible, amb ocupacions de major qualitat i la més cohesionada socialment. El document «Treballant junts pel creixement i l'ocupació. Rellançament de l'Estratègia de Lisboa»,¹⁸ preparat pel Consell de primavera del març de l'any 2005, desglossa els eixos essencials per a la reactivació, que són: el coneixement i la innovació, com a motors del creixement; l'«atractivitat» dels territoris i les regions de la Unió Europea, com a zones ben dotades per rebre noves inversions i capital humà, i la cohesió social, com a nord per orientar les polítiques d'ocupació i de creixement sostenible. Altrament, aquest conjunt de polítiques s'hauran de plasmar en les orientacions generals de política econòmica (OGPE) i en les directrius d'ocupació, que de manera integrada caldrà articular en els «programes nacionals de reforma».

En l'àmbit macroeconòmic s'ha actualitzat el *pacte d'estabilitat i creixement*. Concretament, s'ha concedit una importància major a l'evolució del cicle econòmic per tal de valorar els objectius pressupostaris del dèficit públic de no superar el 3% com a quocient entre el dèficit públic i el producte interior brut (PIB), i el 60% per la relació entre el deute i el PIB, amb una perspectiva a mitjà termini que inclou la possibilitat que en

determinades circumstàncies es puguin superar aquestes restriccions.

Amb relació al nou marc financer plurianual per al quinquenni 2007-2013, el Consell Europeu de desembre va arribar a un consens, que finalment ha ratificat el Parlament Europeu el 4 d'abril de 2006, si bé amb algunes matisacions, com el fet d'incrementar en uns quatre mil milions d'euros el sostre de despesa, que havia fixat el Consell en els 862.363 milions d'euros. Els increments consensuats entre el Parlament i el Consell serviran per millorar les assignacions destinades a les infraestructures transeuropees, el programa d'intercanvi universitari Erasmus, les beques Leonardo o les ajudes per a les petites i mitjanes empreses. Així mateix, el Parlament ha aconseguit ampliar els marges de flexibilitat en la despesa i participar en la revisió de l'estructura pressupostària prevista per d'aquí tres anys, que afectarà el «xec» britànic.

Per millorar els mecanismes legislatius, la Comissió ha llançat la iniciativa «Legislar millor», que s'engloba en el marc d'un esforç iniciat des del 2002 i que intenta contribuir a fer més efectiva les reglamentacions de la Unió Europea per tal de facilitar la vida als ciutadans, reduir els costos econòmics i augmentar-ne l'eficàcia d'acord amb els principis de proporcionalitat i de subsidiarietat.

En el terreny de la seguretat, la Comissió ha presentat un pla quinquennal que desenvolupa el programa de la Haia i les orientacions que adoptà el Consell Europeu del novembre del 2004. Es prioritza la lluita contra el terrorisme i el reforç

18. Vegeu: COM (2005) 24.

de la seguretat, sobretot en els transports aeris. En matèria de salut pública s'estableix una vigilància molt particular en la prevenció de la grip aviària.

En les relacions exteriors cal destacar l'obertura de negociacions d'adhesió amb Croàcia i Turquia, i polítiques de cooperació amb els països dels Balcans occidentals: Albània, Bòsnia i Herzegovina, Macedònia, Servia, Kosovo i Montenegro. Així mateix, dins el Procés de Barcelona per als països mediterranis i la política de veïnatge s'han promogut set plans d'acció en vigor, mentre que cinc estan en preparació. S'ha revisat i aprovat el nou Acord de Cotonú (UE-ACP) de cooperació entre la Unió Europea i setanta-set països de l'Àfrica, del Carib i del Pacífic. S'ha donat una importància especial a les negociacions de l'Organització Mundial del Comerç (OMC), amb una especial atenció a la liberalització del comerç de productes tèxtils, incloent-hi la negociació d'un memoràndum amb la Xina. En l'àmbit de les Nacions Unides és important destacar l'impuls que ha donat la Unió Europea als compromisos dels Objectius de desenvolupament del mil·lenni per tal de duplicar l'ajuda de la Unió als països en desenvolupament entre el 2004 i el 2010.

2.2.

PREVISIONS ECONÒMIQUES

L'any 2005 a la zona euro es va produir una certa desacceleració en el creixement, ja que va disminuir del 2,0% a l'1,3%. La previsió de creixement per al 2006 és del 2,1%, i per al 2007, de l'1,8%, suposant

que es compleixen les previsions emprades en l'evolució del preu del petroli. (Vegeu la nota 3.) Pel que fa als principals emissors de turisme cap a les Illes Balears (Alemanya, el Regne Unit i Espanya), les previsions per als anys 2006 i 2007 són de l'1,7% i de l'1,0% quant a Alemanya, i del 2,4% i 2,8% per al Regne Unit. Aquesta diferència de ritmes de creixement és deguda a la major incertesa en la recuperació del consum privat en el cas de l'economia alemanya. (Vegeu l'apartat 1.1) Amb referència a Espanya, les previsions de creixement són del 3,1% l'any 2006 i del 2,8% l'any 2007. (Vegeu l'apartat 3.) A l'Europa dels Vint-i-cinc, el creixement mitjà ha estat de l'1,6% l'any 2005, mentre que la previsió per al 2006 i per al 2007 és del 2,3% i del 2,2%. (Vegeu el quadre I-8.)

La inversió en equip és més alta que en anys anteriors. Les estimacions per a l'exercici 2005 a la zona euro són del 3,7%. Les previsions per al 2006 i per al 2007 són més positives: del 5,4% i del 4,5%, respectivament. Cal subratllar, especialment, la recuperació d'Alemanya a partir del 2004 i el manteniment del ritme inversor al Regne Unit i a Espanya.

Les estimacions per al 2005 amb relació a l'ocupació confirmen les previsions a l'alça de la zona euro que es varen fer en l'exercici passat, ja que s'ha incrementat l'ocupació el 0,7%. Les previsions de la Comissió Europea per a l'any 2006 i per al 2007 mostren una tendència positiva, en preveure un creixement del 0,9% i del 0,8%, respectivament. Es poden subratllar els creixements negatius l'any 2005 a Alemanya, a Itàlia i a Holanda. Cal desta-

QUADRE I-8. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA EUROPEA (2005-2007)

	PIB a preus constants (variació anual en %)			Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en %)			Ocupació total (variació total en %)			Nombre d'aturats (en % de la població civil activa)			Inflació (variació anual en %)			Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en % del PIB)			Deute públic brut (en % del PIB)			Balanç de les operacions amb la resta del món (en % del PIB)		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Bèlgica	1,2	2,3	2,1	10,7	0,5	3,7	0,9	0,9	0,9	8,4	8,0	7,6	2,8	2,4	2,0	0,1	-0,3	-0,9	93,3	89,8	87,0	2,2	2,3	2,4
Alemanya	0,9	1,7	1,0	4,0	6,7	4,7	-0,2	0,3	0,3	9,5	9,4	9,2	1,3	1,4	2,0	-3,3	-3,1	-2,5	67,7	68,9	69,2	3,9	3,3	4,1
Grècia	3,6	3,5	3,4	0,5	7,4	6,1	1,4	1,3	1,3	9,8	9,5	9,1	3,7	3,2	3,2	-4,5	-3,0	-3,6	107,5	105,0	102,1	-9,2	-7,8	-7,8
Espanya	3,4	3,1	2,8	9,5	7,9	7,0	3,1	2,7	2,2	9,2	8,7	8,3	3,5	3,6	3,2	1,1	0,9	0,4	43,2	40,0	37,9	-7,4	-8,7	-9,2
França	1,4	1,9	2,0	5,6	4,8	4,9	0,2	0,4	0,6	9,5	9,4	9,3	1,2	1,8	1,8	-2,9	-3,0	-3,1	66,8	66,9	67,0	-1,2	-1,7	-1,6
Irlanda	4,7	4,9	5,1	27,1	7,5	6,7	4,7	2,9	2,4	4,3	4,4	4,4	1,9	2,3	2,3	1,0	0,1	-0,4	27,6	27,2	27,0	-1,9	-2,6	-3,1
Itàlia	0,0	1,3	1,2	-1,1	3,6	3,4	-0,4	0,2	0,2	7,7	7,7	7,7	2,3	2,4	2,1	-4,1	-4,1	-4,5	106,4	107,4	107,7	-1,1	-1,5	-1,4
Luxemburg	4,2	4,4	4,5	2,5	5,0	6,0	2,9	3,0	3,0	5,3	5,7	5,8	2,5	3,2	2,5	-1,9	-1,8	-1,5	6,2	7,9	8,2	8,4	9,2	9,9
Holanda	1,1	2,6	2,6	1,4	6,2	3,7	-0,2	0,8	0,8	4,7	4,3	3,9	1,7	2,0	2,1	-0,3	-1,2	-0,7	52,9	51,2	50,3	7,1	6,5	6,7
Àustria	1,9	2,5	2,2	0,9	3,0	2,9	0,6	0,6	0,9	5,2	5,2	5,2	2,0	1,7	1,7	-1,5	-1,9	-1,4	62,9	62,4	61,6	2,9	3,7	4,0
Portugal	0,3	0,9	1,1	-0,6	1,8	2,6	0,0	0,2	0,3	7,6	8,1	8,3	2,6	2,8	2,5	-6,0	-5,0	-4,9	63,9	68,4	70,6	-9,5	-9,8	-9,6
Finlàndia	2,1	3,6	2,9	-5,5	4,6	4,4	1,6	1,4	0,8	8,4	7,9	7,6	1,3	1,2	1,3	2,6	2,8	2,5	41,1	39,7	38,3	2,4	2,4	2,0
Zona euro	1,3	2,1	1,8	3,7	5,4	4,5	0,7	0,9	0,8	8,6	8,4	8,2	1,9	2,1	2,1	-2,4	-2,4	-2,3	70,8	70,5	70,1	0,1	-0,5	-0,3
Dinamarca¹	3,1	3,2	2,3	13,4	6,2	3,0	0,7	0,4	0,1	4,8	4,0	3,8	2,0	1,9	2,0	4,9	3,9	4,0	35,8	30,0	26,5	2,9	3,4	3,4
Suècia¹	2,7	3,4	3,0	11,1	5,0	4,0	0,7	1,6	1,0	7,8	7,0	6,7	1,0	1,3	1,5	2,9	2,2	2,3	50,3	47,6	44,8	5,9	5,8	6,0
Regne Unit¹	1,8	2,4	2,8	1,4	3,4	4,4	1,0	0,4	0,6	4,7	5,0	4,8	2,0	2,1	2,1	-3,5	-3,0	-2,8	42,8	44,1	44,7	-2,6	-3,3	-3,2

Continua

QUADRE I-8. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA EUROPEA (2005-2007)

	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
UE-15	1,5	2,2	2,0	3,8	5,1	4,4	0,7	0,8	0,8	7,9	7,8	7,6	1,9	2,1	2,1	-2,3	-2,2	-2,2
Xipre	3,8	3,8	3,8	-4,5	3,9	6,0	1,5	1,5	1,5	5,3	5,4	5,4	2,8	3,2	2,5	-2,4	-2,1	-2,0
República Txeca	6,0	5,3	4,7	7,5	5,5	6,5	0,9	0,6	0,5	7,9	7,7	7,6	1,0	2,0	2,3	-2,6	-3,2	-3,4
Estònia	9,8	8,9	7,9	13,9	9,5	8,0	1,8	0,8	0,6	7,9	7,0	6,3	3,4	3,6	2,9	1,6	1,4	0,8
Hongria	4,1	4,6	4,2	3,7	5,5	5,7	0,0	0,1	0,5	7,2	7,7	7,6	5,4	2,7	3,8	-6,1	-6,7	-7,0
Letònia	10,2	8,5	7,6	—	—	—	1,5	1,0	0,7	9,0	8,4	7,9	11,1	6,6	5,6	0,2	-1,0	-1,0
Lituània	7,5	6,5	6,2	18,2	12,3	10,1	2,4	0,9	0,6	8,2	7,1	6,5	3,4	3,5	3,3	-0,5	-0,6	-0,9
Malta	2,5	1,7	1,9	—	—	—	0,6	0,3	0,5	7,3	7,4	7,4	3,0	3,2	2,8	-3,3	-2,9	-3,2
Polònia	3,2	4,5	4,6	5,0	8,5	10,0	2,3	2,2	1,8	17,7	16,2	15,2	1,5	0,5	1,6	-2,5	-3,0	-3,0
Eslòvaquia	6,0	6,1	6,5	8,6	7,1	4,9	2,1	1,2	0,9	16,4	15,5	14,8	3,2	3,7	2,4	-2,9	-2,7	-2,1
Eslòvenia	3,9	4,3	4,1	2,9	3,2	7,2	0,7	0,6	0,4	6,3	6,3	6,3	1,6	2,2	2,4	-1,8	-1,9	-1,6
UE-25	1,6	2,3	2,2	—	—	—	0,8	0,9	0,8	8,7	8,5	8,2	1,9	2,1	2,1	-2,3	-2,3	-2,2
EUA	3,5	3,2	2,7	10,2	7,4	6,0	1,8	1,4	0,6	5,1	4,8	5,1	2,8	2,3	1,5	-3,8	-4,1	-4,4
Japó	0,1	1,8	2,3	—	—	—	0,4	0,4	0,3	4,4	4,3	4,3	-0,8	0,5	0,7	-6,5	-5,8	-5,4

1. Països fora de la zona euro.
Font: CE i elaboració pròpia

car que Irlanda presenta el major creixement de l'ocupació de la UE-25 (4,7%), seguida d'Espanya (3,1%). Es destaca també Luxemburg, amb un 2,9%, taxa que és per sobre de la dels Estats Units (1,8%). A l'Europa dels Vint-i-cinc també es dona una tendència positiva, amb creixements entorn del 0,8%.

La taxa mitjana de desocupació de la zona euro va ser del 8,6% l'any 2005 i disminueix per al 2006 i per al 2007 fins al 8,2%. Pel que fa a Espanya, el 2005 s'ha reduït aquest valor fins al 9,2% i l'atur és a zona euro d'un 8,3% per al 2007. Cal remarcar que l'any 2005 sis països de la UE-15 presenten unes taxes d'atur iguals o millors per comparació als Estats Units (5,1%): és el cas d'Irlanda (4,3%), d'Holanda (4,7%), de Dinamarca (4,8%) i del Regne Unit (4,7%). Unes dades similars són les que es presenten per a l'Europa dels Vint-i-cinc, amb una taxa de desocupació del 8,7% al 8,5% els anys 2005 i 2006, que es reduirà l'any 2007 al 8,2%.

La taxa de creixement de la inflació a la zona euro s'ha situat l'any 2005 en l'1,9%, de manera que disminueix 0,1 dècimes respecte dels valors de l'exercici passat. Segons les previsions, pot ascendir lleugerament dues dècimes percentuals fins a assolir una taxa del 2,1% el 2006 i 2007. L'objectiu a mitjà termini del Banc Central Europeu és mantenir la taxa de creixement de la inflació entorn del 2% anual. A la nova Europa dels Vint-i-cinc, la taxa de creixement de la inflació es preveu que també serà entorn del 2% i que es mantindrà estable en el 2,1% en els pròxims anys. A la zona euro es troben per sobre de l'objectiu del 2%: Bèlgica (2,8%), Grècia

(3,7%), Espanya (3,5%), Itàlia (2,3%), Luxemburg (2,5%) i Portugal (2,6%).

L'any 2005 s'ha mantingut el dèficit públic a la zona euro respecte del 2004, ja que per a ambdós anys el dèficit és del -2,4% del PIB. Aquest valor es preveu que es mantindrà l'any 2006 i que es reduirà una dècima el 2007, en registrar-se un dèficit del -2,3%. A l'Europa dels Vint-i-cinc, el dèficit és molt similar, en passar del -2,3% dels anys 2005 i 2006 al -2,2%, de l'any 2007. S'ha de destacar que Bèlgica, Irlanda, Espanya i Finlàndia són els únics països de la zona euro que presenten un superàvit fiscal. El 2006 Alemanya, Grècia, Itàlia i Portugal no compleixen el criteri de Maastricht segons el qual el dèficit no ha de superar el 3% del PIB. Fora de la zona euro, tampoc no el compleix el Regne Unit.

Pel que fa a l'endeutament públic, els criteris de Maastricht estableixen que no pot superar el 60% del PIB. El deute públic de la UE-15 l'any 2005 ha estat del 64,6% del PIB i les previsions per al 2006 són del 64,4%. En el cas de la zona euro, l'endeutament públic esdevé superior al 70,8% del PIB, amb una tendència a augmentar l'any 2006: d'aquesta manera, aquest any es preveu que superarà més de deu punts percentuals el criteri que s'estableix en el Tractat. Els països que no compleixen el criteri són Bèlgica, Alemanya, Grècia, França, Itàlia, Àustria i Portugal. A l'Europa dels Vint-i-cinc s'ha previst que l'endeutament també serà superior al criteri establert a Maastricht (entorn del 62-63% del PIB), mentre que els deu països que recentment han passat a formar part de la Unió Europea es preveu que estaran molt per sota dels criteris fixats, excepte en el cas de Xipre i de Malta.

El balanç de les operacions corrents amb la resta del món l'any 2005 obté valors negatius en l'àmbit de la UE-15 (-0,1% del PIB). Si es considera únicament la zona euro de la Unió Europea, aquests valors són positius, ja que s'arriba al 0,1% del PIB l'any 2005, amb unes previsions d'agreujament els anys 2006 i 2007. S'ha de destacar que els països amb un major dèficit per operacions corrents són Grècia, Espanya i Portugal, per sobre del -7% del PIB. A l'Europa dels Vint-i-cinc, el balanç per al 2005 és del -0,3% i es preveu que aquestes dades s'agreujaran en els propers anys. Als països de l'ampliació, superen el 10% de dèficit per compte corrent Estònia, Letònia i Malta.

2.3.

LA POLÍTICA ECONÒMICA I MONETÀRIA¹⁹

En aquest apartat ens centram en els programes nacionals de reformes i en l'anàlisi de la política monetària i l'evolució de l'euro.

2.3.1. ELS PROGRAMES NACIONALS DE REFORMES

Els programes nacionals de reformes (PNR) són un intent positiu dels estats membres que intenta plasmar en un document únic les reformes necessàries per aconseguir els objectius de l'Estratègia

de Lisboa.²⁰ Es tracta de plantejar la millora de l'ocupació i del mercat de treball, la sostenibilitat i la qualitat de les finances públiques, fomentar la recerca i el desenvolupament (R+D), millorar l'entorn empresarial, i millorar les competències i les qualificacions del capital humà. En aquesta línia, el Consell Europeu de Brussel·les dels dies 23 i 24 de març de 2006 estableix com àmbits prioritaris d'actuació amb vista al 2007 els següents: desenvolupar una política energètica europea, reforçar la inversió en R+D+I, fomentar el potencial empresarial sobretot de les pimes, millorar l'ocupació especialment dels joves, les dones, els treballadors de més edat, els discapacitats, els immigrants legals i les minories, i incentivar reformes laborals que incorporin major flexibilitat i seguretat en l'ocupació.

Amb referència a Espanya, el PNR mostra, en primer lloc, la necessitat d'introduir tot un seguit d'actuacions si es volen aconseguir els objectius de l'Estratègia de Lisboa amb vista al 2010. (Vegeu el quadre I-9.)

Per complir aquests objectius, el PNR considera prioritari incidir en els camps següents: la inversió privada, les infraestructures, la qualitat del capital humà, la inversió en R+D+I, la competència en els mercats de béns i serveis, la millora de les institucions del mercat de treball, i el dinamisme empresarial.

En opinió de la Comissió Europea, els punts positius del PNR espanyol són l'esforç per defensar l'estabilitat pressupostà-

19. Vegeu: *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2005*, Consell Econòmic i Social d'Espanya, Madrid, 2006, p. 13-55.

20. Vegeu: COM (2006) 30, de 25 de gener de 2006, «Time to move up a gear. The new partnership for growths and jobs».

QUADRE I-9. PRINCIPALS EIXOS D'ACTUACIÓ DEL PROGRAMA NACIONAL DE REFORMES D'ESPANYA						
Objectius	Espanya			Espanya		
Eixos d'actuació del PNR i directrius comunitàries	Principals	2004	UE-15	UE-25	2008	2010
Eix 1: Estabilitat macroeconòmica i pressupostària (directrius de l'1 a la 6)	Convergència en PIB per càpita (PPA, UE-25=100)	97,7	108,3	100,0	—	100,0
	Taxa d'ocupació del 66%	61,1	64,8	63,3	—	66,0
	Transversal	—	—	—	—	—
Eix 2: Pla estratègic d'infraestructures i transport (PETI) i el programa AGUA (directriu 16)	Reduir les emissions de CO ₂ (índex 1990=100) ^a	140,0	98,1	—	—	124,0
	Específics	—	—	—	—	—
	Reduir el deute públic al 34% del PIB	46,6	64,3	63,4	37,5	34,0
Eix 3: Augment i millora del capital humà (directrius 23 i 24)	Augmentar la dotació de vies fèrries fins als 35 km/1000 km ² de superfície	28,3	48,3	—	32,0	35,0
	Reduir la taxa d'accidentalitat en carreteres en un 40% ^b	15,9	10,9	—	11,0	9,5
	Reduir un 50% la taxa d'abonament escolar prematur ^c	30,4	17,8	15,7	20,1	15,0
Eix 4: L'estratègia d'investigació, desenvolupament i innovació (INGENIO 2010) (directrius de la 7 a la 9)	Duplicar la inversió en I+D	1,1	2,0	2,0	1,6	2,0
	Convergir amb Europa en societat de la informació (TIC/PIB)	4,8	6,8	—	6,3	7,0
	Convergir amb la mitjana europea en els indicadors de competència en els quals estiguem per sota	—	—	—	—	—
Eix 5: Més competència, millor regulació, eficiència de les AP i competitivitat (directrius de la 7 a la 15)	Augmentar la taxa d'ocupació femenina	48,3	57,0	55,8	57,4	57,0
	Reduir la taxa de desocupació juvenil	22,1	16,6	18,6	19,3	18,6
	Reduir la sinistralitat laboral en un 15% ^d	—	—	—	—	—
Eix 7: Pla de foment empresarial (directrius 14 i 15)	Augmentar la taxa de creació d'empreses de més d'un treballador en un 25%	10,0	—	—	11,5	12,5

Nota:

a. Objectiu mitjà per al període 2008-2010.

b. Nombre de víctimes mortals 71.000 milions de passatgers per quilòmetre.

c. Percentatge de joves (18-24 anys) que han completat com a màxim l'educació secundària i no continuen cap estudi o formació.

d. Nombre d'accidents de treball amb baixa laboral per cada 100.000 treballadors afiliats a la Seguretat Social.

Font: Convergència i Treball. Programa Nacional de Reformes de Espanya, 2005.

ria dins el cicle econòmic, l'establiment d'un pla detallat de R+D+I i l'aclariment dels objectius específics per a la xarxa de transports. Els punts febles responen a la necessitat d'insistir a reduir la segmentació del mercat de treball i a augmentar l'ocupació femenina, i millorar les condicions de la competència, especialment en els mercats de la venda minorista i l'energia.

2.3.2. ANÀLISI DE LA POLÍTICA MONETÀRIA I L'EVOLUCIÓ DE L'EURO

L'any 2005 ha representat un canvi important en l'orientació de la política monetària de la zona euro, ja que el Banc Central Europeu va decidir modificar a l'alça els tipus d'interès, els quals havien restat inalterats en els darrers dos anys i mig. (Vegeu el quadre I-4.)

Aquest canvi d'orientació de la política monetària, davant d'unes expectatives a l'alça de la inflació, s'explica per l'encariment del preu del petroli, per l'augment de la liquiditat a la zona euro i per les millors perspectives de creixement econòmic. De fet, però, el creixement de la zona euro ha estat inferior el 2005 en relació amb el 2004, motivat per la feblesa de les tres principals economies de la zona euro, que són Alemanya, França i Itàlia, la qual cosa posa en qüestió la pertinença d'un enduriment de la política monetària abans que no s'hagi pogut consolidar la recuperació econòmica.

Malgrat això, el diferencial de tipus a favor dels Estats Units d'Amèrica s'ha intensificat, per la qual cosa s'ha revaloritzat el dòlar en els darrers mesos del 2005,

circumstància que ha comportat que el tipus de canvi mitjà per al conjunt de l'any s'hagi situat en 1,245 dòlars per euro. Amb tot, l'euro només s'ha apreciat enfront del dòlar el 0,1% al llarg del 2005, mentre que el 2004 ho havia fet un 9,9%. La revalorització enfront de la lliura esterlina ha estat del 0,8% i enfront del ien japonès s'ha revaloritzat l'1,8%.

2.4.

LES POLÍTIQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ, DE DIÀLEG SOCIAL I DE PROTECCIÓ SOCIAL

En aquest apartat ens centram a analitzar les polítiques actives d'ocupació, de diàleg social i relacions laborals, i de protecció social.²¹

2.4.1. LES POLÍTIQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ

Els PNR, en els objectius de complir l'Estratègia de Lisboa per a l'horitzó del 2010, no tan sols consideren reformes en l'àmbit macroeconòmic i microeconòmic, sinó que també les preveuen en l'àmbit de l'ocupació.

Les noves directrius sobre l'ocupació pretenen augmentar la capacitat de crear ocupació i la qualitat dels llocs de treball, i fomentar el creixement de la productivitat del treball. Per això, es proposa treballar en tres eixos bàsics amb vista al proper trienni 2005-2008, que són augmentar la

21 Vegeu: *op. cit.*, Consell Econòmic i Social d'Espanya, Madrid, 2006, p. 61-125 (capítol 2) i 123-135 (capítol 3).

taxa d'activitat i modernitzar els sistemes de protecció social; millorar l'adaptabilitat dels treballadors i de les empreses, i augmentar la flexibilitat dels mercats de treball, i incrementar les inversions en capital humà, amb relació a la millora de l'educació i de les qualificacions laborals.

Quant al primer eix, es proposa millorar l'adaptabilitat entre la vida personal i la laboral, per mitjà de la promoció de serveis de guarderies i d'atenció a les persones dependents. Amb relació al manteniment i a la prolongació de la vida laboral, s'opta per reduir els incentius per accedir a la jubilació anticipada. Respecte dels joves, es pretén reduir l'atur juvenil, seguint el Pacte europeu per a la joventut que creà el Consell Europeu del març del 2005. Amb referència al segon eix, l'èmfasi es posa a fomentar mecanismes que facilitin una millor adequació a les noves tecnologies, una millor adaptació ocupacional i una millor mobilitat geogràfica dels treballadors. El darrer eix se centra en la inversió en capital humà, en el foment de la formació contínua i en la identificació millor de les qualificacions que el mercat de treball demana contínuament.

Segons les dades de l'Eurostat, els indicadors de l'Estratègia europea de l'ocupació per a Espanya, la UE-25 i els objectius que fixa l'Estratègia de Lisboa per al 2010, indiquen que en el cas d'Espanya s'han produït millores en certs indicadors, si bé encara queden lluny dels objectius prevists per l'Estratègia europea d'ocupació pel que fa a la taxa d'ocupació i a la taxa d'ocupació femenina. (Vegeu el quadre I-10.)

Amb relació a l'Estratègia europea per a l'ocupació, el Consell Europeu del mes de març del 2006 insta a adoptar un enfocament de l'ocupació al llarg de tota la vida, que permeti augmentar les taxes d'ocupació i finançar les pensions i la sanitat; oferir alternatives als joves desocupats; desenvolupar mesures que assegurin la igualtat de gènere i fomentar un millor equilibri entre la vida laboral i la personal, i millorar la formació dels majors de quaranta-cinc anys, incentivar la prolongació de la vida laboral i fomentar el treball a temps parcial.

2.4.2. EL DIÀLEG SOCIAL I LES RELACIONS LABORALS

El primer Programa de treball conjunt dels agents socials en matèria de diàleg social i relacions laborals per al període 2003-2005 permet fer una primera valoració. Se'n poden destacar els aspectes següents:

- Pel que fa a les directrius d'ocupació, les organitzacions sindicals i empresarials varen presentar el segon «Informe sobre iniciatives rellevants per a l'aplicació de les directrius d'ocupació portades a terme pels agents socials en els estats membres».
- Respecte de l'aprenentatge permanent, es va presentar en el marc de la Cimera Social Tripartita del mes de març, el tercer «Informe anual sobre les accions empreses pels interlocutors socials per tal de promoure el desenvolupament de les competències i les qualificacions al llarg de tota la vida».

QUADRE I-10. INDICADORS DE L'ESTRATÈGIA D'OCCUPACIÓ, ESPANYA, UE-25 (2004-2005)

Indicadors	Espanya		UE-25		Diferència mitjana 3 millors		Diferència Espanya-UE-25		Diferència Espanya mitjana 3 millors	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Ocupació										
Taxa d'ocupació (% població de 15 a 64 anys)	60,9	63,2	63,0	63,6	73,8	73,8	-2,1	-0,4	-12,9	-10,6
Taxa d'ocupació femenina (% dones de 15 a 64 anys)	47,9	51,2	55,4	56,2	69,7	69,6	-7,5	-5,0	-21,8	-18,4
Taxa d'ocupació de majors (% població de 55 a 64 anys)	41,0	43,1	40,7	42,3	62,3	61,9	0,3	0,8	-21,3	-18,8
Desocupació										
Taxa d'atur (% població activa)	11,1	9,4	9,4	9,1	4,5	4,6	1,7	0,3	6,6	4,8
Taxa d'atur femenina (% població femenina activa)	15,3	12,3	10,2	9,9	4,4	4,3	5,1	2,4	10,9	8,0
Taxa d'atur jove (% població activa de 15 a 24 anys)	22,4	20,4	18,5	18,7	8,0	8,2	3,9	1,7	14,4	12,2
Ratio de desocupació jove (% població de 15 a 24 anys)	10,0	9,7	8,0	8,3	3,7	4,5	2,0	1,4	6,3	5,2
Atur de llarga duració (% total aturats)	32,6	24,6	44,1	45,5	20,1	19,6	-11,5	-20,9	12,5	5,0
Creixement del PIB real	3,1	3,4	2,4	1,6	7,8	9,2	0,7	1,8	-4,7	-5,8

Indicadors d'avaluació

Indicadors d'avaluació	Diferències al 2005 respecte a Objectius 2005				Diferències al 2005 respecte a Objectius 2010			
	Objectius 2005	Objectius 2010	Espanya	UE-25	Objectius 2005	Espanya	UE-25	Mitja 3 millors
Ocupació								
Taxa d'ocupació (% població de 15 a 64 anys)	67,0	70,0	-3,8	-3,4	6,8	-6,8	-6,4	3,8
Taxa d'ocupació femenina (% dones de 15 a 64 anys)	57,0	60,0	-5,8	-0,8	12,6	-8,8	-3,8	9,6
Taxa d'ocupació de majors (% població de 55 a 64 anys)	—	50,0	—	—	—	-6,9	-7,7	11,9
Creixement del PIB real	3,0	3,0	0,4	-1,5	5,2	0,4	-1,5	5,2

Objectius 2010: cimera de Lisboa.

Objectius 2005/2010, cimera d'Estocolm.

Objectius PIB 3 per 100 real anual: escenari econòmic base, cimera de Lisboa.

No hi ha objectiu quantitatiu sobre els desocupats, però sense aconseguir una taxa «fricciona» el 2010. La Comissió Europea empra habitualment com a referència la mitjana dels tres millors resultats per països.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Eurostat, Labour Force Survey, segons trimestres, i dades anuals de creixement del PIB real a preus constants de 2000.

- Amb relació a la igualtat de gènere, dins el marc del diàleg bipartit, el març de 2005 la Confederació de Sindicats Europeus (CES), la Unió de Confederacions de la Indústria i de les Organitzacions Empresarials d'Europa (UNICE), la Unió Europea de l'Artesanat i de les Petites i Mitjanes Empreses (UEAPME) i el Centre Europeu de l'Empresa Pública (CEEP) varen signar el marc d'actuacions sobre la igualtat entre els homes i les dones, que cerca aconseguir l'equitat que consagren els tractats i l'eficiència productiva, en millorar els nivells ocupacionals, especialment de les dones.

* En el tema de les reestructuracions, s'ha fet una nova passa amb la creació del Fòrum de les Reestructuracions, que reuneix membres de la CES i de la UNICE amb representants de les institucions comunitàries i dels governs nacionals.

- En el camp de promoure l'ocupació juvenil, es pot destacar que el Consell Europeu de primavera va aprovar el Pacte europeu per a la joventut, el qual varen aprovar prèviament la CES, la UNICE, la UEAPME i el CEEP, i la «Contribució conjunta a la Iniciativa europea per a la joventut», document en què es defensa un enfocament intergeneracional en les polítiques actives, la qual cosa suposa desenvolupar estratègies d'envelliment

actiu, al mateix temps que es facilita l'incorporació dels joves a l'activitat laboral.

En temes de discapacitat no s'ha aconseguit, en canvi, actualitzar la Declaració conjunta de l'any 1999, ni tampoc s'ha actualitzat en temes de racisme la Declaració conjunta del 2004. Per a aquests temes del diàleg social i per a d'altres serà crucial el nou programa de treball adoptat conjuntament per al període 2006-2008 i el seu desenvolupament, centrat en les prioritats europees en matèria d'ocupació.²²

2.4.3. LA PROTECCIÓ SOCIAL

L'any 2005 amb la presidència britànica s'ha desenvolupat un debat intens sobre el model social europeu. Aquest debat ha servit per mostrar que, malgrat la diversitat que es troba dins la UE-25 en el camp de la protecció social, hi ha elements comuns que permeten afirmar l'existència d'un model social europeu.²³

Així mateix, la Comissió ha reiterat la necessitat de practicar un trànsit en la naturalesa de l'estat del benestar merament «protector» cap un sistema «activador», com a condició de la seva supervivència en termes de sostenibilitat financera.²⁴ Aquest enfocament activador és el que orienta el mètode obert de coordina-

22. Vegeu: CES, UNICE, UEAPME i CEEP: Programa de treball dels agents socials europeus, 2006-2008.

23. Vegeu: Comissió Europea, «Los valores europeos en un mundo globalizado. Contribución de la Comisión a la reunión de los Jefes de Estado y de Gobierno del mes de octubre», COM (2005) 525 final.

24. Vegeu: Comissió Europea, document de treball «Sustainable Financing of Social Policies in the European Union» (19.12.2005), SEC (2005) 1774.

ció (MOC) en matèria de protecció social, que ha definit els objectius i els principals reptes que la Comissió ha recollit en el seu primer informe conjunt sobre la protecció social (pensions) i la inclusió social.²⁵

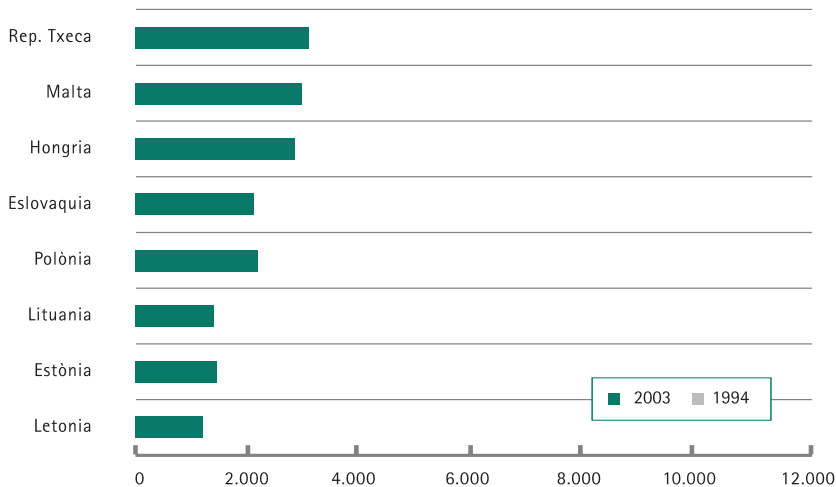
També s'han encetat noves reflexions entorn dels canvis demogràfics, com són els fenòmens de l'envelliment, l'escassa natalitat o la immigració, que obliguen a replantejar-se reformes necessàries en el camp de la protecció social.²⁶

Amb tot, aquest reforçament retòric de la importància del model social europeu contrasta amb la reducció dels pressuposts

comunitaris dedicats a les polítiques socials per la via de la reconducció dels programes actuals cap un únic instrument, amb la pèrdua del pes específic d'algunes polítiques comunitàries, com és el cas de la d'inclusió social. Aquesta deriva pressupostària no facilitarà que disminueixin les disparitats existents pel que fa a les diferències pressupostàries en protecció social entre els estats membres, tal com reflecteix l'anàlisi de la intensitat de la protecció social en la UE-25 en termes de la despesa en protecció social per habitant en termes SEEPROS, valorada en paritats de poder adquisitiu. (Vegeu el gràfic I-3.)

Gràfic I-3

Intensitat de la protecció social en la Unió Europea (1994-2003)

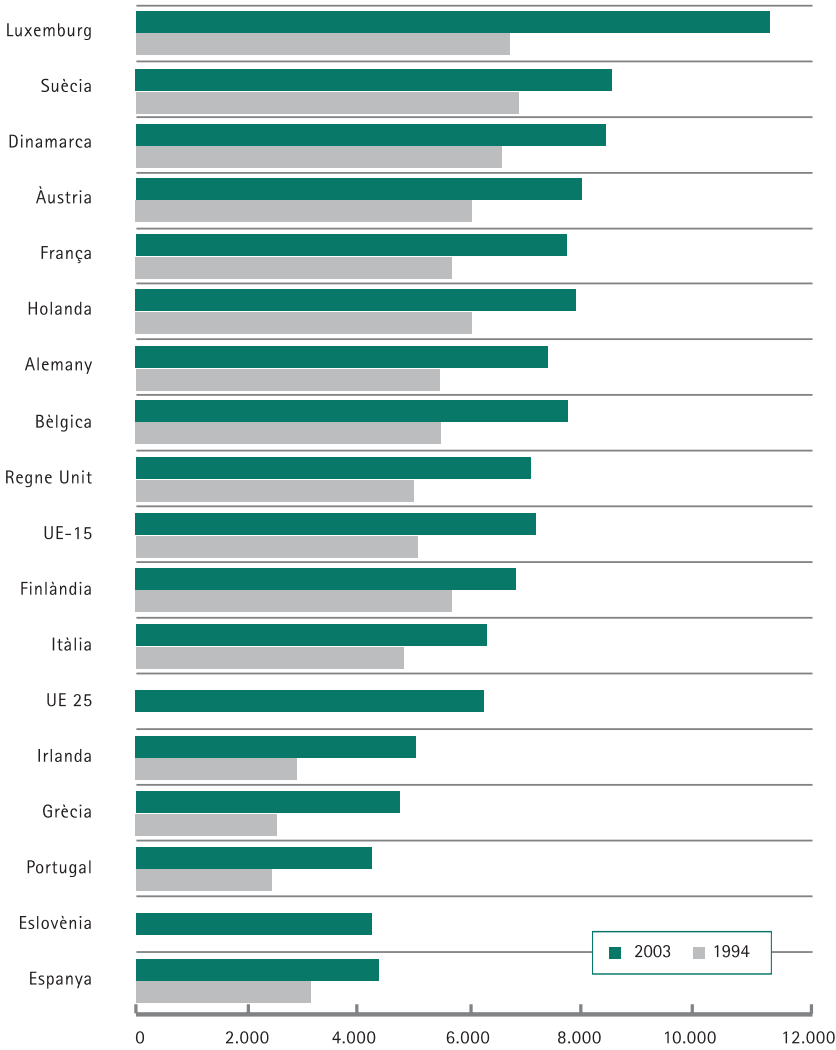
Continua

25. Vegeu: Comissió Europea, «Informe conjunto sobre protección social e inclusión social, Comunicación al Consejo, al Parlamento Europeo y al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las regiones», COM (2205) 13 final.

26. Vegeu: Comissió Europea, «Libro Verde. Frente a los cambios demográficos: una nueva solidaridad entre generaciones», COM (2005) 94 final.

Gràfic I-3

Intensitat de la protecció social en la Unió Europea (1994–2003)

* Despeses en protecció social per habitant en termes SEEPROS. Paritats de poder adquisitiu, milers d'unitats.

Nota: No hi ha dades per al 1994 en el cas dels països incorporats després de la darrera ampliació.

Font: Eurostat, *European social statistics: Social protection. Expenditure and receipts, 1994-2003*.

Segons aquestes dades, l'any 2003 Espanya ocupava l'antepenúltima posició entre els països de la UE-15, darrere de Grècia i de Portugal. El seu esforç representava el 60,4% de la mitjana de la UE-15, dos punts per davall del que suposava l'any 1994. En termes d'evolució, altres països que al començament de la dècada estaven encara més allunyats que Espanya de la mitjana europea —com Grècia, Portugal i Irlanda— han aconseguit escurçar de manera més accelerada les distàncies amb la UE-15.

ció dels objectius de l'Estratègia de Lisboa i que representen el 44% del total del pressupost; 2) preservació i gestió dels recursos naturals, que en representen el 43%; 3) ciutadania, llibertat, seguretat i justícia, amb l'1,2%; 4) la Unió Europea com a actor global, amb el 5,8%, i 5) administració i compensacions, amb el 6% restant. (Vegeu el quadre I-11.)

Les despeses associades al creixement i a l'ocupació es divideixen en dues grans categories:

- Despeses de competitivitat: inclou les despeses de R+D+I, les xarxes transeuropees, l'educació i la formació, la promoció de la competitivitat en el marc del mercat únic, i la política social. També s'introdueix la possibilitat de crear un fons d'ajustament per la globalització, amb cinc-cents milions d'euros anuals, amb la finalitat d'ajudar els treballadors afectats per processos de deslocalització.
- Despeses de cohesió: inclou el finançament de la política regional, que defineix tres grans objectius —de convergència, de competitivitat regional i d'ocupació, i de cooperació territorial. Tot seguit passarem a comentar-les.

2.5.

LES PERSPECTIVES FINANCERES 2007-2013 I LA POLÍTICA REGIONAL

En aquest subapartat analitzam, d'acord amb el títol, les perspectives financeres 2007-2013 i la política regional.

2.5.1. LES PERSPECTIVES FINANCERES 2007-2013

Les perspectives financeres per al període 2007-2013 acordades pel Consell Europeu de la Unió Europea de desembre de 2005 situen el pressupost comunitari en els 862,4 mil milions d'euros, amb una distribució funcional que confirma les cinc grans partides de despesa. Són les següents: 1) creixement sostenible, que atén les despeses associades a la consecució

2.5.2. LA POLÍTICA REGIONAL²⁷

Una de les preocupacions latents de la política regional europea és guanyar una major efectivitat.²⁸ Cal recordar que per al període

27. Vegeu: José Villaverde, «¿Qué hay de nuevo en la política regional de la Unión Europea?», *Cuadernos de Información Comercial*, núm. 191, 2006, p. 101-108.

28. En aquest sentit es poden consultar el treball següent: H. Armstrong (2004), «Regional Policy», a: EL-AGRAA, A. M. (ed.), *The European Union: Economics and Policies*, Prentice Hall. Així mateix, podeu consultar l'estudi: A. de la Fuente (2002), «Does cohesion policy work? Some general considerations and evidence from Spain», *Mimeo*, Institut d'Anàlisis Econòmiques, Barcelona.

2007-2013 les estimacions de la Comissió Europea consideren que l'aplicació de la política regional podria suposar un increment addicional del 4% del PIB per als països de l'ampliació. Per facilitar aquesta millora en la consecució dels seus objectius, la Comissió ha considerat necessari reorientar aquesta política amb una visió més estratègica, d'acord amb l'Estratègia de Lisboa i el paquet de «perspectives financeres» per al període 2007-2013.

Així, la nova política regional redueix els objectius, en passar de nou (fons de cohesió; objectius 1, 2 i 3; Interreg, Urban, Equal, Leader+, i desenvolupament rural i

reestructuració del sector pesquer fora de l'objectiu 1) a tres (convergència, competitivitat regional i ocupació, i cooperació territorial europea). També passa de sis instruments (fons de cohesió, FEDER, FSE, FEOGA-Orientació, FEOGA-Garantia i FIFG) a tres (fons de cohesió, FEDER i FSE). (Vegeu el quadre I-12.)

La nova política regional prioritza principalment les actuacions en matèria de capital humà, innovació i desenvolupament tecnològic en les petites i mitjanes empreses, sense oblidar les inversions en infraestructures, el transport i el medi ambient. (Vegeu el quadre I-13.)

QUADRE I-12. LA POLÍTICA EUROPEA: OBJECTIUS I INSTRUMENTS

2000-2006		2007-2013	
Objectius	Instruments financers	Objectius	Instruments financers
Fons de cohesió	Fons de cohesió	Convergència	Fons de cohesió
Objectiu 1	FEDER		FEDER
	FSE		FSE
	FEOGA-Orientació		
	FIFG		
Objectiu 2	FEDER	Competitivitat regional i treball:	FEDER
		Àmbit regional	FSE
	FSE	Àmbit nacional	
Objectiu 3	FSE	Cooperació territorial europea	FEDER
INTERREG	FEDER		
URBAN	FEDER		
EQUAL	FSE		
LEADER +	FEOGA-Orientació		
Desenvolupament rural i reestructuració del sector pesquer fora del objectiu 1	FEOGA-Garantia		
9 objectius	6 instruments	3 objectius	3 instruments

Font: José Villaverde, «¿Qué hay de nuevo en la política regional de la Unión Europea?», *Cuadernos de Información Comercial*, núm. 191, 2006, pags. 101-108.

QUADRE I-13. LA NOVA POLITICA REGIONAL EUROPEA: TRETS BÀSICS			
Programes i instruments	Elegibilitat	Prioritats	Assignacions
Objectiu convergència			81,7 per 100 (251.330)
Programes nacionals i regionals	Regions amb PIB per càpita <75 per 100 mitjana UE-25	Innovació Medi ambient i prevenció	57,6 per 100 (177.290)
FEDER	Regions de l'efecte estadístic (Regions phasing-out)	Accessibilitat	4,1 per 100 (12.520)
FSE		Infraestructures Recursos humans Capacitat administrativa	
Fons de cohesió	Estats membres amb una RNA per càpita <90 per 100 mitjana UE-25	Transport Transport sostenible Medi ambient	20,0 per 100 (61.420)
	Energies renovables		
Objectiu competitivitat regional i treball			15,8 per 100 (48.790)
Programes regionals (FEDER) i nacionals (FSE)	Els estats membres proposen una llista de regions (NUTS I o II) Regions phasing-in	Innovació Medi ambient i prevenció de riscos	12,4 per 100 (38.400)
		Accessibilitat	3,4 per 100 (10.390)
		Estratègia europea pel treball	
Objectiu "cooperació territorial europea"			2,44 per 100 (7.500)
Programes i xarxes transfrontereres i trasnacionals	Regions fronteres i grans regions de cooperació transnacionals	Innovació Medi ambient i prevenció de riscos	dels quals: 77,6 per 100 cooperació transfronterera
		Accessibilitat Cultura i educació	18,5 per 100 cooperació transnacional
			3,9 per 100 cooperació interregional + ENPI

Nota: Totes les xifres absolutes estan expressades en milions d'euros a preus del 2004.
Font: José Villaverde, «¿Qué hay de nuevo en la política regional de la Unión Europea?», *Cuadernos de Información Comercial*, núm. 191, 2006, pags. 101-108.

Un altre canvi important és el que deriva de la nova categoria regional, en desaparèixer les regions dels objectius 1, 2 i 3, i en crear-se quatre grups de regions NUTS 2. (Vegeu el quadre I-14.)

Segons aquesta nova classificació, les regions de l'objectiu de convergència amb un PIB per càpita inferior al 75% de la mitjana de la UE-25 són setanta regions, amb una població de 124 milions d'habitants de la UE-25 i quasi 154 milions per a la UE-27.

Les regions de l'objectiu de convergència amb l'«efecte estadístic» o regions *phasing-out*²⁹ són setze regions de la UE-15, amb una població de 16,4 milions d'habitants. D'alta banda, les regions de l'objectiu de competitivitat regional i ocupació

amb l'efecte *phasing-in*³⁰ són tretze regions, amb una població de 19 milions d'habitants. Les altres regions de l'objectiu de competitivitat regional i ocupació són 155 regions, amb una població de 295 milions d'habitants.

Espanya ha estat el país de la UE-15 que més s'ha beneficiat en termes absoluts de la política regional comunitària. Es calcula que entre el 1989 i el 2006 s'hauran rebut més de 105.000 milions d'euros, valorats en preus constants de l'any 1999. Aquestes ajudes han experimentat un increment continuat des dels 540 milions anuals del període 1986-1988, passant pels 2.400 del període 1989-1993 (paquet Delors I), els 5.900 del període 1994-1999 (paquet Delors II) i els 8.900 del període 2000-2006 (agenda 2000).

QUADRE I-14. CLASSIFICACIÓ DE LES REGIONS NUTS 2 PER OBJECTIUS

Tipologia regional	UE-25			UE-27		
	Nombre de regions	Població Milions	Percentatge de la UE	Nombre de regions	Població Milions	Percentatge de la UE
Objectiu convergència						
Regions amb PIB per càpita <75 mitja UE-25	70	124	27,3	84	153,7	31,7
Regions de l'efecte estadístic (phasing-out)	16	16,4	3,6	16	16,4	3,4
Total	86	140,4	30,9	100	170,1	35,1
Objectiu competitivitat regional i treball						
Regions phasing-in	13	19	4,2	13	19	3,9
Altres regions	155	295,2	64,9	155	295,2	61,0
Total	168	214,3	69,1	168	314,3	64,9

Font: José Villaverde, «¿Qué hay de nuevo en la política regional de la Unión Europea?», *Cuadernos de Información Comercial*, núm. 191, 2006, pags, 101-108.

29. Són regions amb un PIB per càpita superior al 75% de la mitjana de la UE-25, però inferior al 75% de la mitjana de la UE-15.

30. Es tracta de regions que en el període de programació 2000-2006 pertanyien a l'objectiu 1, però que de nou, amb dades del període 2000-2002, sobrepassen ja el llindar del 75% del PIB per càpita de la UE-15.

Per al període 2007-2013, el volum d'ajudes estructurals es calcula, en euros constants del 2004, en uns 4.600 milions anuals.³¹ Les estimacions més solvents, que s'han fet amb el model Hermin,³² consideren que, com a mitjana anual, les ajudes estructurals han permès créixer 0,4 punts percentuals per sobre del que s'hauria crescut sense aquestes ajudes. També s'ha estimat que les ajudes programades per al període 2007-2013 suposaran un creixement addicional de 0,2 dècimes percentuals per any.

31. La quantitat total dels ajuts que rebrà Espanya és de 32.500 milions d'euros, però no se'n coneix encara la distribució interna per comunitats autònomes amb un mínim grau de fiabilitat, entre d'altres coses perquè dependrà de la capacitat que tenguí cada regió d'arrancar projectes europeus en el camp de la innovació i la recerca.

32. Vegeu: S. Sosvilla-Rivero i J. A. Herce (2004), «La política de cohesión europea y la economía española: evaluación y prospectiva» (document de treball), Reial Institut Elcano.

3

ECONOMIA ESPANYOLA

RESUM

L'any 2005 els resultats de l'activitat econòmica marquen una continuació de l'acceleració que va començar l'any 2003. Aquests resultats s'obtenen gràcies a la fortalesa de la demanda interna, que va cloure l'exercici amb un creixement del 4,4%. També és important la recuperació de la formació bruta de capital (7,2%) i, més concretament, de la inversió en béns d'equip, que va tancar amb un creixement mitjà anual del 9,5%, mentre que la inversió en construcció es va mantenir en unes taxes de creixement elevades (6,0%). La puixança de les importacions, sumada a la tendència a l'estancament de les exportacions, ha provocat una aportació negativa del sector exterior al creixement per vuitè any consecutiu.

També podem parlar de recuperació econòmica quant a l'evolució del mercat de treball, ja que la taxa d'atur es va reduir 1,8 punts, fins a arribar al 9,2%. D'altra banda, l'ocupació augmentà el 4,8%, quasi un punt més que l'any anterior.

Els comptes de les administracions públiques per primera vegada en molts d'anys tancaren el 2005 amb superàvit, que arribà a la magnitud de 9.933 milions d'euros en termes de comptabilitat nacional, quantitat que representa l'1,1% del producte interior brut.

Pel que fa al turisme, el començament de la recuperació econòmica a la Unió Europea, la inestabilitat que s'ha produït en algunes de les principals destinacions competidores en el segment de «sol i platja», i el dinamisme que seguí mostrant la demanda interna, són les causes que han afavorit un bon comportament del sector turístic l'any 2005. D'aquesta manera, Espanya es consolida com la segona potència mundial, en superar els discrets resultats de l'any 2004.

La inflació espanyola arribà al 3,7%, ja que se situa cinc dècimes per sobre de la inflació que es registrà l'any 2004. Les Illes Balears, igual que l'any 2004, se situaren entre les comunitats autònomes que registraren un creixement de la inflació per sota de la mitjana espanyola, que és del 3,7%.

L'any 2004, la despesa en R+D fou de l'1,07%, molt per sota de la mitjana de la Unió Europea dels Vint-i-cinc, que arribà a l'1,9%, i a gran distància del nivell que es fixa en l'Estratègia de Lisboa com a objectiu per al 2010, que és d'un 3,0%. El Programa nacional de reformes reconeix que els problemes del sistema nacional d'innovació són el dèficit tecnològic de les empreses, l'escàs desenvolupament de coneixement propi i de les inversions, i la falta d'aprofitament per part del sector privat del coneixement que generen els centres públics de recerca.

3.1

EVOLUCIÓ ECONÒMICA

Els resultats de l'economia espanyola de l'any 2005 indiquen que continua l'acceleració que va començar l'any 2003. La taxa de creixement del PIB augmentà el 3,4%, de manera que se supera en tres dècimes la taxa de creixement de l'any anterior.

Aquest resultat es va aconseguir gràcies a la fortalesa de la demanda interna i del seu principal component, el consum de les llars, que va tancar l'exercici amb un creixement del 4,4%, 1,8 punts per sobre del que experimentà el 2003. La despesa del consum privat va ser encoratjada per l'augment en el treball i per la reducció de l'atur, pel manteniment de les facilitats creditícies i per l'«efecte riquesa» generat per la revaloració tant dels actius borsaris i financers com els dels immobiliaris. Així mateix, el consum públic va créixer un 4,5% el 2005, la qual cosa representa una notable desacceleració respecte de l'any anterior. (Vegeu el quadre I-15.)

En els darrers mesos de l'any, a aquesta despesa en consum, s'hi va sumar una important recuperació de la formació bruta de capital (7,2%) i, més concretament, de la inversió en béns d'equip, que es va tancar amb un creixement mitjà anual del 9,5%. En canvi, la inversió en construcció es va mantenir en unes taxes de creixement elevades (6,0%), encara similars als exercicis anteriors.

QUADRE I-15. QUADRE MACROECONÒMIC (2001-2005) (TAXES DE VARIACIÓ INTERANUAL)

Conceptes	2001	2002	2003	2004	2005
PIB i agregats de la demanda					
Producte interior brut	3,5	2,7	3,0	3,1	3,4
Consum final	3,4	3,2	3,1	4,8	4,4
Llars	3,2	2,9	2,6	4,4	4,4
AP	3,9	4,5	4,8	6,0	4,5
Formació bruta de capital fix	4,5	3,3	5,5	4,9	7,2
Béns d'equip	—	—	2,5	3,7	9,5
Construcció	—	—	6,3	5,5	6,0
Exportació de béns i serveis	4,0	1,8	3,6	3,3	1,0
Importació de béns i serveis	1,2	3,9	6,0	9,3	7,1
Demanda interna ¹	3,7	3,4	3,8	4,9	5,3
Demanda externa ²	-0,2	-0,7	-0,8	-1,8	-1,9
Preus i costos					
Deflació del PIB	4,2	4,4	4,0	4,1	4,4
IPC	3,6	3,5	3,0	3,0	3,4
Costos laborals unitaris	—	—	2,9	2,8	2,3
Mercat de treball					
Variació de l'ocupació	4,1	3,0	4,0	3,9	4,8 ²
Taxa d'atur	10,6	11,5	11,5	11,0	9,2
Variació de la productivitat	—	—	0,4	0,5	0,3
Sector exterior (saldo en % del PIB)					
Saldo comercial (béns i serveis)	-2,4	-2,0	-2,2	-3,8	-5,2
Capacitat de finançament de la nació	-3,4	-2,6	-3,0	-4,8	-6,5
Necessitat de finançament AP (en % PIB)	-0,52	-0,27	-0,03	-0,14	1,1
Promemòria					
PIB nominal (millions d'euros)	679.842	729.021	780.550	837.316	904.323

1. Aportació al creixement.

2. Xifra corregida de l'impacte del canvi metodològic introduït en l'EPA el 2005.

Font: INE i Ministeri d'Economia i Hisenda.

Aquesta pujada de la demanda, juntament amb l'encariment del petroli, s'acompanya de la puixança de les importacions durant el 2005, que varen créixer un 7,1%. Això, sumat a la tendència a l'estancament de les exportacions —en part com a conseqüència del creixement de l'activitat en les principals economies europees—, va donar com a resultat una aportació negativa del sector exterior al creixement d'1,9 punts percentuals, lleugerament superior als -1,8 de l'any anterior, un saldo comercial deficitari que equival al -5,2% del PIB i una necessitat de finançament de la nació del -6,5% del PIB.

Un dels possibles motius que permeten explicar el comportament negatiu del sector exterior es pot trobar en el comportament dels preus. Es va observar un creixement de l'IPC del 3,4%, quatre dècimes per sobre de la inflació de l'exercici anterior, i s'amplia de nou el diferencial de preus respecte de la zona euro, amb el consegüent deteriorament de la competitivitat en relació amb el preu de l'economia espanyola.

Quant a l'evolució del mercat de treball, el 2005 l'ocupació va augmentar un 4,8%, gairebé un punt més que l'any anterior, i la taxa d'atur es va reduir 1,8 punts, fins al 9,2%. L'augment en la taxa d'ocupació no va anar acompanyat d'un avançament igualment intens de la inversió en capital o del progrés tecnològic, circumstància que s'ha saldat en una amortització en el creixement de la productivitat aparent del factor treball, que va tornar a moderar el creixement, i és va situar en un 0,3% per al

conjunt de l'economia. Aquesta desacceleració de la productivitat, l'escàs creixement en els darrers deu anys i el diferencial que s'observa respecte de la mitjana de la Unió Europea, reflecteix una seriosa debilitat de l'economia espanyola i del seu potencial de creixement a mitjà i a llarg termini.

Les debilitats del model de creixement espanyol han dut el Govern a tractar de reorientar la política econòmica cap a l'impuls de la productivitat, de manera que el mes de febrer del 2005 es formulà un pla de dinamització amb més de dues-centes mesures.³³ En la mateixa línia es troba el Programa nacional de reformes en el marc de l'Estratègia de Lisboa³⁴ de l'octubre del 2005, en què el primer queda subsumit amb vista a futures avaluacions.

3.2.

ELS SECTORS PRODUCTIUS

El conjunt de sectors productius va mostrar el 2005 una evolució més positiva que l'any anterior, ja que es registren increments de l'activitat en tots els casos, llevat de la branca agrària i la pesquera. El sector més dinàmic continua sent la construcció, amb una taxa d'augment del 5,5%, seguit de l'energia, amb un creixement del 4,4%, i dels serveis, amb un 3,9%. La indústria, d'altra banda, va seguir mantenint una certa debilitat al llarg de tot l'any, encara que amb resultats més positius que el 2004. (Vegeu el quadre I-16.)

33. Vicepresidència segona del Govern, Pla de dinamització de l'economia: primer paquet de mesures, febrer de 2005. Una síntesi de les mesures es troba en l'epígraf 3.1 de l'estudi del CES *Memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral d'Espanya de 2004*.

34. Vegeu: MEMÒRIA del CES, capítol I.2.4.

QUADRE I-16. EVOLUCIÓ DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA PER SECTORS (2001-2005)
(TAXA DE VARIACIÓ INTERANUAL DELS COMPONENTS DEL PIB EN EUROS CONSTANTS)

Anys	Trimestres	Agricultura i pesca	Energia	Indústria	Construcció	Serveis
2001	I trim.	-2,2	4,1	0,8	6,0	3,4
	II trim.	-3,7	2,7	1,4	5,8	3,5
	III trim.	-0,8	1,6	3,0	5,2	3,4
	IV trim.	-5,7	2,8	-0,6	4,8	2,6
	Mitjana	-3,1	2,8	1,2	5,4	3,2
2002	I trim.	7,5	2,1	-0,7	5,1	2,1
	II trim.	2,0	-1,2	-0,4	4,5	2,5
	III trim.	1,8	-0,3	1,1	5,5	1,9
	IV trim.	-6,6	0,5	2,7	4,1	2,2
	Mitjana	1,0	0,3	0,7	4,8	2,2
2003	I trim.	-2,9	0,3	1,9	4,4	1,9
	II trim.	-1,7	0,9	1,3	5,1	2,2
	III trim.	-1,2	2,9	0,6	4,1	2,6
	IV trim.	0,5	1,2	1,2	3,5	2,7
	Mitjana	-1,4	1,3	1,3	4,3	2,4
2004	I trim.	0,9	1,8	0,2	5,6	3,3
	II trim.	-1,0	2,6	0,5	5,2	3,4
	III trim.	-1,8	1,8	0,4	4,9	3,5
	IV trim.	-2,3	1,8	0,3	4,8	4,1
	Mitjana	-1,1	2,0	0,3	5,1	3,6
2005	I trim.	-1,9	4,2	0,3	5,4	3,8
	II trim.	-1,3	4,0	0,0	5,4	3,8
	III trim.	0,3	4,5	0,9	5,8	3,9
	IV trim.	0,1	5,0	1,1	5,4	4
	Mitjana	-0,7	4,4	0,6	5,5	3,9

Font: INE, comptabilitat nacional trimestral d'Espanya.

3.2.1. EL SECTOR PRIMARI

El valor afegit brut (VAB) de les branques agrària i pesquera tornà a disminuir l'any 2005, per tercera vegada consecutiva, encara que amb una menor intensitat que l'any anterior. El VAB d'aquest sector va registrar un descens del -0,7%,

enfrent de la xifra d'un -1,1% que s'havia donat l'any anterior, la qual cosa el situà com el sector menys dinàmic de l'economia. Al llarg de l'exercici s'aprecia una certa recuperació en el segon semestre de l'any, en passar d'un -1,9% en el primer trimestre a un 0,1% en el quart trimestre.

L'ocupació en termes de llocs de treball equivalents a temps complet va registrar una taxa de variació anual nul·la, com va succeir l'any anterior, si bé en termes d'afiliació a la Seguretat Social va sofrir una caiguda del 2,6%, enfront d'un retrocés del 3,2% l'any 2004.

3.2.2. LA INDÚSTRIA I L'ENERGIA

El VAB de les branques industrials va créixer un 0,6% en termes reals en el conjunt de l'any, enfront del 0,3% de l'any anterior. Després d'un primer semestre amb una taxa de creixement interanual pròxima al 0%, a partir del tercer trimestre s'inicia una recuperació i acaba l'any amb un avanç de l'1,1%.

La producció industrial va mantenir un ritme de creixement molt moderat i inferior a l'any anterior. Així mateix, la confiança, mesurada a través de l'indicador de confiança industrial de la Comissió Europea, va empitjorar respecte del 2004, fonamentalment per una valoració més negativa dels nivells de comandes adreçats a l'exportació, i també es nota un empitjorament de les expectatives de producció.

En termes d'ocupació, tant les dades de la comptabilitat nacional trimestral referides a llocs de treball equivalents a temps complet com l'ocupació en els termes de l'enquesta de població activa (EPA) varen mostrar una evolució més positiva respecte del 2004, si bé amb una tendència a la desacceleració en el darrer trimestre. Per un altre costat, l'afiliació a la Seguretat Social en aquest sector va llançar unes taxes de variació negatives al llarg de tots els mesos de l'any.

El sector energètic, juntament amb la construcció, va ser l'activitat que va registrar un major creixement l'any 2005, de manera que superà en un punt percentual el ritme de creixement del PIB. Així, el VAB d'aquest sector va créixer el 4,4%, enfront del 2,0% registrat el 2004, i mantingué una evolució elevada pràcticament al llarg de tot l'any. Cal remarcar l'acceleració produïda en el segon trimestre, fins a arribar al 5,0% en el quart trimestre.

Aquest avanç es va reflectir en la producció industrial, de manera que el sector energètic es mostra com l'activitat més dinàmica de l'índex de producció industrial (IPI), amb un creixement interanual del 4,1% l'any 2005.

Va contribuir a aquesta situació l'augment de la demanda d'energia elèctrica, que va arribar als 245.434 gigawatts per hora (GWh), cosa que suposa un creixement del 3,3%, encara que es va situar set dècimes per sota de l'any 2004. D'altra banda, la demanda extrapeninsular va augmentar l'any 2005 el 5,0%, quatre dècimes per sota de l'any anterior, fins a arribar als 14.516 GWh. Aquesta demanda va cobrir el 65,5% amb els grups del fuel, el 22,3% amb les centrals de carbó, el 7,0% amb cicle combinat amb gasoli i el 5,1% amb energia adquirida en el règim especial.

3.2.3. LA CONSTRUCCIÓ

La construcció segueix sent el sector amb el millor comportament de l'economia, amb un creixement del VAB estabilitzat en els darrers anys amb xifres superiors al 5% (el 5,5% per al 2005). Aquesta estabilitza-

ció suposa que el sector es continuï presentant com el principal motor del creixement pel costat de l'oferta.

Els principals factors que poden explicar el dinamisme de la construcció són, en primer lloc, amb referència a l'edificació, el vigor que segueix demostrant la demanda de la llar, en circumstàncies de baix tipus d'interès i altes rendibilitats per operacions especulatives. L'augment de la població, ja sigui d'immigrants de manera permanent o d'estrangers per períodes de vacances, i també l'increment de l'ocupació, han tingut efectes en el mateix sentit.

Com posen de manifest les dades del Consell Superior del Col·legi d'Arquitectes d'Espanya (CSCAE), el nombre d'autoritzacions per nous habitatges va tornar a batre el rècord el 2005, amb un increment del 6,6% respecte de l'any anterior, fet que demostra que els primers símptomes d'esgotament de la demanda de habitatges que es poguessin esperar no tampoc es varen produir aquest any.

Segons l'Associació d'Empreses Constructores d'Àmbit Nacional (SEOPAN), amb dades referents al 2005, l'edificació residencial va suposar el 35% de la producció del sector, amb un increment del 9% respecte del 2004. L'obra civil també va experimentar un increment superior al 8%, de manera que constituï en aquest moment gairebé un quart del total del sector.

No es pot deixar d'esmentar que tot aquest panorama ve condicionat pels nivells dels preus de l'habitatge, que segueixen creixent a un ritme molt superior al general dels preus. En concret,

segons les dades del Ministeri de l'Habitatge, amb dades dels valors de taxació, l'increment el 2005 fou del 12,6%, circumstància que implica una certa desacceleració respecte dels períodes immediatament anteriors, i segueix estant molt per sobre de la inflació general. No es pot obviar que aquest creixement dels preus es troba impulsat pel gran protagonisme del sector en el conjunt de l'economia espanyola.

Quant al total de persones ocupades, mesurades en llocs de treball equivalents a temps complet, que el 2005 arribaren a pràcticament els devuit milions, el sector de la construcció va suposar-ne més de dos milions i mig, xifra que constitueix el 14% del total. Per tant, respecte de l'any anterior s'ha incrementat tant el nombre total d'ocupats en la construcció com el pes que tenen respecte del total de l'ocupació.

3.2.4. Els serveis

La branca dels serveis es tornà a mostrar el 2005 com una de les activitats més dinàmiques de l'economia espanyola, en accelerar la taxa de creixement respecte de l'any anterior i superar la mitjana de variació de l'activitat econòmica en conjunt. D'aquesta manera, el VAB dels serveis va créixer un 3,9% el 2005 i mostra, així, un perfil d'acceleració a partir del tercer trimestre. Dins el sector, els serveis de mercat es mostraren més dinàmics, amb un avanç del 4,0%, mentre que els de no-mercat ho varen fer un 3,5%.

El 6,25% de l'ocupació total creada el 2005 es va centrar en els serveis, activitat

que, després de la construcció, va ser la que va registrar un major creixement de l'ocupació respecte de l'any anterior, amb un increment del nombre de llocs de treball equivalents a temps complet del 3,1%, idèntica taxa a la del 2004.

Segons els indicadors d'activitat del sector serveis de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) corresponents al 2005, la xifra de negocis d'aquest sector va créixer interanualment el 6,6%, de manera que se supera en dues dècimes el registre del 2004. Llevat del transport, que va mantenir un ritme de creixement similar al de l'any 2004 (5,8%), i del comerç, que es va desaccelerar lleugerament fins al 6,7%, la resta de subsectors es mostraren més dinàmics que l'any anterior. La xifra de negoci de les tecnologies de la informació i la comunicació varen avançar el 9,0%, mentre que els serveis a empreses varen augmentar el 7,7%, enfront d'un creixement del 3,8% l'any 2004.

En aquest context, l'evolució de l'ocupació va ser també més dinàmica que l'any anterior, ja que es va registrar una variació del 2,0% en el personal ocupat en els serveis, enfront de l'1,9% del 2004. L'únic subsector que va empitjorar en termes d'ocupació respecte de l'any anterior va ser el comerç, tenint en compte que la seva taxa de variació es va desaccelerar 1,2 punts percentuals, fins a l'1,5%. Especialment va ser significativa la millora de l'ocupació en el subsector de les tecnologies de la informació i la comunicació, que, després de retrocedir un 1,8% l'any 2004, va créixer el 2,8%. També en el turisme i en el transport es va produir una notable millora, amb taxes de creixe-

ment d'ocupació de l'1,2% i del 2,1%, respectivament. No obstant això, el major dinamisme va correspondre al subsector dels serveis a empreses, en què l'ocupació va arribar al 3,5%.

Pel que fa al turisme, convé destacar que el començament de la recuperació econòmica a la Unió Europea, la inestabilitat que s'ha produït en algunes de les principals destinacions competidores en el segment de «sol i platja» tant per causes geopolítiques com per desastres naturals, la menor revaloració del tipus de canvi de l'euro respecte de l'any anterior i el dinamisme que va seguir mostrant la demanda interna, afavoriren un bon comportament del sector turístic el 2005 i Espanya es consolida com la segona potència mundial tant en termes d'ingressos per turisme com quant a l'entrada de turistes estrangers.

D'acord amb l'enquesta de moviments turístics en fronteres (Frontur), en el conjunt de l'any 2005 arribaren a Espanya 56 milions de turistes estranger, xifra que representa un increment del 6,1% respecte de l'any anterior i el major augment des del 1999. El Regne Unit, Alemanya i França continuaren liderant el mercat emissor i entre els tres països es concentra el 63% del turisme total no resident. El turisme britànic va mantenir la primacia, amb 16,1 milions d'entrades, al temps que es va recuperar el mercat alemany, després de quatre anys consecutius amb descensos, i el francès, que també després de dos anys de caigudes, va ser el país amb el major increment interanual, amb el 13,3%.

El turisme estranger va seguir adreçant-se en major manera, per ordre d'afluència, a les comunitats autònomes de Catalunya, les Illes Balears, les Illes Canàries, Andalusia, la Comunitat Valenciana i Madrid.

A les Balears es va produir una certa recuperació del turisme, després dels efectes negatius que va tenir en anys anteriors la mala conjuntura econòmica a Alemanya, un dels principals mercats emissors, juntament amb el Regne Unit.

També cal destacar un descens de l'arribada de turistes estrangers a les Canàries, fet en part relacionat amb una menor presència de companyies de baix cost.

La principal via d'accés del turisme no resident fou l'aèria, que, amb un increment del 5,7% respecte de l'any anterior, va suposar el 73,3% del total d'arribades el 2005. Això es deu fonamentalment a la proliferació de les companyies aèries de baix cost, que varen traslladar el 29,7% del total de passatgers que utilitzaren la via aèria per arribar a Espanya, cosa que va suposar un increment anual del 30,8%. Els principals aeroports de destinació d'aquestes aerolínies varen ser els de Palma, Màlaga i Alacant, si bé els que tingueren un major increment percentual en el nombre de passatgers foren els de Sevilla, València i Santander, amb augments superiors al 300%.

El turisme resident,³⁵ que representa un poc més del 90% del turisme dins d'Espanya, es va concentrar al litoral mediterrani i a Andalusia.

Amb referència al tipus d'allotjament que utilitzen els turistes, l'hotelier va continuar sent el més sol·licitat, si bé s'aprecia una tendència creixent en l'ús d'altres tipus d'allotjaments, com és el cas dels habitatges d'amistats o de familiars, l'habitatge llogada o l'habitatge en propietat.

D'acord amb l'enquesta d'ocupació hotelera de l'Institut Nacional d'Estadística, l'any 2005 les pernoctacions que varen tenir lloc als hotels espanyols augmentaren el 4,6% respecte de l'any anterior, fet que va suposar una acceleració en la taxa de creixement d'1,8 punts percentuals.³⁶

Cal destacar que s'ha desaccelerat el ritme de creixement de les pernoctacions nacionals, que contrasta amb una acceleració de les estrangeres. El grau d'ocupació hotelera millorà lleugerament el 2005, en augmentar l'1,6% respecte de l'any anterior i situar-se en el 54,3%, mentre que l'estada mitjana es va reduir l'1%, fins a 3,5 dies, de manera que es continua el camí descendent dels darrers anys.

La reducció de l'estada mitjana dels turistes estrangers a Espanya, que en conjunt va ser del 6,2%, va donar lloc a un descens de la despesa mitjana per turista del 2%.³⁷ Això no obstant, la major afluència de turisme estranger assenyalada va propiciar un increment de la despesa turística total del 4,3%. Així mateix, la despesa diària va créixer un 8,6% més que l'any anterior.

35. Dades disponibles per al període de febrer a novembre de 2005.

36. El lector pot ampliar aquesta informació en l'apartat 8.4: «L'evolució de les Balears en relació amb les comunitats competidores de les Illes».

37. Enquesta sobre la despesa turística (Egatur), Institut d'Estudis Turístics, Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç.

A pesar d'aquest augment de la despesa, l'increment dels pagaments per turista dins la balança de pagaments continuà superant l'augment dels ingressos, circumstància que va dur a una nova reducció del superàvit de la balança de turisme respecte de l'any anterior.³⁸

Finalment, convé destacar l'ús de cada vegada menor del viatge organitzat o «paquet turístic», la qual cosa està estretament relacionada amb una utilització creixent de les noves tecnologies a l'hora d'organitzar els viatges. En el cas del turisme estranger, el nombre de persones que utilitzaren Internet amb relació al seu viatge va augmentar un 9% el 2005, xifra que representa prop del 40% del total de turistes estrangers que varen visitar Espanya.

3.3.

LA POLÍTICA MONETÀRIA I LA INFLACIÓ

Al llarg del 2005 es va produir un canvi en el biaix de la política monetària única, que va propiciar una pujada d'interès de les operacions principals de finançament d'un quart de punt, fins al 2,25%. Això va suposar una variació del tipus de mercat interbancari a tres mesos des del 2,15% registrat el mes de gener fins al 2,47% el mes de desembre, de manera que se situa en el conjunt de l'any en el 2,19%, enfront del 2,11% a què s'arribà l'any 2004. A pesar d'aquest augment, el tipus d'interès real a curt termini es va mantenir a Espanya en unes taxes negatives, com a

conseqüència d'una inflació mitjana en el conjunt de l'any del 3,4%, cosa que va seguir afavorint les decisions d'inversió i continuà propiciant l'endeutament dels agents econòmics.

Respecte dels tipus d'interès a llarg termini, el rendiment del deute públic a deu anys es continuà reduint el 2005 des del 3,9% del mes de gener fins al 3,37% del desembre, de manera que la mitjana anual és en el 3,39%, enfront del 4,10% a què es va arribar el 2004. També al conjunt de la zona euro els tipus a llarg termini varen ser menors que l'any anterior, del 3,44%, enfront del 4,14% del 2004, i es destaca el fet que, per primera vegada des que existeix la UEM, el rendiment del deute públic espanyol a deu anys va coincidir amb l'alemany en la mitjana anual.

L'evolució de les principals borses de valors internacionals al llarg del 2005 va estar marcada pel dinamisme de l'economia mundial, les expectatives inflacionistes derivades de l'alça del petroli i l'orientació alcista dels tipus d'interès als Estats Units i a la zona euro.

En aquest context, la Borsa de Madrid es va mostrar com una de les places europees més dinàmiques l'any 2005, ja que l'Ibex-35 es va revaloritzar el 20,8% en el conjunt de l'any, enfront del 16,3% al qual s'arribà a la Borsa de París, del 18,1% de Frankfurt i del 14,3% de Londres. A més de la favorable conjuntura econòmica, els bons resultats i les balances de les companyies cotitzades, i també l'elevada liquiditat existent en el sistema financer, varen fer especialment atractius els mercats espanyols.

38. Vegeu: MEMÒRIA CES, capítol I.3.3.2, *supra*.

Al llarg de l'any 2005 la inflació continuà la tendència alcista observada el 2004, motivada per la fortalesa de la demanda interna i per l'evolució dels preus del petroli. Els preus de l'energia i, en menor manera, dels aliments no elaborats, varen ser els principals responsables d'aquesta evolució, que va suposar una bretxa important respecte de les previsions del Govern i que va donar lloc a l'ampliació del diferencial dels preus amb la zona euro, amb el corresponent impacte negatiu per a la competitivitat de l'economia espanyola.

El mes de desembre del 2005 la inflació espanyola arribà al 3,7%, de manera que se situà cinc dècimes per sobre de l'any anterior, continuant la tendència alcista observada en els darrers dos anys. El comportament al llarg de l'any fou irregular, des del 3,1% dels mesos de gener, maig i juny, fins un màxim del 3,7% el setembre i el desembre del 2005.

L'alta taxa d'inflació registrada el 2005 va estar fortament condicionada per l'evolució del preu de l'energia, que demostrà un creixement en la taxa interanual superior al 6% i que arribà el mes de setembre del 2005 a la pujada més elevada en els darrers anys, amb un augment del 15%.

L'encariment dels preus energètics es va traslladar per la via del cost als preus del conjunt dels béns industrials, atès que aquests són els més intensius en la utilització de l'energia enfront de la resta de sectors. En contraposició, els preus dels béns industrials sense incloure-hi els productes energètics han registrat el millor comportament, amb un creixement estable entorn de l'1%.

Els preus dels aliments elaborats mantingueren una tendència de reducció fins al 2,4% del setembre del 2005, que, malgrat això, s'accelerà des de llavors i el mes de desembre arribà al 3,6%, en gran manera per la rúbrica de l'oli i els greixos. Per la una altra part, el comportament dels preus dels aliments no elaborats va estar marcat fortament tant per les gelades com per la sequera que va patir Espanya el 2005, amb conseqüències significatives, especialment en els darrers mesos de l'any, en els apartats de llegums, hortalisses i patates. Així, la inflació dels aliments sense elaborar es va situar el mes de desembre en el 5,2%, enfront de l'1,8% registrat en el mateix mes del 2004.

Les comunitats autònomes amb el major nivell d'inflació l'any 2005 varen ser La Rioja, amb un 4,4%, i Catalunya, amb un 4,3%, mentre que el menor nivell es va registrar, amb un 2,8%, a les Illes Canàries. Cinc comunitats autònomes, a part de Ceuta i Melilla, se situaren en el nivell d'inflació mitjà espanyol: Castella i Lleó, Madrid, Galícia, Navarra i el País Basc; per sobre: Aragó, Castella-la Manxa, Múrcia, i les dues assenyalades amb major inflació, mentre que la resta de comunitats —set en total— es troben per sota del nivell esmentat. (Vegeu el quadre I-17.)

Totes les regions s'han vist afectades per l'encariment dels preus de l'energia, encara que s'observen diferències entre les regions. A Ceuta i Melilla, a diferència de la resta de les regions, els preus dels productes energètics no han deixat de créixer, mentre que en la resta de regions des de setembre sí que s'observen caigudes en la taxa de creixement. A les Canàries aques-

QUADRE I-17. IPC PER COMUNITATS AUTÒNOMES (1994-2005) (TAXA DE VARIACIÓ INTERANUAL DE DESEMBRE)												
Com. autònoms	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Andalusia	4,5	4,4	2,9	1,6	1,1	2,4	3,8	2,8	3,9	2,6	3,1	3,6
Aragó	4,4	3,9	3,9	1,5	1,2	3,2	3,7	2,5	4,1	2,4	3,2	3,8
Astúries	4,7	4,6	3,1	2,2	1,5	2,6	4,3	2,4	3,8	2,4	3,1	3,5
Balears (Illes)	5,1	4,6	3,6	2,3	1,5	3,0	3,8	3,7	4,5	2,3	3,0	3,5
Canàries (Illes)	5,4	4,6	2,3	2,5	2,4	2,4	3,5	2,4	3,2	1,9	2,5	2,8
Cantàbria	4,0	4,6	3,2	1,8	1,7	2,9	3,5	3,0	3,7	2,6	2,8	3,6
Castella-la Manxa	4,2	4,8	3,5	1,8	0,5	3,0	4,1	2,3	3,8	2,6	3,4	3,8
Castella i Lleó	4,3	4,3	3,4	1,8	0,9	3,1	4,1	2,5	3,6	2,1	3,1	3,7
Catalunya	4,1	4,3	3,7	2,1	1,8	3,5	4,2	2,8	4,3	3,1	3,6	4,3
C. Valenciana	3,9	4,3	3,1	2,1	1,4	2,6	4,0	2,7	4,1	2,4	3,4	3,5
Extremadura	5,2	4,3	3,8	1,7	1,1	1,8	3,6	2,9	3,5	2,1	2,8	3,1
Galícia	4,7	4,3	3,2	1,9	1,4	3,2	3,7	2,6	4,3	2,3	3,3	3,7
Madrid	4,1	3,7	2,6	2,3	1,1	2,8	3,9	2,5	3,9	2,6	3,1	3,7
Múrcia	4,8	4,7	3,4	2,5	1,7	3,2	4,8	2,6	4,4	3,2	3,3	4,1
Navarra	4,7	5,7	3,8	2,5	1,4	3,3	4,1	2,7	3,9	2,8	3,3	3,7
País Basc	4,5	4,5	3,5	2,2	2,3	3,0	3,8	3,4	3,9	2,6	3,2	3,7
La Rioja	4,9	4,8	4,0	2,1	1,9	3,6	4,5	3,6	3,8	2,4	3,3	4,4
Ceuta i Melilla	3,8	4,5	2,8	1,9	1,9	2,2	3,7	2,9	4,0	3,6	3,4	3,7
Índex general	4,3	4,3	3,2	2,0	1,4	2,9	4,0	2,7	4,0	2,6	3,2	3,7

Font: INE. Boletín Mensual de Estadística.

ta reducció ha estat menor que a la resta de regions i, per tant, els preus de l'energia han repercutit en el càlcul de l'índex general. En el cas de les Illes Balears la inflació anual (estimada per les taxes de variació de la mitjana de les dades mensuals) s'ha situat en el 3,1% i la inflació acumulada (estimada per les taxes de variació anual acumulada), en el 3,5%.

3.4.

EL SECTOR PÚBLIC

Per primera vegada en molts anys, després del procés continuat de reducció del dèficit iniciat el 1996, els comptes de les administracions públiques tancaren el 2005 amb superàvit, que arribà a la magnitud de 9.933 milions d'euros en termes de comptabilitat nacional, xifra que representa l'1,1% del producte interior brut. Aquest resultat difereix del registrat el 2004, any que arribà a un dèficit equivalent al 0,14% del PIB, i millora les previsions de superàvit que conté l'actualització del Programa d'estabilitat que s'a-

provà al final del 2004, que es calculaven del 0,1% del PIB. No obstant això, s'ha de tenir en compte que en el resultat deficitari del 2004 varen pesar una sèrie d'operacions puntuals; particularment, l'assumpció per part de l'Estat del deute de RENFE, que equivaldria al 0,7% del PIB. (Vegeu el quadre I-18.)

Per sectors institucionals, l'Administració central (l'Estat i els organismes que en depenen) va llançar el 2005 un superàvit del 0,4% del PIB, enfront del dèficit de l'1,4% del 2004, a causa —com en exercicis passats— del notable dinamisme de la recaptació impositora, que es va veure encoratjada per una conjuntura econòmica i laboral molt favorable. D'altra banda, la positiva evolució de les cotitzacions socials, associades a la creació d'ocupació, explica que el saldo pressupostari de la Seguretat Social registràs un superàvit equivalent de l'1,1% del PIB el 2005, una dècima respecte de l'exercici precedent. Aquest resultat va permetre incrementar el mes de febrer del 2006 el fons de reserva de pensions fins a arribar a la xifra de 31.200 milions d'euros, quantitat equivalent a sis mensualitats de la nòmina de

QUADRE I-18. SALDO PRESSUPOSTARI I DEUTE DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES, 2001-2005 (EN PERCENTATGE DEL PIB)

	2001	2002	2003	2004	2005
Dèficit (-) o superàvit (+) públic	-0,5	-0,3	0,0	-0,1	1,1
Estat i organismes	-0,6	-0,5	-0,3	-1,2	0,4
Seguretat Social	0,8	0,8	1,0	1,0	1,1
Comunitats autònomes	-0,6	-0,5	-0,5	0,0	-0,2
Corporacions locals	0,0	-0,1	-0,2	0,0	-0,1
Deute públic	55,6	52,7	49,1	46,6	43,4

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

pensions i entorn d'un 3,3% del PIB previst en els pressuposts generals de l'Estat per al 2006. Les administracions territorials tornaren a registrar un dèficit, del 0,2%; les comunitats autònomes, del 0,1%, i les corporacions locals, lleugerament superiors al previst inicialment.

La participació de les despeses no financeres en el PIB es va reduir sis dècimes respecte de l'any anterior, fins al 38,2%, després de registrar un creixement anual del 6,4%, més d'un punt i mig per sota del PIB nominal, que va créixer un 8%. Les despeses corrents varen créixer en conjunt amb una taxa del 6,8%, encara que el comportament fou desigual entre les diferents partides. Per un costat, els consums intermedis, les transferències socials en espècie i altres transferències, entre les quals s'inclouen la creixent aportació al pressupost general de la Unió Europea, presenten creixements superiors al 8%. En canvi, les rúbriques de remuneració d'assalariats, les subvencions a la producció i també les prestacions socials, que constitueixen la partida de despeses més important, experimentaren creixements molt moderats, i varen reduir el pes en termes de PIB. Els pagaments per interessos del deute, per un altre costat, es tornaren a reduir, un 5,7%, com a conseqüència de l'encara favorable evolució dels tipus d'interès i del descens de la ràtio del deute públic / PIB, en més de tres punts del PIB, fins al 43,4%. (Vegeu el quadre I-19.)

Malgrat això, l'esforç inversor l'any 2005 fou considerable. Ara bé, les despeses de capital varen créixer amb una taxa del 3,9%, en reduir el pes en el PIB fins al 4,9%, fet que fou conseqüència de la dis-

minució de les transferències de capital, que el 2004 s'havien incrementat atípicament arran de l'operació de sanejament financer de RENFE. En canvi, la formació bruta de capital va avançar un 12,9%, de manera que va arribar al 3,6% del PIB, un nivell d'inversió pública superior a la mitjana de la Unió Europea, que reflecteix els majors esforços d'acumulació de capital que fa l'economia espanyola per convergir amb els nivells de renda per càpita dels països europeus més avançats.

Pel que fa als ingressos, la taxa de creixement va ser molt superior a la del PIB i la participació en aquest producte augmentà sis dècimes, fins al 39,3%, a causa de l'enorme dinamisme dels ingressos corrents. L'important creixement de l'ocupació; la favorable evolució dels beneficis empresarials, de les rendes del treball i del capital, i també la fortalesa del consum i de les importacions, sense oblidar el repunt de la inflació, són els factors que expliquen l'extraordinari augment de la recaptació de les principals figures impositives. Així, tant els impostos sobre la renda com els impostos sobre la producció creixeren el 2005 per sobre del PIB nominal, un 16,2% i un 10,3%, respectivament, de manera que n'augmenta sensiblement la participació en la dita magnitud. Les cotitzacions socials, en canvi, a pesar de la positiva evolució del nombre d'afiliats a la Seguretat Social per mor del procés de regularització d'estrangers, mantingueren la participació en el 13,0% del PIB, després d'un increment anual del 7,4%.

Els pressuposts no financers de les comunitats i ciutats autònomes per al 2006, que recullen el pressupost de l'Adminis-

QUADRE I-19. COMPTES NO FINANCERS DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES* (2002-2005)

Conceptes	Milions d'euros					% PIB					% variació		
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	03/02	04/03	05/04
INGRESSOS NO FINANCERS	277.581	298.894	323.799	355.686	39,9	40,1	38,7	39,3	38,7	39,3	7,7	8,3	9,8
Ingressos corrents	272.822	292.707	317.204	349.720	39,2	39,3	37,9	38,7	38,7	38,7	7,3	8,4	10,3
Impostos sobre la renda	73.417	76.048	82.671	96.091	10,5	10,2	9,9	10,6	10,6	10,6	3,6	8,7	16,2
Impostos sobre la producció	81.036	89.242	99.632	109.852	11,6	12,0	11,9	12,1	12,1	12,1	10,1	11,6	10,3
IVA	40.012	44.112	49.879	55.587	5,7	5,9	6,0	6,1	6,1	6,1	10,2	13,1	11,4
Altres	41.024	45.130	49.753	54.265	5,9	6,1	5,9	6,0	6,0	6,0	10,0	10,2	9,1
Altres impostos corrents	2.664	2.801	2.971	3.258	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	5,1	6,1	9,7
Cotitzacions socials ¹	94.490	101.764	109.037	117.144	13,6	13,7	13,0	13,0	13,0	13,0	7,7	7,1	7,4
Pagaments per béns i serveis ²	8.300	9.659	10.103	10.279	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	16,4	4,6	1,7
Rendes de la propietat ³	6.717	6.287	5.970	6.012	1,0	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	-6,4	-5,0	0,7
Transferències	6.218	6.906	6.820	7.084	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	11,1	-1,2	3,9
Ingressos de capital	4.759	6.187	6.595	5.966	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	30,0	6,6	-9,5
Impostos	2.622	3.091	3.671	4.243	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	17,9	18,8	15,6
Transferències ⁴	2.137	3.096	6.980	6.440	0,3	0,4	0,8	0,8	0,7	0,7	44,9	125,5	-7,7
Ajust per recaptació incerta	—	—	-4.056	-4.717	—	—	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	—	—	16,3

Continua

QUADRE I-19. COMPTES NO FINANCERS DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES* (2002-2005)

Conceptes	Milions d'euros						% PIB					% variació	
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2003	2004	2005	2005	2005	04/03	05/04
DESPESES NO FINANCERES	277.895	296.657	324.972	345.753	39,9	39,8	39,8	38,8	38,2	6,8	9,5	6,4	6,4
Despeses corrents	243.763	260.385	282.147	301.255	35,0	35,0	35,0	33,7	33,3	6,8	8,4	6,8	6,8
Remuneració d'assalariats	71.997	77.655	84.302	89.902	10,3	10,4	10,4	10,1	9,9	7,9	8,6	6,6	6,6
Consums intermedis	30.593	34.378	40.136	43.614	4,4	4,6	4,6	4,8	4,8	12,4	16,7	8,7	8,7
Impostos sobre la producció	142	164	131	155	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,5	-20,1	18,3	18,3
Transferències socials en espècie ⁵	18.853	19.882	20.941	22.691	2,7	2,7	2,7	2,5	2,5	5,5	5,3	8,4	8,4
Prestacions socials ⁶	85.789	90.835	98.379	105.233	12,3	12,2	12,2	11,7	11,6	5,9	8,3	7,0	7,0
Subvencions a la producció	7.942	8.329	8.278	8.891	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	4,9	-0,6	7,4	7,4
Altres transferències	8.758	10.301	12.843	14.607	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6	17,6	24,7	13,7	13,7
Interessos i altres rendes de la propietat	19.689	18.841	17.137	16.162	2,8	2,5	2,5	2,0	1,8	-4,3	-9,0	-5,7	-5,7
Despeses de capital	34.132	36.272	42.825	44.498	4,9	4,9	4,9	5,1	4,9	6,3	18,1	3,9	3,9
Formació bruta de capital	23.567	26.928	28.708	32.418	3,4	3,6	3,6	3,4	3,6	14,3	6,6	12,9	12,9
Adquisició neta d'actius no financers no produïts	622	384	-152	472	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	-38,3	-139,6	—	—
Transferències ⁷	9.943	8.960	14.279	11.608	1,4	1,2	1,2	1,7	1,3	-9,9	59,4	-18,7	-18,7
CAPACITAT (+) NECESSITAT (-)	-314	2.237	-1.173	9.933	0,0	0,3	0,3	-0,1	1,1	—	—	—	—
DE FINANÇAMENT	696.208	744.754	83.316	904.323	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	7,0	-88,8	8,0	8,0
PIB utilitzat													

* Comptabilitat nacional (SEC-95), en milions d'euros, % sobre el PIB i taxa de variació.

1. Inclou les cotitzacions socials efectives i imputades.
2. Inclou pagaments per producció de mercat i de no mercat.
3. Interessos, dividendos i altres rendes de la propietat.
4. Inclou ajudes a la inversió i altres transferències de capital rebudes.
5. Subministrades per productors de mercat.
6. Diferents de les transferències socials en espècie.
7. Inclou ajudes a la inversió i altres transferències de capital.

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

tració general consolidat amb els dels seus organismes autònoms (administratius, comercials, industrials, financers o anàlegs, així com entitats gestores de la Seguretat Social), registren, presos en conjunt, un dèficit financer de 878,7 milions d'euros, inferior al de l'exercici anterior. Preses individualment, només Madrid i Navarra presenten un pressupost amb superàvit, i en quatre comunitats —Andalusia, Aragó, Múrcia i el País Basc— el pressupost està equilibrat. En canvi, el saldo és deficitari en les onze comunitats restants, encara que no es pot dir que s'arribin a magnituds importants en qualsevol cas. (Vegeu el quadre I-20 i l'apartat 12.)

3.5.

LA RECERCA, EL DESENVOLUPAMENT I LA INNOVACIÓ³⁹

El procés tecnològic constitueix un factor clau del creixement econòmic a llarg termini. La generació i el desenvolupament de noves tecnologies permeten, a partir d'una determinada dotació de factors, reduir els costos de producció i incrementar la quantitat i la qualitat dels productes, a més de generar significatius efectes beneficiaris en el total de l'economia, en què incideixen de manera positiva sobre la productivitat. A més a més, en el context d'una creixent internacionalització dels mercats, aconseguir un augment de la competitivitat de les produccions nacio-

nals compatible amb increments salarials i de l'ocupació exigeix desenvolupar la capacitat tecnològica necessària per introduir en el mercat béns diferenciats d'alt valor afegit.

Encara que el sistema espanyol d'innovació ha evolucionat de manera positiva en els darrers anys, segueix marcat per un significatiu retard respecte dels països del nostre entorn. L'indicador que s'utilitza amb més freqüència és la despesa realitzada en recerca i desenvolupament (R+D) en percentatge del PIB, en què l'any 2004 Espanya se situava en l'1,07%, molt per davall de la mitjana de la Unió Europea dels Vint-i-cinc, que arribà a l'1,90%, i a gran distància tant dels Estats Units —en què arribà el 2003 a un nivell pròxim al 3,0%, que es fixa en l'Estratègia de Lisboa com a objectiu per al 2010— com del Japó, que fins i tot va superar aquest llinar.

La bateria d'indicadors d'innovació que elabora anualment la Comissió Europea, en resposta a la petició que va8 formular en aquest sentit el Consell Europeu de Lisboa del març del 2000, permet identificar més detalladament les debilitats del sistema espanyol d'innovació per comparació a la resta dels estats membres.⁴⁰ L'estudi inclou vint-i-sis indicadors rellevants, agrupats en cinc categories: tres d'associades als recursos del sistema i dues als resultats que aquest mateix genera.

En el costat dels recursos, Espanya presenta nivells inferiors a la mitjana de la Unió Europea en aspectes clau relacionats amb el capital humà, com el percentatge

39. Aquesta informació s'amplia per a les Illes Balears en l'apartat 14: «Societat del coneixement i de la informació».

40. Comissió Europea: «European Innovation Scoreboard 2005».

**QUADRE I-20. PRESSUPOST CONSOLIDAT D'INGRESSOS I DESPESES NO FINANCIERES DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES, 2006
(PRESSUPOSTS INICIALS. MILIONS D'EUROS I TAXES DE VARIACIÓ)**

Comunitats autònomes	Ingressos no financers	% 06/05	Ingressos corrents	% 06/05	Ingressos de capital	% 06/05	Despeses no financeres	% 06/05	Despeses corrents	% 06/05	Despeses de capital	% 06/05	Dèficit (-) superàvit (+) no financer
Andalusia	26.596	11,9	24.407	12,6	2.189	5,1	26.596	11,9	20.451	10,0	6.145	19,1	0
Aragó	4.673	13,0	4.248	13,9	424	4,4	4.673	13,0	3.586	10,7	1.086	21,3	0
Astúries	3.524	8,7	3.056	8,3	468	11,3	3.528	8,6	2.578	8,4	950	9,3	-4
Cantàbria	1.983	7,5	1.815	9,2	168	-7,6	1.986	7,4	1.466	9,4	519	2,3	-3
Castella-la Manxa	7.320	9,0	6.081	10,5	1.239	2,4	7.412	10,4	5.228	9,7	2.075	12,3	-93
Castella i Lleó	8.908	10,5	8.112	11,4	796	1,4	8.939	5,9	6.430	6,2	2.510	5,2	-31
Catalunya	22.493	13,6	22.252	13,6	241	17,2	22.918	12,4	20.509	13,1	2.408	6,7	-425
C. Valenciana	11.424	12,5	10.988	13,2	435	-2,2	11.512	10,7	9.879	11,6	1.633	5,3	-88
Extremadura	4.390	8,3	3.890	8,2	500	9,1	4.450	9,8	3.436	8,5	1.014	14,3	-60
Galícia	9.397	9,6	8.500	10,2	897	4,4	9.426	9,8	6.979	9,6	2.447	10,3	-29
Illes Balears	2.520	13,2	2.442	20,7	77	-61,8	2.672	5,0	2.072	8,1	600	-4,5	-152
Illes Canàries	5.934	11,5	5.583	12,2	351	0,8	6.058	13,6	4.894	12,0	1.164	21,0	-124
Madrid	16.135	9,5	15.677	9,6	459	9,0	15.982	9,9	13.706	9,2	2.276	14,4	154
Múrcia	3.636	13,6	3.478	15,5	158	-15,5	3.636	13,6	2.957	13,5	679	14,1	0
Navarra	3.354	7,2	3.287	6,6	68	48,3	3.346	6,8	2.560	6,5	786	8,0	8
Pais Basc	7.311	10,0	7.267	10,1	44	-1,4	7.311	10,0	6.337	9,8	974	11,4	0
La Rioja	1.065	14,1	1.011	14,1	54	15,7	1.097	14,0	773	9,8	323	27,7	-32
Ceuta	197	3,3	167	2,3	30	9,3	197	3,3	159	4,7	38	-2,2	0
Melilla	177	2,9	152	9,8	25	-25,7	177	2,9	143	11,5	33	-22,6	0
Total	140.662	11,2	132.093	11,8	8.569	2,6	141.540	10,6	113.951	10,3	27.589	12,1	-879

Font: Ministeri d'Economia i Hisenda.

de joves amb un nivell educatiu almenys de secundària o el grau de participació de la població adulta en programes de formació permanent. Ara bé, mostra registres superiors a la mitjana pel que fa a la població amb educació superior i, específicament, al nombre de llicenciats en àrees de ciència i tecnologia, i també amb relació al grau de penetració de la banda ampla. Quant a les despeses en R+D, tant públiques com, sobretot, empresarials, els nivells d'Espanya són sensiblement inferiors a la mitjana europea, i també és inferior la proporció de la despesa industrial realitzada pels sectors d'activitat de tecnologia mitjana i alta. No és així, emperò, el nivell d'ajudes públiques per a R+D empresarials ni al finançament empresarial de R+D universitaris, que arriba a quotes superiors a la mitjana comunitària.

D'altra banda, els indicadors relacionats amb la innovació empresarial també evidencien un seriós retard, tant en termes de la menor despesa en innovació o de la menor inversió en tecnologies de la informació i la comunicació com quant al reduït percentatge de pimes que practiquen innovació o que col·laboren en projectes o de l'insuficient desenvolupament del mercat capital risc per les fases inicials dels projectes empresarials. En aquest terreny, únicament el percentatge de pimes que realitzen innovació no tecnològica supera a Espanya la mitjana comunitària.

Si els recursos del sistema espanyol de R+D es mostren insuficients, els indicadors de resultats són, si és possible, encara més desencoratjadors. El pes de les

exportacions de productes d'alta tecnologia és a Espanya del 5,7%, enfront del 18,2% que es dona com a terme mitjà a la Unió Europea, la qual cosa reflecteix una escassa capacitat de les empreses espanyoles per comercialitzar els resultats de la recerca i la innovació tecnològica en els mercats internacionals. En el mateix sentit, l'ocupació en les indústries de tecnologia mitjana i alta i en els serveis de tecnologia alta és netament inferior a Espanya, així com el pes de les vendes de productes nous destinats a empreses. Per acabar, a pesar dels avanços dels darrers anys, el nombre de patents i de dissenys espanyols continua en uns nivells molt allunyats de la mitjana comunitària.

En definitiva, el sistema de recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I) espanyol es troba clarament en una pitjor situació que la mitjana europea en relació amb denou dels vint-i-sis indicadors que es consideren en l'European Scoreboard, amb un índex sintètic de 0,3, clarament per sota de la mitjana de 0,42. Aquest fet col·loca al sistema d'innovació espanyol en el lloc setzè dins els vint-i-cinc estats membres, en una posició similar a Lituània i Eslovènia.

L'estructura institucional de l'esforç en R+D també presenta a Espanya pautes allunyades de la Unió Europea. En particular, la implicació del sector empresarial en la inversió en R+D continua sent inferior que a la Unió Europea. D'una banda, les empreses espanyoles financen el 48% de les despeses en R+D, enfront del 54% de mitjana a la Unió Europea i lluny del 66% que es fixa com a objectiu en

l'Estratègia de Lisboa. D'altra banda, n'executen el 55%, mentre que, com a mitjana, el sector empresarial de la Unió Europea s'encarrega de fer el 64% de les despeses en R+D. A pesar del significatiu increment de la despesa en R+D empresarial experimentat en els darrers anys,⁴¹ el mateix Programa nacional de reformes reconeix que el principal problema del sistema nacional d'innovació és el dèficit tecnològic de les empreses, l'escàs desenvolupament de coneixement propi i la falta d'aprofitament que fa el sector privat del coneixement que generen els centres públics de recerca que, en canvi, concentren a Espanya el 30% de la despesa en E+D, enfront del 22% de la Unió Europea. Per acabar, cal esmentar que el finançament extern, que a la Unió Europea explica el 9% de la despesa, es redueix a Espanya al 6%, cosa que evidència la menor participació d'agents espanyols en projectes de recerca internacionals i, molt particularment, en el Programa marc europeu d'investigació. (Vegeu l'apartat 14.)

41. L'increment mitjà anual de la despesa empresarial entre el 1995 i el 2004 es va situar entorn del 12,0%, per sobre de l'increment mitjà anual del PIB en termes monetaris durant el mateix període, que va superar lleugerament el 7,0%. (INE, estadística sobre activitats de R+D.)

4

LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES

RESUM

El creixement de l'economia balear el 2005 va ser del 2,2%, amb una recuperació de 0,7 punts percentuals respecte del 2004. Aquest creixement se situa 1,2 punts percentuals per sota de l'espanyol, però és superior en 0,9 punts percentuals al de la zona euro.

Per sectors econòmics, el sector primari té una estimació de creixement per al 2005 d'un 2,1% amb una pèrdua de -3,2 punts percentuals respecte de l'any passat. El sector de la indústria i energia creix un 1,2% el 2005, amb un petit guany percentual de tres dècimes. El sector de la construcció creix un 2,3%, amb un guany percentual de nou dècimes. Finalment, el sector serveis creix un 2,3%, la qual cosa representa un guany percentual de vuit dècimes en relació amb l'any passat.

La demanda final del consum dels residents creix en termes reals un 2%, amb un guany percentual de quatre dècimes percentuals per comparació a l'any passat. La confiança dels consumidors augmenta un 1,5%, i el percentatge de les llars que no tenen dificultats per arribar a fi de mes, d'acord amb els ingressos nets mensuals, cau un -3,6%. La demanda final de consum dels no residents o despesa turística ha arribat als 10.430,3 milions d'euros, amb un creixement del 6,2%. La demanda final d'inversió creix un 3,3%, 2,3 punts percentuals més que l'any passat.

Amb relació al comerç exterior per duanes, les partides que registren superàvits comercials varen ser el calçat, amb 103.745 milers d'euros; les de material de transport, amb un saldo de 83.473 milers d'euros, i els productes d'indústries químiques i derivats, amb 8.963 milers d'euros. La inversió estrangera va augmentar un 63,3% el 2005 fins a arribar als 186,1 milions d'euros.

La inflació va ser del 3,1% —en termes de la variació anual— a les Illes Balears, 0,3 punts percentuals per sota de la mitjana espanyola, però aquesta és 1,2 punts per sobre de la UE-15. Aquesta circumstància reflecteix una pèrdua de competitivitat en relació als països europeus per a tots els béns i serveis que són oferts des de Balears.

Les Illes Balears presenten un nivell de vida alt i, en termes de PIB regional per habitant o renda per càpita, aquest fet es confirma, ja que ocupen la cinquena plaça, amb un índex 111,78 sobre Espanya de 100 de 111,78, per darrere del País Basc, Madrid, Navarra i Catalunya. Per comparació a l'any 2000 hem perdut -11,1 punts, fet que es pot explicar, inicialment, perquè la renda regional ha crescut menys que la mitjana espanyola, mentre que la població experimenta un dels creixements regionals més importants per comunitats autònomes.

4.1.

INTRODUCCIÓ

El lector pot trobar en la introducció de l'any passat una nota metodològica de com s'estructura i de quines són les principals fonts estadístiques a partir de les quals es nodreix aquest apartat. Seguim, doncs, els mateixos criteris, si bé hi hem introduït alguns canvis.

En l'apartat 4.2 («L'economia a les Balears») no s'ha pogut actualitzar la sèrie del valor afegit brut (VAB) en euros constants i en euros corrents per sectors econòmics i per illes, que cada any ens proporcionava la Direcció General d'Economia, atès que s'està revisant la comptabilitat regional balear segons la nova metodologia de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), que pren com a nova referència l'any base 2000, i també perquè per fer les noves estimacions caldrà tenir en compte, així mateix, l'estudi que es fa sobre les taules d'entrada o *input* i de sortida o *output* de les Illes Balears referides a l'any 2004. Alternativament, s'ha optat per substituir les dades del VAB en valors absoluts per les variacions estimades desglossades per sectors econòmics i per illes, que apareixen publicades en el butlletí de conjuntura econòmica de la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears.

Pel mateix motiu del canvi de base a l'any 2000 i pel canvi metodològic de la comptabilitat regional que fa actualment l'INE ens hem vist obligats, em l'apartat 4.3 («Anàlisi regional per comunitats autònomes») a canviar les estimacions de la renda generada pels sectors productius a partir del VAB a preus bàsics, per les noves estimacions fetes a partir del producte interior brut (PIB) a preus de mercat.

Amb relació a l'apartat 4.4.3 («L'anàlisi de la demanda, el consum, l'estalvi i la capacitat de finançament»), que es redacta a partir de les dades de la Fundació de les Caixes d'Estalvis Confederades (Funcas), enguany s'hi inclou per primera vegada un desglossament exhaustiu de la balança comercial de béns i serveis i de l'estructura del saldo net exterior de béns i serveis de les Illes Balears, amb una desagregació dels fluxos comercials de les Illes per comparació a la resta de comunitats autònomes i a l'estranger. Aquestes dades complementen l'anàlisi que es fa en l'apartat 4.2.2.2 («La demanda exterior de béns per duanes»), en què s'analitzen amb un elevat grau de detall les exporta-

cions i les importacions referides a l'estranger per productes i per països, d'acord amb la informació que s'extreu de la base de dades de duanes. Així mateix, en l'apartat 4.2.3 («La inversió estrangera») s'inclouen les dades d'inversió estrangera procedents del Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç.

Dit això, el lector trobarà en aquest apartat, com cada any, l'anàlisi de les principals macromagnituds de l'economia regional i la seva contextualització en relació amb la resta de comunitats autònomes, amb Espanya i amb l'àmbit comunitari.

4.2

L'ECONOMIA A LES BALEARS

En aquest apartat analitzam el comportament de l'oferta regional per sectors econòmics i per illes. També es fa l'anàlisi de la demanda final i del comportament dels seus principals components: el consum, la inversió i el sector exterior.

QUADRE I-21. EVOLUCIÓ I PERSPECTIVES DE LES ILLES BALEARS (2003-2005)
TAXES DE VARIACIÓ DEL PIB A PREUS CONSTANTS (EN %)

	2003	Anual 2004 ^e	2005 ^a
Zona euro	0,7	1,8	1,3
Espanya	3,0	3,1	3,4
Illes Balears	0,7	1,5	2,2
Mallorca	0,7	1,5	2,5
Menorca	1,2	1,6	1,5
Pitiüses	0,5	1,0	1,1

a. avanç

e. estimació

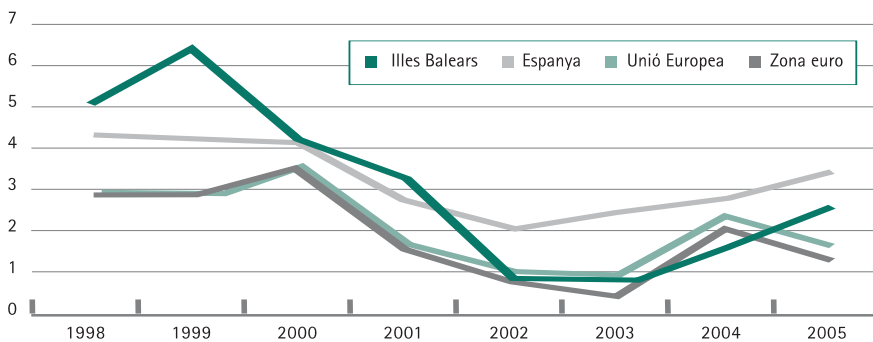
Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

4.2.1. EL CREIXEMENT DE L'OFERTA

Segons els butlletins de conjuntura econòmica de la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears dels mesos de febrer i juny del 2006, el creixement de l'economia balear el 2005 va ser del 2,2%, amb una recuperació de 0,7 punts percentuals respecte del 2004. Aquest creixement se situa 1,2 punts percentuals per sota de l'espanyol, però és superior en 0,9 punts percentuals al de la zona euro. (Vegeu el quadre I-21 i el gràfic I-4.)

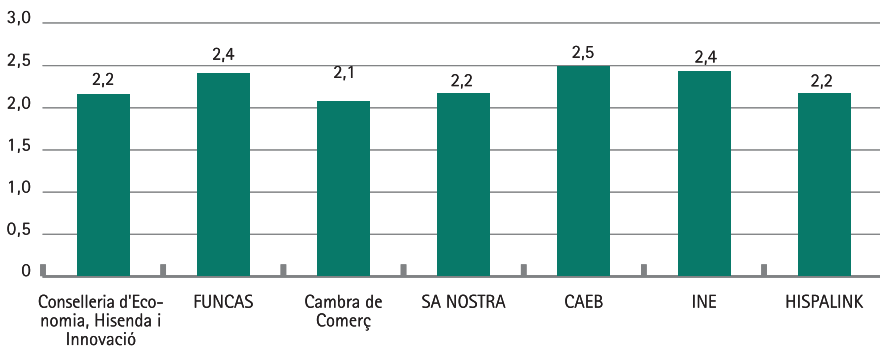
L'estimació del creixement de l'economia a les Illes Balears per a l'any 2005 varia segons la font de consulta. D'aquesta manera, els valors provisionals s'emmarquen en una forquilla de variació de quatre dècimes percentuals, en què l'estimació més optimista és la de la Confederació d'Associacions Empresarials de les Balears (CAEB), amb un 2,5%, i la més restrictiva, la de la Cambra de Comerç, amb un 2,1%. (Vegeu el gràfic I-5.)

Gràfic I-4
Estimació del creixement del PIB (1998-2005)

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

Gràfic I-5
Estimació del PIB de l'any 2005 a les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia.

4.2.1.1. El creixement de l'oferta per illes

Per illes el major creixement es dona a Mallorca, amb un 2,5% i amb la recuperació d'un punt percentual, seguida de Menorca, amb un 1,5% i amb la pèrdua d'una dècima percentual; finalment es troben les Pitiüses, amb una taxa de l'1,1% i amb el guany d'una dècima percentual.

En el cas de Mallorca, aquest creixement s'explica per la millor evolució de la temporada turística i el transport, així com pel dinamisme del sector de la construcció. En el cas de Menorca, el seu creixement es veu influenciat per la forta dependència del mercat turístic britànic, el qual nota la contracció en el consum de les llars (vegeu l'apartat 8), si bé millora el sector de la construcció i es manté l'industrial. Les Pitiüses continuen la moderada activitat que es dona des del 2001, motivada, igualment que a Menorca, per la forta dependència del mercat turístic britànic.

4.2.1.2. El creixement de l'oferta per sectors econòmics

Per sectors econòmics, el sector primari té una estimació de creixement per al 2005 del 2,1%, amb una pèrdua de -3,2 punts percentuals respecte de l'any passat. El sector de la indústria i energia creix un 1,2% el 2005, amb un petit guany percentual de

tres dècimes respecte de l'any passat, a causa d'una major demanda interna, del manteniment de les exportacions i de la recuperació de la construcció. El sector de la construcció creix el 2,3%, amb un guany percentual de nou dècimes per comparació a l'any passat, que s'explica per la major estabilitat jurídica, pels increments en el preu de l'habitatge, per l'augment de la població, pels baixos tipus d'interès i per la millora de les infraestructures socials i de transport. Finalment, el sector serveis creix un 2,3%, la qual cosa representa un guany percentual de vuit dècimes en relació amb l'any passat, a remolc de la demanda dels residents i dels no residents. (Vegeu el quadre I-22.)

Aquestes dades es poden complementar amb les que ha elaborat Hispalink. Així, no hi ha cap branca industrial (energia, béns intermedis, béns d'equip i béns de consum) que presenti un creixement per sobre de la mitjana balear, ni per a l'any 2005 ni per a les previsions de l'any 2006. Sí que ho fa el sector de la construcció, per a ambdós anys. Quant a les branques de serveis (transports i comunicacions, serveis destinats a la venda i serveis no destinats a la venda), transports i comunicacions, té previst créixer per sobre de la mitjana regional el 2006, mentre que els serveis no destinats a la venda creixen per sobre de la mitjana regional tant el 2005 com el 2006. (Vegeu el quadre I-23.)

QUADRE I-22. TAXES DE VARIACIÓ INTERANUAL DEL PIB A PREUS CONSTANTS PER SECTORS PRODUCTIUS (EN %)

	2003	2004	2005
Sector primari	1,4	5,3	2,1
Indústria	0,8	0,9	1,2
Construcció	1,6	1,4	2,3
Serveis	0,5	1,5	2,3

Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

QUADRE I-23. CREIXEMENT REGIONAL A 9 SECTORS. TAXES DE VARIACIÓ REAL

	Agricultura		Energia		Béns intermedis		Béns d'equip		Béns de consum		Construcció		Transports i comunicacions		Serveis destinats al mercat		Serveis no destinats al mercat		Total	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Andalusia	-3,5	1,9	2,4	3,1	1,4	2,3	2,0	2,4	1,4	1,4	4,5	3,2	3,9	4,2	3,0	4,1	4,0	3,4	2,7	3,4
Aragó	0,9	2,2	3,9	3,2	1,2	1,9	2,9	3,2	1,0	2,1	3,7	4,2	4,1	1,0	2,5	3,9	2,9	3,0	2,7	3,4
Astúries	0,5	5,0	2,6	1,6	3,1	2,0	1,0	1,7	1,4	2,0	4,0	4,2	3,0	3,6	2,3	3,3	3,2	2,7	2,5	2,9
Cantàbria	0,5	1,2	1,0	1,5	1,3	1,8	1,6	1,7	1,5	1,8	4,8	5,7	3,6	4,5	3,1	3,5	2,8	3,4	2,7	3,2
Castella i Lleó	0,5	2,7	2,5	2,4	2,2	2,5	2,4	3,1	2,9	3,1	3,3	3,4	2,7	3,7	2,6	3,4	3,0	3,2	2,6	3,2
Castella-la Manxa	2,0	2,2	3,1	3,0	1,4	2,3	1,7	2,9	1,5	1,8	3,9	3,5	3,1	3,7	2,4	3,2	2,5	2,6	2,5	2,9
Catalunya	-0,2	-2,1	3,0	3,1	2,1	3,0	3,0	3,6	1,6	1,8	3,3	3,4	3,4	4,2	2,1	2,7	4,9	4,2	2,6	3,0
Comunitat Valenciana	0,7	1,8	3,0	2,8	2,0	2,6	2,4	3,2	1,0	1,5	4,2	3,8	3,3	4,0	2,7	4,0	3,3	3,2	2,7	3,4
Extremadura	-5,5	4,0	3,0	2,9	2,3	2,2	2,3	3,0	1,1	2,9	3,4	3,3	3,0	3,6	2,5	3,2	3,0	3,1	1,8	3,2
Galícia	1,5	1,8	1,8	2,8	3,9	2,9	1,3	3,0	2,2	3,4	3,5	3,1	3,1	3,8	2,2	3,4	2,8	2,8	2,4	3,1
Illes Balears	0,5	0,3	2,0	1,7	1,0	1,6	0,1	1,7	0,7	1,1	4,4	3,0	1,2	3,1	2,0	2,4	3,5	2,8	2,2	2,5
Illes Canàries	3,2	1,7	2,8	2,9	2,1	2,1	2,3	2,1	1,6	2,1	3,9	3,7	3,2	4,0	2,5	3,3	2,8	3,0	2,8	3,3
La Rioja	0,6	2,7	4,3	3,8	2,0	2,9	2,0	2,7	2,6	3,3	5,3	4,8	3,3	4,0	3,4	4,0	2,0	1,9	2,8	3,4
Madrid	0,6	2,2	3,6	3,3	1,5	2,4	2,2	2,4	1,8	2,0	3,8	3,3	3,4	3,9	2,8	4,0	2,9	2,4	2,9	3,4
Múrcia	0,1	2,4	2,9	4,1	2,9	3,4	3,0	3,5	2,4	2,9	3,7	3,7	3,3	3,9	2,6	2,8	3,5	3,3	2,9	3,2
Navarra	-0,9	-0,7	2,1	2,8	2,1	3,5	1,3	4,4	1,9	1,5	5,0	4,3	2,5	2,4	2,2	1,2	2,4	2,3	2,1	2,4
País Basc	1,0	1,8	2,7	2,0	0,5	1,3	2,5	2,8	2,0	2,4	4,5	4,9	3,2	1,7	2,0	2,5	3,3	3,2	2,5	2,7
Espanya	-0,8	1,8	2,9	2,8	1,9	2,5	2,4	3,0	1,7	2,0	3,9	3,6	3,3	3,8	2,5	3,4	3,4	3,1	2,6	3,2

Font: Hispalink.

4.2.2. EL CREIXEMENT DE LA DEMANDA

En aquest apartat analitzam per separat el comportament de la demanda final interior (consum i inversió) i el comportament del sector exterior pel que fa només a la balança de mercaderies amb l'estranger, amb un ampli detall d'informació per productes i països.

4.2.2.1. La demanda interior

Amb referència a les estimacions de l'evolució de la demanda final de consum dels residents, dels no residents i de la inversió, es pot destacar el següent:

- La demanda final del consum dels residents creix en termes reals un 2%, amb un guany percentual de quatre dècimes percentuals en relació amb l'any passat. Amb dades relatives al tercer trimestre del 2005, la despesa mitjana per resident és en els 1.506 euros en preus constants del 1995, la confiança dels consumidors puja un 1,5%, però el percentatge de les llars que no tenen dificultats per arribar a fi

de mes, d'acord amb els ingressos nets mensuals, cau un -3,6%. (Vegeu el quadre I-24.)

- La demanda final de consum dels no residents o despesa turística acumulada entre el gener i l'octubre ha arribat als 10.430,3 milions d'euros, amb un creixement del 6,2% respecte del 2004. (Vegeu l'apartat 8.7.)
- la demanda final d'inversió creix el 3,3%, 2,3 punts percentuals més que l'any passat. Aquest fet s'explica pel comportament del sector de la construcció (vegeu l'apartat 7), amb un creixement molt important de les hipoteques (vegeu l'apartat 11), i pel comportament inversor de les empreses (vegeu l'apartat 6).

4.2.2.2. La demanda exterior de béns per duanes⁴²

En aquest apartat comentam, amb relació al comerç exterior per duanes, les exportacions, les importacions i el saldo comercial.

**QUADRE I-24. EVOLUCIÓ DEL CONSUM DELS RESIDENTS I DE LA INVERSIÓ.
TAXES DE VARIACIÓ INTERANUAL A PREUS CONSTANTS**

	2001	2002	2003	2004	2005
Consum dels residents	3,5	0,8	1,2	1,6	2,0
Inversió	5,2	-0,8	0,6	1,0	3,3

Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

42. Aquest apartat s'ha pogut elaborar gràcies a l'informe redactat per Catalina Barceló, del Servei d'Estudis i Publicacions de la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera, sobre la base de dades de duanes. Sobre aquesta qüestió es pot consultar la nota metodològica que es publicà en la *Memòria del CES 2004*, amb el número 44, al peu de la pàgina 56.

4.2.2.2.1. Les exportacions

Durant l'any 2005, es va exportar un 12,2% menys que l'any 2004 i s'arribà als 1.365 milions d'euros, enfront dels 1.554 milions d'euros de l'any anterior, l'augment del qual fou de quasi un 36% més. No obstant això, el 58,9% d'aquestes exportacions correspon a les partides distorsionadores (aeronaus, vehicles especials i parts d'aquests vehicles, i vaixells i altres artefactes flotants), resultat de fluxos comercials que alteren el resultat. Així, el valor de les exportacions, una vegada descomptades les partides distorsionadores, va passar a incrementar-se un 7,3% respecte del 2004 i va superar els 562 milions d'euros, enfront dels 523 milions d'euros de l'any anterior. (Vegeu el quadre I-25.)

Les principals destinacions de les exportacions balears són Europa (39%), Amèrica (38%), l'Àsia (13%), altres destinacions (8%) i l'Àfrica (2%). Aquesta distribució per grans regions mostra diferències significatives en relació amb les homònimes espanyoles. Així, exportam menys a Europa (38 punts menys), més a Amèrica (28 punts més), més a l'Àsia (7 punts més), més a d'altres destinacions (5 punts més) i menys a l'Àfrica (2 punts menys). (Vegeu el gràfic I-6.)

Ordenats per importància els productes exportats i mesurats en termes monetaris, no hi ha gaire diferències respecte de l'any anterior, ja que els principals productes exportats coincideixen d'un any a l'altre. Això no obstant, s'han de comentar dues peculiaritats. En primer lloc, les exportacions de perles fines, de pedres i de bijuteria continuaren descendint, en passar

del sisè lloc l'any 2004 al novè lloc el 2005. Durant l'any 2005 se n'exportaren un total de 10.831 milers d'euros, enfront dels 16.073 milions d'euros al 2004, la qual cosa va suposar un 32,6% menys. En segon lloc, convé destacar el creixement de la partida d'objectes d'art, de col·lecció i d'antiguitat: si bé és cert que pel valor (2.157 milers d'euros) va ocupar un dels darrers llocs, amb una taxa de creixement del (2.447%) es va situar, emperò, en el primer lloc.

El calçat va continuar liderant el rànquing de les exportacions. S'exportà per valor de 143.350 milers d'euros, gairebé el mateix que l'any anterior. El pes de les exportacions de calçat respecte del total exportat, sense tenir en compte les partides distorsionadores, fou del 25,5%, dos punts percentuals menys que el 2004 (27,2%). Per països, el Marroc (23.059 milers d'euros) va absorbir més del 13% del total de les exportacions, seguit de França, Itàlia, Alemanya i el Regne Unit, que, entre tots quatre (62.802 milers d'euros), acaparen gairebé el 44% del total.

El varen seguir les exportacions de material de transport, concretament dels vehicles automòbils, amb 96.643 milers d'euros, encara que es varen reduir un 27,4% respecte de l'any 2004. Aquestes exportacions correspongueren, en bona part, a cotxes de segona mà, que havien estat destinats primerament al lloguer.

Les exportacions de combustibles minerals (o productes de petroli refinat i coc), que varen ocupar el tercer lloc, continuaren augmentant (36,4%), i arribaren a un valor total de 89.957 milers d'euros.

QUADRE I-25. COMERÇ EXTERIOR PER SECCIONS ARANZELÀRIES (2004-2005)

	Exportacions			Importacions			Saldo comercial		
	2004	2005	%	2004	2005	%	2004	2005	Diferència
Total	1.554.569	1.365.274	-12,2	2.059.174	2.084.149	1,2	-504.606	-718.875	214.269
Partides distorsionants	1.031.156	803.672	-22,1	1.363.557	1.214.506	-10,9	-332.401	-410.833	78.432
Total sense partides distorsionants	523.413	561.602	7,3	695.618	869.643	25,0	-172.204	-308.041	135.837
Aliments	26.861	30.756	14,5	59.283	70.744	19,3	-32.422	-39.989	7.567
Preparacions d'aliments i begudes	6.742	8.682	28,8	38.298	41.584	8,6	-31.557	-32.902	1.346
Productes minerals	67.678	91.055	34,5	219.888	300.814	36,8	-152.210	-209.759	57.549
Productes d'indústries químiques i derivats	19.343	25.008	29,3	22.551	16.045	-28,9	-3.209	8.963	-12.172
Materials plàstics artificials, cautxú i les seves manufactures	4.307	3.116	-27,6	8.512	12.822	50,6	-4.205	-9.705	5.500
Pells, cuirs, pelleteria i les seves manufactures	3.530	4.280	21,3	26.336	24.847	-5,7	-22.807	-20.566	-2.241
Fusta, carbó vegetal, suro i les seves manufactures	402	280	-30,2	25.367	30.494	20,2	-24.966	-30.213	5.248
Paper i manufactures, arts gràfiques	959	1.214	26,6	14.697	13.461	-8,4	-13.738	-12.246	-1.491
Materials tèxtils i les seves manufactures	5.143	4.266	-17,0	36.512	39.985	9,5	-31.369	-35.719	4.349
Calçat, capells, paraigües, plomes i flors artificials	143.461	143.377	-0,1	37.806	39.632	4,8	105.655	103.745	1.911
Manufactures de pedra, ciment, ceràmica y vidre	4.248	4.759	12,0	9.314	10.098	8,4	-5.066	-5.339	273
Perles fines, pedres, metalls preciosos i bijuteria	16.073	10.831	-32,6	9.968	10.041	0,7	6.105	790	5.315
Metalls comuns i les seves manufactures	12.164	8.857	-27,2	19.894	30.445	53,0	-7.730	-21.588	13.859
Màquines i aparells, material elèctric	41.722	88.807	112,9	103.539	126.818	22,5	-61.816	-38.011	-23.805
Material de transport	133.147	96.643	-27,4	8.628	13.170	52,6	124.519	83.473	41.046
Òptica, fotografia i cinema, aparells de precisió	1.924	1.779	-7,5	13.334	15.633	17,2	-11.410	-13.854	2.444
Armes i munició, les seves parts i accessoris	338	257	-23,9	14	6	-54,7	324	251	73
Mercaderies i productes diversos	14.873	14.427	-3,0	40.692	67.714	66,4	-25.819	-53.287	27.467
Objectes d'art, de col·lecció i d'antiquitat	85	2.157	2.446,8	361	4.466	1.136,2	-277	-2.309	2.033
No classificats	20.416	21.050	3,1	624	824	32,1	19.792	20.225	-433
									2,2

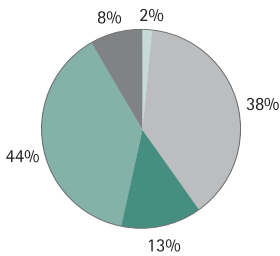
Partides distorsionants: aeronaus, vehicles especials i les seves parts i vaxells i a més artefactes flotants.

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC-Aduanes.

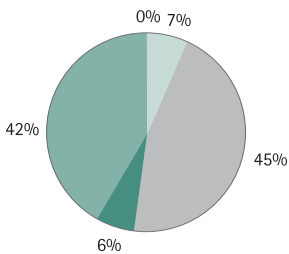
Gràfic I-6

Exportacions i importacions 2005

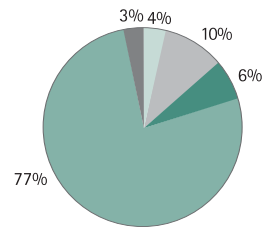
**Exportacions Illes Balears
(2005)**

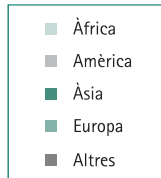
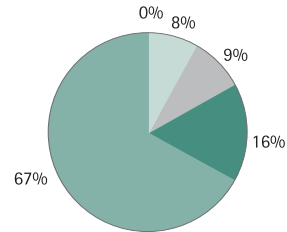
**Importacions Illes Balears
(2005)**

**Exportacions Espanya
(2005)**

**Importacions Espanya
(2005)**

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC-Aduanes.

Aquestes exportacions, que s'inclouen en la partida de productes combustibles, corresponen al subministrament per embarcacions i aeronaus estrangeres.

En quart lloc, s'exportaren reactors nuclears, màquines i calderes, que totalitzaren un valor de 74.852 milers d'euros, enfront dels 32.726 milers d'euros el 2004, un 128,7% més. Bàsicament, correspon a exportacions de grifons, que es varen exportar a Mèxic i a la República Dominicana, i de reactors per a aeronaus, que es varen enviar als Estats Units, a França i a Alemanya. Aquests productes

es classifiquen en la partida de màquines i material elèctric, que va arribar als 88.807 milers d'euros, un 112,9% més que el 2004.

Les exportacions d'olis essencials varen continuar en la cinquena posició, amb un valor total de 20.420 milers d'euros, un 28,5% més que durant l'any 2004. Aquestes exportacions es varen incloure en la partida de productes d'indústries químiques i derivats. Concretament, més del 81% d'aquesta partida varen ser exportacions d'olis essencials. El Regne Unit va sol·licitar-ne més de 8.761 milers

d'euros, de manera que esdevé en el primer país client, seguit dels Països Baixos, amb 5.963 milers d'euros.

A la sexta posició, hi varen ascendir les exportacions de màquines, aparells i material elèctric, que representaren el 16% de la partida de màquines i material elèctric. S'exportaren un total de 13.955 milers d'euros, la qual cosa va suposar un 121,7% més que el 2004. Per països, més del 90% es va exportar a la República Dominicana, a Mèxic i a Jamaica.

En el setè lloc se situaren les exportacions de gomes, resines i altres suc i extractes vegetals, que varen arribar a un valor total de 13.771 milers d'euros, un 57,9% més que el 2004. El 45% d'aquest import va correspondre a exportacions cap a Alemanya. Les exportacions de productes alimentaris arribà als 30.756 milers d'euros i s'incrementaren un 14,5% respecte de l'any 2004. Les exportacions de tubercles es varen reduir un -34,8%, en passar de 13.402 milers d'euros el 2004 a 8.741 l'any 2005.

En vuitè lloc, s'exportaren mobles per valor de 13.078 milers d'euros, amb una caiguda del -5,1% respecte del 2004. Tanmateix, aquest creixement no correspon a mobles fabricats a les Illes Balears, ja que majoritàriament aquest tipus de mobiliari és adquirit a l'Àsia i lliurat directament a les respectives destinacions (Mèxic: 4.494 milers d'euros; la República Dominicana: 3.407 milers d'euros; Jamaica: 2.687 milers d'euros), sense passar físicament per les Illes, però es comptabilitza com una exportació ja que la seu social de les empreses s'ubica a les

Balears. Aquestes exportacions es classifiquen en la partida de mercaderies i productes diversos, que varen arribar a unes exportacions de 14.427 milers d'euros, xifra que suposa que les exportacions de mobles generen el 90,6% de la partida.

Les exportacions d'aquests vuit productes representaren el 83% del total exportat, excloent-hi les partides distorsionadores, i sumaren 466.027 milers d'euros.

4.2.2.2. Les importacions

Durant l'any 2005, s'importaren un total de 2.084 milions d'euros, cosa que va suposar un increment de tan sols un 1,2% més que el 2004. A l'igual de les exportacions, existeixen dues partides distorsionadores que alteren el resultat propi de les importacions de productes, el valor de les qual arribà als 1.214,5 milions d'euros (un 10,9% menys que el 2004). Així, el total de les importacions, sense tenir en compte les partides distorsionadores, fou de 869 milions d'euros, enfront dels 695 milions d'euros del 2004, cosa que va suposar un 25,0% més. (Vegeu el quadre I-25.)

Els principals mercats d'origen de les importacions de les Illes Balears són Amèrica (45%), Europa (42%), Àfrica (7%) i l'Àsia (6%). Aquesta distribució per grans regions mostra diferències significatives amb les homònimes espanyoles. Així, importam menys d'Europa (25 punts menys), més d'Amèrica (36 punts més), menys de l'Àsia (10 punts menys) i menys de l'Àfrica (1 punts menys). (Vegeu el gràfic I-6.)

Per importància dels principals productes importats, mesurats en termes monetaris, tampoc no hi ha gaires diferències respecte de l'any 2004. A l'igual de les exportacions, cal destacar el creixement de la partida d'objectes d'art, de col·lecció o d'antiguitat, dels quals va passar d'importar-se 361.000 euros el 2004 a 4,4 milions d'euros el 2005.

El primer producte importat varen ser els combustibles minerals, que arribaren als 289.546 milers d'euros, la qual cosa va suposar un augment del 38,9% respecte de l'any 2004. No obstant això, aquest increment es va deure, bàsicament, als efectes de l'encariment del preu del petroli, ja que durant l'any 2005 es va duplicar. Per això, la quantitat importada es va reduir un 7,9%, en passar d'importar-se'n 1.852 milions de quilos el 2004 a 1.706 milions de quilos el 2005. Per països, de Rússia varen procedir més de 75.899 milers d'euros (un 26% del total de combustibles importats) i de Sud-àfrica, més de 63.780 milers d'euros (un 22% del total).

Les importacions de reactors nuclears, màquines i calderes se situaren en el segon lloc i, majoritàriament, varen correspondre a grifons i turboreactors per a aeronaus. Varen passar d'importar 90.841 milers d'euros el 2004 a 109.822 milers d'euros el 2005, cosa que va suposar un increment del 20,9%. Aquestes importacions es classifiquen en la partida de màquines i material elèctric, de la qual s'importà un valor total de 126.818 milers d'euros, un 22,5% més que l'any 2004.

Les varen seguir les importacions de mobles, que durant l'any 2005 arribaren a

un valor total de 40.913 milers d'euros, un 44,4% més que el 2004. Per països, les importacions de Suècia se situaren en el primer lloc, amb 9.637 milers d'euros; seguides de les de Polònia, amb 7.003 milers d'euros, i d'Itàlia, amb 5.229 milers d'euros. El conjunt d'importacions de mobles, juntament amb les joguetes, s'engloba en la partida de mercaderies i productes diversos, que arribaren als 67.714 milers d'euros, un 66,4% més que l'any 2004.

En quart lloc, es va importar calçat per valor de 38.473 milers d'euros, enfront dels 36.580 milers d'euros de l'any 2004, circumstància que va suposar un augment del 5,2%. La partida corresponent a calçat, capells, paraigües, plomes i flors artificials arribà als 39.632 milers d'euros, un 4,8% més que durant l'any 2004.

En el cinquè lloc es mantingueren en el rànquing les importacions de fusta i les manufactures de fusta, per un valor de 29.807 milers d'euros, enfront dels 24.584 milers d'euros de l'any anterior, la qual cosa va suposar un augment del 21,2%. Les importacions dels Estats Units (4.987 milers d'euros) varen acaparar més del 16% del total, seguides de les de Suècia (4.490 milers d'euros) i la Costa d'Ivori (4.286 milers d'euros).

Les importacions de joguetes passaren a ocupar el sisè lloc, amb un valor de 25.341 milers d'euros, enfront dels 10.886 milers d'euros de l'any 2004, i amb un increment del 132,8%. Més del 75% importat va procedir d'Eslovènia, amb 19.349 milers d'euros.

Les importacions de begudes i líquids alcohòlics varen descendir un lloc, de manera que ocupen el setè lloc, amb un import de 21.901 milers d'euros, un 10,6% més. Aquestes importacions es classifiquen en la partida de preparació d'aliment i begudes.

Finalment, les importacions de cereals ocuparen el vuitè lloc. La demanda de cereals s'incrementà tant en quantitat, amb un 106,7% (162.063 milers de quilos), com en valor, un 74,9% (21.075 milers d'euros). Aquestes s'inclouen en la partida d'aliments, que s'importaren per valor de 70.744 milers d'euros i s'incrementaren el 19,3%. S'han de destacar les importacions de carn, per 12.541 milers d'euros (un 14,1% més); les de peixos i crustacis, per 9.125 milers d'euros (un -4,5% menys), i les de fruites, per 10.010 milers d'euros (un 15% més).

Les importacions d'aquests vuit productes cobriren el 66,3% del valor total de les importacions, sense tenir en compte les partides distorsionadores i varen arribar a un total de 576.878 milers d'euros.

4.2.2.2.3. El saldo comercial

El 2005 el dèficit comercial total va augmentar un 42,5%. Es va passar d'un dèficit de 504.606 milers d'euros el 2004 a 718.875 milers d'euros l'any 2005.

Això no obstant, el resultat del saldo comercial una vegada excloses les partides distorsionadores és completament diferent, ja que es passà d'un dèficit de 172.204 milers d'euros el 2004 a 308.041 milers d'euros el 2005: el dèficit es va incrementar un 78,9%. Aquest augment es va deure al

comportament dels combustibles minerals, que generaren un dèficit comercial que passà dels 152.210 milers d'euros el 2004 als 209.759 milers d'euros el 2005, la qual cosa va suposar un augment del 37,8%.

Les partides que registraren superàvits comercials varen ser el calçat, amb 103.745 milers d'euros; les de material de transport, amb un saldo de 83.473 milers d'euros, i els productes d'indústries químiques i derivats, amb 8.963 milers d'euros.

4.2.3. LA INVERSIÓ ESTRANGERA⁴³

Sobre la base de les dades del Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, es pot afirmar que la inversió estrangera va augmentar el 63,3% l'any 2005, fins a arribar als 186,1 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-26.)

El principal sector receptor de la inversió estrangera és el constituït per les activitats immobiliàries i els serveis, que, amb 124,8 milions d'euros, absorbeix el 67,1% del total i creix el 30,7%. El segueix, per ordre d'importància, l'hoteleria, que, amb 48,6 milions d'euros, representa el 26,1% del total i creix un 783,6%. Per tant, aquestes dues activitats representen més del 93% del total de la inversió.

La procedència principal d'aquestes inversions arriba de la UE-15, amb 115,4 milions, que representa el 62% del total, amb un increment del 76,5%, i el segueix la inversió procedents dels paradisos fiscals, que, amb 36,4 milions d'euros,

43. Aquestes dades s'extreuen del registre d'inversions directes estrangeres en empreses que recull el Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç.

QUADRE I-26. LA INVERSIÓ ESTRANGERA A LES ILLES BALEARS

	2004	2005
Inversió estrangera per sectors		
Construcció	603,67	1.744,30
Comerç	5.542,23	1.510,08
Hosteleria	5.545,44	48.626,70
Transports i comunicacions	3.113,01	1.009,00
Intermediació financera banca i assegurances	6,09	119,63
Activitats immobiliàries i serveis	95.503,99	124.790,32
Gestió de societats i tendència de valors	3,10	—
Agricultura, ramaderia i pesca	—	2.899,29
Alimentació begudes i tabac	2.357,48	52,2
Total general	113.949,40	186.090
Total sense inversió immobiliària	23.003,13	63.106,43
Inversions per països principals de procedència		
Antics països de la Unió Europea (UE-15)	65.370,97	115.445,00
Països europeus no comunitaris	11.609,48	10.543,13
Estats Units	367,36	2.538,55
Paradisos fiscals	28.576,28	36.377,64
Altres	7,9	21,3

Font: Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç.

representa el 20% del total, amb un increment del 27,3%. En total aquestes dues procedències representen el 82% del total de la inversió estrangera.

4.3.

ANÀLISI REGIONAL PER COMUNITATS AUTÒNOMES

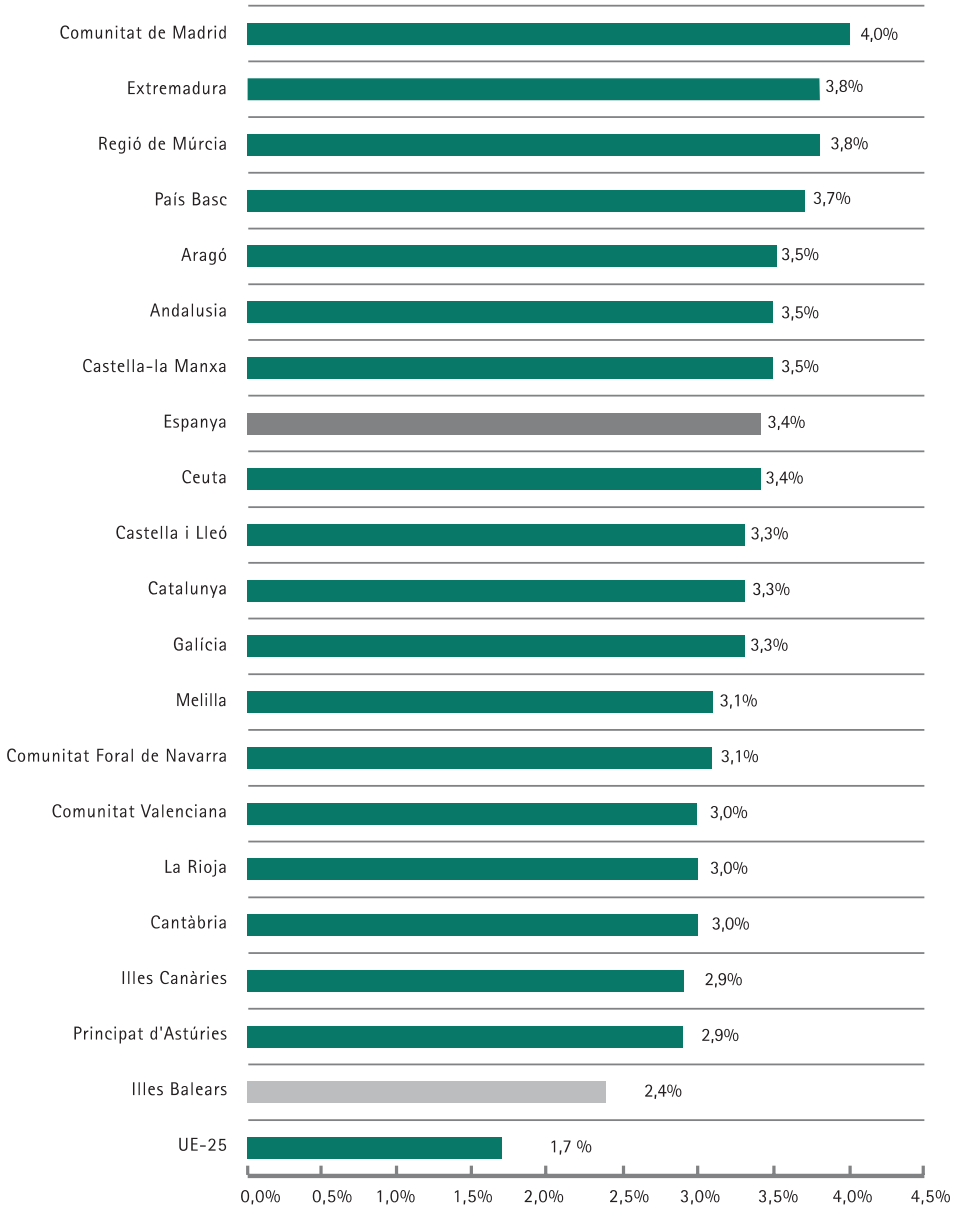
Les dades de la comptabilitat regional d'Espanya, que elabora l'INE, permeten estimar el creixement relatiu de les Illes Balears per comparació a la resta de comunitats autònomes. Aquestes dades tornen

a mostrar que, per quart any consecutiu, el creixement de les Balears és el més petit per al conjunt de comunitats autònomes, amb un creixement del PIB del 2,4%, si bé en aquest cas es pot destacar que es dona la mateixa recuperació de 0,7 punts respecte del creixement de l'any anterior, tant en l'economia balear com en l'economia espanyola. (Vegeu el gràfic I-7.)

Igualment, les Illes Balears presenten la menor taxa real de creixement del PIB acumulada entre el 2000 i el 2005, amb un 2%. (Vegeu el gràfic I-8.).

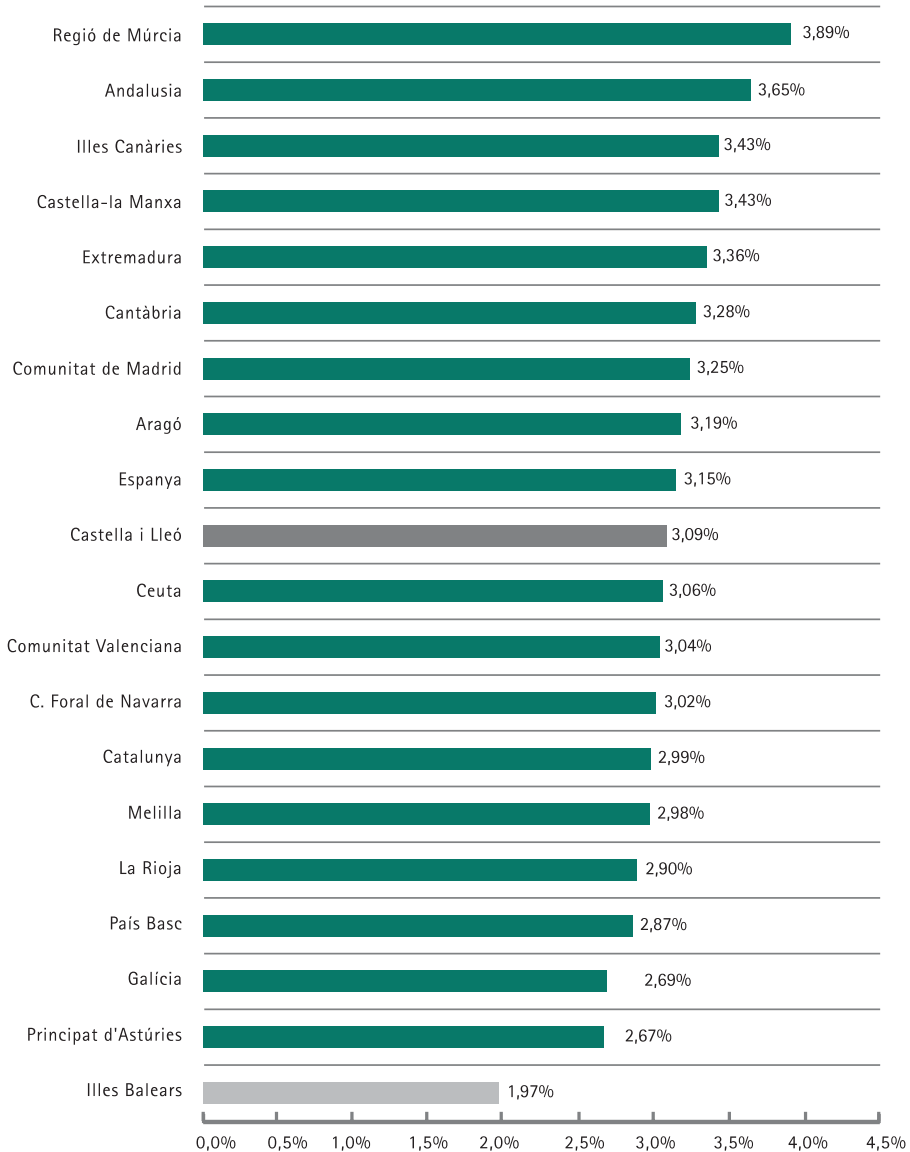
A partir de la base de dades de la comptabilitat regional de l'INE, s'analitza a

Gràfic I-7
Taxa de creixement del PIB (2004-2005) en termes reals

Font: INE.

Gràfic I-8
Taxa de creixement del PIB (2000–2005) en termes reals

Font: INE.

continuació l'evolució comparativa regional per sectors productius de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes. Pel que fa a l'anàlisi sectorial, cal tenir en compte que les estimacions per a les Balears poden mostrar —pel poc pes relatiu que té l'economia sectorial balear en el conjunt espanyol— un fort biaix a l'alça o la baixa en les estimacions que en resulten. És per això que aquestes dades s'han de prendre amb precaució i reserves, ja que es contradiuen amb d'altres

dades aportades per diferents institucions regionals.

4.3.1. EL SECTOR PRIMARI

Segons l'INE, el sector primari balear presenta un creixement del 3,6%, de manera que queda 4,7 punts per sobre del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement de la productivitat del 6,9% i en una caiguda de l'ocupació del -3,1%. (Vegeu el quadre I-27 i l'apartat 5, «Sector primari».)

QUADRE I-27. AGRICULTURA I PESCA: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2004-2005)

	2004	2005	Variació	PIB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Andalusia	6.174,30	5.921,15	-253,15	-4,10	3,96	-7,75
Aragó	1.109,54	1.086,24	-23,30	-2,10	14,39	-14,42
Astúries	370,27	365,83	-4,44	-1,20	-16,59	18,45
Cantàbria	311,06	299,24	-11,82	-3,80	8,37	-11,23
Castella i Lleó	2.998,27	3.058,23	59,96	2,00	9,26	-6,64
Castella-la Manxa	2.837,36	2.840,19	2,83	0,10	-12,75	14,73
Catalunya	2.159,66	2.163,98	4,32	0,20	11,15	-9,85
Ceuta i Melilla	13,77	14,02	0,25	1,82	-50,00	103,63
Comunitat Valenciana	1.839,76	1.810,32	-29,44	-1,60	-0,77	-0,84
Extremadura	1.418,68	1.386,05	-32,63	-2,30	3,02	-5,16
Galícia	1.887,50	1.893,16	5,66	0,30	-2,91	3,31
Illes Balears	225,09	233,20	8,11	3,60	-3,12	6,94
Illes Canàries	404,51	423,93	19,42	4,80	-22,58	35,36
La Rioja	456,47	462,86	6,39	1,40	23,20	-17,70
Madrid	262,54	256,24	-6,30	-2,40	34,64	-27,51
Múrcia	1.213,25	1.201,12	-12,13	-1,00	-9,67	9,60
Navarra	416,99	417,82	0,83	0,20	-7,30	8,09
País Basc	646,92	650,16	3,24	0,50	25,20	-19,73
Espanya	24.733,09	24.461,02	-272,07	-1,10	1,19	-2,26

1. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

4.3.2. LA INDÚSTRIA

La indústria balear presenta un creixement negatiu d'un -1,8%, de manera que queda -2,1 punts per sota del registrat per l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement de la productivitat de l'1,7% i en una caiguda de l'ocupació del -3,5%. (Vegeu el quadre I-28 i l'apartat 6, «Sector industrial».)

4.3.3. LA CONSTRUCCIÓ

La construcció a les Illes Balears presenta un creixement del 4,5%, de manera que queda -0,6 punts per sota del que ha registrat l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement de la productivitat del -3,6% i en un augment de l'ocupació del 8,4%. (Vegeu el quadre I-29 i l'apartat 7, «Construcció».)

QUADRE I-28. INDÚSTRIA: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2004-2005)

	2004	2005	Variació	PIB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Andalusia	8.781,03	8.895,18	114,15	1,30	10,08	-7,97
Aragó	4.464,98	4.478,38	13,40	0,30	2,92	-2,54
Astúries	2.516,52	2.569,36	52,84	2,10	2,31	-0,21
Cantàbria	1.551,03	1.600,66	49,63	3,20	-10,34	15,10
Castella i Lleó	6.072,18	6.145,05	72,87	1,20	1,75	-0,54
Castella-la Manxa	3.589,30	3.646,73	57,43	1,60	6,17	-4,30
Catalunya	28.434,99	28.406,55	-28,44	-0,10	3,80	-3,76
Ceuta i Melilla	52,74	53,77	1,03	1,95	37,29	-25,74
Comunitat Valenciana	12.197,63	11.782,91	-414,72	-3,40	3,19	-6,38
Extremadura	798,61	739,51	-59,10	-7,40	-1,72	-5,78
Galícia	5.292,38	5.318,84	26,46	0,50	5,21	-4,48
Illes Balears	876,78	860,99	-15,79	-1,80	-3,47	1,72
Illes Canàries	1.328,19	1.321,55	-6,64	-0,50	13,01	-11,95
La Rioja	1.261,78	1.264,30	2,52	0,20	4,52	-4,13
Madrid	14.267,84	14.310,64	42,80	0,30	-5,31	5,92
Múrcia	2.436,94	2.475,93	38,99	1,60	3,40	-1,74
Navarra	3.079,60	3.184,31	104,71	3,40	-8,75	13,31
País Basc	10.796,84	11.109,95	313,11	2,90	-3,52	6,65
Espanya	107.703,06	108.026,17	323,11	0,30	2,15	-1,81

1. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

QUADRE I-29. CONSTRUCCIÓ: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT PER CA¹ (2004-2005)

	2004	2005	Variació	PIB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Andalusia	9.052,61	9.677,24	624,63	6,90	6,01	0,84
Aragó	1.713,05	1.815,83	102,78	6,00	16,00	-8,62
Astúries	1.573,50	1.604,97	31,47	2,00	7,56	-5,17
Cantàbria	868,50	892,82	24,32	2,80	7,47	-4,34
Castella i Lleó	3.326,93	3.499,93	173,00	5,20	7,52	-2,16
Castella-la Manxa	2.319,57	2.454,10	134,53	5,80	5,96	-0,15
Catalunya	9.236,77	9.717,08	480,31	5,20	-0,71	5,95
Ceuta i Melilla	153,31	168,03	14,72	9,60	-11,85	24,34
Comunitat Valenciana	5.935,13	6.237,82	302,69	5,10	5,07	0,02
Extremadura	1.261,37	1.355,97	94,60	7,50	-2,86	10,67
Galícia	3.503,01	3.590,58	87,57	2,50	-4,49	7,32
Illes Balears	1.434,53	1.499,08	64,55	4,50	8,38	-3,58
Illes Canàries	2.565,84	2.683,87	118,03	4,60	-8,73	14,61
La Rioja	426,87	448,65	21,78	5,10	6,68	-1,48
Madrid	8.838,47	9.298,07	459,60	5,20	10,51	-4,81
Múrcia	1.431,05	1.524,07	93,02	6,50	21,57	-12,40
Navarra	957,45	1.003,41	45,96	4,80	15,16	-8,99
País Basc	3.056,47	3.120,65	64,18	2,10	-0,32	2,43
Espanya	57.625,31	60.564,20	2.938,89	5,10	4,62	0,46

1. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

4.3.4. ELS SERVEIS

Els serveis a les Balears presenten un creixement del 2,6%, de manera que queden -1 punt per sota del registrat per l'Estat. Aquesta xifra es desglossa en un creixement negatiu de la productivitat d'un -1,9% i en un augment de l'ocupació del 4,6%. (Vegeu el quadre I-30 i l'apartat 8, «Turisme».)

4.3.5. EL CREIXEMENT DIFERENCIAL SECTORIAL

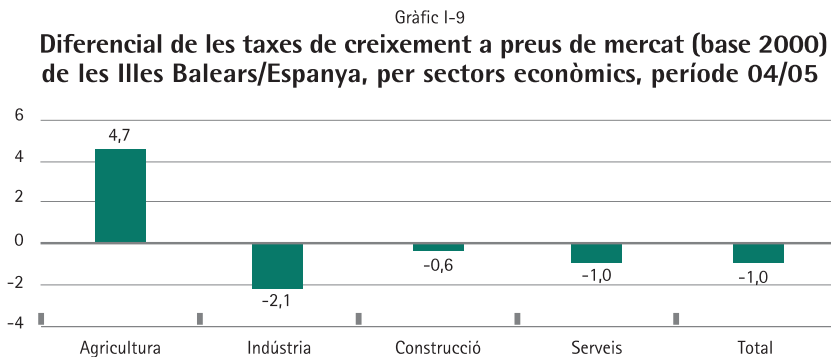
El gràfic de convergència sectorial entre les Illes Balears i Espanya mostra aquests creixements diferencials sectorials, en què es veu clarament que el menor creixement relatiu del PIB a preus de mercat a les Balears al llarg de l'any 2005 està motivat pel menor creixement sectorial de tots els sectors, tret del cas del sector primari. (Vegeu el gràfic I-9.)

**QUADRE I-30. SERVEIS: PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT
PER CA¹ (2004-2005)**

	2004	2005	Variació	PIB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Andalusia	57.826,58	60.081,82	2.255,24	3,90	7,33	-3,19
Aragó	11.411,15	11.856,19	445,04	3,90	3,17	0,70
Astúries	8.275,86	8.557,24	281,38	3,40	5,67	-2,15
Cantàbria	4.846,04	5.015,65	169,61	3,50	11,67	-7,32
Castella i Lleó	20.421,76	21.095,68	673,92	3,30	7,61	-4,01
Castella-la Manxa	11.702,20	12.146,88	444,68	3,80	10,12	-5,74
Catalunya	74.651,86	77.488,63	2.836,77	3,80	7,80	-3,71
Ceuta i Melilla	1.662,48	1.742,28	79,80	4,80	1,12	3,64
Comunitat Valenciana	39.235,23	40.726,17	1.490,94	3,80	6,33	-2,38
Extremadura	6.613,15	6.890,91	277,76	4,20	6,90	-2,53
Galícia	19.421,32	20.237,01	815,69	4,20	7,27	-2,86
Illes Balears	12.368,93	12.690,52	321,59	2,60	4,59	-1,90
Illes Canàries	20.673,97	21.252,84	578,87	2,80	7,28	-4,18
La Rioja	2.487,74	2.594,72	106,98	4,30	11,46	-6,42
Madrid	83.705,07	86.634,74	2.929,67	3,50	6,67	-2,97
Múrcia	9.884,75	10.220,83	336,08	3,40	4,77	-1,31
Navarra	6.027,54	6.220,42	192,88	3,20	12,26	-8,07
País Basc	22.877,49	23.540,93	663,44	2,90	7,33	-4,13
Espanya	414.289,38	429.203,79	14.914,41	3,60	7,10	-3,27

1. Base 2000.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya.

4.4.

ELS PREUS, LA RENDA, EL CONSUM, L'ESTALVI I LA CAPACITAT DE FINANÇAMENT

En aquest apartat tractam, en primer lloc, l'evolució del nivell relatiu de preus a les Balears en relació amb Espanya, des del punt de vista tant de l'indicador de l'IPC com del deflactor del PIB. Es pot comprovar que les Illes Balears mantenen un nivell de preus més alt que la resta de l'Estat en termes del deflactor del PIB.

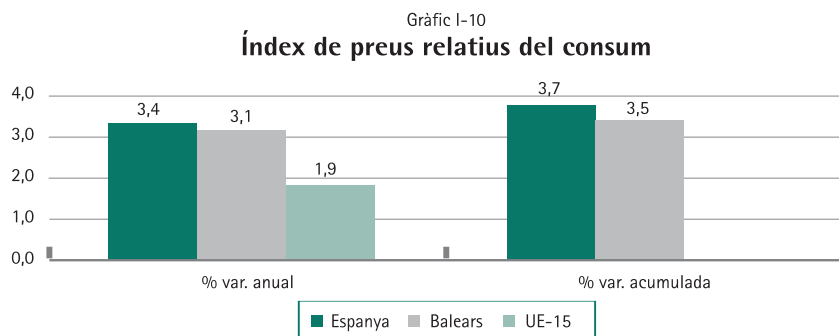
En segon lloc, en consonància amb el nivell més alt de preus, es pot comprovar que les Balears també presenten un nivell més alt de renda, si bé aquesta expressió s'ha de matisar en termes de benestar social mesurat en termes de la renda familiar bruta disponible per càpita en paritat de poder de compra.

En darrer lloc, fruit d'aquest major nivell de renda per càpita, es comprova que les

Illes generen una gran capacitat de finançament, que es distribueix molt desigualment entre el sector públic, que presenta un gran sobrant d'estalvi públic i, en conseqüència, un elevat dèficit d'inversions públiques, i el sector privat, que presenta una elevada necessitat de finançament.

4.4.1 ELS PREUS

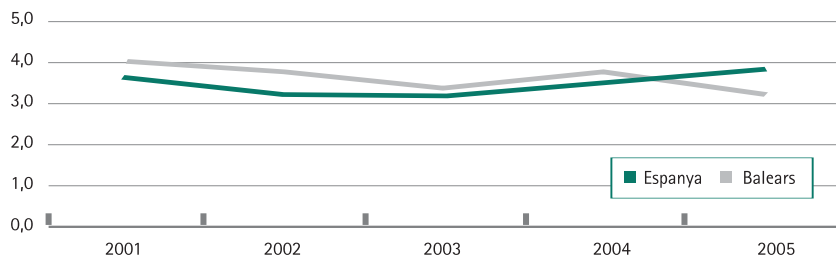
La inflació valorada per la via de l'índex de preus de consum (IPC), va ser del 3,1% —en termes de la variació anual— a les Illes Balears, 0,3 punts percentuals per sota de la mitjana espanyola. Aquesta mitjana, però, és 1,2 punts per sobre de la mitjana de la UE-15, la qual cosa reflecteix una pèrdua de competitivitat, en relació als països europeus, per a tots els béns i serveis que són oferts des de Balears. El deflactor del PIB va ser del 3,3% (-06 punts percentuals per sota la mitjana espanyola). (Vegeu els gràfics I-10 i I-11, i l'apartat 3.3.)

Font: INE, *Bolletí Mensual d'Estadística*.

Gràfic I-11

Índex de preus implícits en el PIB a preus bàsics. Base 2000=100

Font: FUNCAS, *Cuadros de Información Económica*, núm.191, març-abril, 2006.

4.4.2. L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA REAL PER CÀPITA I DE LA RENDA FAMILIAR BRUTA DISPONIBLE

En aquest apartat desglossam —amb les darreres dades disponibles referides a l'any 2004— l'anàlisi de l'evolució de la renda regional des del punt de vista, en primer lloc, de l'evolució de la renda real per càpita i, en segon lloc, de l'evolució de la renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra de les famílies.

4.4.2.1. L'evolució de la renda real per càpita

Les Illes Balears presenten un nivell de vida alt i, en termes de PIB regional per habitant o renda per càpita, aquest fet es confirma, ja que ocupen la cinquena plaça, amb un índex 111,78 respecte d'Espanya de 100, per darrere del País Basc, Madrid, Navarra i Catalunya. Per comparació a l'any 2000 hem perdut (-11,1 punts), fet

que es pot explicar, inicialment, perquè la renda regional ha crescut menys que la mitjana espanyola (vegeu l'apartat 4.3), mentre que la població experimenta uns dels creixements regionals més importants per comunitats autònomes.⁴⁴ (Vegeu el quadre I-31 i l'apartat 2 del capítol III, «Demografia i llar».)

Les dades de la Funcas també permeten aprofundir una mica més en aquesta anàlisi dinàmica de l'evolució de la renda real per càpita regional en relació amb Espanya mitjançant l'estudi de les seves variables explicatives per al període 2000-2004. (Vegeu el gràfic I-12 i el quadre I-32.)

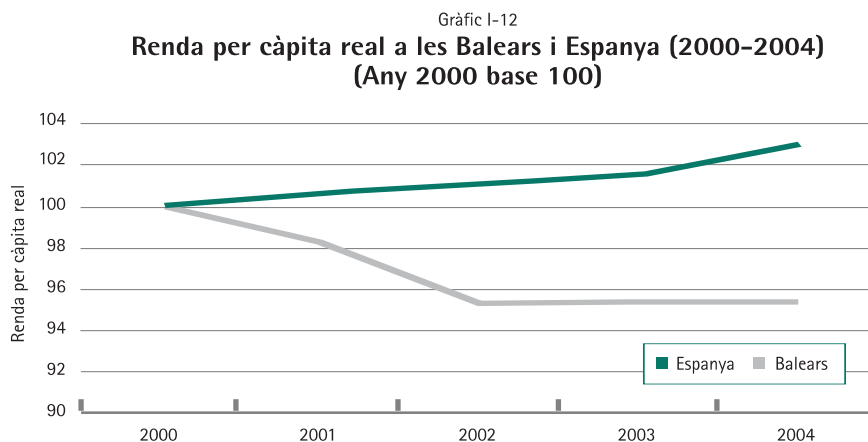
Segons aquesta anàlisi, al llarg d'aquest quinquenni la renda real per càpita regional (mesurada pel VAB deflactat en relació amb la població resident) ha crescut -7,6 punts per sota de la mitjana espanyola. Observau que aquest creixement és pot explicar pel comportament de dues varia-

44. Les Balears lideren el creixement demogràfic per comunitats autònomes al llarg del període 1996-2003 i només presenten un creixement inferior a la mitjana de l'Estat el 2004.

QUADRE I-31. RÀNKING DE LES AUTONOMIES ESPANYOLES EL 2005.
ÍNDEX PER HABITANT (MITJANA ESPANYOLA=100)

Comunitats	PIB		Renda regional bruta		Demanda interior	
	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Andalusia	72,72	74,36	73,86	75,34	82,00	84,31
Aragó	109,37	108,98	106,49	106,71	109,56	109,59
Astúries	85,13	88,04	83,64	87,39	93,87	100,59
Cantàbria	94,36	97,47	92,66	95,51	93,92	97,13
Castella i Lleó	95,62	101,19	95,31	101,51	104,59	114,87
Castella-la Manxa	84,31	81,74	84,60	82,95	98,38	98,27
Catalunya	121,70	118,28	120,72	117,32	109,17	106,18
Ceuta	89,50	98,79	85,77	94,99	110,52	125,64
Comunitat Valenciana	98,68	96,37	101,09	97,72	95,81	90,75
Extremadura	69,61	75,26	69,33	75,37	82,12	92,25
Galícia	82,32	88,03	81,61	87,49	90,83	100,07
Illes Balears	122,84	111,78	128,87	118,01	115,68	106,17
Illes Canàries	87,71	83,59	94,19	89,51	98,56	96,03
La Rioja	115,75	111,10	117,75	112,94	112,40	106,52
Madrid	128,82	125,32	126,31	122,21	118,31	110,88
Melilla	93,30	107,61	90,17	103,47	120,54	145,72
Múrcia	79,99	77,47	80,72	77,92	84,58	79,04
Navarra	123,33	122,84	124,33	125,90	107,25	111,10
País Basc	125,50	131,39	121,48	128,48	112,89	118,03
Espanya	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Font: FUNCAS, *Cuadros de Información Económica*, núm.191, març-abril, 2006.

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000-2004*, i elaboració pròpia.

**QUADRE I-32. TAXA DE CREIXEMENT ANUAL DEL VAB PER CÀPITA
I DELS SEUS COMPONENTS A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (2004)**

	Balears		Espanya		Diferència variació taxes
	2004	var. 2004/2000	2004	var. 2004/2000	
Renda per càpita real	16.902,32	-4,6	16.089,74	3,0	-7,6
Productivitat del treball	36.447,25	-7,6	38.698,45	-2,0	-5,6
Taxa d'ocupació	0,9171	-2,7	0,8911	1,0	-3,7
Taxa d'activitat	0,7211	3,8	0,6856	3,2	0,6
Factor demogràfic	0,7012	1,9	0,6805	0,8	1,1

Font: FUNCAS, *Cuadros de Información Económica*, núm.191, març-abril, 2006.

bles: la producció, i la taxa d'ocupació regional⁴⁵, que fa referència a la dinàmica demogràfica i laboral.⁴⁶

És un tema obert a les Illes Balears el fet que, com que s'ha produït un major «efecte de regularització» del factor treball (vegeu l'apartat 1 del capítol II, «Mercat de treball»), això pot haver induït a subestimar la producció corresponent, ja que aquesta no creix al mateix ritme que l'ocupació i, per tant, pot provocar un efecte estadístic de subestimació de la productivitat del treball. Aquest efecte estadístic, d'altra banda, se sol donar relativament amb més freqüència en aquelles economies que presenten una forta terciarització, com és el cas de les Balears. Tampoc no es poden menysprear en el cas de les Illes l'efecte estacional i el sobredi-

mensioanment que presenta l'oferta de serveis, tant públics com privats, al llarg dels mesos que es corresponen amb la temporada baixa del turisme.

4.4.2.2. L'evolució de la renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra de les famílies

Si es té en compte el concepte de renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder de compra, les Illes Balears milloren la posició relativa, si es compara amb l'indicador de la renda per càpita, i se situen en quarta posició dins el conjunt de comunitats autònomes. amb un índex respecte d'Espanya de 100 de 113,66, per darrere del País Basc, Navarra i Madrid, classificació en què avancen Catalunya. Aquesta millora s'explica, bàsicament, perquè les

45. Es desglossa en els termes de les seves tres variables explicatives: la taxa d'ocupació (mesurada per la relació entre els ocupats i els actius), la taxa d'activitat (mesurada per la relació entre els actius i la població potencialment activa o població en edat de treballar) i el factor demogràfic (mesurat per la relació entre la població potencialment activa o població en edat de treballar i la població resident).

46. Cal destacar que el comportament que denota l'economia balear en relació amb l'economia espanyola és el mateix que es desprèn de l'economia espanyola per comparació a la Unió Europea i als Estats Units d'Amèrica; és a dir, la caiguda relativa de la renda real per càpita espanyola es deu principalment al menor creixement de la productivitat i al menor progrés tècnic en relació amb els països més avançats. Per això, tots els estudis aposten per impulsar una major especialització productiva en activitats més intensives amb la utilització d'actius intangibles: coneixement, capital humà, capital tecnològic i més R+D+I. (Vegeu: F. Pérez, Fundació BBVA, 2006; Groningen Growth and Development Centre, 60-Industry Database, 2006; Banc d'Espanya, informes anuals de diversos anys.); Jordi Gual, Sandra Jódar Rossell i Àlex Ruiz Posino, "El problema de la productivitat a Espanya: Quin és el paper de la regulació? *Documents d'Economia "la Caixa"*, n. 1, juny 2006.

QUADRE I-33. RÀNQUING DE LES ECONOMIES ESPANYOLES 2005.
ÍNDEX PER HABITANT (MITJANA ESPANYOLA=100)

Comunitats	Renda regional bruta en poder de compra	
	2000	2005
Andalusia	75,39	77,20
Aragó	109,37	109,30
Astúries	83,79	86,24
Cantàbria	93,06	97,21
Castella i Lleó	99,05	107,32
Castella-la Manxa	92,12	90,86
Catalunya	116,98	111,52
Ceuta	90,98	99,97
Comunitat Valenciana	100,41	97,42
Extremadura	75,92	85,53
Galícia	85,21	90,32
Illes Balears	124,61	113,66
Illes Canàries	96,35	96,92
La Rioja	114,00	108,24
Madrid	122,97	119,33
Melilla	94,34	108,30
Múrcia	81,83	77,80
Navarra	120,50	121,08
País Basc	117,04	122,41
Espanya	100,00	100,00

Font: FUNCAS, *Cuadros de Información Económica*, núm.191, març-abril, 2006.

famílies a les Balears pateixen uns menors índexs relatius d'inflació que les famílies residents a Catalunya. (Vegeu el quadre I-33.)

4.4.3. L'ANÀLISI DE LA DEMANDA, EL CONSUM, L'ESTALVI I LA CAPACITAT DE FINANÇAMENT

L'anàlisi de la demanda final es fa pels principals components, que són la demanda interior, que inclou la demanda de consum

(privat i públic) i d'inversió, i la demanda exterior, que s'expressa a partir del saldo net exterior de béns i serveis, que es calcula com la diferència entre exportacions menys importacions de béns i serveis.

Si tots aquests components s'expressen en percentatges respecte del total és obvi que la suma dels percentatges de la demanda interior i de la demanda exterior ha de sumar el 100%. Així, si ens trobam davant una economia en què s'exporten

molts més béns i serveis dels que s'importen, el saldo net exterior de béns i serveis serà positiu i, per tant, també el percentatge respecte del total de la demanda final. En contrapartida, el percentatge de la demanda interior del consum i de la inversió haurà de ser inferior al 100%. En aquests casos, ens trobam amb economies que no gasten en els seus mercats interiors el 100% de la renda disponible. Aleshores, el sobrant d'aquesta renda no gastada en els mercats interiors s'anomena estalvi corrent i són els mercats financers els que s'encarreguen de transferir aquests sobrants d'estalvi cap a l'exterior en forma del que anomenam «capacitat de finançament». Aquest és el cas de les illes Balears i, com mostrem tot seguit, aquesta és una característica bàsica d'una bona part de les economies regionals que es corresponen amb comunitats autònomes que tenen una renda per càpita per sobre de la mitjana estatal.

Així, la part de l'oferta interior que no és demandada ni pel consum de les famílies ni pel consum de les administracions públiques ni per la demanda d'inversió resta disponible per satisfer la demanda neta exterior, que és el saldo de les exportacions menys les importacions de béns i serveis. És per això que en contrapartida al baix percentatge de demanda interior respecte de l'oferta interior les Balears presenten el saldo net exterior respecte de l'oferta interior més alt de l'Estat, després de Navarra, amb un 7,42%. Les altres comunitats autònomes que també presenten un saldo net exterior positiu són, per ordre d'importància: Catalunya, Madrid, el País Basc, la Comunitat Valenciana i La Rioja.

És interessant aturar-se un moment en les dades de l'estructura del saldo comercial de les Illes Balears, ja que presenta un superàvit positiu per valor de 1.736,2 milions d'euros, el qual s'explica íntegrament pel superàvit comercial referit a l'estranger, que és de 4.000,9 milions d'euros i que permet finançar amb escreix el dèficit comercial respecte de la resta de comunitats autònomes, que és de -2.264,7 milions d'euros. El fet que aquest dèficit interior no sigui més abundat s'explica perquè en la balança comercial s'inclou la de serveis, que comptabilitza el superàvit turístic balear respecte de la resta de comunitats autònomes. D'altra banda, s'ha de tenir en compte que gràcies al turisme estranger més del 78% del superàvit comercial amb l'estranger s'explica pel superàvit de la balança de serveis, amb 3.152,4 milions d'euros, que per si sol ja cobreix amb escreix la totalitat del dèficit comercial en relació amb la resta de comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-35.)

Igualment, es pot observar que existeix una elevada correlació entre aquestes comunitats autònomes que presenten un important superàvit comercial respecte de l'oferta interior i l'elevat rànquing en el grau de desenvolupament regional. (Vegeu el quadre I-33.)

Lògicament aquest l'elevat saldo net exterior, comporta un percentatge més baix pel que fa als diferents components de la demanda final. Així, l'anàlisi de l'estructura de la demanda final per comunitats autònomes mostra comportaments diferencials de les Illes Balears que són dignes de destacar, ja que les Illes, després de Navarra, són la comunitat autònoma que

QUADRE I-34. ESTRUCTURA DEL QUADRE MACROECONÒMIC DE LES AUTONOMIES ESPANYOLES. ANY 2004. PERCENTATGE DE CADA VARIABLE DEL QUADRE MACROECONÒMIC REGIONAL, ORDENADES DE MAJOR A MENOR SEGONS EL VOLUM TOTAL DE LA SEVA RENDA INTERIOR BRUTA

Autonomies	Consum privat	Consum públic	Inversió	Demanda interna	Vendes externes	Compres externes	Saldo exterior
Catalunya	55,52	13,01	25,20	93,73	116,01	109,74	6,27
Madrid	54,80	12,96	26,91	94,66	108,23	102,89	5,34
Andalusia	67,67	20,96	26,41	115,04	86,10	101,14	-15,04
C. Valenciana	58,81	13,70	24,68	97,18	89,90	87,08	2,82
País Basc	55,14	16,36	24,25	95,74	89,85	85,59	4,26
Castella i Lleó	64,19	20,76	30,10	115,05	72,68	87,73	-15,05
Galícia	64,77	18,96	31,63	116,36	87,29	102,64	-15,36
Illes Canàries	62,95	21,04	20,69	110,68	122,23	132,91	-10,68
Castella-la Manxa	66,38	19,62	36,06	122,05	73,96	96,02	-22,05
Aragó	61,09	20,13	36,11	117,14	98,41	115,56	-17,14
Illes Balears	54,94	11,91	25,73	92,58	82,91	75,49	7,42
Múrcia	61,52	19,19	26,69	107,40	96,47	103,88	-7,40
Astúries	65,76	20,77	30,72	117,25	71,86	89,11	-17,25
Extremadura	64,57	24,88	36,12	125,58	50,78	76,36	-25,58
Navarra	55,06	14,27	22,57	91,90	100,13	92,03	8,10
Cantàbria	61,24	17,58	26,80	105,62	83,14	88,75	-5,62
La Rioja	58,99	14,27	25,55	98,80	90,33	89,13	1,20
Espanya	59,83	16,47	27,06	103,36	95,57	98,93	-3,36

Font: FUNCAS, *Cuadros de Información Económica*, núm.191, març-abril, 2006.

mostra el percentatge més baix de demanda interna en relació amb l'oferta interior o renda interior bruta, amb un 92,58%. Aquest fet s'explica perquè es la comunitat autònoma que mostra una participació relativa més baixa del consum privat, després de Madrid, amb un 54,94%, la més baixa de l'Estat en consum públic, amb un 11,91%, i, és la setena més baixa en inversió, amb un 25,73%. (Vegeu el quadre I-34.)

Una altra característica que presenten aquestes comunitats riques és que, atès que tenen un baix nivell relatiu de consum privat i públic respecte de la renda que generen, els facilita disposar d'uns elevats nivells d'estalvi regional, que en el cas de les Balears per a l'any 2004 se situen en els 7.989,2 milions d'euros, un 45% dels quals procedeixen del sector privat i l'altre 55%, del sector públic. (Vegeu el quadre I-36.)

QUADRE I-35. VARIABLES EXPLICATIVES DEL SUPERÀVIT COMERCIAL A LES BALEARS (2000-2004)**

	2000	2001	2002	2003	2004
1. Oferta interior (renda interior bruta)	18.980,40	20.018,30	20.969,30	22.130,50	23.401,00
2. Demanda interior (2=2.1+2.2+2.3)	17.512,00	17.798,60	18.895,50	20.344,20	21.664,80
2.1 Consum privat	11.200,20	10.979,30	11.686,80	12.456,10	12.856,80
2.2 Consum públic	1.974,60	2.120,60	2.310,80	2.472,00	2.787,80
2.3 Formació bruta de capital	4.337,20	4.698,70	4.897,90	5.416,10	6.020,20
3. Saldo comercial (3=1-2)	1.468,40	2.219,70	2.073,80	1.786,30	1.736,20
3.1 Exportacions de béns i serveis (vendes externes)	16.553,00	16.552,90	16.144,70	17.252,00	19.402,00
3.2 Importacions de béns i serveis (compres externes)	15.084,60	14.333,20	14.070,90	15.465,70	17.665,80
3.3. Saldo comercial interior (resta de comunitats catònomes) (3.3=3.3.1-3.3.2)	-1.502,10	-816,60	-449,20	-1.190,10	-2.264,70
3.3.1 Exportacions de béns i serveis	10.787,60	10.756,10	10.873,70	11.515,10	12.275,20
3.3.2 Importacions de béns i serveis	12.289,70	11.572,70	11.322,90	12.705,20	14.539,90
3.4. Saldo comercial amb l'estranger ((3.4=3.4.1+3.4.2)-(3.4.3+3.4.4))	2.970,50	3.036,30	2.523,00	2.976,40	4.000,90
3.4.1 Exportacions de béns	915,40	1.101,10	1.275,60	1.968,40	2.908,50
3.4.2 Exportacions de serveis	4.850,00	4.695,70	3.995,40	3.768,50	4.218,30
3.4.3 Importacions de béns	1.751,60	1.623,00	1.736,50	1.738,30	2.060,00
3.4.4 Importacions de serveis	1.043,30	1.137,50	1.011,50	1.022,20	1.065,90
4. Balanç de rendes i transferències netes*	113,10	-462,80	150,30	-73,50	232,80
5. Saldo per operacions corrents	1581,5	1756,9	2224,1	1712,8	1969
Prememòria:					
% Superàvit comercial / oferta interior a Navarra	11,34	14,50	11,24	9,25	8,10
% Superàvit comercial / oferta interior a les Balears	7,74	11,09	9,89	8,07	7,42
% Superàvit comercial / oferta interior a Catalunya	7,04	9,91	7,93	6,70	6,27
% Superàvit comercial / oferta interior a Madrid	3,73	6,23	4,48	5,00	5,34
% Superàvit comercial / oferta interior al País Basc	4,48	6,35	5,83	5,39	4,26
% Superàvit comercial / oferta interior a la C. Valenciana	2,58	4,35	3,96	3,13	2,82
% Superàvit comercial / oferta interior a la Rioja	1,89	4,30	3,11	2,10	1,20
% Dèficit comercial / oferta interior a Espanya	-2,78	-2,65	-2,08	-2,13	-3,36
Contribució del superàvit comercial a les Balears sobre el dèficit comercial de l'Estat	7,60	11,35	12,73	10,10	5,82

* Estimació pròpia.

** milions d'euros corrents

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2004*, i elaboració pròpia.

**QUADRE I-36. BALANÇ ECONÒMIC PER SECTORS INSTITUCIONALS PRIVATS
I PÚBLICS A LES ILLES BALEARS (2000-2004)***

	2000	2001	2002	2003	2004
1. Renda disponible a preus de mercat (1=1.1+1.2)	19.093,50	19.555,50	21.119,60	22.057,00	23.633,80
1.1 Consum regional (1.1=1.1.1+1.1.2)	13.174,80	13.099,90	13.997,60	14.928,10	15.644,60
1.1.1 Consum privat	11.200,20	10.979,30	11.686,80	12.456,10	12.856,80
1.1.2 Consum públic	1.974,60	2.120,60	2.310,80	2.472,00	2.787,80
1.2 Estalvi regional brut (1.2=1.2.1+1.2.2)	5.918,70	6.455,60	7.122,00	7.128,90	7.989,20
1.2.1 Estalvi privat	3.048,30	3.185,00	3.281,20	3.414,10	3.562,30
1.2.2 Estalvi públic	2.870,10	3.270,60	3.840,80	3.714,80	4.426,90
2. Formació bruta de capital (2=2.1+2.2)	4.337,20	4.698,70	4.897,90	5.416,10	6.020,20
2.1 Inversió privada	3.972,70	4.300,80	4.435,50	4.925,80	5.468,70
2.2 Inversió pública	364,50	397,90	462,40	490,30	551,50
3. Capacitat (+) / necessitat de finançament (-) (3=3.1+3.2)=1.2-2))	1.581,50	1.756,90	2.224,10	1.712,80	1.969,00
3.1 Sector privat	-924,40	-1.115,80	-1.154,30	-1.511,70	-1.906,40
3.2 Sector públic	2.505,60	2.872,70	3.378,40	3.224,50	3.875,40
4. PIB a preus bàsics	15.284,40	16.209,40	16.852,10	17.771,20	18.729,20
ProMemòria:					
Capacitat de finançament del sector públic a les Balears en % PIB	16,40	17,72	20,05	18,14	20,70
Capacitat de finançament del sector públic a Madrid en % PIB	12,06	13,40	12,60	15,60	17,12
Capacitat de finançament del sector públic a Catalunya en % PIB	7,46	8,38	8,43	10,52	9,40
Capacitat de finançament del sector públic al País Basc en % PIB	1,33	2,04	2,45	4,12	3,43
Capacitat de finançament del sector públic a la C. Valenciana en % PIB	2,60	3,50	3,72	3,25	3,15
Capacitat de finançament del sector públic a Navarra en % PIB	-0,27	0,41	0,18	0,81	1,59
Capacitat de finançament del sector públic a la Rioja en % PIB	0,54	0,65	0,35	1,18	1,08

* milions d'euros corrents

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2004*, i elaboració pròpia.

Aquestes dades demostren que les Balears estalvien un 35,59% del PIB regional, que és la quota més elevada per al conjunt de comunitats autònomes. Les segueixen per ordre d'importància

Madrid (34,54%), Navarra (32,15%), Catalunya (31,23%), el País Basc (28,85%), La Rioja (27,48%) i la Comunitat Valenciana (26,13%). (Vegeu el quadre I-37.)

**QUADRE I-37. QUOTA DE L'ESTALVI NACIONAL EN PERCENTATGE DEL PIB
I DE LA INVERSIÓ EN PERCENTATGE DE LA RENDA INTERIOR BRUTA (2004)**

	Estalvi	Inversió
1. Illes Balears	35,59	25,73
2. Madrid	34,54	26,91
3. Navarra	32,15	22,57
4. Catalunya	31,23	25,2
5. País Basc	28,85	24,25
6. La Rioja	27,48	25,55
7. Comunitat Valenciana	26,13	24,68
Mitjana (1 a 7)	31	25
8. Aragó	21,61	36,11
9. Illes Canàries	19,17	20,69
10. Cantàbria	19,13	26,8
11. Múrcia	18,15	26,69
12. Galícia	15,68	31,63
13. Castella i Lleó	15,62	30,1
14. Castella-la Manxa	15,41	36,06
15. Astúries	13,34	30,72
16. Andalusia	11,25	26,41
17. Extremadura	10,69	36,12
Mitjana (8 a 17)	16	30
Espanya	24,2	27,06

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2004*, i elaboració pròpia.

També es pot destacar que el fet determinant de la inversió regional no són les taxes regionals d'estalvi, ja que totes les comunitats autònomes que superen el 25% de quota regional d'estalvi respecte del PIB inverteixen per sota dels nivells d'estalvi generats, de manera que es dona un sobrant d'estalvi que no és canalitzat cap a la inversió regional, sinó cap al transvasament de recursos financers a l'exterior en forma de capacitats de *finançament*, ja que les regions riques no

són objecte d'un sobreesforç inversor per part de l'Estat. Així, tenim que la mitjana inversora de les set comunitats autònomes que més estalvien és d'un 25%, mentre que aquesta mitjana inversora per a la resta de comunitats, que estalvien menys del 25%, és del 30%.⁴⁷

Per tant, és a les comunitats autònomes més riques i amb major capacitat d'estalvi on es generen les capacitats més elevades de finançament cap a la resta de comuni-

47. Aquest és un tema clau per explicar els processos de convergència real entre les comunitats riques i les comunitats menys desenvolupades.

tats, atès el menor esforç inversor relatiu. En el cas de les Balears, per l'any 2004 es pot comprovar que la capacitat de finançament de 1.969 milions d'euros⁴⁸ es deu exclusivament al sector públic, amb 3.875,40 milions d'euros, ja que el sector privat es troba en una situació de necessitat de finançament per un valor de -1.906,4 milions d'euros, tot i l'elevat volum d'inversions estrangeres que fa el sector turístic a l'exterior, que són comptabilitzades *ex-ante* com a estalvi regional del sector privat.

Altrament, les dades aclareixen que les Illes Balears són la comunitat autònoma que presenta el percentatge respecte del PIB més alt de capacitat de finançament del sector públic a la resta de comunitats autònomes i que, com a mitjana per al conjunt del quinquenni 2000-2004, es d'un 18,6%. Òbviament aquesta forta capacitat de finançament del sector públic balear a la resta de l'Estat és el que n'explica l'elevat dèficit fiscal.⁴⁹

4.5.

EL COMPORTAMENT DELS EXCEDENTS I LA INVERSIÓ PRIVADA

El comportament dels excedents bruts d'explotació i la relació que tenen amb la inversió privada s'analitzen a continuació amb el mateix criteri metodològic de les memòries del CES dels anys 2001, 2002, 2003 i 2004.

En el gràfic I-13 s'observa la situació de totes les comunitats autònomes pel que fa al període 2000-2004. La situació de les Balears en el segon quadrant indica una posició en què es donen diferències positives de creixement de les Illes Balears respecte de la mitjana nacional per que fa a la inversió, però negatives quant als excedents (al igual de Navarra, Catalunya i Melilla). En aquest sentit, cal tenir en compte que una part important de la inversió privada a les Balears s'ha canalitzat cap al creixement del sector immobiliari i de la construcció, que durant aquest quinquenni ha representat una seriosa alternativa a les inversions borsàries. (Vegeu els apartats 3.2.3, 4.2, 7 i 11.)

A continuació s'ha representat l'evolució de les Illes Balears des de l'any 1997 fins a l'any 2004 en el seguiment dels diferencials de creixement, que presenten els excedents bruts i les taxes d'inversió en relació amb la mitjana de l'Estat. (Vegeu el gràfic I-14.)

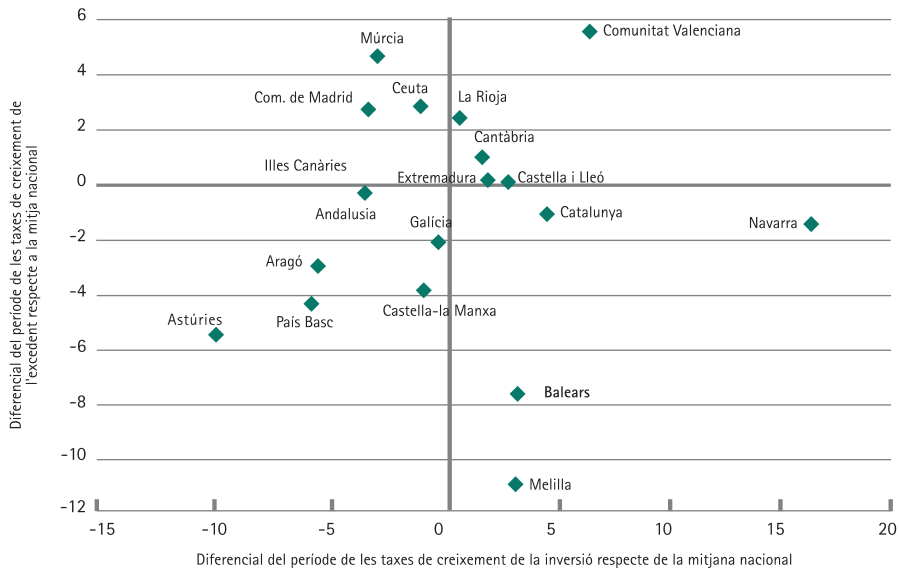
Segons aquesta anàlisi es produeix una forta recuperació de les inversions respecte de la mitjana de l'Estat al llarg del bienni 1998-1999, en correspondència amb l'evolució positiva del creixement diferencial dels excedents. Al llarg del trienni 2000-2002 es produeix en relació amb la inversió un comportament d'*stop and go* («aturada i engegada») en relació amb la resta de l'Estat any rere any. Així, a la caiguda del 2000, la segueix una certa recuperació el 2001, que es veu

48. Es pot comprovar que aquesta capacitat de finançament es correspon amb el saldo per operacions corrents. (Vegeu el quadre I-27.4.)

49. Vegeu l'apartat 4.4.5 («El comportament de la inversió pública i el finançament regional») de la *Memòria del CES 2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, p. 75-80.

Gràfic I-13

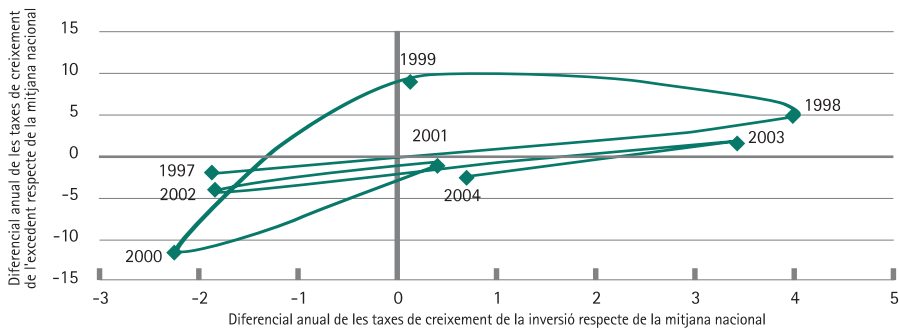
Distribució excedent / inversió privada.
Mitjana del període 2000-2004 (distància de la mitjana espanyola)

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000-2004*, i elaboració pròpia.

Gràfic I-14

Comportament dels excedents en relació amb la inversió
(Illes Balears, 1997-2004)

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000-2004*, i elaboració pròpia.

contrarestada per la caiguda del 2002. Aquesta falta de consistència del comportament de les inversions és acompanyada d'una pèrdua de dinamisme dels excedents en relació amb els estatals al llarg dels tres anys. En el darrer bienni 2003-2004 es produeix una recuperació diferencial de les inversions, però en el cas dels excedents, la seva recuperació diferencial només es produeix el 2003, ja que el 2004 tornen a créixer per sota dels homònims estatals.

Amb relació al comportament dels excedents a les Balears l'any 2004 per comparació a l'any anterior es presenten les dades del quadre I-38. D'acord amb aquest quadre, es pot observar que l'any 2004 la taxa d'excedent a les Illes Balears va caure -0,25 punts. La causa que explica aquest fet es troba en la circumstància que el creixement monetari dels costos salarials per treballador o costos laborals unitaris (CLU) va ser de 0,49 punts per sobre del creixement monetari de la productivitat.

QUADRE I-38. VARIACIONS DE LES TAXES D'EXCEDENT

Conceptes	2003	2004	var. absoluta 05/04
Taxa d'excedent	0,4947	0,4922	-0,00246
Taxa salarial	0,5053	0,5078	0,00246
Total	1	1	0

VARIABLES EXPLICATIVES DE LA VARIACIÓ DE LA TAXA D'EXCEDENT

	1	2	3=2/1
Conceptes	2003	2004	Factor de creixement
1. Cost salarial per treballador (w)	24.627,59	24.902,73	1,01117176
2. Productivitat (n)	48.734	49.039,85	1,00627274
3. Factor de creixement (w/n)			1,00486848
4. Taxa salarial 2004			0,50781
5 =(3)*(4). Taxa salarial 2003			0,50535
6 =(5)-(4). Var. absoluta de la taxa salarial			-0,00246
7 =(-6). Var. absoluta taxa d'excedent			0,00246

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 2000 a 2004*, i elaboració pròpia.

5

SECTOR PRIMARI

RESUM

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, el sector primari ha gaudit el 2005 d'una producció final del VAB a cost dels factors de 346,88 milions d'euros, el 89,68% dels quals correspon al subsector agroromader; el 4,50%, al subsector forestal, i la resta, el 5,82%, al subsector pesquer. Globalment, aquestes xifres impliquen una variació lleugerament positiva respecte de la situació que es va registrar el 2004.⁵⁰ Les evolucions foren positives per al subsector agrícola, però negatives per als restants subsectors de la ramaderia, per al forestal i per al pesquer, la qual cosa, s'explica pel distint comportament de les subvencions de l'explotació.

Els trets més importants del sector primari l'any 2005 es poden resumir en els apartats següents:

- a) Tot i que globalment augmenta l'afiliació de treballadors del sector primari als diferents règims laborals de la Seguretat Social, es constata una important disminució dels treballadors afiliats al règim especial agrari, que bàsicament es compensa amb noves altes de treballadors afiliats en el règim general de la Seguretat Social. Una gran part d'aquest increment fou d'afiliats de nacionalitat estrangera.
- b) Si bé ressalta que des del punt de vista econòmic el subsector agrícola presenta lleugers increments positius, s'ha de remarcar el continuat procés de reducció de les superfícies agrícoles en producció, que l'any 2005 es situen en 176.175 hectàrees en producció.
- c) La ramaderia illenca presenta una avaluació econòmica negativa en la producció de llet.
- d) El sector forestal presenta una variació lleugerament negativa i s'hi destaca l'increment del valor de la producció de fusta i llenya.
- e) El subsector pesquer també mostra una evolució negativa en relació amb el 2004 per les problemàtiques relatives als problemes de la recuperació biològica de determinades espècies de peixos i de comercialització, en què incideix també la disminució de les subvencions i inversions.
- f) En el marc de noves estratègies de la Conselleria d'Agricultura i Pesca destaquen diferents iniciatives de promoció i campanyes de coneixement com és el programa Illes Balears Qualitat. S'ha de subratllar l'evolució de les denominacions i/o la continuació del programa de les Agrorutes del Bon Gust.

50. En aquest apartat les dades oficials emprades són les de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, les quals no són coincidents amb les de la Direcció General d'Economia. (Vegeu l'apartat 4.2.1.)

5.1.

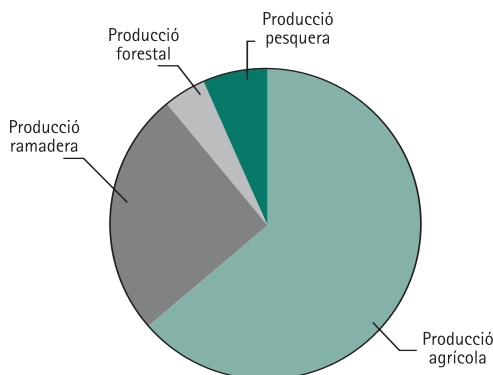
INTRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza, en primer lloc, el marc estructural del sector primari en general i es passa, en segon lloc, a analitzar les dinàmiques dels diferents subsectors en què s'articula (l'agrari, el ramader, el forestal i el pesquer). D'aquesta manera, en una primera aproximació es farà referència a les dades principals del sector, considerat en conjunt; als recursos humans que hi treballen, i a d'altres trets que ens permetin una aproximar-nos-hi de manera senzilla i avaluar la dinàmica del sector primari.

Les dades bàsiques emprades per a aquesta anàlisi es basen en un ampli ventall d'informacions estadístiques, que majoritàriament ha facilitades la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears. Aquesta informació és completada parcialment amb altres, provinents de l'Institut Balear d'Estadística (IBAE), del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), de la Conselleria de Turisme del Govern de les Illes Balears, del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA), i de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

Segons les dades de la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca relatives a l'any 2005, el sector primari ha tingut d'un VAB a cost dels

Gràfic I-15
**Composició de la producció final del sector primari
de les Illes Balears (2005)**

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

factors de 346,88 milions d'euros. La major part d'aquest valor correspon al sector agrari (agricultura més ramaderia) que, amb el 89,68% del total, va superar els 311 milions d'euros, mentre que el VAB registrat per als sectors forestal i pesquer només en representa el 4,50% i el 5,82%, respectivament. (Vegeu el quadre A I-1 i el gràfic I-15.)

L'anàlisi de les variacions reals interanuals de les macromagnituds del 2005 ens permet observar que el sector agrari ha evolucionat d'una manera lleugerament positiva quant a la producció agrària total, de manera que la variació real 2004-2005 n'és de l'ordre del 0,97%, si bé la dinàmica és diferent en cadascun dels subsectors que l'integren, motivat en bona part per les estimacions que s'han fet de les subvencions. Mentre que el total del subsector agrícola registra una evolució positiva del 0,45%, la

ramaderia cau en un índex negatiu de 2,63%. La variació també és negativa en els restants subsectors, forestal i pesquer, i els seus índexs de variació real 2004-2005 són del -0,14% i del -0,73%, respectivament.

Quant al pressupost de la Conselleria d'Agricultura i Pesca per a l'any 2005, va ser de 76,30 milions d'euros, que representen un increment del 26,32% respecte de l'any anterior. S'hi destaca bàsicament el pes significatiu de la partida dedicada al foment del sector agrari de les Illes Balears, a la qual es dedica més d'un terç de la quantia total. Criden l'atenció, a continuació, les parts dedicades al Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrària (FEOGA-Garantia), a infraestructures agràries de les zones rurals i al Pla de desenvolupament de les zones rurals. (Vegeu el quadre A I-2.)

5.2.

ELS RECURSOS HUMANS EN EL SECTOR PRIMARI

L'ocupació en el sector agrari de les Illes al llarg de l'any 2005, segons les dades de l'enquesta de la població activa (EPA), fou de 9.320 persones, xifra que representa l'1,98% de la població activa total de les Illes Balears. L'atur representa unes xifres mitjanes de 396 aturats. Totes dues variables presenten una variació negativa respecte del 2004, amb una disminució tant de la població ocupada i com del nombre d'aturats.

Una anàlisi més acurada de les variacions trimestrals ens mostra alts i baixos de cadascun dels col·lectius en els diferents trimestres de l'any. En el cas dels ocupats, la variació en relació amb el 2004 és negativa en els tres primers trimestres de l'any, mentre que en el quart trimestre l'índex fou altament positiu, un 29,5%. L'atur en el sector primari disminueix en els tres primers trimestres en relació amb les xifres de l'any anterior. Només en el darrer trimestre del 2004 presenta un increment per comparació al 2004. (Vegeu el quadre A I-3.)

El total d'afiliats al sector primari, segons les dades de la Tresoreria de la Seguretat Social, fou de 10.143 persones, que representaven el 2,94% del total dels afiliats de les Illes Balears. (Vegeu el quadre A I-4.)

Aquesta xifra, comparada amb la de l'any precedent, comporta un augment de 393 nous afiliats en el sector primari, cosa que suposa una variació positiva del 4,0%. Aquest augment respecte de l'any anterior

es basa de manera dominant en nous afiliats en ocupacions relacionades amb l'agricultura, la ramaderia, la caça i activitats dels serveis que hi tenen a veure en els règims general i d'autònoms de la Seguretat Social, que registraren 482 nous afiliats. En canvi, la variació fou molt negativa en el cas dels treballadors afiliats al règim especial agrari, que implicaren una reducció de 145 afiliats, possiblement relacionada amb jubilacions de pagesos. D'altra banda, el subsector de la pesca experimenta un lleuger increment en el règim general i es manté amb els mateixos nombres en els treballadors afiliats tant al règim especial de la mar com al d'autònoms.

Cal assenyalar que 363 dels afiliats al règim general de la Seguretat Social són de nacionalitat estrangera, quantitat que representa el 23,46% del total. És un fet indicatiu del paper dels immigrants estrangers per continuar les tasques laborals en el sector agrari. Els ocupats en les seccions d'activitat de l'agricultura, la ramaderia, la caça i la silvicultura concentren el 23,23% del total dels afiliats en la secció, mentre que en la secció de la pesca arriben fins al 29,03%, xifres que són prou superiors a les globals de les Balears, on la presència dels afiliats estrangers té un índex del 12,53%. (Vegeu el quadre A I-5.)

5.3.

EL SUBSECTOR AGRARI

La importància agrària d'una regió i el seu potencial apareixen definits per la contribució de l'agricultura i la ramaderia al VAB

del sector primari. Analitzam en els apartats següents els trets generals del subsector agrari i aprofundim, després, en les característiques més significatives del comportament de l'agricultura i la ramaderia al llarg del 2005.

5.3.1. TRETS GENERALS

El sector agroramader de les Illes Balears, que inclou les activitats lligades a l'agricultura i a la ramaderia, registra globalment el 2005 una producció final agrària de 335,81 milions d'euros, xifra que representa una lleugera disminució en relació amb el 2004, del 0,23%. Així mateix, el valor afegit brut (VAB) a preus del mercat arribà a la quantia de 253,45 milions d'euros, cosa que també significa una reducció similar respecte del 2004. Quant a les variables emprades per valorar econòmicament la producció agrària, presenten variacions negatives febles les inversions fora del sector, els impostos lligats a la producció i les amortitzacions, mentre que entre les variables que presenten increments positius es destaca l'augment de les subvencions. (Vegeu el quadre A I-6.)

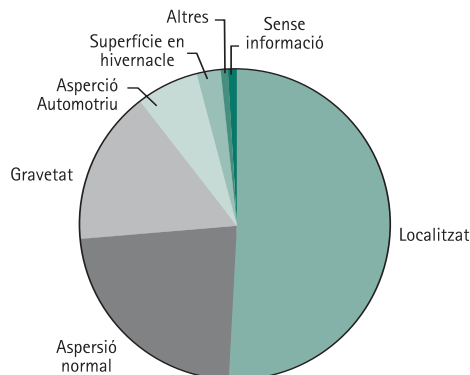
El resultat de tot el que s'ha esmentat és que la renda agrària se situa en els 289,93 milions d'euros, xifra que implica un lleuger increment positiu del 0,97% en relació amb l'any anterior. Sobre aquest increment s'ha de tenir en compte que s'encareixen les despeses de fora del sector (les llavors, els pinsos, els fertilitzants, l'energia, els combustibles, els lubricants, les reparacions...). Les variacions negatives de les diferents variables

només són matisades en part per l'increment del pes de les subvencions, que presenta una variació interanual positiva del 6,50% respecte de l'any 2004. Quant al VAB a cost dels factors fou de 311,096 milions d'euros, cosa que representa un augment del 0,88% en relació amb l'any 2004.

Amb referència a la maquinària agrària inscrita a les Illes Balears al llarg del 2005, es pot observar que es continua amb el procés de millora tècnica que començà al llarg dels darrers decennis. Aquest fet es constata amb l'increment de 530 unitats respecte del 2004. La millora aconseguida implica, al mateix temps, un augment de la potència total de la maquinària. Però es registra un lleuger descens de la potència mitjana per unitat, cosa que s'ha de relacionar amb la recerca d'una millor adequació de la maquinària a les necessitats de les tasques del camp, a l'estructura territorial de les explotacions i, per tant, amb una assignació més eficient dels recursos productius. El cas més clar d'aquestes observacions el trobam en els tractors amb rodes, que representen la maquinària agrària que va tenir més altes respecte de l'any 2004. Cal assenyalar que els nous tractors donats d'alta al llarg de l'any 2005 presenten potències mitjanes per unitat de cinquanta-sis cavalls de vapor, és a dir, uns deu cavalls de vapor (CV) per unitat superiors a la mitjana general d'aquesta tipologia en l'àmbit de les Illes Balears. En total, es varen registrar 508 noves altes de tractors amb rodes, si bé aquest grup també és el que també va tenir més baixes. (Vegeu el quadre A I-7.)

Gràfic I-16

Distribució de les terres de regadiu i d'hivernacles per tipus de regatge a les Illes Balears (2005)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'enquesta sobre superfícies i rendiments de cultius de 2005, Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

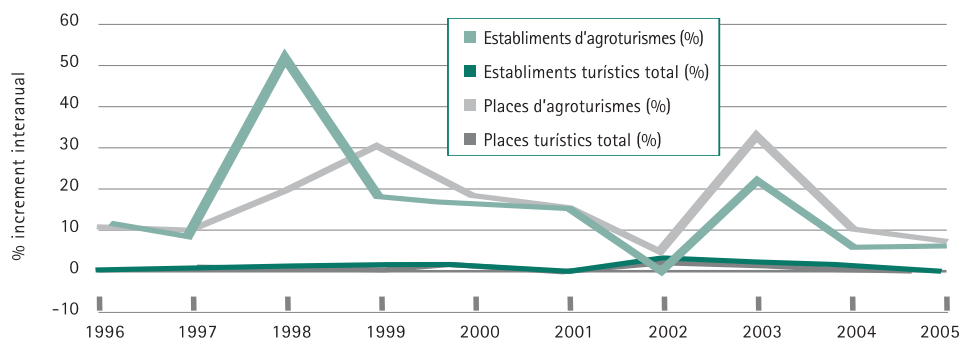
Altres indicadors del procés innovador del camp són els avanços en determinades tipologies de regatge i en la superfície d'hivernacles. Les dades són molts fluctuants segons els anys. D'acord amb l'enquesta sobre superfícies i rendiments de cultius del 2005 que va fer el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, la superfície de regadiu avaluada per al 2005 era de 16.174 hectàrees, dada que representa increment de l'àrea regada en 902 hectàrees. Del total, se'n dediquen 382 hectàrees a hivernacles, que representaven el 2,36% del regadiu i un increment del 20,88% en relació amb la superfície aconseguida l'any 2004. Quant al tipus de regatges, tot i que els regs per aspersió (el tipus d'aspersió normal més l'automotriu representa el 29,86% de les terres regades) i el regatge gota a gota avancen respecte de l'any anterior, encara són importants les extensions de regadiu amb sistemes de

reg tradicionals. La possible substitució d'aquests per regs per noves tècniques podria estalviar una considerable quantitat d'aigua. (Vegeu el gràfic I-16.)

Com a element indicador de la introducció de noves activitats no agràries en el món rural, es destaquen la presència, el comportament i l'evolució dels establiments d'agroturisme. Aquesta activitat de recreació, d'oci o de turisme que es practica en els espais rurals és valorada de manera significativa en el marc de les estratègies de dinamització del món rural i és inclosa en les polítiques de desenvolupament rural que s'han establert en diferents etapes de la política agrària comunitària. A les Illes Balears, més que com a elements de dinamització són considerats incentius per diversificar l'oferta turística il·lenca. El 2005 el nombre d'agroturismes fou de 155 establiments, amb una oferta total de 2.054

Gràfic I-17

Incrementos interanuals de l'oferta d'agroturismes a les Illes Balears (1996-2005)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Turisme.

places, la qual cosa representa un increment respecte del 2004 del 6,90% en el nombre d'establiments i del 7,15% en les places ofertes. (Vegeu el gràfic I-17.)

D'altra banda, s'ha d'assenyalar el programa Illes Balears Qualitat, en el qual es destaca el paper de les denominacions (DO/IGP) de diferents tipologies de productes illencs, que han implicat un impuls en la promoció de diferents productes originaris de les Illes Balears. Per aquest fet comencen a gaudir d'un creixent volum en la comercialització i en el valor comercial en euros que impliquen. Respecte de l'any 2004, continua el registre de variacions de la denominació vi de la terra Serra de Tramuntana-Costa Nord, vi de la terra Eivissa, palo de Mallorca i de les indicacions geogràfiques protegides Sobrassada de Mallorca i Ensaïmada de Mallorca, mentre que les altres denominacions mostren un incre-

ment interanual positiu. En el grup dels vins es crida l'atenció l'important increment de la denominació de vi de la terra Illa de Menorca, vi de la terra de Formentera i vi de la terra Illes Balears, si bé el més alt valor comercial és el que registra la denominació d'origen de Binissalem-Mallorca, seguit de la del Pla i Llevant i del vi de la terra Illes Balears. Amb relació a denominacions de begudes espirituoses és destacable la denominació geogràfica Herbes de Mallorca. Finalment, entre les denominacions d'aliments es pot incidir de manera molt significativa en el valor comercial en euros de la denominació d'origen Mahón-Menorca (formatges), de la indicació geogràfica protegida Sobrassada de Mallorca i de la indicació geogràfica protegida Ensaïmada de Mallorca, encara que la major variació és la de la denominació d'origen Oli de Mallorca. (Vegeu el quadre A I-8.)

En el mateix marc de les promocions dels productes illencs també es troba la consolidació de les Agrorutes del Bon Gust, que permeten conèixer els productes de les Illes i els seus principals productors, a través d'un seguit de rutes que proposa la Conselleria d'Agricultura i Pesca i que permeten visitar diferents empreses agroalimentàries illenques.

5.3.2. L'AGRICULTURA

Segons les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, la superfície agrícola en producció que han ocupat els diferents cultius l'any 2005 és de 176.175 hectàrees, extensió que representa, aproximadament, el 35% del territori total de les Illes Balears. Hi ha divergències segons les distintes fonts originals. Així, d'acord amb les dades de l'enquesta sobre superfícies i rendiments de cultius del 2005 del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, la superfície agrícola es calcula de 204.455 hectàrees, 29.651 de les quals eren guarets i pastures ocasionals. Del total de l'extensió agrícola, només 15.793 hectàrees es dedicaven al regadiu, fet que implica que el 92% de la superfície conreada és de secà, circumstància que limita considerablement les rendes finals agràries.

Aquests fets ens mostren l'existència a les Illes Balears de dues maneres de fer agricultura. D'una banda, l'agricultura de secà, que en gran part es mostra poc rentable tot i els ajuts que rep, donada la seva important contribució a la conservació del paisatge i del medi ambient. D'altra banda, les terres de regadiu, que es con-

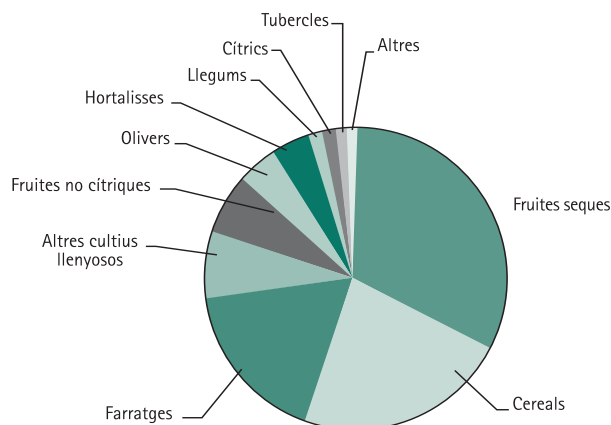
centren en uns pocs indrets, amb produccions d'hortalisses, de tubercles i de flors, en què es fan fortes inversions en la modernització tant dels processos productius com de la comercialització. Una part de la reducció de l'extensió en producció del 2005 en relació amb les superfícies del 2004 són terres de secà.

Pel que fa a la distribució de superfícies ocupades, es destaquen els conreus agrupats en la tipologia de les fruites seques, que ocupen el 35,52% de la superfície, seguits pels cereals (22,82%) i dels farratges (17,63%). Aquests tres grups de cultius ocupen més de les tres quartes parts del sòl emprat agrícolament el 2005. Aquestes tres grans agrupacions, definitòries dels principals trets característics que dominen l'estructura territorial agrària, són les que han sofert més regressió en relació amb el 2004. Globalment concentren gran part de les hectàrees perdudes entre ambdues dates. (Vegeu el gràfic I-18.)

La producció agrícola del 2005 va ser d'1.075.914 tones, que implicaren una producció total de 318,24 milions d'euros. Així mateix, l'autoconsum fou valorat en 700.848 tones, xifra superior a l'any anterior, però inferior en la valoració en euros. Les circumstàncies generals esmentades tenen un important paper en la valoració de la producció final agrària, que fou de 242,25 milions d'euros, que representen el 72,14% de la producció agrària final. La quantia a la qual s'arriba el 2004 representa un feble increment del 0,45% en relació amb l'any anterior. (Vegeu els quadres A I-9 i A I-10.)

Gràfic I-18

Distribució dels conreus segons les superfícies ocupades. Illes Balears (2005)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Per grups de cultius, el més productiu foren les hortalisses, que, amb una extensió de tan sols el 3,86% de la superfície agrícolament ocupada, aportaren 145,46 milions d'euros a la producció final agrícola, xifra que en representa el 60,05%. En aquest grup ressalten per les altes rendibilitats les produccions de tomàtiques, de diferents espècies de cols, de pebres, d'albergínies i de síndries. També s'hi destaquen les produccions de les fruites, tant cítriques com no cítriques, així com la producció de tubercles.

Així mateix, el volum de fruites que al llarg del 2005 es va comercialitzar a través de Mercapalma fou de 59.635,20 tones, xifra que representa una reducció del 3,92% en relació amb l'any 2004. D'altra banda, cal assenyalar que el 2005

Mercapalma va comercialitzar també 74.168,07 tones d'hortalisses, quantitat també inferior a l'any 2004, cosa que representa una caiguda de l'ordre de l'1,51%. En les dades analitzades cal assenyalar el diferent paper en ambdós grups que representen els productes comercialitzats procedents de les Illes Balears. Mentre que en el cas de les hortalisses el pes dels productes de les Illes comercialitzats a través de Mercapalma concentrava el 65,54%, en el cas de les fruites només es d'un 31,04%. Però en el cas de la fruita augmenten les tones comercialitzades, amb un increment del 13,15%, i en el cas de les hortalisses es detecta una reducció de l'1,51%. El pes més important dels llocs d'origen dels productes fruiters que comercialitzà Mercapalma l'any 2005 va ser per a

València i per a Barcelona, les quals concentraven quasi la meitat de les tones que es varen comercialitzar. (Vegeu el quadre A I-11 i A I-12.)

5.3.3. LA RAMADERIA

La ramaderia balear, si bé no té la importància econòmica de l'agricultura, ha anat contribuint entorn d'una quarta part a la renda agrària final. La producció ramadera final fou l'any 2005 de 93,55 milions d'euros, xifra que representa el 28,45% del total de la producció agrària final. (Vegeu el quadre A I-13.)

Però la xifra que s'aconseguí el 2005 representa una variació real negativa del 2,63% en relació amb l'any anterior. Cal recordar problemes de comercialització, les restriccions de mercats i actuacions diverses, tal com el pla d'abandonament del Ministeri d'Agricultura per motius d'envelliment, que implicaren deixar fora de explotació un bon grapat de produccions ramaderes de les Illes, la qual cosa implica variacions negatives en la producció final respecte del 2004 en la valoració dels productes de la llet. D'altra banda, el sector de la producció de la carn presenta una certa estabilització, amb un lleuger increment del 0,21%. Molt més positiva va ser també l'evolució de la producció dels ous i la llana. Així mateix, presenten un índex positiu els productes dels fems i del treball animal.

La distribució de les produccions econòmiques ramaderes per tipus de productes ramaders són encapçalades clarament pel predomini de la producció de carn, que representa el 59,19% del total de la pro-

ducció ramadera. Amb percentatges molt més reduïts es troba la producció de llet, que va concentrar el 22,03% de la producció final en euros corrents, producció lligada un 99,5% a la llet de vaca. El tercer escaló d'importància és ocupat per la producció d'ous, que representen el 17,79%. Dels restants grups de producció ramadera, només se'n destaca la producció de mel. (Vegeu el quadre A I-14.)

5.4.

EL SUBSECTOR FORESTAL

La producció forestal total l'any 2005 va ser de 17,62 milions d'euros corrents, que representen un lleuger retrocés en la variació real 2004-2005, del 0,14%, si bé la contribució a la producció final del sector agrari tan sols presenta un pes del 4,50%. El 98,63% prové de les aportacions econòmiques de les caceres, que implicaren 17,37 milions d'euros l'any 2005. Aquesta constatació mostra clarament que el sector forestal es caracteritza bàsicament per una forta externalitat. La producció primària de productes forestals de fusta i llenya té una baixa rendibilitat i només sols és rendible en alguns sectors d'àrees planes. Això queda explícit en el fet que la producció de fusta només va representar un 1,01%, i encara fou més baix el pes de la producció de llenya, que tan sols fou del 0,36%. (Vegeu el quadre A I-15.)

En les produccions de fusta i llenya es destaquen les aportacions de l'espècie del pi blanc, que representa econòmicament el 74,15% de la fusta i el 54,30% de la llen-

ya. Finalment, s'ha de destacar la gran importància que té per la valoració econòmica de la producció forestal la producció de serveis en els espais forestals. S'hi destaca bàsicament el cas de les caceres, lligades a la caça a través de vedats i gestionades moltes vegades per societats de caçadors. L'any 2005 el nombre de vedats de caça va ser de 1.849, que ocupaven 362.079 hectàrees, la qual cosa indica que el 72,21% del territori de les Illes Balears té condició de vedat de caça. (Vegeu el quadre A I-16.)

Mallorca concentra 1.349 vedats (73,04% del total), que s'estenen sobre 269.376 hectàrees. A Menorca hi havia 464 vedats de caça, que ocupaven 54.752 hectàrees, mentre que a Eivissa el nombre es redueix a 29 vedats (34.445 hectàrees) i a Formentera, a 5 vedats (3.506 hectàrees).

5.5.

EL SUBSECTOR PESQUER

L'activitat de la pesca ha anat perdent pes econòmic i laboral des de fa anys i, a més, presenta poques possibilitats de reconversió d'acord amb les perspectives econòmiques, la problemàtica de la comercialització dels productes pesquers i l'entorn biològic en què es mou. Tot plegat ha implicat moments de conflictivitat entre distints sectors econòmics, que han sortit a llum al llarg de l'any 2005.⁵¹

Si bé ha augmentat el nombre de llocs de treball en relació amb l'any 2004, no

passa en l'actualitat pels millors moments, a causa, d'una banda, de la imposició progressiva de les directrius de la Unió Europea i, de l'altra, de la problemàtica de la producció biològica de la mar balear. Cal assenyalar que quasi un terç dels afiliats al règim general de la Seguretat Social són de nacionalitat estrangera.

El VAB a cost dels factors en euros corrents va ser l'any 2005 de 20,18 milions d'euros, quantia que significa un retrocés del 0,73% respecte de l'any 2004. La producció econòmica del sector pesquer extractiu balear registra un índex negatiu en la variació real 2004-2005 del 3,42%, si bé cal destacar que la producció aquícola experimentà un elevat increment relatiu i supera el 45% respecte de l'any anterior. Aquesta circumstància pot implicar alternatives de futur davant la problemàtica dels alts i baixos d'algunes produccions de determinades espècies, les quanties de les captures de les quals es veuen afectades per qüestions de tipus de comportament biològic. (Vegeu el quadre A I-17.)

La producció de cultius marins s'ha incrementat de manera important. La continuació de projectes de recerca podrà desenvolupar en el futur altres aspectes ben interessants, lligats, per exemple, a l'agronomia marina o al cultiu i a l'aprofitament industrial de vegetals marins —fonamentalment, algues amb aplicacions en la talassoteràpia, la dermocosmètica o la dietètica— i, fins i tot, a l'ús associat a les piscifactories i a les depuradores, adreçades a reduir-ne l'impacte mediambiental.

51. Aquest fet pot haver provocat un "efecte estadístic" a la baixa en la valoració de la comercialització de peix a la Llotja de Palma

Quant a les espècies que s'han pescat, dominen els peixos, que, amb 2.209 tones, representen el 74,14% de la quantitat capturada, si bé aquesta observació no és correspon amb el valor en euros, ja que els crustacis i els mol·luscs, amb només el 25,86% de total de tones pescades, generen una producció en euros que representa més de la meitat (51,05%) de la producció pesquera dels peixos, mol·luscs i crustacis. (Vegeu el quadre A I-18.)

Quasi totes les espècies de peixos tenen una variació negativa respecte de l'any 2004, fet que implica un índex global de retrocés dels peixos del 13,12%. Només el grup dels mol·luscs i crustacis mostra un increment en la variació respecte de l'any anterior, que és del 6,88%. (Vegeu el quadre A I-19.)

En la distribució del volum de pesca desembarcada per illes es destaca la variació de caire negatiu respecte del 2004 de l'illa de Mallorca. Per tant, cal assenyalar que Mallorca va concentrar el 69,28% del total de la pesca desembarcada a les Illes Balears, la qual cosa provocà el fet que les Illes registrassin una variació negativa del -3,42% en la producció final respecte de l'any 2004. Les altres illes presentaren variacions positives. (Vegeu el quadre A I-20.)

La distribució de la flota per confraries i per illes també ens mostra tot un seguit de peculiaritats. Mallorca agrupa un total de 289 barques, amb 539 tripulants, el 74,74% de les quals corresponen a arts menors, seguides de les arts de ròsec, amb el 15,22%. D'altra banda, a

Menorca hi ha registrades 93 embarcacions, la major part de les quals són d'arts menors. La situació és semblant a les illes d'Eivissa i Formentera, que amb setanta-una i trenta-set barques, respectivament, donen ocupació a 148 tripulants. En total, les Illes Balears agrupen 490 barques, amb 855 tripulants, només dotze de les quals són d'arts d'encerclament, nou de palangre de fons i vuit de palangre de superfície. De la resta, el 80,20% són d'arts menors i el 13,26%, d'arts de ròsec. (Vegeu el quadre A I-21.)

6

SECTOR INDUSTRIAL

RESUM

En els segments de mitjana i baixa qualitat el sector industrial segueix perdent pes en el mercat de treball de les Balears. D'altra banda, si es té en compte el nombre de treballadors del sector industrial en règim d'alta laboral a la Seguretat Social a les Illes Balears aquests varen créixer un moderat 0,6% —en concret, 188 persones—.

Amb relació a l'evolució de l'índex de preus industrials (IPRI, base 2000), es pot observar el comportament ascendent d'aquests preus tant a Espanya com a les Illes Balears, si bé l'índex espanyol se situa per sobre del balear.

Durant l'any 2005 el nombre d'empreses industrials a les Balears va caure un -1,9%, en passar de 5.525 empreses a 5.415. Tan sols quatre grups han crescut en termes del nombre d'empreses: el paper, l'edició i les arts gràfiques (1,95%); la metal·lúrgia i la fabricació de productes metàl·lics (1,05%); el material de transport (3,72%), i l'energia i l'aigua (1,75%).

En termes de la facturació de l'energia elèctrica per usos, s'observa que l'any 2005 presenta un major dinamisme que el 2004, ja que presenta una taxa de creixement del 4,5% (1,09 punts superior a l'any anterior). Quant al consum de productes petrolífers líquids, el 2005 presenta un augment del 12%.

Es pot estimar que el conjunt de les indústries relacionades més directament amb el sector de la construcció (l'extracció de minerals no metàl·lics ni energètics, la fabricació de productes minerals no metàl·lics i les indústries de la fusta —tret dels mobles—, la cistelleria i l'esperteria) varen generar 5.283 persones ocupades, és a dir, el 16,9% del total del sector industrial. Per un altre costat, les indústries de l'alimentació varen generar 5.371 ocupacions directes, la qual cosa significa el 17,2% de l'ocupació industrial i, juntament amb les indústries lligades a la construcció i a les indústries exportadores, representa una de les principals especialitzacions productives del sector industrial a les Illes Balears.

Una dada en què cal incidir és que la indústria experimenta unes fortes oscil·lacions en el grau d'utilització de la capacitat productiva, amb un interval que va del 85% al 35% per al període 1998-2005. També es pot subratllar que s'observa un canvi de tendència a la baixa en el grau d'utilització de la capacitat productiva a partir del tercer trimestre del 2003 fins al tercer trimestre del 2005.

Finalment, es pot observar que l'estadística de l'any 2005 corresponent als expedients de noves indústries que ha tramitat el Registre Industrial de la Direcció General d'Indústria presenta una menor inversió industrial, una menor potència elèctrica instal·lada i una menor generació de nous llocs de treball industrials.

6.1.

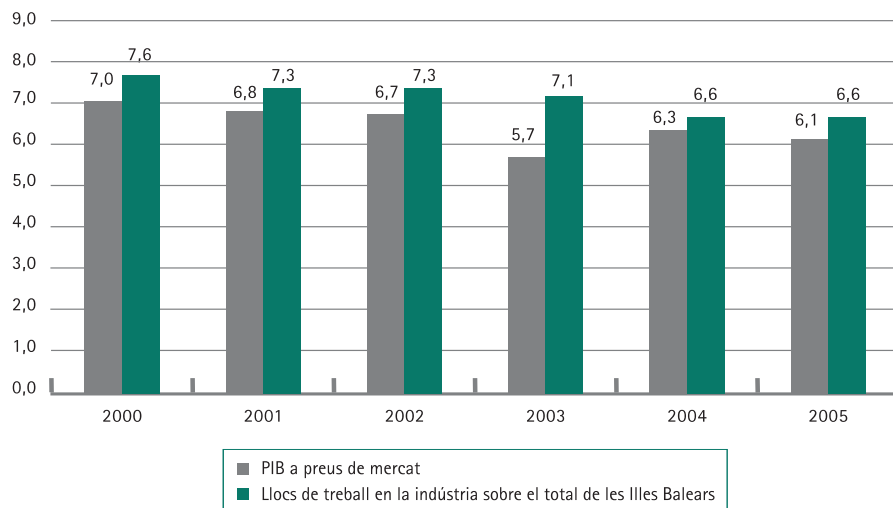
INTRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza l'evolució del VAB i de l'ocupació del sector industrial i, en tot allò que és possible, aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empresa i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears: l'energia, les branques que es relacionen amb el sector de la construcció, les branques exportadores i la branca de l'alimentació. També s'analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i l'evolució del grau d'utilització dels equips productius i de la inversió industrial.

Durant l'any 2005 ha continuat el problema de l'encariment del cru, la qual cosa, a causa del nostre caràcter insular i del cost del transport, ha significat un llast important per al sector industrial. Un altre factor negatiu ha estat la creixent competència dels productes industrials procedents principalment dels països de l'est europeu i de l'Àsia, fet que ha provocat alguna deslocalització significativa de la producció, així com la creixent importació de productes més competitius, principalment en la indústria de la marroquineria i del calçat en els segments de qualitat mitjana i baixa.

Gràfic I-19

Percentatge de la indústria sobre el PIB a preus de mercat i llocs de treball en la indústria sobre el total de les Illes Balears (%) (2000-2005)

Font: Comptabilitat regional d'Espanya, INE i elaboració pròpia.

QUADRE I-39. OCUPACIÓ ASSALARIADA I PER COMPTA PROPÍ EN LA INDÚSTRIA A LES ILLES BALEARS (2002-2005)

	Milers de persones (mitjana anual)	var. absoluta	% var. relativa
2002	32.184	271	0,85
2003	31.537	-647	-2,01
2004	30.998	-539	-1,71
2005	31.186	188	0,61

Font: INE.

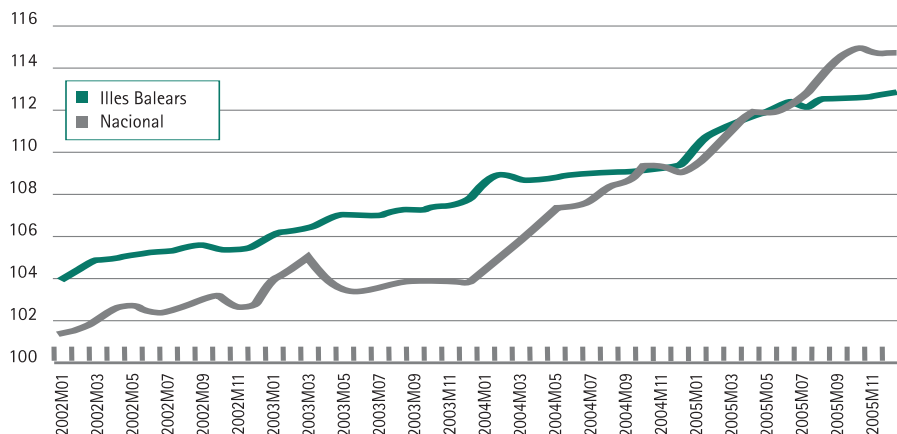
QUADRE I-40. ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (2000-2005) (IPI)

	I. Balears		Espanya	% var. anual (INE)	
	(DGE)	(INE)		Balears	Espanya
2000	100,0	109,7	122,8	3,6	4,0
2001	100,1	110,8	121,4	1,0	-1,1
2002*	99,6	115,5	98,9	—	—
2003	101,0	110,3	100,5	-1,2	1,6
2004	110,2	110,2	102,3	-1,0	1,4
2005	112,0	116,4	102,4	5,6	0,1

* Canvi de base de l'any 1990 a base de l'any 2000.

Font: DGE, INE, producció industrial.

Gràfic I-20
Índex de preus industrials a les Illes Balears (IPRI) (base 2000)

Font: INE.

Igualment que en les Memòries dels darrers anys presentem, en primer lloc, l'evolució de l'ocupació al sector industrial (Vegeu el gràfic I-19 i el quadre I-39)

Quant a l'índex de producció industrial (IPI), les dades es ponen consultar al quadre I-40.

Amb relació a l'evolució de l'índex de preus industrials (IPRI, base 2000), les dades es ponen consultar al gràfic I-20.

6.2.

L'EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

Durant l'any 2005 el nombre d'empreses industrials a les Illes Balears va descendir un -1,9%, en passar de 5.525 empreses a 5.415. Només quatre grups han crescut en termes del nombre d'empreses: el

paper, l'edició i les arts gràfiques (1,95%); la metal·lúrgia i la fabricació de productes metàl·lics (1,05%); el material de transport (3,72%), i l'energia i l'aigua (1,75%). La resta presenta taxes de creixement negatives, en què es destaquen, amb percentatges superiors al -5%, el tèxtil, el cuir i el calçat (-6,39%); la química (-8,33%); el cautxú i els materials plàstics (-7,69%), i indústries diverses (-5,31%). (Vegeu el quadre I-41.)

Si se centra l'anàlisi en termes absoluts, es destaquen, amb més empreses que l'exercici 2004, les vint-i-dues de més en el material de transport; les onze de més en el paper, l'edició i les arts gràfiques, i les vuit de més en les metal·lúrgies i la fabricació de productes no metàl·lics. A l'altre costat es troben les trenta-vuit empreses menys en el grup d'indústries manufactureres diverses; les trenta-set menys de la indústria tèxtil, la confecció, el cuir i el calçat; les trenta menys de l'alimentació, les begudes i el tabac, i les vint menys de la fusta i el cautxú.

QUADRE I-41. NOMBRE D'EMPRESSES INDUSTRIALS (2001-2005)

	2001	2002	2003	2004	2005	Dif. 04/05	(%)
Indústries extractives i del petroli	72	73	71	70	68	-2	-2,86
Alimentació, begudes i tabac	613	605	606	608	578	-30	-4,93
Indústries tèxtils, de la confecció, del cuir i del calçat	607	587	570	579	542	-37	-6,39
Fusta i suro	718	706	682	679	659	-20	-2,95
Paper, edició, arts gràfiques i reproducció en suports enregistrats	500	507	526	564	575	11	1,95
Indústria química	61	65	63	60	55	-5	-8,33
Cautxú i matèries plàstiques	39	39	39	39	36	-3	-7,69
Productes minerals no metàl·lics	331	313	298	320	309	-11	-3,44
Metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics	694	713	728	763	771	8	1,05
Maquinària i equip mecànic	185	206	224	213	205	-8	-3,76
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	145	142	142	152	152	0	0,00
Material de transport	463	476	532	591	613	22	3,72
Indústries manufactureres diverses	729	723	724	716	678	-38	-5,31
Energia i aigua	170	187	187	171	174	3	1,75
Total de la indústria	5.327	5.342	5.392	5.525	5.415	-110	-1,99

Font: INE, Directori Central d'Empreses.

6.3.

L'EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ

En termes agregats, el balanç del 2005 s'ha tancat amb un augment en l'ocupació, assalariada i per compte propi, del 0,6%. Aquesta variació es conseqüència d'un doble efecte. D'una banda, l'any 2005 el nombre d'assalariats en el sector industrial va créixer 276 persones, xifra que significa un augment de l'1,1%; al contrari, el nombre d'autònoms en el sector secundari es va reduir en unes 88 per-

sones ocupades en la indústria balear. Aquesta força de treball s'ha hagut de distribuir en un nombre inferior d'empreses respecte del 2004. Es destaquen, quant als assalariats, l'augment en 139 persones en la fabricació de productes metàl·lics, les 103 dels productes alimentaris i les begudes, o les 100 de la fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics. Altrament, dels 88 autònoms menys que l'exercici 2005, 43 ho han estat en el grup de la fabricació de mobles i 30, en la fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics. (Vegeu el quadre I-42.)

**QUADRE I-42. OCUPACIÓ ASSALARIADA I PER COMPTE PROPÍ
A LES ILLES BALEARS (MITJANA ANUAL), 2005**

	Assalariats	Autònoms	Total	% var. 04/05
10. Extracció i aglomeració d'antracita, hulla, lignit i torba	3	0	3	50,0
11. Extracció de petroli cru i gas natural; activitats dels serveis relacionats	0	1	1	0,0
14. Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	454	69	523	3,8
15. Indústries de productes alimentaris i begudes	4.721	654	5.375	2,0
17. Indústries tèxtils	290	165	455	4,6
18. Indústries de la confecció i de la pel·leteria	472	219	691	-4,7
19. Preparació, adobament i acabament del cuir; fabricació d'articles de marroquineria i viatge, articles de basteria, talabarderia i sabateria	2.023	271	2.294	-7,43
20. Indústries de la fusta i del suro, llevat de mobles, cistelleria i esparteria	1.103	940	2.043	-1,87
21. Indústries del paper	185	15	200	-5,7
22. Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	2.011	454	2.465	3,5
23. Coqueries, refinació de petroli i tractament de combustibles nuclears	0	1	1	0,00
24. Indústries químiques	507	60	567	0,2
25. Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	117	14	131	15,9
26. Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	2.288	429	2.717	2,6
27. Metal·lúrgia	110	22	132	-0,8
28. Fabricació de productes metàl·lics, llevat de maquinària i equips	2.663	727	3.390	5,84
29. Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics	526	150	676	-12,1
30. Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	38	8	46	12,2
31. Fabricació de maquinària i materials elèctrics	470	263	733	-3,0
32. Fabricació de materials electrònics; fabricació d'equips i aparells de ràdio, televisió i comunicacions	9	6	15	-6,25
33. Fabricació d'equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	162	96	258	1,18
34. Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	15	17	32	6,7
35. Fabricació d'altres materials de transport	1.529	656	2.185	1,8
36. Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	2.370	727	3.097	-4,1
37. Reciclatge	63	6	69	46,8
40. Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	1.204	10	1.214	3,50
41. Captació, depuració i distribució d'aigua	1.828	49	1.877	5,2
Total dels grups de la CNAE-93	25.161	6.029	31.190	0,6

Font: INE (Institut Nacional d'Estadística), DIRCE.

6.4.

L'EVOLUCIÓ DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Un element important que s'ha de tenir en compte a l'hora d'examinar les branques industrials és si són indústries no manufactureres o bé indústries manufactureres. En el primer cas la demanda que tenen acostuma a dependre del creixement del PIB regional, ja que són branques que subministren infraestructures bàsiques, com ara l'energia. En canvi, les branques manufactureres poden respondre a diferents demandes del mercat i s'ajusten molt més ràpidament als canvis conjunturals.

Altament, en el cas de les Illes Balears convé considerar que l'activitat dels establiments industrials manufacturers se centra principalment en la demanda interior, en particular la de consum, ja que la demanda d'inversió n'afecta un percentatge menor. També s'ha de tenir en compte la demanda exterior de béns manufacturers per la via de l'anàlisi de les exportacions industrials, les quals es poden consultar en l'apartat 4.2.2.2. En general, l'obertura del sector industrial regional és relativament baixa. La insularitat i la fragmentació territorial entre les illes poden comportar, en alguns casos, una protecció per a determinades activitats que atenen la demanda local, com una rèmora per a d'altres, que atenen la demanda exterior.

A continuació, s'estudien per separat les branques del sector industrial segons el criteri anterior. D'aquesta manera, es

comença analitzant la branca no manufacturera principal, que és el cas de l'energia, i posteriorment s'analitza el comportament de les branques manufactureres principals: les indústries relacionades amb el sector de la construcció, les indústries exportadores i les indústries de l'alimentació.

6.4.1. L'ENERGIA

En termes de facturació de l'energia elèctrica per usos s'observa que l'any 2005 presenta un major dinamisme que el 2004, ja que presenta una taxa de creixement del 4,5% (1,09 punts superior a l'any anterior). Aquest major creixement se sustenta substancialment en l'ús domèstic, amb un creixement de la facturació del 6,7%. En la resta de baixa tensió i en l'alta tensió s'observen creixements positius del 2,2% i del 4,5%, respectivament. (Vegeu el quadre I-43.)

En l'anàlisi per illes, Mallorca creix 0,12 punts per sobre de la mitja regional i es mereix destacar el bon comportament de la facturació de l'ús domèstic (6,7%) i de l'alta tensió (5,7%). Menorca creix -1,44 punts per sota de la mitjana regional i presenta un creixement en l'ús domèstic del 3,5%, tres punts bàsics per sota de la dada que va obtenir en l'exercici passat. Les Pitiüses creixen 0,27 punts per sobre de la mitja regional i presenten un destacat creixement en la facturació de l'ús domèstic (9,4%), però un discret augment de l'1,25% en la facturació en l'alta tensió, que va créixer un 10,2% durant el 2004.

QUADRE I-43. ESTRUCTURA DE LA FACTURACIÓ PER USOS, ENERGIA ELÈCTRICA (MW/H)

	Usos domèstics		Resta de baixa tensió		Alta tensió		Total
	% var.		% var.		% var.		% var.
I. Balears							
2001	1.429.276	7,05	1.730.509	5,83	1.013.667	10,88	4.173.449
2002	1.589.261	11,19	1.725.704	-0,28	1.021.397	0,76	4.337.499
2003	1.744.417	9,76	1.878.996	8,88	1.126.427	10,28	4.749.840
2004	1.861.333	6,70	1.895.328	0,87	1.152.701	2,33	4.909.362
2005	1.985.993	6,70	1.937.049	2,20	1.204.616	4,50	5.127.659
Mallorca							
2001	1.101.378	7,30	1.311.528	5,26	879.459	10,53	3.292.465
2002	1.226.116	11,33	1.305.868	-0,43	877.130	-0,26	3.409.106
2003	1.344.089	9,62	1.418.196	8,60	955.198	8,90	3.717.483
2004	1.432.762	6,60	1.432.194	0,99	970.587	1,61	3.835.543
2005	1.528.399	6,68	1.461.501	2,05	1.020.809	5,17	4.010.709
Menorca							
2001	150.207	7,49	178.954	10,00	49.451	9,38	378.613
2002	161.263	7,36	176.027	-1,64	53.934	9,07	391.224
2003	179.556	11,34	192.187	9,18	59.905	11,07	431.648
2004	190.865	6,30	193.429	0,65	59.391	-0,86	443.685
2005	197.552	3,50	199.939	3,37	59.552	0,27	457.043
Pitiüses							
2001	177.692	5,15	239.923	5,89	84.756	15,67	502.369
2002	201.883	13,61	243.818	1,62	90.329	6,58	536.031
2003	220.772	9,36	268.613	10,17	111.324	23,24	600.709
2004	237.706	7,67	269.705	0,41	122.723	10,24	630.134
2005	260.042	9,40	275.609	2,19	124.256	1,25	659.907

Fonts: GESA i elaboració pròpia

Si s'analitza la facturació d'energia elèctrica per sectors econòmics, es pot observar, llevat del sector serveis, que la resta de sectors presenten un menor dinamisme que l'exercici anterior. Així, la facturació de l'energia elèctrica en el sector primari va créixer l'any 2005 un 2,4%, una taxa tres vegades inferior a la de l'any passat. La indústria disminueix la facturació elèctrica, que cau un -4,5%, després d'haver minvat un -1,5% el 2004. La construcció presenta una lleugera disminució en la facturació del -0,2%, mentre que l'any passat va augmentar un 11,6%. Per acabar, el sector serveis manté una taxa de creixement entorn del

3,4% (0,1 punts sobre de l'any anterior). (Vegeu el quadre I-44.)

Quant al consum de productes petrolífers líquids, el 2005 ha estat un exercici en què el mal comportament del preu del cru s'ha mantingut i, sense deixar de costat que una de les principals causes ha estat la guerra de l'Iraq i també altres conflictes geopolítics relacionats amb el cru, tampoc no s'ha d'oblidar que el constant augment de la demanda i la insularitat han afavorit àmpliament que s'hagin apujat els preus. Això no necessàriament ha afectat el creixement de la demanda, que presenta un augment del 12%. (Vegeu el quadre I-45.)

**QUADRE I-44. FACTURACIÓ D'ENERGIA ELÈCTRICA A LES ILLES BALEARS
PER SECTORS ECONÒMICS (MW/H) (2000-2005)**

	Total		Agricultura		Indústria		Construcció	
	% var.		% var.		% var.		% var.	
2000	3.966.960	6,1	70.361	5,4	273.081	-2,1	42.498	31,4
2001	4.258.991	7,4	70.283	-0,1	282.580	3,5	47.907	12,7
2002	4.422.353	3,8	68.345	-2,8	284.155	0,6	59.032	23,2
2003	4.824.370	9,1	72.666	6,3	293.758	3,4	56.005	-5,1
2004	5.041.770	4,5	78.703	8,3	289.327	-1,5	62.525	11,6
2005	5.128.215	1,7	80.568	2,4	159.271	-45,0	62.397	-0,2

	Serveis		Enllumenat		Usos domèstics		Revenedor	
	% var.		% var.		% var.		% var.	
2000	2.127.642	6,9	82.369	2,2	1.335.185	5,7	35.824	6,5
2001	2.306.308	8,4	85.542	3,9	1.429.274	7,0	37.097	3,6
2002	2.294.459	-0,5	84.854	-0,8	1.590.260	11,3	41.248	11,2
2003	2.530.047	10,3	82.743	-2,5	1.744.421	9,7	44.730	8,4
2004	2.613.218	3,3	89.036	7,6	1.861.333	6,7	47.628	6,5
2005	2.701.274	3,4	88.180	-1,0	1.985.934	6,7	50.591	6,2

Nota: La indústria inclou els subsectors industrials i el consum a centrals elèctriques.

Per canvi de la CNAE emprada per GESA, el sector industrial a partir de mitjana any 1998 deixa de comptabilitzar certs subsectors.

Font: GESA i elaboració pròpia.

**QUADRE I-45. CONSUM DE PRODUCTES PETROLIERS LÍQUIDS
PER ILLES (2004-2005)**

Illes Balears	2004	2005	% variació
Mallorca	1.552.636	1.750.462	12,74
Menorca	135.199	141.828	4,90
Pitiüses	189.848	207.281	9,18
Total	1.877.682	2.099.571	11,82

Font: CLH i elaboració pròpia.

6.4.2. LES INDÚSTRIES RELACIONADES AMB EL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

Es pot considerar que el conjunt de les indústries relacionades més directament amb el sector de la construcció (l'extracció de minerals no metàl·lics ni energètics, la fabricació de productes minerals no metàl·lics i les indústries de la fusta —tret dels mobles—, la cistelleria i l'esperteria) varen generar 5.283 persones ocupades, és a dir, el 16,9% del total del sector industrial.

La indústria del ciment és l'activitat principal de les indústries relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta en l'apartat 7.2.1, ja que la producció i el consum de ciment s'utilitzen com un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció. (Vegeu l'apartat 7.)

Quant a la resta de branques industrials extractives que es relacionen amb el sector de la construcció, a les Illes Balears durant l'any 2005 hi havia registrades 122 pedreres, mentre que el 2004 n'eren 124. A Mallorca es comptabilitzaren vuit pedreres menys, però n'hi ha sis més a Menorca. (Vegeu el quadre I-46.)

En termes agregats, durant el 2005 es varen extreure a les Balears un total de 3.400 milers de metres cúbics de minerals no metàl·lics, 2.521 dels quals es varen extreure a Mallorca, 402 a Menorca i 477 a Eivissa. (Vegeu el quadre I-47.)

Si s'analitza el creixement, l'extracció de minerals no metàl·lics ha augmentat en 347 milers de metres cúbics durant el 2005, xifra que representa un increment

QUADRE I-46. EXTRACCIÓ DE MINERALS NO METÀL·LICS: ILLES BALEARS (2005)

	Arena	Argiles	Calcàries	Maresos	Margues	Silicat	Sal	Guix	Total
	(Nombre de pedreres)								
Mallorca	3	6	41	28	2	1	2	2	85
Menorca	6	—	11	8	—	—	—	—	25
Eivissa i Formentera	—	1	9	—	—	—	2	—	12
Total	9	7	61	36	2	1	4	2	122

Font: Direcció General d'Indústria.

QUADRE I-47. EXTRACCIÓ DE MINERALS NO METÀL·LICS: ILLES BALEARS (2005)

	Arena	Argiles	Calcàries	Maresos	Margues	Silicat	Sal*	Guix	Total
	(Nombre de pedreres)								
Mallorca	5,18	43,01	1.892,29	164,85	371,77	1,44	13,50	29,51	2.521,55
Menorca	59,00	—	335,46	7,25	—	—	—	—	401,71
Eivissa i Formentera	3,00	27,00	398,77	—	—	—	48,00	—	476,77
Total	67,18	70,01	2.626,52	172,10	371,77	1,44	61,50	29,51	3.400,03

* La diferència entre la suma de la producció per illes i el total és deguda que no es desagrega per illes la producció de sal.

Font: Direcció General d'Indústria.

de l'11,36%. Per illes, Mallorca va augmentar gairebé un 10% l'extracció; Menorca, un 4%, i es destaca l'important augment d'Eivissa, que, amb un creixement del 28,7%, va extreure 106 milers de metres cúbics més que el 2004. (Veure el quadre I-48.)

6.4.3. EL COMERÇ EXTERIOR I LA INDÚSTRIA EXPORTADORA

Tal com ja s'ha exposat en l'apartat 4.1, l'anàlisi del comerç exterior de productes manufacturats es pot consultar en l'apartat 4.2.2.2 («El comerç exterior per duanes»).

6.4.4. LES INDÚSTRIES RELACIONADES AMB LA DEMANDA INTERIOR DE CONSUM

Ens referim en aquest cas a les indústries de l'alimentació, que en conjunt varen generar 5.371 ocupacions directes, la qual cosa significa el 17,2% de l'ocupació industrial i, juntament amb les indústries lligades a la construcció i les indústries exportadores, representa una de les principals especialitzacions productives del sector industrial a les Illes Balears.

El nombre d'empreses que es dediquen al subsector alimentari s'ha reduït durant el 2005 respecte de l'exercici passat en trenta empreses, fins a les 577 existents.

QUADRE I-48. EXTRACCIÓ DE MINERALS NO METÀL·LICS. ILLES BALEARS (1998-2005)

	Mallorca		Menorca		Eivissa i Formentera		Illes Balears	
	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.	milers de m³	Dif.
1998	2.629,19	—	226,51	—	248,88	—	3.104,58	—
1999	3.057,63	428,44	232,91	6,40	227,40	-21,48	3.517,94	413,36
2000	3.228,69	171,06	258,24	25,33	240,78	13,38	3.727,71	209,77
2001	2.083,37	-1.145,32	276,12	17,88	505,27	264,49	2.864,76	-862,95
2002	2.096,59	13,22	354,54	78,42	437,65	-67,62	2.888,78	24,02
2003	2.328,50	231,91	413,00	58,46	488,50	50,85	3.290,00	401,22
2004	2.296,89	-31,61	385,87	-27,13	370,46	-118,04	3.104,53	-185,47
2005	2.521,55	224,66	401,71	15,84	476,76	106,3	3.400,02	346,8

Font: Direcció General d'Indústria.

Paral·lelament, el que s'ha donat és un lleuger creixement d'efectius de l'1,9%. En total, s'ha produït un creixement de 99 llocs de treball, distribuïts en una pujada de 103 treballadors assalariats i una reducció de 4 treballadors autònoms. El 83% de les empreses del subsector tenen menys de deu treballadors i el grup més nombrós és el que agrupa les empreses amb una plantilla entre una i nou persones assalariades, que agrupen prop del 60% del total. (Vegeu el quadre I-49.)

El Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació recull les dades de l'enquesta industrial anual d'empreses referides a l'any 2003 de l'INE i les desglossa per comunitats autònomes. Quant a la indústria alimentària a les Illes Balears, s'observa que les vendes netes en productes han estat de 569 milions d'euros, la qual cosa representa el 0,85% del total de vendes netes d'Espanya. Aquest percentatge és 0,15 punts per sobre del que representa la participació de la

indústria balear en el conjunt espanyol, la qual cosa ja denota una major especialització relativa de les Illes en la producció agroalimentària. Quant al valor afegit, amb 167 milions d'euros, les Illes Balears se situen, d'entre la resta de comunitats autònomes, en el darrer lloc, amb una participació de l'1,03%, percentatge que se situa per sota de la seva participació laboral, que és de l'1,38% i que denota una menor productivitat relativa en relació amb la mitjana espanyola: aquesta mitjana, amb un valor de 33.010 euros per ocupat, ocupa el 75% del valor de la indústria agroalimentària espanyola. (Vegeu el quadre I-50.)

D'altra banda, respecte de l'import net de la xifra de negocis que ha observat durant el darrer quinquenni (2000-2004) l'enquesta industrial de les empreses (EIE) de l'INE (darrera sèrie disponible),⁵² es pot veure que, després d'un increment percentual del 7,29% l'any 2001, es va produir una baixada d'aquesta xifra del -6,81% l'any 2002

QUADRE I-49. ACTIVITAT AGROINDUSTRIAL A LES ILLES BALEARS (2004-2005)

	2004			2005			Diferència	%
Nombre d'empreses industrials	607			577			-30	-0,05
Ocupació assalariada i per compte propi *	Assalariats	Autònoms	Total	Assalariats	Autònoms	Total		
	4.618	654	5.272	4.721	650	5.371	99	1,9%
Distribució per estrats d'assalariats	Sense assalariats	1 a 9 assalariats	De 10 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 a 199 assalariats	De 200 a 499 assalariats	Més de 500 assalariats	Total
	147	332	89	8	1	0	0	577

Fonts: INE i Tresoreria de la Seguretat Social.

52. Les dades definitives de l'EIE són del 22 de novembre de 2005. Per a l'Estat desglossa la informació en més de cent branques d'activitat. Les principals branques de la indústria agroalimentària per xifres de negocis són la indústria de la carn, l'elaboració de begudes alcohòliques, la indústria làctia i la indústria de productes per a l'alimentació d'animals. A escala regional només treballa amb l'agrupació de dos dígit, que és l'àmbit relatiu a la indústria de l'alimentació, les begudes i el tabac.

QUADRE I-50. LA INDÚSTRIA AGROALIMENTÀRIA I L'ALIMENTACIÓ. PRINCIPALS INDICADORS DE LA INDÚSTRIA ALIMENTÀRIA SEGONS COMUNITATS AUTÒNOMES (2003)

	Vendes netes del producte (milions d'euros)	Despeses en matèries primeres (milions d'euros)	Persones ocupades Nombre	Despeses de personal (milions d'euros)	Inversions en actius materials (milions d'euros)	Valor afegit (milions d'euros)
Andalusia	9.841,63	5.969,79	52.047,00	1.117,88	314,98	2.159,59
Aragó	2.376,24	1.532,76	11.975,00	267,96	115,07	507,26
Astúries	1.464,43	712,49	7.744,00	192,52	49,02	387,69
Illes Balears	569,06	285,63	5.065,00	114,98	38,12	167,20
Illes Canàries	1.277,95	541,64	12.008,00	276,11	69,27	475,63
Cantàbria	835,74	435,67	5.688,00	125,84	36,69	210,03
Castella i Lleó	6.152,28	3.586,79	33.634,00	783,10	421,51	1.519,99
Castella-la Manxa	4.556,60	2.623,16	20.891,00	525,44	294,61	1.162,83
Catalunya	14.807,85	8.380,95	74.698,00	2.058,17	724,78	3.544,33
Comunitat Valenciana	5.322,41	2.944,75	31.437,00	683,97	261,91	1.306,59
Extremadura	1.350,32	829,48	9.285,00	162,25	117,89	308,41
Galícia	4.899,71	2.901,56	27.061,00	508,84	207,18	912,67
Madrid	4.290,35	2.155,47	23.693,00	667,49	182,72	1.166,64
Múrcia	3.335,63	1.762,07	19.742,00	406,51	151,52	716,43
Navarra	2.027,99	1.150,71	11.031,00	262,15	134,07	475,21
País Basc	2.682,82	1.356,82	15.094,00	405,19	165,88	760,99
La Rioja	1.450,57	717,37	6.554,00	160,68	79,11	409,86
Total de la indústria alimentària	67.241,58	37.887,11	367.648,00	8.719,07	3.364,33	16.191,33

Font: Elaboració MAPA, a partir de les dades de l'enquesta industrial anual d'Empreses 2003 de l'INE.

(de manera que s'arriba gairebé al mateix import que es registrà l'any 2000), mentre que es torna a recuperar un 0,87% el 2003 i, finalment, l'any 2004 es dona de nou una disminució del -9,6% respecte de l'any anterior, amb registres inferiors a l'any 2000. (Vegeu el quadre I-51.)

6.5.

EL GRAU D'UTILITZACIÓ DE LA CAPACITAT PRODUCTIVA I LA INVERSIÓ

El gràfic I-21 mostra l'evolució de la utilització de la capacitat industrial de les

Illes Balears. Aquesta sèrie recull la diferència entre els percentatges que consideren que la capacitat productiva instal·lada és excessiva i els que la consideren insuficient, pel que fa tant a la sèrie original com a la tendència i a la taxa interanual centrada sobre la tendència. Una dada en què cal incidir és que la indústria experimenta unes fortes oscil·lacions en el grau d'utilització de la capacitat productiva, amb un interval que va del 85% al 35% per al període 1998-2005. També es pot subratllar que s'observa un canvi de tendència a la baixa en el grau d'utilització de la capacitat productiva a partir del tercer trimestre del 2003 fins al tercer trimestre del 2005. (Vegeu el gràfic I-21.)

QUADRE I-51. ENQUESTA INDUSTRIAL DE LES EMPRESES (EIE). ILLES BALEARS (1993-2003). AGRUPACIÓ 2. CNAE: 15 I 16. ALIMENTACIÓ, BEGUDES I TABAC. PRINCIPALS VARIABLES ECONÒMIQUES PER COMUNITATS AUTÒNOMES I AGRUPACIONS D'ACTIVITAT.						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Import net de la xifra de negocis	449.653	501.424	560.840	556.583	577.954	610.359
Total d'ingresos d'explotació	461.866	512.983	567.218	562.678	587.497	625.523
Variació d'existències de productes	1.339	3.489	968	2.333	2.178	1.455
Consums i treballs realitzats per altres empreses	267.492	306.273	355.474	322.452	358.339	392.724
Despeses de personal	84.743	85.511	93.881	97.486	95.696	97.066
Total despeses d'explotació	428.297	481.298	544.509	527.166	557.939	590.698
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Import net de la xifra de negocis	623.033	675.955	725.222	675.753	681.666	616.079
Total d'ingresos d'explotació	633.702	686.499	740.073	685.265	691.692	624.819
Variació d'existències de productes	-2.577	-329	2.749	1.781	-207	578
Consums i treballs realitzats per altres empreses	363.830	411.385	461.290	405.914	397.117	353.289
Despeses de personal	102.532	95.030	109.849	116.417	114.982	108.744
Total de despeses d'explotació	574.561	625.675	710.308	665.405	663.842	604.814

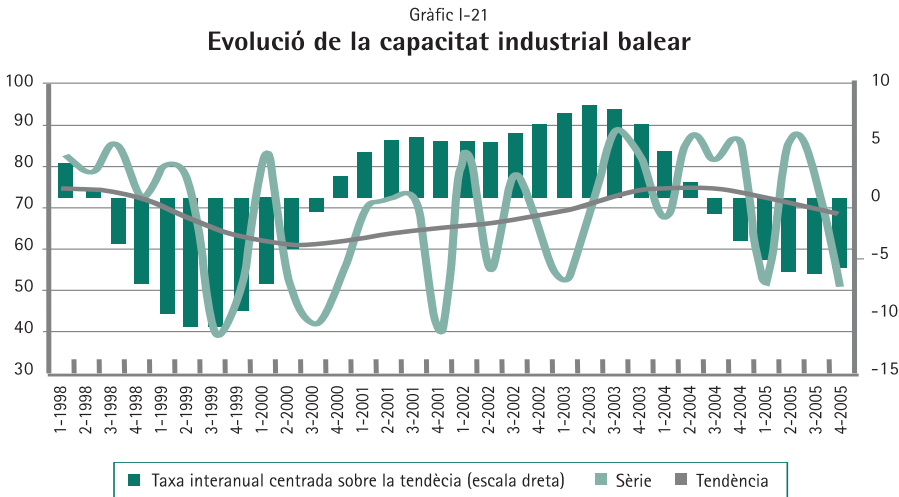
* milers d'euros.

Copyright INE 2005.

Font: Institut Nacional d'Estadística.

Finalment, es pot observar que l'estadística de l'any 2005 corresponent als expedients de noves indústries que ha tramitat el Registre Industrial de la Direcció General

d'Indústria presenta una menor inversió industrial, una menor potència elèctrica instal·lada i una menor generació de nous llocs de treball industrials. (Vegeu el quadre I-52.)

Font: Ministeri de Ciència i Tecnologia. Enquesta d'opinions empresarials. Direcció General d'Economia i elaboració pròpia.

QUADRE I-52. INVERSIÓ, LLOCS DE TREBALL I POTÈNCIA ELÈCTRICA DE LES NOVES INDÚSTRIES I PER ILLES (2002-2005)			
2005	Total de la inversió (en euros)	Potència elèctrica (en kW)	Personal
Mallorca	70.410.900	76.435	3.946
Menorca	1.202.698	524	151
Eivissa	3.494.243	7.169	121
Formentera	84.192	45	10
Total 2005	75.192.033	84.173	4.228
Total 2004	205.709.357	289.713	8.890
Total 2003	87.413.402	221.814	4.322
Total 2002	1.515.792.210	290.735	7.113

Font: Direcció General d'Indústria.

7

RESUM

El 2005, per primera vegada des de l'any 2001, l'indicador global d'activitat —índex que mesura l'evolució del sector a través del comportament de les vendes de ciment i de la mà d'obra ocupada— va ser positiu. L'índex per al 2005 es va estimar en una taxa positiva del 2,4%, enfront dels índexs negatius dels anys 2002 (-3,2%), 2003 (-7,9%) i 2004 (-1,8%).

Les vendes de ciment varen arribar als 908,7 milers de tones. El 2005 l'aprovisionament net exterior, que es calcula per la diferència entre les entrades i les sortides dels ports, dades que facilita l'Autoritat Portuària de les Balears, va augmentar de manera important.

Les dades de la Seguretat Social registraren un 9,1% més de treballadors que l'any 2004. És important remarcar que la població immigrant constitueix un important col·lectiu en el mercat laboral del sector. Quant a l'atur, es va produir una reducció del 7,3% respecte de l'any 2004, i el nombre mitjà d'aturats l'any 2005 es va situar en les 5.220 persones, enfront de les 5.634 del 2004.

Des de l'any 2000, però sobretot a partir de l'any 2003, la licitació pública havia augmentat molt ràpidament (amb creixements per sobre del 48%) i, a més, havia anat guanyant pes en el sector, però el 2005 es produeix un canvi de tendència. Aquest any es va arribar als 599,42 milions d'euros, enfront dels 931,65 milions de l'any 2004, xifra que suposa un 35,7% menys. La reducció en la licitació pública va ser conseqüència, bàsicament, de la minoració d'inversions per part de l'Administració autònoma, que va passar de finançar 474,5 milions d'euros el 2004 a 267,0 milions d'euros el 2005, cosa que representa un 43,7% menys. Per àmbits geogràfics, la inversió pública de les Illes Balears, mesurada en taxes de variació, es va situar en el penúltim lloc del rànquing per comunitats autònomes, només per darrere d'Astúries (-50,0%) i per sota de la mitjana nacional (que es va incrementar el 24,9%).

Quant a la inversió privada, l'any 2005 va continuar molt dinàmica, encara que no s'arribi a les taxes registrades el 2004, ja que es varen visar un 5,9% menys d'obres que l'any anterior. No obstant això, el 2005 els habitatges visats varen augmentar un 3,6% per al conjunt balear.

Un dels indicadors avançats del sector és el nombre d'habitatges la construcció dels quals s'ha iniciat en el mateix any: l'any 2005 va augmentar prop del 14% i es va arribar als 11.275 habitatges, enfront dels 9.900 de l'any anterior.

CONSTRUCCIÓ

7.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat s'estudia, en primer lloc, l'evolució dels factors de producció, desglossats en materials, l'ocupació i els costos dels factors. Seguidament s'analitza el comportament del sector, que són la inversió pública i l'edificació residencial.

Igualment que a la Memòria dels darrers anys iniciem aquest apartat presentant les dades de l'indicador global d'activitat, que presenta una taxa positiva del 2,4% el 2005.⁵³ (Vegeu el gràfic I-22.)

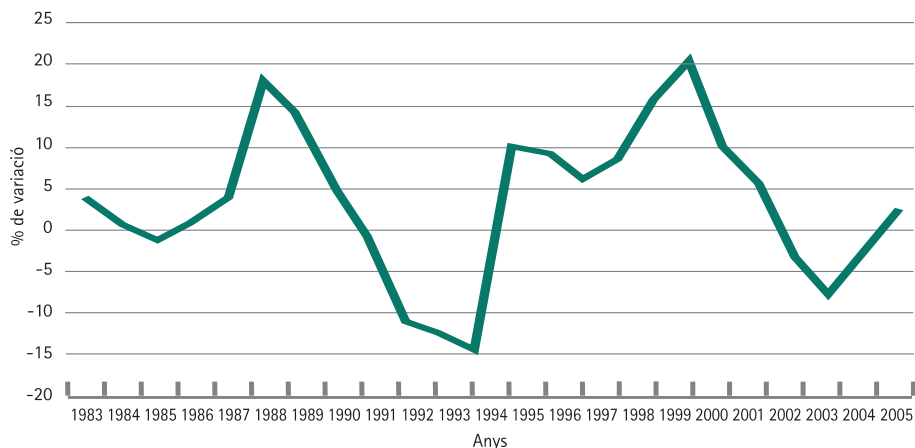
7.2.

FACTORS DE PRODUCCIÓ

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és a través de l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció. En aquest

53. Observau que l'estimació del creixement que ofereix la comptabilitat regional d'Espanya en termes del producte interior brut a preus de mercat és del 4,5%. (Vegeu l'apartat 4.3.3.)

Gràfic I-22

Indicador global d'activitat (1983-2005)

Font: Elaboració pròpia.

apartat s'analiza l'evolució dels materials de construcció, de l'ocupació i dels costos dels factors.

7.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

En aquest subapartat es presenten les dades relatives al consum aparent i a les vendes de ciment, així com les dades relatives a les entrades i a les sortides de materials de construcció dels ports de les Illes Balears, excloent-ne el ciment.

7.2.1.1. El ciment

Durant el 2005 les vendes de ciment arribaren als 908,7 milers de tones. No obstant això, aquesta informació no és completament comparable amb la que es facilità el 2004, perquè el 2005 la base de dades es va enriquir amb la incorporació de noves entitats associades, que

aportaren més dades estadístiques, les quals, consegüentment, varen distorsionar la informació, en fer-la no homogènia respecte de l'any anterior. El 2004 es varen vendre 746,5 milers de tones de ciment. (Vegeu el quadre I-53.)

El 2005 l'aprovisionament net exterior, que es calcula per la diferència entre les entrades i les sortides dels ports, informació que facilita l'Autoritat Portuària de les Balears, va augmentar de manera important. Es va arribar a una xifra neta d'aprovisionament exterior propera als 468 milers de tones, cosa que significa un 43,7% més que durant el 2004, any que es va donar un aprovisionament entorn dels 326 milers de tones. No obstant això, aquest comportament tan positiu per al conjunt de la comunitat és imputable, bàsicament, a l'evolució a Mallorca, ja que l'aprovisionament el

QUADRE I-53. CONSUM APARENT DE CIMENT (EN TONES) (2004-2005)

	2004	2005 ¹	Variació 05/04
Producció interior	780.689	807.232	3,4%
Port de Palma			
Entrades	243.073	288.272	18,6%
Sortides	192.503	115.609	-39,9%
Net	50.570	172.663	241,4%
Port d'Alcúdia			
Entrades	10.792	14.011	29,8%
Sortides	26.471	16.741	-36,8%
Net	-15.679	-2.730	-82,6%
Menorca			
Entrades	114.440	122.175	6,8%
Sortides	2	25	1150,0%
Net	114.438	122.150	6,7%
Pitiüses			
Entrades	178.556	185.721	4,0%
Sortides	1.903	9.509	399,7%
Net	176.653	176.212	-0,2%
Proveïment net exterior	325.982	468.295	43,7%
Consum aparent a les Balears	1.106.671	1.275.527	15,3%
Vendes ²	746.584	908.755	
Variació aparent d'estocs	360.087	366.772	

1. La producció interior de les Balears és una estimació segons l'evolució estatal.

2. Les vendes de ciment no són comparables amb les del 2004 per canvis metodològics.

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports, Ministeri de Foment i elaboració pròpia.

2005 va augmentar un 241,4%, enfront de la reducció del -77,8% de l'any 2004. A la resta d'illes hi hagué un creixement més moderat, amb un augment del 6,7% a Menorca i una contenció (-0,2%) a les Pitiüses.

El consum aparent de ciment, indicador elaborat sobre la base de l'agregació del saldo de les entrades/sortides dels diferents ports amb la producció interior, augmentà un 15,3%, enfront de la reducció del 7,2% del 2004.⁵⁴

54. S'ha estimat que la producció interior està en funció de l'evolució d'aquesta variable referida al conjunt de l'Estat i que, a més, es manté constant respecte del 2004, ateses les modificacions estadístiques que s'esdevingueren el 2005.

**QUADRE I-54. ENTRADES DE MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ (EN TONES)
(EXCLOENT-NE EL CIMENT) (2000-2005)**

Entrades	2000	2001	2002	2003	2004	2005	% 05/04
Palma	333.907	260.013	250.954	240.778	307.078	361.191	17,6%
Alcúdia	141.229	118.325	115.538	99.738	25.995	43.658	67,9%
Menorca	43.363	46.562	49.725	67.383	66.843	89.217	33,5%
Pitiüses	74.983	70.583	78.482	79.282	79.662	77.047	-3,3%
Total de les Balears	593.482	495.483	494.699	487.181	479.578	571.113	19,1%

% DE VARIACIÓ INTERANUAL 2000-2004						
Entrades	% 00/99	% 01/00	% 02/01	% 03/02	% 04/03	% 05/04
Palma	10,26	-22,13	-3,48	-4,05	27,54	17,6
Alcúdia	0,39	-16,22	-2,36	-13,68	-73,94	67,9
Menorca	-3,23	7,38	6,79	35,51	-0,80	33,5
Pitiüses	40,28	-5,87	11,19	1,02	0,48	-3,3
Total de les Balears	9,54	-16,51	-0,16	-1,52	-1,56	19,1

Fonts: Autoritat Portuària de les Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia.

7.2.1.2. La resta de materials de construcció

El 2005, per primera vegada després de quatre anys consecutius de decreixements, les entrades dels diferents materials de construcció, excloent-ne el ciment, varen créixer un 19,1%.

Durant el període 1996-2000, les entrades anaven augmentant de cada any més, amb una tendència creixent. El 2001 es va produir un canvi, ja que es va obtenir la primera taxa de variació negativa (-16,5%). Aquest comportament es va allargar en els darrers quatre anys, amb decreixements el 2002 (-0,2%), el 2003 (-1,5%) i el 2004 (-1,6%).

Finalment, el 2005 va semblar que canviava la tendència, ja que arribaren més

materials de construcció —excloent-ne el ciment— a través dels ports que el 2004. S'arribà a un valor total de 576,1 milers de tones, un 19,1% més. Per illes, tant el comportament com el pes que tenen els respectius ports va ser desigual. Per als de Mallorca (Palma i Alcúdia) arribaren 361,2 milers de tones, més del 70% del total de les entrades de les Illes Balears, i registren una taxa de variació positiva del 21,5% respecte del 2004. Els ports menorquins reberen 89,2 milers de tones, xifra que va suposar un 16% del total de les entrades i un increment del 33,5% respecte de l'any anterior. Per contra, els ports de les Pitiüses reberen menys materials que el 2004: absorbiren 77,0 milers de tones, xifra que va suposar un 14% del total i una disminució del 3,2%. (Vegeu el quadre I-54.)

7.2.2. L'OCUPACIÓ

El 2005 el mercat laboral va tenir un bon comportament, amb un augment en la població ocupada i una reducció de la població aturada. D'altra banda, aquest any es varen afiliar a la Seguretat Social 60.315 treballadors (increment del 9,1%), enfront dels 55.293 treballadors afiliats del 2004 (any que s'havia reduït un 1% el nombre d'afiliats respecte del 2003). Per règims, augmentaren tant els afiliats al règim general com els autònoms. Els afiliats al règim general s'incrementaren un 11,3% fins a arribar als 45.487, enfront dels 40.861 afiliats del 2004 (un 1,9% menys que al 2003). A més, també va seguir augmentant el nombre de treballadors autònoms fins a les 14.828 persones, quantitat que va suposar un 2,7% més que el 2004.

Així mateix, és interessant ressaltar que la població immigrant es constitueix com un important col·lectiu en el mercat laboral del sector. Dos de cada deu afiliats són estrangers. Durant l'any 2005 el sector va recollir 11.735 estrangers afiliats al règim general de la Seguretat Social. Per sectors, la construcció va ser el primer, seguit de l'hoteleria, amb 6.740 estrangers afiliats (que representen un 11,5% del total). Quant al nombre de contractes firmats, el 26% pertanyien a immigrants, percentatge que supera la mitjana nacional (23%).

Amb dades de l'enquesta de la població activa, la població ocupada en el sector va créixer de mitjana un 8,4%, de manera que s'arribà als 73,8 milers de treballadors, enfront dels 68,1 milers de treballadors del 2004.

Les xifres de l'atur per al conjunt de la comunitat també varen millorar. Amb dades del SOIB, el nombre mitjà d'aturats del 2005 es va situar en les 5.220 persones, enfront de les 5.634 de l'any 2004, cosa que va suposar una reducció del 7,3% (enfront de l'increment del 2,9% de l'any 2004). No obstant això, no és possible desglossar-les per illes, ja que un canvi en el sistema metodològic l'any 2005 (sistema SISPE) ha impedit comparar-les amb les del 2004 (sistema SILEE).

7.2.3. ELS COSTS DELS FACTORS

Segon les dades proporcionades per l'Associació de Constructores de les Balears, el 2005 els costos directes del sector, excloent-ne el cost del sòl, tornaren a créixer (3,3%), però més moderadament que el 2004 (4,5%). Durant el període 2000-2003, els costos directes dibuixaren una tendència de creixements decreixents, que passaren d'una taxa del 4,8% el 2000 a una del 0,1% el 2003. L'any 2004 varen créixer el 4,5% i es varen moderar el 2005 (3,3%).

Per partides desglossades, el cost de la mà d'obra augmentà un 4,5% respecte del 2004, any que la taxa de variació interanual va ser del 3,8%.

A més, el cost del ciment també es va incrementar, encara que només un 1,2% (enfront del 4,6% de l'any anterior), al igual dels costos de la ceràmica i dels lligants. El cost de la ceràmica va créixer un 15,9% (enfront del 35,1% del 2004) i el cost dels lligants es va mantenir estable respecte de l'any anterior, que es va reduir un 3,1%.

D'altra banda, el cost de l'acer es va reduir un 9,4% per comparació al 2004, any que aquest cost augmentà el 35,1%. Per segon any consecutiu, no es disposa de dades sobre l'evolució respecte dels costs del coure, de l'alumini i de l'energia.

7.3.

LA PRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza el comportament dels dos components bàsics de l'activitat del sector: la inversió pública i l'edificació residencial.

7.3.1. LA INVERSIÓ PÚBLICA

Des de l'any 2000, però sobretot a partir de l'any 2003, la licitació pública havia augmentat de manera molt ràpida (amb creixements per sobre del 48%) i, a més, havia anat guanyant pes en el sector, però el 2005 es produeix un canvi de tendència. Aquest any va arribar als 599,42

milions d'euros, enfront dels 931,65 milions d'euros de l'any 2004, xifra que suposa un 35,7% menys. (Vegeu el quadre I-55.)

El 2005 l'edificació, per primera vegada des de l'any 2001, va ser menor respecte de l'any anterior, de manera que es redueix un 13,6%. Es varen passar d'invertir 334,5 milions d'euros el 2004 a 288,9 milions el 2005. L'obra civil també es va reduir. El 2005 es varen invertir 310,55 milions d'euros, enfront dels 597,16 milions d'euros de l'any 2004. Això va suposar una disminució del 47,9% en relació amb el 2004.

Amb referència a l'origen d'aquestes inversions públiques, el 9,2% va procedir de l'Administració central; el 44,6%, de l'Administració autonòmica i el 46,2% restant, de la local. La reducció en la licitació pública va ser conseqüència, bàsicament, de la minoració d'inversions per part de l'Administració autònoma, que va passar de finançar 474,5 milions d'euros el 2004 a 267,0 milions d'euros el 2005, fet que va representar un 43,7% menys.

QUADRE I-55. LITACIÓ OFICIAL (2002-2005) (EN MILERS D'EUROS)

	2002	2003	2004	2005	Var. 05/04
Total d'edificació	189.151	214.326	334.495	288.868	-13,64%
Total d'obra civil	220.515	392.742	597.161	310.555	-47,99%
Total	409.666	607.068	931.656	599.423	-35,66%
Administració central	79.390	222.764	157.812	55.132	-65,06%
Administració local	200.792	163.233	299.333	277.250	-7,38%
Administració autonòmica	129.484	221.072	474.511	267.041	-43,72%
Total	409.666	607.068	931.656	599.423	-35,66%

Font: Seopan.

Per àmbits geogràfics, la inversió pública de les Illes Balears, mesurada en taxes de variació, es va situar en el penúltim lloc del rànquing per comunitats autònomes, tan sols per darrere d'Astúries (-50,0%) i per sota de la mitjana nacional (que es va incrementar el 24,9%). La primera comunitat va ser Castella i Lleó, amb un increment de la inversió pública total del 93,4%, seguida de Navarra, amb el 84,6%, i d'Aragó, amb el 74,8%.

7.3.2. LA INVERSIÓ PRIVADA

El 2005 la inversió privada va continuar molt dinàmica, encara que no va créixer amb les extraordinàries taxes del 2004, que varen ser impulsades, bàsicament, pel fi de la moratòria urbanística a Mallorca.

A partir de l'any 2000, les obres i els habitatges visats pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (COAIB) tenien taxes de creixement anuals negati-

ves, situació que va canviar el 2004, amb les primeres taxes positives, tant en obres com en habitatges. Així, el 2004 les obres visades s'incrementaren un 8,1%, enfront de la taxa negativa del 29,4% de l'any 2003.

El 2005, això no obstant, es varen visar un 5,9% menys d'obres que el 2004. Es varen visar un total de 6.387 obres, enfront dels 6.787 de l'any anterior. Aquesta disminució va ser generalitzada a totes les illes. A Mallorca es varen visar 4.956 obres, un 4,2% menys que el 2004; a Menorca, 922, un 12,6% menys, i a les Pitiüses 509, un 8,6% menys. (Vegeu el quadre I-56.)

Per nombre d'habitatges visats, les del 2005 varen superar les de l'any anterior, en passar de 12.094 habitatges a 12.526, xifra que va suposar una taxa de creixement del 3,6% per al conjunt balear. No obstant això, aquest comportament expansiu es va donar a Mallorca i a les Pitiüses, mentre que a Menorca es varen

QUADRE I-56. PROJECTES VISATS PEL COL·LEGI OFICIAL D'ARQUITECTES DE LES ILLES BALEARS (2001-2005)

Obres visades	2001	2002	2003	2004	2005	Var. 05/04
Mallorca	5.579	5.001	4.759	5.175	4.956	-4,2%
Menorca	1.089	1.031	939	1.055	922	-12,6%
Pitiüses	592	613	580	557	509	-8,6%
Total de les Balears	7.260	6.645	6.278	6.787	6.387	-5,9%
Habitatges visats	2001	2002	2003	2004	2005	Var. 05/04
Mallorca	10.416	7.174	4.839	8.616	8.713	1,1%
Menorca	1.358	1.474	1.404	1.741	1.638	-5,9%
Pitiüses	2.245	1.756	1.102	1.737	2.175	25,2%
Total de les Balears	14.019	10.404	7.345	12.094	12.526	3,6%

Excloso els expedients d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i similars.
Font: COAIB (Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears).

QUADRE I-57. PROJECTES VISATS PEL COAIB: RELACIÓ HABITATGE/OBRA (2001-2005)

	2001	2002	2003	2004	2005	Var. 05/04
Mallorca	1,87	1,43	1,02	1,66	1,76	5,6%
Menorca	1,25	1,43	1,50	1,65	1,78	7,7%
Pitiüses	3,79	2,86	1,90	3,12	4,27	37,0%
Illes Balears	1,93	1,57	1,17	1,78	1,96	10,1%

Font: COAIB i elaboració pròpia.

reduir. A Mallorca es varen visar 8.713 habitatges, un 1,1% més que l'any 2004; a Menorca es visaren 1.638 habitatges, un 5,9% menys, i a les Pitiüses, 2.175 habitatges, un 25,2% més. El creixement de Mallorca s'explica en funció de la supressió de la moratòria urbanística que afectava l'habitatge col·lectiu lliure. (Vegeu l'apartat 6 del capítol III, «Habitatge».)

El 2005 la ràtio d'habitatge per obra, indicador de la grandària mitjana de les obres projectades, va seguir recuperant-se. Si durant l'any 2000 la ràtio referida al conjunt balear era d'1,91 habitatges per obra, el 2003 va tocar el fons, en registrar-se la ràtio més baixa dels darrers cinc anys: 1,17 habitatges per obra. L'any 2005 es va arribar a una ràtio d'1,96. La taxa de variació interanual del 2005 respecte del 2004 va ser d'un 10,1%. A Mallorca, la ràtio va ser d'1,76 habitatges per obra, la qual cosa va suposar un augment del 5,6% respecte del 2004. Va ser el creixement més moderat de totes les illes. A Menorca, la ràtio va ser d'1,78, cosa que va suposar un 7,7% més. A les Pitiüses es va passar de 3,12 al 2004 a 4,27, xifra que va significar un augment del 37,0%. Aquests creixements varen reflectir l'intens augment en l'habitatge col·lectiu visat. (Vegeu el quadre I-57)

El nombre d'habitatges la construcció dels quals va començar el mateix any 2005 augmentà. Aquest any es va registrar un augment proper al 14% i s'arribà als 11.275 habitatges, enfront dels 9.900 de l'any anterior. Els de protecció oficial iniciats cada l'any s'incrementaren un 50% i se situen en els 642 habitatges. Els habitatges lliures augmentaren un 12,3%, amb 10.633 nous habitatges. (Vegeu el quadre I-58.)

El nombre d'habitatges acabats cada l'any va disminuir un 22,2%. El nombre d'habitatges de protecció oficial acabats es va reduir un 26,8% respecte de l'any anterior, amb 757 habitatges, enfront dels 1.034 del 2004. I el nombre d'habitatges lliures es va reduir un 21,7% i va passar de 8.888 el 2004 a 6.963 l'any 2005.

El 2005 els habitatges protegits varen seguir tenint un escàs pes en l'edificació residencial: el 5,6% del total dels habitatges iniciats i el 9,8% dels acabats.

La ràtio d'habitatges començats/habitatges acabats, que sintetitza l'impuls existent en la construcció d'habitatges, es va situar en 1,46 i va continuar recuperant la força d'anys anteriors, en els quals el nombre d'habitatges iniciats superava el

QUADRE I-58. HABITATGES COMENÇATS I HABITATGES ACABATS (2000-2005)

Començats	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Var. 05/04
Habitatges protegits	480	463	817	496	430	642	49,3%
Habitatges lliures	11.841	11.868	9.024	12.370	16.402	10.633	-35,2%
Total	12.321	12.331	9.841	12.866	16.832	11.275	-33,0%
% var. sobre l'any anterior	-5,9%	0,1%	-20,2%	30,7%	30,8%	-33,0%	
Acabats	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Var. 05/04
Habitatges protegits	120	598	382	304	1.034	757	-26,8%
Habitatges lliures	9.706	12.047	12.090	11.893	8.888	6.963	-21,7%
Total	9.826	12.645	12.472	12.197	9.922	7.720	-22,2%
% var. sobre l'any anterior	43,9%	28,7%	-1,4%	-2,2%	-18,7%	-22,2%	
Hab. Començats / hab. acabats	1,25	0,98	0,79	1,05	1,70	1,46	

Font: Direcció General d'habitatge, Ministeri de Foment. Elaboració pròpia.

d'acabats. Des de l'any 1998 fins al 2000, en plena fase expansiva, la ràtio era superior a 1, fins i tot propera al 2 l'any 1998. El 2001 va passar a 0,98, fet que va suposar un punt d'inflexió, a partir del qual s'inicià una evolució decreixent que va durar fins a l'any 2003 (1,05).

Per motius del canvi del sistema operatiu de la base de dades del COAIB, les estadístiques sobre les obres visades de reforma i d'ampliació i sobre el tipus d'edificació cobreixen els primers nou mesos de l'any, cosa que dificulta comparar-les amb anys anteriors. Les taxes de variació interanuals s'han fet sobre el mateix període de l'any 2004.

Amb dades acumulades fins al setembre, les obres de reforma i d'ampliació varen disminuir respecte del mateix període de l'any 2004, de manera que s'arriba a un total de 1.885 per a les Illes Balears, cosa que suposà un 13,4% menys que l'any anterior. Per illes, a Mallorca varen disminuir un 12,5%; a Menorca, un 11,5%, i a les Pitiüses, un 25,0%. Atès que les estadístiques disponibles cobreixen els nous primers mesos, resulta difícil fer la comparació respecte dels anys previs. No obstant això, amb les dades disponibles, es pot concloure que les obres visades de reforma i d'ampliació varen perdre pes respecte del total d'obres visades, conseqüència del major increment d'obres visades de nova construcció. Així, durant els primers

QUADRE I-59. OBRES VISADES DE REFORMA I AMPLIACIÓ (2001-2005)

Mallorca	2001	2002	2003	2004	Ene-Sep/04	Ene-Sep 05	Var. 05/04
Ampliació i reforma	2.425	2.398	2.168	2.197	1.636	1.432	-12,5%
Total d'obres visades	5.579	5.001	4.759	5.175	3.768	3.611	-4,2%
% ampl. i ref./ total	43,5	48,0	45,6	42,5	43,4	39,7	-8,7%
Menorca	2001	2002	2003	2004	2005		Var. 05/04
Ampliació i reforma	518	529	471	513	356	315	-11,5%
Total d'obres visades	1.089	1.031	939	1.055	753	626	-16,9%
% ampl. i ref./ total	47,6	51,3	50,2	48,6	47,3	50,3	6,4%
Pitiüses	2001	2002	2003	2004	2005		Var. 05/04
Ampliació i reforma	225	239	258	240	184	138	-25,0%
Total d'obres visades	592	613	580	557	424	365	-13,9%
% ampl. i ref./ total	38,0	39,0	44,5	43,1	43,4	37,8	-12,9%
Illes Balears	2001	2002	2003	2004	2005		Var. 05/04
Ampliació i reforma	3.168	3.166	2.897	2.950	2.176	1.885	-13,4%
Total d'obres visades	7.260	6.645	6.278	6.787	4.945	4.602	-6,9%
% ampl. i ref./ total	43,6	47,6	46,1	43,5	44,0	41,0	-6,9%

Font: COAIB.

nou mesos de l'any 2004 passaren de representar el 44,0% del total d'obres visades al 41,0% el 2005, fet que va significar una reducció del 6,9%. (Vegeu el quadre I-59.)

La distribució per tipus d'edificació de la superfície que ha visat el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears aporta una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector. És important mencionar que la superfície residencial continua sent el primer gran segment de demanda, amb un pes del 76,5%. Es va mantenir estable respecte del mateix període de l'any anterior. La distribució de la superfície residencial per illes va ser molt similar en totes, amb un

pes que va superar el 75%, mentre que el seu creixement va ser desigual (a Mallorca es va mantenir estable, a Menorca es va reduir un 15% i a les Pitiüses augmentà un 12%). Per al conjunt de les Illes Balears es varen visar en total 2,36 milions de metres quadrats. El segon grup amb més demanda va ser el d'oficines i comerços, amb un pes del 8,9% i 0,20 milions de metres quadrats, que s'incrementa un 74,2%. (Vegeu el quadre I-60.)

QUADRE I-60. PROJECTES VISATS, PER ILLES I TIPOLOGIES (%) (GEN.-SET. 2004-2005)

	gen.-set. 04		gen.-set. 05		
Mallorca	m²	%	m²	%	% var. 05/04
Edificis residencials i altres	1.313.873	80,75	1.321.981	74,87	0,62
Industrials	66.813	4,11	59.879	3,39	-10,38
Oficines i comerç	104.010	6,39	195.820	11,09	88,27
Esportius	17.660	1,09	19.075	1,08	8,01
Turisme i espectacles	88.743	5,45	73.498	4,16	-17,18
Sanitaris i benefics	12.576	0,77	43.736	2,48	247,77
Culturals i religiosos	21.416	1,32	49.739	2,82	132,25
Altres projectes	2.028	0,12	1.974	0,11	-2,66
Total	1.627.119	100,00	1.765.702	100,00	8,52
Menorca	m²	%	m²	%	% var. 05/04
Edificis residencials i altres	241.209	78,92	205.159	79,36	-14,95
Industrials	10.567	3,46	12.226	4,73	15,70
Oficines i comerç	8.189	2,68	9.133	3,53	11,53
Esportius	893	0,29	15.357	5,94	1619,71
Turisme i espectacles	33.559	10,98	13.521	5,23	-59,71
Sanitaris i benefics	8.459	2,77	0	0,00	-100,00
Culturals i religiosos	2.768	0,91	3.118	1,21	12,64
Altres projectes	0	0,00	0	0,00	0,00
Total	305.644	100,00	258.514	100,00	-15,42
Pitiüses	m²	%	m²	%	% var. 05/04
Edificis residencials i altres	246.581	84,73	275.549	82,89	11,75
Industrials	9.537	3,28	45.691	13,75	379,09
Oficines i comerç	8.346	2,87	5.044	1,52	-39,56
Esportius	9.193	3,16	—	0,00	-100,00
Turisme i espectacles	9.744	3,35	3.983	1,20	-59,12
Sanitaris i benefics	7.268	2,50	0	0,00	-100,00
Culturals i religiosos	340	0,12	1.343	0,40	295,00
Altres projectes	0	0,00	809	0,24	0,00
Total	291.009	100,00	332.419	100,00	14,23

Continua

QUADRE I-60. PROJECTES VISATS, PER ILLES I TIPOLOGIES (%) (GEN.-SET. 2004-2005)

Illes Balears	gen.-set. 04		gen.-set. 05		% var. 05/04
	m ²	%	m ²	%	
Edificis residencials i altres	1.801.663	81,02	1.802.689	76,49	0,06
Industrials	86.917	3,91	117.796	5,00	35,53
Oficines i comerç	120.545	5,42	209.997	8,91	74,21
Esportius	27.746	1,25	34.432	1,46	24,10
Turisme i espectacles	132.046	5,94	91.002	3,86	-31,08
Sanitaris i benefics	28.303	1,27	43.736	1,86	54,53
Culturals i religiosos	24.524	1,10	54.200	2,30	121,01
Altres projectes	2.028	0,09	2.783	0,12	37,23
Total	2.223.772	100,00	2.356.635	100,00	5,97

Font: COAIB.

RESUM

Es pot considerar que el conjunt total de turistes que visiten les destinacions principals de «sol i platja» competidores de les Balears, són de 220,7 milions de turistes. Respecte d'aquest total, les Balears representen una quota de mercat del 5,1%. En termes d'ingressos, les dades són de 177,2 milions de dòlars, amb una quota relativa corresponent a les Illes del 2,7%. Aquesta menor participació relativa de les Illes en els ingressos es deu al fet que la despesa mitjana per turista a les Illes és inferior a la mitjana internacional. El càlcul de l'índex de posició competitiva turística (IPCTB) de les Balears en preus⁵⁵ mostra una recuperació, ja que des del primer trimestre del 2004 fins al tercer trimestre del 2005 s'estima que la competitivitat es recupera un 4,5%. Aquesta circumstància s'explica per una devaluació ponderada del tipus de canvi de l'euro/dòlar del 3,9%, així com per una lleugera millora en la ponderació relativa del nivell de preus, que és del 0,58%. Pel conjunt de l'exercici 2005 el guany de competitivitat és d'un 1,1%.

Amb relació a l'evolució de les Balears respecte de les comunitats autònomes que són competidores en el segment del turisme de «sol i platja» (les Canàries, Andalusia, Catalunya i la Comunitat Valenciana), les Illes Balears són la comunitat autònoma que més augmenta el nombre d'estades el 2005, amb un 4,3%. Les Balears varen sumar un total d'11.626.200 turistes, cosa que representa un augment del 3,4% per comparació al 2004. Aquesta xifra suposa un màxim històric d'arribades aèries.

Amb referència als vols de «baix cost» o «baix preu», cal remarcar que al llarg de l'any 2005 s'ha arribat als onze milions de passatgers entrats i sortits, amb un creixement del 14,2% i una quota de mercat del 44,9%. Respecte del 2005, l'estacionalitat es manté pràcticament igual amb una variació positiva d'una dècima. L'estada mitjana és d'11,1 dies i s'ha incrementat en 0,2 dies (un 2,1%). El total d'estades és de 117,6 milions, amb un increment del 5,3%. Les Illes Balears disposen de 423.112 places reglades. La millora del grau d'ocupació dels establiments hotelers (sense apartaments), i també la millora en el nivell de preus en la temporada alta ha permès millorar lleugerament el nivell dels beneficis. El total de la despesa turística arriba a un valor de 10.430,3 milions d'euros, amb un creixement del 6,2%, el 84,5% (8.810,4 milions d'euros) dels quals correspon al turisme estranger, amb un creixement del 5,4%, i la resta, al turisme nacional, amb un pes del 15,5% i un creixement del 10,6%. Finalment, l'ocupació laboral total, com a mitjana anual, va arribar a les 70.249 persones, amb un creixement del 2,5%, 57,9 mil de les quals són assalariats (el 82,5%), que creixen el 3%, i 12,3 mil, autònoms (el 17,5%), amb una creixuda del 0,7%. Per trimestres, l'estacionalitat de l'ocupació (diferència entre la punta trimestral màxima i la mínima) es pot calcular de 55,9 mil persones.

55. Vegeu: *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, 2006.

8.1.

INTRODUCCIÓ

En la MEMÒRIA del CES de l'any passat, el lector pot trobar una extensa nota metodològica sobre les principals carències i limitacions amb què es troben les estadístiques turístiques a les Illes Balears.⁵⁷

En l'edició d'enguany ens centram a comentar per a les Balears, bàsicament, les fonts estadístiques que publica el Centre d'Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears (CITTIB) en l'anuari *Dades Informatives*. En aquesta publicació s'inclouen de manera introductòria per a cada apartat estadístic unes notes metodològiques en què s'expliquen els detalls de cadascuna de les estadístiques que es publiquen. Només en el cas que s'hagi considerat necessari hem inclòs una anotació aclaridora sobre les estadístiques del CITTIB.

També hem fet un esforç d'aclariment pel que fa a la utilització d'altres fonts estadístiques relatives al turisme que s'utilitzen per primera vegada en aquest apartat. Ens referim especialment a les estadístiques que elabora l'Organització Mundial

56. Es poden ampliar aquestes dades en la publicació: *L'enquesta de serveis a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística i Institut Nacional d'Estadística, Palma, 2006.

57. Vegeu: *Memòria del CES 2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, p. 133-135.

del Turisme (OMT) per als mercats internacionals, en què la classificació que aquí fem servir en l'apartat 8.2 («Evolució dels principals mercats turístics competidors de les Balears») no respon als criteris que habitualment utilitza l'OMT, sinó al treball *Informe sobre la competitivitat de sector turístic de les Illes Balears* que el CES ha elaborat al llarg de l'any 2005: s'hi defineixen quins països són els principals competidors directes de les Balears en el segment de «sol i platja», per tal de poder definir per primera vegada a les Balears un indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus. (Vegeu l'apartat 8.3.)

En el cas de les estadístiques relatives al mercat de treball, les dades del CITTIB fan referència a les dades de la Tresoreria general de la Seguretat Social per mesos.

Amb relació a les dades sobre la despesa turística, són les que hem obtingut directament de la Conselleria de Turisme sobre les estimacions que dona l'enquesta de l'any 2005 sobre la despesa dels turistes de la comunitat autònoma de les Illes Balears, que elabora Araldi per al CITTIB.

En aquest apartat passam seguidament a comentar els punts següents: l'evolució dels principals mercats turístics competidors de les Balears, l'evolució de l'indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus, l'anàlisi de la demanda i de l'oferta a les Balears, l'anàlisi de la despesa turística i l'evolució de l'ocupació laboral.

8.2.

EVOLUCIÓ DELS PRINCIPALS MERCATS TURÍSTICS INTERNACIONALS COMPETIDORS DE LES BALEARS

L'informe sobre la competitivitat del sector turístic elaborat pel CES⁵⁸ ha definit que les principals destinacions turístiques, per ordre d'importància, que competeixen amb les Illes Balears en el mateix segment de «sol i platja» són —a part de les principals destinacions turístiques de l'Estat (les Illes Canàries, Andalusia, Catalunya i la Comunitat Valenciana)— les següents, a escala internacional: la Mediterrània del Sud (Turquia, Tunísia, Egipte i el Marroc); la Mediterrània del Nord (Croàcia, Bulgària, Grècia i Itàlia); el Carib i Amèrica (la República Dominicana, Cuba, Puerto Rico, Mèxic, el Brasil i Costa Rica), i l'Àsia i el Pacífic (Tailàndia, Indonèsia i Malàisia).

Segons les dades que han facilitat l'OMT, s'estima que el conjunt total de turistes internacionals d'aquestes destinacions, inclosa Espanya, és per a l'any 2004 (darrer any de què tenim informació completa i homogènia per a totes les destinacions) de 220,7 milions de turistes. En aquest total les Illes Balears representen una quota de mercat del 5,1%.⁵⁹ Espanya representa una quota del 23,7% i és la principal destinació, amb 52,4 milions de turistes; la segueix en importància l'altra gran destinació madura, que és Itàlia, amb 37,1 milions, mentre que Grècia arriba als 13,9

58. Vegeu: *op. cit.*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, 2006.

59. Segons les dades de les memòries del CES, l'any 2004 les Illes Balears varen rebre 11,2 milions de turistes.

QUADRE I-61. INGRESSOS I TURISTES DE LES PRINCIPALS DESTINACIONS COMPETIDORES DE LES BALEARS ORDENADES PER LA SEVA POTENCIALITAT COMPETITIVA (2004-2005)

Països i regions	Ingressos (milions de dòlars)			Turistes (milers)			Despesa mitjana (dòlars/turista)		
	2004	2005	% 05/04	2004	2005	% 05/04	2004	2005	% 05/04
Espanya (6,8)	45.266	47.891	5,8	52.430	55.577	6,0	863,4	861,7	-0,2
Mediterrània sud (6,0)	27.790	31.688	14,0	36.096	n.d.	n.d.	769,9	n.d.	n.d.
Turquia (7,3)	15.895	18.152	14,2	16.826	20.272	20,5	944,7	895,4	-5,2
Egipte (5,4)	6.127	6.856	11,9	7.795	n.d.	n.d.	786,0	n.d.	n.d.
Tunísia (5,4)	1.842	2.063	12,0	5.998	7.106	18,5	307,1	290,3	-5,5
Marroc (5)	3.926	4.617	17,6	5.477	5.843	6,7	716,8	790,2	10,2
Mediterrània nord (5,7)	57.627	58.993	2,4	63.582	n.d.	n.d.	906,3	n.d.	n.d.
Croàcia (6,2)	6.947	7.463	9,0	7.912	8.467	7,0	878,0	881,4	0,4
Bulgària (5,5)	2.223	2.401	8,0	4.630	4.837	4,5	480,1	496,4	3,4
Grècia (5,3)	12.809	13.731	6,7	13.969	n.d.	n.d.	917,0	n.d.	n.d.
Itàlia (4,1)	35.648	35.398	-7,0	37.071	36.513	-1,5	961,6	969,5	0,8
Carib i Amèrica (4,4)	23.416	n.d.	n.d.	35.873	38.590	7,6	652,7	n.d.	n.d.
República Dominicana (4,7)	3.141	3.508	11,7	3.450	3.691	7,0	910,4	950,4	4,4
Mèxic (4,5)	10.755	11.755	9,3	20.618	21.915	6,3	521,6	536,4	2,8
Cuba (3,9)	1.915	n.d.	n.d.	2.017	2.261	12,1	949,4	n.d.	n.d.
Brasil (2,5)	3.223	3.861	19,8	4.794	5.358	11,8	672,3	720,6	7,2
Puerto Rico (1,8)	3.024	3.239	7,1	3.541	3.686	4,1	854,0	878,7	2,9
Costa Rica (1,6)	1.358	1.551	14,2	1.453	1.679	15,6	934,6	923,8	-1,2
Àsia i Pacífic (1,1)	23.055	22.967	-0,4	32.761	n.d.	n.d.	662,9	n.d.	n.d.
Tailàndia (1,8)	10.038	10.108	0,7	11.737	n.d.	n.d.	890,9	n.d.	n.d.
Indonèsia (0,8)	4.795	4.316	-10,0	5.321	5.002	-6,0	901,1	862,9	-4,2
Malaisia (0,7)	8.222	8.543	3,9	15.703	16.431	4,6	523,6	519,9	-0,7
Total	177.154	n.d.	n.d.	220.742	n.d.	n.d.	802,54	n.d.	n.d.

1. La potencialitat competitiva de cada àrea i destinació s'indica entre parèntesis (per una valoració entre 0 (mínima) i 10 (màxima)) i s'ha tret de l'estudi informe sobre la competitivitat del sector turístic del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma, 2006.

2. L'OMT obté les dades d'ingressos de les partides «viatge» i «transport de passatgers» dels bancs centrals de cada país.

3. Les xifres només fan referència a la despesa i les entrades dels no residents.

Font: UNWTO, *World Tourism Barometer*, volum 4, núm. 2, juny 2006.

milions. Cap destinació emergent no supera les dades de Grècia, excepte en el cas de Mèxic, amb 20,6 milions, Turquia amb 16,8 milions i Malàisia amb 15,7 milions. (Vegeu el quadre I-61.)

En termes d'ingressos internacionals, les dades són de 177,2 milions de dòlars, amb una quota relativa corresponent a les Balears del 2,7%.⁶⁰ Aquesta menor participació relativa de les Illes en ingressos es deu al fet que la despesa mitjana per turista a les Balears és inferior a la mitjana internacional. Per a l'any 2004 es pot comprovar que la despesa mitjana per turista entre les destinacions més madures, que són Espanya i Itàlia, és entorn dels 863 i els 962 dòlars, respectivament. Quant als països turísticament emergents, superen la ràtio espanyola Turquia, Croàcia, Grècia, la República Dominicana, Cuba, Costa Rica, Tailàndia i Indonèsia. La destinació internacional amb una despesa per turista més alta és Itàlia, amb 961,6 dòlars, i la destinació internacional amb una despesa per turista més baixa és Tunísia, amb 307,1 dòlars per turista. Per grans regions turístiques només supera els 860 dòlars per turista la Mediterrània Nord, amb 906,3 dòlars per turista.

L'evolució relativa de les taxes de creixement en el nombre de turistes internacionals per a l'any 2005 per a aquelles destinacions de què disposam d'informació mostra una clara diferència entre les destinacions madures, com ara Espanya i Itàlia: en el primer cas la taxa és del 6% i en el cas d'Itàlia és negativa, amb un

-1,5%. En canvi, pel que fa a la resta de destinacions emergents, només Indonèsia té una taxa negativa (-6%), mentre la resta les presenten positives i superiors als dos dígits. Sobresurten Turquia, amb un 20,5%; Tunísia, amb un 18,5%; Costa Rica, amb un 15,6%; Cuba, amb un 12,1%, i el Brasil, amb un 11,8%.

8.3.

L'ÍNDEX DE POSICIÓ COMPETITIVA TURÍSTICA DE BALEARS (IPCTB)

El càlcul de l'índex de posició competitiva turística (IPCTB) de les Balears en preus pondera per a aquestes destinacions les evolucions relatives pel que fa als tipus de canvi i les taxes d'inflació respecte les Balears, de manera que una devaluació de les monedes (en la major part indexades al dòlar) o una menor taxa d'inflació en determina una millora de la posició competitiva en relació amb les Balears.

Com es pot comprovar, l'evolució d'aquest índex comprèn el període comprès entre el primer trimestre del 2000 i el quart trimestre del 2005,⁶¹ i se'n pot estudiar l'evolució de manera agregada per a les vint-i-una destinacions seleccionades o de manera desagregada per a cadascuna. En aquest apartat només presentam els principals resultats agregats de l'indicador per a les Balears. (Vegeu el quadre I-62 i el gràfic 23.)

60. Segons les dades de les memòries del CES, el 2004 les Balears varen tenir uns ingressos de 5.800 milions d'euros, equivalents a 4.677 milions de dòlars.

61. A partir del segon trimestre del 2005 l'actualització de l'IPCTB és a càrrec del CITTIB.

**QUADRE I-62. INDICADOR DE POSICIÓ COMPETITIVA TURÍSTICA DE LES BALEARS
EN PREUS (IPCT), INDICADOR DE PREUS RELATIUS (IPR)
I TAXA DE CANVI EFECTIVA NOMINAL (TCEN) DE LES ILLES BALEARS 2000-2006**

	IPF	TCEN	IPCT
I/00	100	100	100
II/00	101,6	98,8	100,3
III/00	100,0	98,1	98,1
IV/00	97,8	97,6	95,5
I/01	97,7	102,2	99,9
II/01	96,6	103,4	99,9
III/01	96,0	106,1	101,9
IV/01	94,5	107,8	101,9
I/02	93,8	106,1	99,6
II/02	94,2	109,0	102,7
III/02	85,7	114,4	98,1
IV/02	81,6	116,4	95,0
I/03	92,0	123,1	113,2
II/03	91,6	126,0	115,5
III/03	91,1	126,2	114,9
IV/03	89,9	130,6	117,4
I/04	88,1	134,1	118,1
II/04	88,2	133,3	117,6
III/04	88,3	133,5	117,8
IV/04	87,6	134,5	117,8
I/05	87,1	133,3	116,1
II/05	87,4	130,7	114,3
III/05	87,6	128,8	112,8
IV/05	90,7	128,4	116,5
I/06	91,0	128,6	117,0

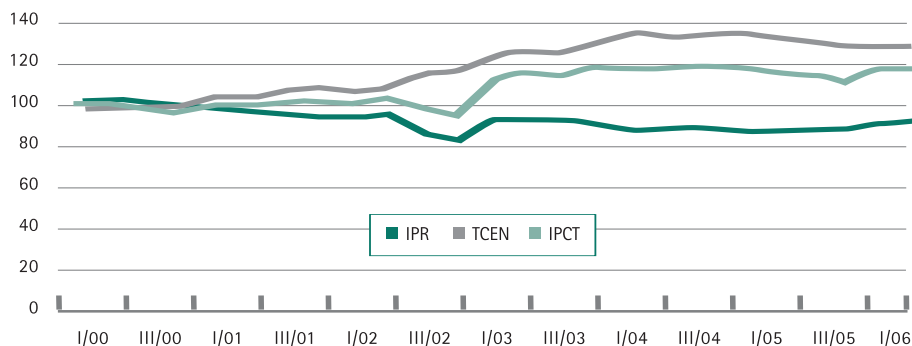
Notes:

1. La sèrie d'IPR ha estat revisada a causa d'un canvi a l'any de referència d'alguns IPC que han passat a base 2005, per la qual cosa han variat algunes dades.

2. Els índexs aquí exposats són provisionals a causa que la dada de l'IPC de la República Dominicana no s'ha publicat des d'octubre de 2005, així com la de Puerto Rico, en què falta la darrera observació de març de 2006.

Font: CES I CITTIB.

Gràfic I-23

L'indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus

Font: Elaboració pròpia.

Més que analitzar la variació de l'indicador per a un conjunt d'anys, el més interessant és analitzar-lo per fases o cicles turístics. Així, l'evolució cíclica a partir del primer trimestre del 2000 presenta tres fases ben diferenciades. La primera va des del primer trimestre del 2000 fins al primer trimestre del 2002, en què el valor de l'índex de posició competitiva turística (IPCTB) de les Balears en preus es manté. La segona fase s'estén del primer trimestre del 2002 fins al primer trimestre del 2004, en què la pèrdua de competitivitat de l'índex de posició competitiva turística (IPCTB) de les Balears en preus és d'un 18,6%, explicada per una sobrevaloració ponderada del tipus de canvi euro/dòlar en un 26,4%, mentre que la ponderació del nivell competitiu dels preus encara que millora en aquesta fase un 6,1% no permet absorbir la totalitat de la revalorització de l'euro. La tercera fase mostra, en canvi, una recuperació de la competitivitat de l'índex de posició competitiva turística (IPCTB) de les Balears en preus, ja que del primer trimestre del 2004 al tercer trimestre del 2005 es recupera la competitivitat un 4,5%, cosa que s'explica per una devaluació ponderada del tipus de

canvi de l'euro/dòlar d'un 3,9% i també per una lleugera millora en la ponderació relativa del nivell de preus, d'un 0,58%.

Finalment, en el quart trimestre del 2005 es torna a donar una nova pèrdua de competitivitat de l'índex de posició competitiva turística (IPCTB) de les Balears en preus d'un 3,3%, fet que en aquest cas només s'explica per un empitjorament en el nivell relatiu ponderat dels preus en un 3,5%, ja que es continua donant una devaluació ponderada del tipus de canvi de l'euro/dòlar en un 0,3%. Pel conjunt de l'execici 2005 el guany de competitivitat és d'un 1,1%.

Tal com diu l'informe en el resum dels principals resultats: «Aquesta evolució de la competitivitat s'acorda prou bé amb l'anàlisi de la conjuntura turística que ha presentat el sector turístic balear al llarg dels darrers quatre anys, tal com es pot comprovar per la lectura dels apartats referits al turisme publicats per les memòries del CES 2001-2004 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears.» (Vegeu la web dels CES: <<http://ces.caib.es>>, p. 49.)

**QUADRE I-63. EVOLUCIÓ DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES CA ESPANYOLES
COMPETIDORES DE LES BALEARS**

	Turistes		Pernoctacions	
	2004	2005	2004	2005
Espanya	52.429.832	55.633.269	540.520.488	538.191.492
Andalusia	7.943.253	8.141.130	89.529.851	83.238.026
Balears (Illes)	9.546.218	9.659.305	91.151.170	95.066.120
Canàries (Illes)	9.593.785	9.438.457	103.135.901	102.517.728
Catalunya	12.497.078	14.025.340	111.291.392	114.650.681
C. Valenciana	4.713.781	5.117.200	67.806.466	64.251.028

Font: IET.

8.4.

L'EVOLUCIÓ DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES DE LES ILLES

Ens referim en aquest apartat només a l'evolució del nombre de turistes internacionals, a les estades i a l'estada mitjana, per als anys 2004 i 2005, en les comunitats autònomes que l'informe sobre la competitivitat del sector turístic del CES ha definit com a principals competidores de les Balears. Com ja hem dit, són, per ordre d'importància, les Illes Canàries, Andalusia, Catalunya i la Comunitat Valenciana. Aquestes dades s'han obtingut, a partir de l'enquesta Frontur de l'IET.

Segons aquestes dades, les Illes Balears són la comunitat autònoma que més augmenta el nombre d'estades l'any 2005, amb un 4,3%, seguida de Catalunya, amb un 3,1%. La resta de comunitats autònomes ho fan per sota

de la mitjana espanyola (-0,4%): així, Andalusia, un -7%; la Comunitat Valenciana, un -5,2%, i les Canàries, un -0,6%. En valors absoluts, Catalunya és la comunitat autònoma que lidera quant al nombre d'estades, amb 114,6 milions, seguida de les Canàries, amb 102,5 milions, i de les Balears, amb 95,1 milions. Espanya arriba als 538,2 milions d'estades. (Vegeu el quadre I-63.)

En el cas de les Balears, aquest bon comportament de les estades s'explica pel creixement de l'estada mitjana en un 3,1% i del nombre de turistes en un 1,2%. Observau que l'estada mitjana, a part de les Illes, només augmenta a les Canàries, però amb una taxa de creixement que és dos punts per sota de les Balears. En canvi, la taxa de creixement del nombre de turistes de les Illes Balears se situa 4,9 punts per sota de l'espanyola i només Canàries presenta un registre pitjor, amb una taxa negativa de creixement (-1,6%).

En valors absoluts, Catalunya lidera el rànquing de comunitats autònomes per

nombre de turistes, amb 14 milions, seguida de les Canàries i de les Balears, entorn dels 9,5 milions. Espanya arriba als 55,6 milions de turistes.

L'estada mitjana més alta és de 12,55 dies, a la Comunitat Valenciana, i la més baixa és la de Catalunya, amb 8,17 dies. Les Illes Balears se situen en els 9,84 dies i l'estada mitjana espanyola és de 9,67 dies.

turistes i la distribució per illes, el *hub* de l'aeroport de Palma i el transport aeri de baix cost, les arribades per nacionalitats i per illes, l'estacionalitat per mitjans de transport i per illes, l'estada mitjana i les estades per illes; el perfil del turista, i el nivell de satisfacció dels turistes arribats a les Balears.

8.5.1. EL NOMBRE DE TURISTES ARRIBATS A LES BALEARS

Les Balears varen sumar un total d'11.626.200 turistes, cosa que representa un augment del 3,4% per comparació al 2004. Aquesta xifra suposa un màxim històric i en tràfic aeri supera en un 0,8% el màxim que es va aconseguir l'any 2000, que va ser d'11.096.500 turistes. (Vegeu el quadre I-64.)

8.5.

LA DEMANDA TURÍSTICA A LES BALEARS

En aquest subapartat analitzam els punts següents: el nombre de turistes arribats a les Balears; els mitjans de transport dels

QUADRE I-64. ARRIBADES TURÍSTIQUES A LES BALEARS, PER ILLES, MITJÀ DE TRANSPORT I AGREGATS NACIONALS (2005)

		Estrangers		Espanyols		Total	
		Arribades (milers)	% var. 04/03	Arribades (milers)	% var. 04/03	Arribades (milers)	% var. 04/03
Mallorca	avió	7.220,7	3,1	1.375,6	21,0	8.596,2	5,6
	vaixell	64,0	-14,8	141,9	5,5	205,9	-1,8
	total	7.284,6	2,9	1.517,5	19,4	8.802,2	5,4
Menorca	avió	758,5	-5,4	248,7	7,5	1.007,2	-2,5
	vaixell	4,9	-45,6	48,9	20,0	53,8	8,1
	total	763,4	-5,8	297,6	9,3	1.061,0	-2,0
Pitiüses	avió	1.293,0	-3,8	292,7	4,5	1.585,7	-2,4
	vaixell	22,0	-6,4	155,4	-8,5	177,3	-8,3
	total	1.314,9	-3,9	448,1	-0,4	1.763,0	-3,0
Balears	avió	9.272,1	1,4	1.917,0	16,3	11.189,1	3,6
	vaixell	90,9	-15,5	346,3	0,3	437,1	-3,5
	total	9.362,9	1,2	2.263,3	13,5	11.626,2	3,4

Fonts: Conselleria de Turisme (CITTIB). Dades informatives 2005. *El turisme a les Illes Balears*, de gener 2005.

Les arribades dels estrangers varen totalitzar 9.362.900, amb un augment de l'1,2%. Els espanyols varen sumar 2.263.200 arribades, amb un augment del 13,5%. Veiem, doncs, que els turistes estrangers constitueixen el 80,5% del total de les arribades, mentre que els espanyols són el 19,5% restant.

La recuperació turística a les Balears l'any 2005 des de la perspectiva de les arribades no va ser lineal a totes les illes: Mallorca va créixer per sobre de la mitjana (5,4%), però les Pitiüses varen tenir un descens (-3%), al igual de Menorca (-2%). L'evolució dels mercats emissors de les principals nacionalitats és en gran part explicativa dels distints resultats turístics del 2005 a cada illa, com veurem més endavant.

Les quotes receptives per illes són les següents: Mallorca representa el 75,7%, amb 8,8 milions de turistes; les Pitiüses, el 15,2%, amb 1,8 milions de turistes, i Menorca, el 9,1%, amb 1 milió de turistes.

8.5.2. ELS MITJANS DE TRANSPORT DELS TURISTES I LA DISTRIBUCIÓ PER ILLES

En aquest subapartat analitzam els punts següents: els mitjans de transport a les Balears i els mitjans de transport per illes.

8.5.2.1. Els mitjans de transport a les Balears

Les arribades per via aèria a les Balears varen ser 11.189.100, amb un augment del 3,6%, i les de via marítima varen totalitzar 437.100 arribades, amb un descens

del -3,5%⁶². Les arribades per via aèria varen representar el 96,2% del total i les marítimes el 3,8%.

El turisme estranger utilitza de manera molt preponderant l'avió per viatjar a les Balears amb 9.272.100 arribades i un augment de l'1,4%, xifres que representen el 82,9% del total de les arribades en avió. Les arribades marítimes a les Balears per part dels estrangers sumen 90.900, amb un descens del -15,5% i representen només el 20,8% del total d'arribades en vaixell.

D'altra banda, el turisme espanyol en avió va sumar 1.917.000 arribades, amb un augment del 16,3% cosa que representa el 17,1% del total de les arribades en avió, mentre que els arribats en vaixell varen ser 346.300 persones, amb un augment del 0,3%, xifra que representa el 79,2% del total de les arribades en vaixell.

8.5.2.2. Els mitjans de transport per illes

A Mallorca les arribades per via aèria varen arribar als 8,6 milions de turistes (el 76,8% del total aeri), amb un augment del 5,6%, mentre que se'n varen totalitzar 205.900 de marítimes (el 47,1% del total marítim), amb un descens d'un -1,8%. Les proporcions dels totals d'arribades aèries i marítimes a Mallorca són del 97,7% i del 2,3%, respectivament. Els estrangers arriben en avió en el 99,1% dels casos i en vaixell, només en el 0,9%. En canvi, els espanyols arriben en avió el 90,6% de les vegades i en vaixell, en el 9,3%.

Les Pitiüses varen rebre 1,6 milions de turistes per via aèria (el 14,2% del total aeri), amb un

62. Crida l'atenció que l'increment del nombre de passatgers del trànsit marítim per als ports de les Balears sigui del 8,7%, mentre que, a la vegada, es dona una caiguda del trànsit marítim quant als turistes.

descens del -2,4%, mentre que es varen comptar 177.300 arribades marítimes (el 40,6% del total marítim), amb un descens del -8,3%. Les proporcions dels totals d'arribades aèries i marítimes a les Pitiüses són del 90% i del 10%, respectivament. Els estrangers arriben en avió en el 98,3% dels casos, i en vaixell, en l'1,7%, mentre que els espanyols arriben en avió només en el 65,3% dels casos i en vaixell, en un notable 34,7% (per les connexions ràpides amb el litoral valencià).

Menorca va rebre per via aèria un milió de turistes (el 9% del total aeri), amb un descens del -2,5%, mentre que se'n varen registrar 53.800 per via marítima (el 12,3% del total marítim), amb un creixement del 8,1%. Les proporcions dels totals d'arribades aèries i marítimes a Menorca són del 95% i del 5%, respectivament. Els estrangers arriben en avió en el 99,4% dels casos i en vaixell, només el 0,6%, mentre que els espanyols arriben en avió el 83,6% de les vegades i en vaixell, en el 16,4%.

8.5.3. EL HUB DE L'AEROPORT DE PALMA I EL TRANSPORT AERI DE BAIX COST

El *hub* o servei d'aeroport de connexió de Palma va néixer fa quasi una dècada durant la temporada baixa, mentre que ara s'estén a tots els mesos de l'any.⁶³

Segons la Divisió d'Operacions de l'aeroport de Palma, l'aeroport de Palma s'ha convertit, amb el *hub*, en el centre de distribució de vols procedents de diverses ciutats europees, que, una vegada han arribat a Palma, es dirigeixen cap a d'altres punts de la geografia espanyola i portuguesa.

Les companyies que participaren en aquesta operació el 2005 són Air Berlin (diàriament durant tot l'any), Condor (el dimecres i el divendres, de gener a març), HapagFly (el dimecres i el divendres, de gener a març, i diàriament, de novembre a desembre), Hamburg Airlines (el dimecres, de novembre a desembre), LTU (el dimecres, de gener a abril i de novembre a desembre) i Niki (diàriament, durant tot l'any).

El total d'arribades i de sortides de Palma del trànsit d'aeroport de connexió va sumar 3,6 milions de passatgers, amb un increment respecte del 2004 del 25,5%. Són per sobre d'aquesta mitjana el trànsit procedent de ciutats europees, el trànsit de passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a la península o Portugal, i el trànsit de passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a ciutats europees. (Vegeu el quadre I-65.)

Cal destacar que el 63,2% del total d'arribats procedent de la Comunitat Europea roman a Palma i que l'altre 36,8% conti-

QUADRE I-65. EL HUB A L'AEROPORT DE PALMA

	Arribades CE>Palma		Sortides Palma> Pe/Portugal		
	Total	Destinació ¹	Trànsits ²	Origen ³	Total
2004	880.374	518.855	361.501	178.846	540.347
2005	1.102.890	696.580	406.310	269.118	675.328
Var. 05/04	25,28	34,25	12,40	50,47	24,98

Continua

63. Vegeu la Memòria del CES 2005, p. 147-149.

QUADRE I-65. EL HUB A L'AEROPORT DE PALMA

	Arribades Pe/Portugal>Palma			Sortides Palma>CE	
	Total	Destinació ⁴	Trànsits ⁵	Origen ⁶	Total
2004	557.609	189.890	367.719	561.913	929.632
2005	687.671	236.777	450.894	731.524	1.182.418
Var. 05/04	23,32	24,69	22,62	30,18	27,19

1. Passatgers que arriben de ciutats europees (CE) i resten a Mallorca.
 2. Passatgers que arriben de ciutats europees i continuen el seu viatge cap a la Península o Portugal.
 3. Passatgers que comencen a Mallorca el seu viatge cap a la Península o Portugal.
 4. Passatgers que arriben de la Península o Portugal i resten a Mallorca.
 5. Passatgers que arriben de la Península o Portugal i continuen el seu viatge cap a ciutats europees (CE).
 6. Passatgers que comencen a Mallorca el viatge cap a ciutats europees (CE).
- Font: Conselleria de Turisme (CITTIB). Dades informatives 2005. El turisme a les Illes Balears, de gener. 2005.

nua el viatge cap a la península o Portugal. Aquests percentatges respecte del trànsit procedent de la península o Portugal s'inverteixen: són d'un 34,4% pel que fa al trànsit de passatgers que arriben de la península o Portugal i resten a Palma, i un 65,6% és la resta del trànsit de passatgers que continuen el viatge cap a la resta d'Europa.

També cal destacar que, quant al trànsit de passatgers que comencen a Palma el viatge, el major creixement es produeix amb destinació a la península o Portugal, que se situa vint punts per sobre del trànsit d'origen a Palma amb destinació a la Comunitat Europea, fet

que reflecteix una veta de mercat creixent, que aprofiten també els residents a les Illes Balears.

Amb referència als vols de «baix cost» o «baix preu», cal remarcar que al llarg de l'any 2005 han arribat als onze milions de passatgers entrats i sortits, amb un creixement del 14,2% i una quota de mercat del 44,9%. Eivissa presenta el creixement més elevat, amb un 19,5% i 956,3 mil turistes, amb un quota del 22,9%, mentre que Menorca només creix el 3% i arriba als 539,8 mil turistes, amb una quota del 20,8%. (Vegeu el quadre I-66.)

QUADRE I-66. PASSATGERS DE COMPANYIES DE BAIX COST I BAIX PREU

	2004	Quota mercat 04	2005	Quota mercat 05	%var.05/04	Variació de la quota de mercat*
Mallorca	8.350.496	40,9	9.553.093	44,9	14,40	4,0
Menorca	524.403	19,9	539.765	20,8	2,93	0,9
Eivissa	800.028	19,2	956.260	22,9	19,53	3,7
Total	9.674.927	35,5	11.049.118	39,5	14,20	4,0

* en punts percentuals

Font: Aena i elaboració pròpia.

8.5.4. LES ARRIBADES PER NACIONALITATS PER VIA AÈRIA⁶⁴ I PER ILLES

En aquest subapartat analitzam els punts següents: les arribades a les Balears i les arribades per illes.

8.5.4.1. Les arribades a les Balears

L'anàlisi de les arribades per nacionalitats i per via aèria mostra que el turisme alemany, amb 3,76 milions de turistes, va augmentar un 6,8% i se situa líder, amb el 33,6% del total. El turisme britànic, amb 3,3 milions, en canvi descendeix el -4,4% i passa a representar el 29,8%. El tercer mercat per via aèria són els espanyols, que, com ja s'ha dit, són 1,9 milions, creixen un 16,3% i representen el 17,1%. Aquestes tres nacionalitats representen el 80,5% del total. De la resta de nacionalitats, no n'hi ha cap que superi el mig milió i la més important és Itàlia, amb 418.000 turistes i amb un pes del 3,7%. (Vegeu el quadre I-67.)

8.5.4.2. Les arribades per illes

A Mallorca el comportament d'aquestes tres nacionalitats és el següent: els alemanys sumen 3,4 milions de turistes, amb un increment del 7,5%, i representen el 39,3% del total. Els britànics són 2,2 milions de turistes, amb un descens del -3,1%, i suposen el 25,9% del total. Els espanyols arriben als 1,4 milions, amb un augment del 21%, i el 16% del total. Aquestes tres nacionalitats concentren el 81,2% del total de les arribades per avió, i amb els francesos s'arriba al 84%.

A les Pitiüses el comportament d'aquestes tres nacionalitats és el següent. Els britànics sumen 583,9 mil turistes, amb un descens del -5,9%, i representen el 36,8% del total. Els espanyols arriben als 292,7 mil turistes, amb un creixement del 4,5%, i signifiquen el 18,5% del total. Cal destacar que els alemanys només sumen 284,3 mil turistes, amb un increment del 2%, i representen el 17,9% del total. Aquestes tres nacionalitats concentren el 73,2% del total de les arribades per avió i, si s'hi sumen els italians, el grau de concentració és del 86,9%.

A Menorca el comportament d'aquestes tres nacionalitats és el següent: Els britànics sumen 519,9 mil turistes, amb un descens del -8,2%, i representen el 51,6% del total. Els espanyols arriben als 248,7 mil turistes, amb un creixement del 7,5%, i el 24,7% del total. Cal destacar que els alemanys només sumen 94,7 mil turistes, amb un increment del 0,2%, i suposen només el 9,4% del total. Aquestes tres nacionalitats concentren el 85,7% del total de les arribades per avió i, en cas que s'hi afegixin els italians, el grau de concentració és del 92,3%, que és el màxim per a les Illes Balears.

Es pot dir, doncs, que el mercat alemany condiona més que en les altres illes el resultat anual del turisme a Mallorca, mentre que el britànic condiona el resultat anual de les Pitiüses i, en especial, el de Menorca. També, convé fer ressaltar la importància creixent del mercat espanyol, ja que a les Pitiüses i a Menorca es consolida ja com el segon mercat en importància i a Mallorca té consolidada la tercera posició. A més a més, com veurem a con-

64. No es disposa d'un desglossament per nacionalitats estrangeres per les arribades per via marítima, però, atès l'escàs volum (90,9 milers en total), el fet de no sumar la part marítima a les arribades aèries de cadascuna no afecta aquest estudi estadístic comparatiu.

QUADRE I-67. ARRIBADES TURÍSTIQUES A LES BALEARS PER ILLES, MITJÀ DE TRANSPORT I NACIONALITATS (2005)

Nacionalitat	Balears milers	Var. 05/04 %	Percentatge s/total illa (x)	Mallorca milers	Var. 05/04 %	Percentatge s/total illa (x)	Pitiüses milers	Var. 05/04 %	Percentatge s/total illa (x)	Menorca milers	Var. 05/04 %	Percentatge s/total illa (x)
Alemanya	3.758,0	6,8	33,6	3.379,0	7,5	39,3	284,3	2,0	17,9	94,7	0,2	9,4
Regne Unit	3.333,9	-4,4	29,8	2.230,0	-3,1	25,9	583,9	-5,9	36,8	519,9	-8,2	51,6
França	286,0	7,0	2,6	238,1	11,7	2,8	42,1	-13,8	2,7	5,8	11,4	0,6
Suïssa	180,4	20,3	1,6	159,9	29,5	1,9	14,9	-21,5	0,9	5,6	-25,3	0,6
Suècia	142,1	-6,2	1,3	129,0	-6,2	1,5	1,8	1,7	0,1	11,3	-7,8	1,1
Itàlia	417,6	-2,2	3,7	134,6	-5,6	1,6	217,0	-4,5	13,7	66,0	15,8	6,6
Holanda	159,2	14,2	1,4	119,3	16,8	1,4	26,9	6,9	1,7	12,9	7,5	1,3
Bèlgica	115,2	-0,9	1,0	94,3	-0,6	1,1	13,7	-12,3	0,9	7,1	25,7	0,7
Dinamarca	105,3	8,6	0,9	95,9	5,3	1,1	7,2	113,6	0,5	2,2	-15,3	0,2
Noruega	95,9	-8,2	0,9	92,8	-6,5	1,1	1,3	57,3	0,1	1,8	-59,3	0,2
Àustria	143,1	14,9	1,3	125,9	20,2	1,5	14,8	-19,3	0,9	2,5	65,2	0,2
Irlanda	174,6	-23,7	1,6	136,3	-25	1,6	24,1	-9,3	1,5	14,3	-30,4	1,4
Luxemburg	29,0	5,9	0,3	27,3	8,1	0,3	1,5	2,5	0,1	0,2	-70,9	0,0
Portugal	91,8	31,2	0,8	82,9	35,8	1,0	7,2	1,6	0,5	1,6	-10,5	0,2
Finlàndia	21,1	4,3	0,2	18,5	6,3	0,2	2,2	-5,0	0,1	0,3	-29,7	0,0
Altres	219,0	0,4	2,0	156,7	-3,1	1,8	50,0	5,9	3,2	12,3	34,0	1,2
Estrangers	9.272,1	1,4	82,9	7.220,7	3,1	84,0	1.293,0	-3,8	81,5	758,5	-5,4	75,3
Espanyols	1.917,0	16,3	17,1	1.375,6	21	16,0	292,7	4,5	18,5	248,7	7,5	24,7
Subtotal avió	11.189,1	3,6	100,0	8.596,2	5,6	100,0	1.585,7	-2,4	100,0	1.007,2	-2,5	100,0
Estrangers	90,9	-15,5	20,8	64,0	-14,8	31,1	22,0	-6,4	12,4	4,9	-45,6	9,1
Espanyols	346,3	0,3	79,2	141,9	5,5	68,9	155,4	-8,5	87,6	48,9	20,0	90,9
Subtotal vaixell	437,1	-3,5	100,0	205,9	-1,8	100,0	177,3	-8,3	100,0	53,8	8,1	100,0
Subtotal estrangers	9.362,9	1,2	80,5	7.284,6	2,9	82,8	1.314,9	-3,9	74,6	763,4	-5,8	71,9
Subtotal espanyols	2.263,2	13,5	19,5	1.517,5	19,4	17,2	448,1	-0,4	25,4	297,6	9,3	28,1
Total turistes	11.626,2	3,4	100,0	8.802,2	5,4	100,0	1.763,0	-3,0	100,0	1.061,0	-2,0	100,0

(x) - Base de càlcul de les nacionalitats = subtotal avió

Fons: Conselleria de Turisme (CITTIB). Dades informatives 2005. El turisme a les Illes Balears, de gener 2005.

tinuació, fa un paper important com a mercat desestacionalitzador. (Vegeu el quadre I-67.)

8.5.5. L'ESTACIONALITAT PER MITJANS DE TRANSPORT, PER ILLES I PER TEMPO-RADES

En aquest subapartat analitzam els punts següents: l'estacionalitat a les Balears, l'estacionalitat per illes, l'estacionalitat per mitjans de transport, l'estacionalitat per temporades i els programes desestacionalitzadors.

8.5.5.1. L'estacionalitat a les Balears

En els sis mesos de la temporada mitjana baixa del 2005 (gener, febrer, març, abril, novembre i desembre) es varen rebre 2.280.216 turistes, el 19,6% del total d'arribades (el 95,7% per via aèria i el 4,3% per via marítima), mentre que en els sis mesos restants de la temporada mitjana alta se'n va rebre 9.346.008, el 80,4% del total d'arribades (el 96,4% per via aèria i el 3,6% per via marítima).⁶⁵ (Vegeu el quadre I-68 i el gràfic I-24.)

Respecte del 2005 l'estacionalitat es manté pràcticament igual, amb una variació positiva d'una dècima, ja que el 2004 les arribades de turistes a la temporada mitjana baixa eren del 19,5% i a la temporada alta, del 80,5%.

En general, les millores de l'estacionalitat responen més a augments del turisme espanyol que del turisme estranger. Així,

en la temporada mitjana baixa del 2005 es varen comptar 1.608.500 turistes estrangers arribats a les Balears i 671.700 turistes espanyols, enfront dels 7.754.400 d'estrangers i 1.591.600 d'espanyols arribats en la temporada mitjana alta.

Les arribades de turisme espanyol en la temporada mitjana baixa varen ser el 29,7% del total anual, mentre que les referides a la temporada mitjana alta varen ser del 70,3%. (El 2004 els percentatges varen ser del 30,6% i del 69,4%, respectivament.) En canvi, el turisme estranger va presentar percentatges del 17,2% i del 82,8%, respectivament. (El 2004 els percentatges varen ser del 16,9% i del 83,1%, respectivament.) Així, el turisme espanyol és menys estacional que l'estranger i es dona una lleugera millora en la temporada mitjana baixa del 2005 en relació amb el 2004 en el turisme estranger.

8.5.5.2. L'estacionalitat per illes

A Mallorca la temporada mitjana aixà té més pes que en el total balear, ja que el 2005 va registrar el 23,6% del total, mentre que en la temporada mitjana alta ser del 76,4%, percentatge inferior a la mitjana de les illes Balears. En canvi, a les Pitiüses la temporada mitjana baixa va representar un 7,7%, mentre que la temporada mitjana alta va ser del 92,3%. Quant a Menorca, s'hi va registrar en la temporada mitjana baixa el 6,2%, mentre que en la temporada mitjana alta va ser del 93,8%, el percentatge més alt de les Balears, la qual cosa reflecteix el màxim estacional de les Illes.

65. Introduïm el terme «mitjana» en cada temporada ja que no és possible definir ambdues temporades només com a «alta» o «baixa». D'aquesta manera, però, s'elimina l'anomalia estadística que produeix la Setmana Santa, mentre que abans s'utilitzaven tres temporades (la baixa, la mitjana i l'alta).

QUADRE I-68. ESTACIONALITAT DEL TURISME PER VIA AÈRIA I MARÍTIMA, PER TEMPORADES I NACIONALITATS A LES BALEARS (2005)

Temporades/Illes	Illes Balears			Mallorca			Illes Pitüses			Menorca		
Milers arribades	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	7.754,4	1.591,6	9.346,0	5.766,4	957,6	6.724,0	1.247,8	379,0	1.626,8	740,302	254,906	995,2
T. mitjana-baixa	1.608,5	671,7	2.280,2	1.518,3	559,9	2.078,2	67,2	69,1	136,3	23,066	42,735	65,8
Total	9.362,9	2.263,2	11.626,2	7.284,6	1.517,5	8.802,2	1.314,9	448,1	1.763,0	763,368	297,641	1.061,0
% temporada sobre total any	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	82,8	70,3	80,4	79,2	63,1	76,4	94,9	84,6	92,3	97,0	85,6	93,8
T. mitjana-baixa	17,2	29,7	19,6	20,8	36,9	23,6	5,1	15,4	7,7	3,0	14,4	6,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
% illes sobre total Balears	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	100,0	100,0	99,9	74,4	60,2	71,9	16,1	23,8	17,4	9,5	16,0	10,6
T. mitjana-baixa	100,0	100,0	100,0	94,4	83,4	91,1	4,2	10,3	6	1,4	6,4	2,9
Total	100,0	100,1	100,0	77,8	67,1	75,7	14	19,8	15,2	8,2	13,2	9,1
% sobre total nacionalitats a cada illa i Balears	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
T. mitjana-alta	83	17	100,0	85,8	14,2	100,0	76,7	23,3	100,0	74,4	25,6	100,0
T. mitjana-baixa	70,5	29,5	100,0	73,1	26,9	100,0	49,3	50,7	100,0	35,1	64,9	100,0
Total	80,5	19,5	100,0	82,8	17,2	100,0	74,6	25,4	100,0	71,9	28,1	100,0

Font: Elaboració pròpia amb dades publicades a *El Turisme a les Illes Balears. 2005* (Conselleria de Turisme).

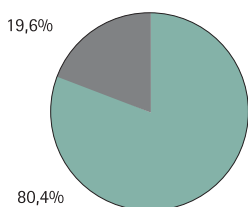
TMA: de maig a octubre.

TMB: de novembre a abril.

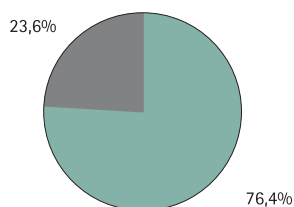
Gràfic I-24

Distribució de la temporada 2005 per illes

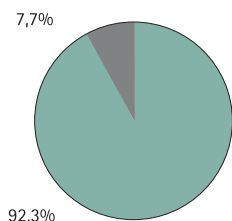
% Temporada sobre el total de l'any a les Balears

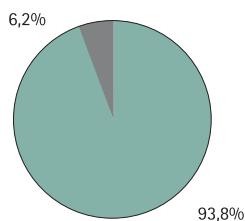
% Temporada sobre el total de l'any a Mallorca

% Temporada sobre el total de l'any a les Pitiüses

% Temporada sobre el total de l'any a Menorca

Font: Elaboració pròpia amb dades publicades a *El Turisme a les Illes Balears. 2005* (Conselleria de Turisme).

TA: de maig a octubre (6 mesos).

TMB: de novembre a abril (6 mesos).

La característica del turisme espanyol com a compensador de la forta estacionalitat del turisme estranger és molt acusada a Mallorca, on els turistes espanyols arribats en la temporada mitjana baixa varen representar el 36,9% del total anual (superior a la mitjana de les Balears, del 29,7%), mentre que a les Pitiüses aquest percentatge va arribar només al 15,4% i a Menorca, només al 14,4%.

Com a contrapartida, el turisme estranger és molt estacional, en especial a les illes menors. Així, Mallorca en la temporada mitjana baixa rep només el 20,8% del

total anual (superior a la mitjana del 17,2%), mentre que a les Pitiüses només va arribar al 5,1% i a Menorca, encara menys, amb el 3%. Per tant, la falta de turisme estranger a la temporada mitjana baixa de les illes menors constitueix un greu problema del sector turístic, amb repercussions d'ordre econòmic i social, si bé moltes empreses turístiques d'aquestes illes han internalitzat aquest cost estructural des del començament de les expansions, cosa que els permet seguir operatives malgrat el tancament massiu i prolongat dels establiments a l'hivern.

QUADRE I-69. EVOLUCIÓ MENSUAL DEL TURISME ARRIBAT PER VIA AÈRIA I MARÍTIMA (2005)

	Arribades avió milers	Arribades vaixell milers	Arribades total milers	% 05/04 avió	% 05/04 vaixell	% 05/04 total	Distrib. 2005 total
Gener	251.792	12.492	264.284	16,8%	-5,5%	15,5%	2,3%
Febrer	300.831	6.316	307.147	4,6%	1,7%	4,5%	2,6%
Març	493.747	31.001	524.748	15,2%	20,5%	15,5%	4,5%
Abril	596.626	31.008	627.634	-10,7%	-24,4%	-11,5%	5,4%
Maig	1.257.694	27.503	1.285.197	-1,6%	5,3%	-1,4%	11,1%
Juny	1.485.680	42.986	1.528.666	5,4%	24,8%	5,8%	13,1%
Juliol	1.856.973	83.804	1.940.777	5,0%	12,3%	5,3%	16,7%
Agost	1.902.167	124.721	2.026.888	3,9%	-13,0%	2,7%	17,4%
Setembre	1.521.829	44.371	1.566.200	3,9%	-6,9%	3,5%	13,5%
Octubre	983.039	15.241	998.280	0,8%	-16,9%	0,5%	8,6%
Novembre	312.067	7.490	319.557	16,7%	-24,3%	15,2%	2,7%
Desembre	226.618	10.192	236.810	12,7%	-15,9%	11,1%	2,0%
Total	11.189.063	437.125	11.626.188	3,6%	-3,5%	3,4%	100,0%

Font: Elaboració pròpia amb dades del CITTIB a *El turisme a les Illes Balears. 2005* (Conselleria de Turisme).

8.5.5.3. L'estacionalitat per mitjans de transport

Per mitjans de transport, a les Balears l'avió presenta una major estacionalitat que el vaixell, amb un 19,5% d'arribades en avió en la temporada mitjana baixa, enfront del 22,5% d'arribades en vaixell. En conseqüència, en la temporada mitjana alta les arribades en avió representen el 80,5%, mentre que les de vaixell només el 77,5%. Clarament es dona, doncs, un ús relatiu major del vaixell en temporada mitjana baixa. (Vegeu el quadre I-69.)

8.5.5.4. L'estacionalitat per temporades

La temporada mitjana i baixa registra el 38,6% del total d'estades (amb una pèr-

dua de 0,9 punts percentuals respecte del 2004), si bé la temporada baixa incrementa un 14% el total d'estades, la temporada mitjana perd gairebé el 3% de les estades. La temporada alta representa el 61,4%. En termes d'estades no millora, doncs, l'estacionalitat.

8.5.5.5. Els programes desestacionalitzadors

Cal destacar el paper desestacionalitzador que fan els programes de l'Imserso i el programa Oci 60 del Govern de les Illes Balears.

Amb relació a l'Imserso, s'ha arribat a les 194.000 places per a la temporada d'octubre a abril de 2005-2006, amb un

QUADRE I-70. PLACES DE L'IMERSO CONTRACTADES AMB DESTINACIÓ A LES ILLES BALEARS

	2003-2004	2004-2005	% var.	2005-2006	% var.
Places per temporada	175.000	186.000	6,3	194.000	4,3

Nota: Les temporades de l'IMERSO van des d'octubre fins a aproximadament el mes d'abril.

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials.

increment del 4,3% per comparació a la temporada de l'any passat. (Vegeu el quadre I-70.)

Amb referència al pla Oci 60,⁶⁶ l'evolució de les dades per a les tres temporades vigents, que van del 2003-2004 al 2005-2006 mostren l'evolució següent: Eivissa és l'única illa que veu reduït el nombre d'usuaris al llarg de les tres temporades, amb una caiguda del -20,1%. Menorca creix un 0,6% i Mallorca, un 36,2%. En total, el 2005-2006 hi ha hagut 9.802 usuaris, amb destinació "Illes Balears", amb un decreixement des del 2003-2004 del -1,3%, i s'ha de destacar que en la darrera campanya s'hi ha afegit Alacant, com a nova destinació, amb 1.144 usuaris. (Vegeu el quadre I-71.)

8.5.6. L'ESTADA MITJANA I LES ESTADES PER ILLES

L'estada mitjana és d'11,1 dies i s'ha incrementat en 0,2 dies (un 2,1%). Els increments per a les tres principals nacionalitats són del 6,6% per als alemanys, del 2,9% per als britànics i del -0,7% per als espanyols. El total d'estades és de 117,6 milions, amb un increment del 5,3%, el 65,6% de les quals s'ha registrat en establiments hotelers, amb una pèrdua en relació amb el 2004 de 3,1 punts percentuals. En canvi, augmenten la participació en el total d'estades els apartaments turístics i els habitatges llogats, que creixen el 28,8% (1,8 punts més), i els apartaments i els

QUADRE I-71. TOTAL D'USUARIS DEL "PLA OCI 60" DISTRIBUÏTS PER ZONES I ORIGEN. TEMPORADA 2005-2006

		Destinació				
	Població	Eivissa	Mallorca	Menorca	Alacant	Total
Origen	Eivissa	0	1.097	409	133	1.639
	Maó	314	1.316	0	147	1.777
	Palma	2.859	0	3.807	864	7.530
	Totals	3.173	2.413	4.216	1.144	10.946

Temporada: d'octubre de 2005 a maig de 2006.

Nota: La temporada es va iniciar el febrer de 2006 i el programa segueix en funcionament, per la qual cosa les dades són provisionals.

Font: Mundo Sénior.

66. Vegeu la *Memòria del CES 2004*, p. 146.

QUADRE I-72. ESTADA DELS TURISTES A LES ILLES BALEARS (2005)

Pernotacions (nits)	Temporada alta	% Var. 05/04	Temporada mitjana	% Var. 05/04	Temporada baixa	% Var. 05/04	Total	% Var. 05/04
Mallorca	51.546.508	14,8	21.665.079	0,7	15.828.609	17,7	89.030.196	11,5
Menorca	8.025.014	-8,5	2.221.854	-17,0	644.640	1,9	10.891.508	-9,9
Pitiüses	12.647.881	-7,4	3.750.493	-12,2	1.293.083	-28,8	17.691.457	-10,4
Illes Balears	72.219.403	7,3	27.627.426	-2,9	17.766.332	11,8	117.613.161	5,3
Tipus d'allotjament			Total d'estades	% Var. 05/04	Distribució de estades (%)		Diferència 05-04 en punts percentuals	
Establiments hotelers			77.171.202	0,5	65,6		-3,1	
Apartaments turístics			11.610.948	28,8	9,9		1,8	
Apartaments i habitatges en propietat			13.275.093	24,5	11,3		1,7	
Casa d'amics o familiars			13.190.809	2,0	11,2		-0,4	
Altres			2.365.109	2,6	2,0		-0,1	
Total			117.613.161	5,3	100			

ESTADA MITJANA DEL TURISME A LES ILLES BALEARS

Estada en dies	Temporada alta	% Var. 05/04	Temporada mitjana	% Var. 05/04	Temporada baixa	% Var. 05/04	Mitjana	% Var. 05/04
Mallorca	11,4	4,9	10,2	1,8	11,5	2,9	11,1	4,0
Menorca	11,0	0,2	10,8	7,6	15,6	6,6	11,2	2,4
Pitiüses	10,6	-4,3	11,4	-3,0	14,1	-24,1	11,0	-5,9
Illes Balears	11,2	2,6	10,4	1,4	11,7	-0,3	11,1	2,1
Nacionalitats	Temporada alta	% Var. 05/04	Temporada mitjana	% Var. 05/04	Temporada baixa	% Var. 05/04	Mitjana	% Var. 05/04
Alemans	12,2	9,6	10,7	-1,7	11,8	11,0	11,7	6,6
Britànics	10,8	4,3	9,4	0,3	9,3	-3,4	10,3	2,9
Espanyols	10,5	-7,7	11,2	14,8	11,6	2,0	10,9	-0,7
Total	11,2	2,6	10,4	1,4	11,7	-0,3	11,1	2,1

Font: CITIB. *Enquesta de la Despesa Turística de les Illes Balears.*

habitatges en propietat, amb un creixement del 24,5% (1,7 punts més).⁶⁷ L'estada mitjana millora a Mallorca i a Menorca amb un 4% i amb un 2,4%, respectivament. Al contrari, empitjora a

Eivissa-Formentera, un -5,9%. Per illes el 75,7% de les estades es concentren a Mallorca. Eivissa-Formentera representa el 15,1% i Menorca, el 9,3%. (Vegeu el quadre I-72.)

67. Aquesta desviació de fluxos turístics en termes d'estada des de l'hotel cap als apartaments turístics i altres habitatges és coherent amb el canvi d'usos en els mitjans de transport aeri que provoquen les noves companyies de baix cost i baix preu. (Vegeu l'apartat 8.5.3.)

QUADRE I-73. PERFIL DEL TURISTA

Atributs	Alemany	Britànic	Espanyol	Total
Edat				
Menys de 25	19,7%	24,6%	22,4%	22,8%
Entre 25 i 44	35,0%	33,5%	40,8%	36,3%
Entre 45 i 64	32,9%	29,1%	24,5%	28,9%
Més de 64	12,2%	12,8%	12,3%	11,9%
No contestat	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Motiu del viatge				
Oci i vacances	93,6%	97,0%	78,3%	91,4%
Treball i negocis	2,3%	1,3%	10,7%	3,9%
Estudis	0,2%	0,1%	0,5%	0,3%
Serveis personals	2,7%	1,2%	8,9%	3,5%
Altres	1,2%	0,5%	1,5%	1,0%
Allotjament				
Establiments hotelers	76,0%	79,4%	62,7%	75,6%
Apartaments turístics i habitatges llogats	5,5%	6,6%	4,2%	5,2%
Apartaments i habitatges en propietat	9,8%	6,2%	7,9%	7,5%
Casa d'amics o familiars	6,9%	5,9%	23,4%	9,9%
Altres	1,9%	1,9%	1,8%	1,8%
Paquet turístic				
Viatja amb paquet turístic	60,9%	58,2%	37,0%	56,8%
No viatja amb paquet turístic	39,1%	41,8%	63,0%	43,2%

Font: CITIB. *Enquesta de la Despesa Turística de les Illes Balears*.

D'altra banda, el major pes que tenen les estades de la temporada mitjana i baixa en relació amb el nombre de turistes es deu que l'estada mitjana en la temporada baixa és un 4,5% per sobre de la que té en la temporada alta (11,7 dies enfront d'11,2).

8.5.7. EL PERFIL DEL TURISTA

El perfil del turista es defineix d'acord amb característiques següents: l'edat, el motiu

del viatge, l'allotjament i el paquet turístic. Per a les tres principals nacionalitats cal destacar que el perfil més jove és per al turisme britànic, si bé el percentatge del grup d'edat menor de vint-i-cinc anys es redueix en aquesta nacionalitat 3,5 punts respecte del 2004. Aquest mercat també es destaca per tenir els percentatges més alts en què el motiu principal del viatge és l'oci i les vacances (0,3 punts més que l'any passat) i en què el principal allotja-

ment és l'hoteler (-2,7 punts menys que l'any passat). En canvi, els alemanys es destaquen perquè són els que viatgen més amb paquet turístic (-5,6 punts menys que l'any passat).

Aquestes variacions per al conjunt dels turistes nacionals i internacionals són les següents: -2,1 punts pel que fa al turisme menor de vint-i-cinc anys, +0,3 punts quant al motiu de viatge per oci i vacances, -2,3 punts amb referència a l'allotjament en establiments hotelers, i -6,9 punts pel que fa a viatjar amb paquet turístic.⁶⁸ (Vegeu el quadre I-73.)

8.5.8. EL NIVELL DE FIDELITZACIÓ I DE SATISFACCIÓ DELS TURISTES NACIONALS ARRIBATS A LES BALEARS⁶⁹

Segons les dades de l'enquesta sobre la despesa turística (vegeu l'apartat 8.7), el grau de fidelització dels turistes nacionals és força elevat, ja que més del 63% del total dels turistes ja havien visitat les Illes Balears amb anterioritat. D'aquests, el percentatge més elevat són els que han visitat les Balears deu o més vegades, que són el 16,7%, i els que les han visitades fins a tres vegades, que són el 27,4%.

Quant al grau de satisfacció del turisme nacional és bastant elevat: en una escala del 0 al 10, el grau de satisfacció és d'un 8,2.

8.6.

L'OFERTA TURÍSTICA A LES BALEARS I LA DIVERSIFICACIÓ

En aquest subapartat estudiam l'oferta d'allotjament, el nivell d'ocupació, la rendibilitat, el «tot inclòs» i l'oferta complementària.

8.6.1. LA CAPACITAT DE L'OFERTA D'ALLOTJAMENT PER ILLES

En aquest epígraf fem l'anàlisi dels aspectes següents de l'oferta turística: la capacitat de l'oferta d'allotjament per illes i la capacitat de l'oferta d'allotjament per categories.

8.6.1.1. La capacitat de l'oferta d'allotjament per illes

La capacitat d'allotjament de les Balears presenta dues cares: la reglada (que es recull en l'anuari del CITTIB) i la no reglada (estimació que es pot consultar en la memòria del CES de l'any passat, que es va obtenir d'altres fonts no oficials).

Per illes, Mallorca disposa del 67,7% del total de places de les Balears, amb un augment de 690 (un 0,2%). Eivissa en té el 18,9% i un descens de 946 places (un -1,2%). Menorca disposa de l'11,6% de places i un augment de 453 (un 0,9%), i Formentera en té l'1,8% i un descens de 28 places. (Vegeu el quadre I-74.)

68. Vegeu de bell nou el canvi d'usos en els mitjans de transport aeri que provoquen les noves companyies de baix cost i baix preu, que són una de les causes dels canvis que es produeixen en el perfil dels turistes. (Vegeu l'apartat 8.5.3.)

69. Només disposem d'aquesta informació per al turisme nacional.

QUADRE I-74. CAPACITAT D'ALLOTJAMENT TURÍSTIC REGLAT DE LES BALEARS (2005)

Illes	Oferta hotelera (x)		Var. 05/04	Apartaments		Var. 05/04
(31.12.05)	Places	Places	%	Places	Places	%
Mallorca	231.649	634	0,3	50.695	-662	-1,3
Eivissa	54.345	-619	-1,1	23.935	-368	-1,5
Formentera	4.649	-28	-1	3.019	—	—
Subtotal Pitiüses (y)	58.994	-647	-1,1	26.954	-368	-1,3
Menorca	26.874	256	1	21.017	181	0,9
I. Balears	317.517	243	0,1	98.666	-849	0,9
Distribució %	75,0			23,3		

	Agroturisme (z)		Var. 05/04	Càmping		Var. 05/04
	Places	Places	%	Places	Places	%
Mallorca	3.064	218	7,7	1.000	500	100
Eivissa	286	41	16,7	1.298	—	—
Formentera	—	—	—	—	—	—
Subtotal Pitiüses (y)	286	41	16,7	1.298	—	—
Menorca	242	16	7,1	1.039	—	—
I. Balears	3.592	275	8,3	3.337	500	17,6
Distribució %	0,8			0,8		

	Total	Var. 05/04	Distribució places	
	Places	Places	%	%
Mallorca	286.408	690	0,2	67,7
Eivissa	79.864	-946	-1,2	18,9
Formentera	7.668	-28	-0,4	1,8
Subtotal Pitiüses (y)	87.532	-974	-1,1	20,7
Menorca	49.172	453	0,9	11,6
I. Balears	423.112	169	0,0	100,0
Distribució %	100,0			

(x) Vegeu el quadre I-75.

(y) Suma d'Eivissa i Formentera.

(z) S'hi inclouen hotels rurals, agroturismes i turisme d'interior.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'*El turisme a les Illes Balears. 2005* (Conselleria de Turisme).

En una distribució i evolució per grups de l'allotjament reglat, tenim l'anàlisi següent dels grans grups a les Balears: els hotels, en sentit ampli⁷⁰, tenen una quota

del 75% i un augment de 243 places (el 0,1%); els apartaments turístics disposen de 98.666 places, amb una quota del 23,3% i un descens de -849 places (el

70. L' oferta hotelera conté tota l' oferta regulada excepte apartaments, hotels rurals, turisme d'interior, agroturismes i càmpings.

-0,9%); el turisme rural, en sentit ampli⁷¹, disposa d'unes 3.592 places, amb una quota del 0,8% i un augment de 275 places (el 8,3%), i els càmpings recullen 3.337 places, amb una quota del 0,8% i un augment de 500 places (el 17,6%). Formentera no té càmpings ni turisme rural. Es destaca el creixement del turisme rural en els darrers anys, si bé no arriba a representar encara l'1% de l'oferta reglada. Veiem que les Illes Balears segueixen disposant d'una elevada quota d'hotels en l'oferta d'allotjament reglada (75%).

8.6.1.2. La capacitat de l'oferta d'allotjament per categories

Quant a una distribució i evolució per categories de l'allotjament reglat a les Balears, només amb referència al grup d'hotels en sentit ampli, tenim les dades següents: el 0,6% per als inferiors a una estrella (cases d'hostes, fondes i pensions), que creixen el 0,2%; el 5,1% per als d'una estrella, amb un decreixement del -7%; l'11,6% per als de dues estrelles, amb un descens del -5,6%; el 55,6% per als de tres estrelles, amb una variació del 0,1%; el 25,3% per als de quatre estrelles, amb un creixement del 4,6%, i l'1,9% per als de cinc estrelles.

És notable la progressiva pèrdua de quota de les categories inferiors, a favor de les superiors, en els darrers anys. El resultat net, esmentat abans, és un augment de capacitat de 243 places (0,1%), però no en la mida mitjana del nombre de places

per establiment, que passa de les 161,8 el 2004 a les 161,5 el 2005. Nogensmenys, aquesta ràtio ha experimentat una millora, amb un increment de la mida mitjana del nombre de places per establiment del 27% en els darrers deu anys. (Vegeu el quadre I-75.)

Dins aquest grup d'hotels, el desglossament per tipus seria el següent: el 63%, per als hotels; el 26,1%, per als hotels apartaments; el 2,9%, per als hostals residència; el 2,8%, per als hostals; el 2,7%, per a les ciutats de vacances; l'1,2%, per als hotels residència; el 0,7%, per a les residències apartament, i el 0,6%, per als tipus inferiors (cases d'hostes, fondes i pensions). L'any 2005 els tipus han tingut les variacions de capacitat següents: augmenten els hotels apartament (2,4%) i els tipus inferiors (0,2%), mentre que disminueixen els hotels (-0,2), els hotels residència (-4%), les residències apartaments (-14,6), els hostals (2,2%), els hostals residència (-2,6%) i les ciutats de vacances (-3,2%). El resultat net, esmentat abans, és d'un augment de la capacitat de 243 places (0,1%).

8.6.2. EL NIVELL D'OCUPACIÓ DELS ESTABLIMENTS TURÍSTICS⁷²

En aquest subapartat analitzam els aspectes següents de l'oferta turística: el nivell d'ocupació dels establiments turístics a les Balears i el nivell d'ocupació dels establiments turístics per illes.

71. Inclou hotels rurals, turisme d'interior i agroturismes.

72. Cal tenir en compte que aquestes dades registren la taxa d'ocupació de la planta oberta i no tenen en compte la taxa d'ocupació respecte de l'estoc de places. Aquests dos registres poden evolucionar en sentit contrari —és a dir, pot millorar la taxa d'ocupació de la planta oberta i pot empitjorar la taxa d'ocupació respecte del total de places— en cas que es doni un major tancament de places en la temporada mitjana i en la baixa.

QUADRE I-75. TIPUS I CATEGORIES DE L'OFERTA HOTELERA (SENTIT AMPLU) DE BALEARS (2005)

Places d'hotels i resta oferta reglada	Altres inferiors	Hotels					Hotels 5 estrelles	Oferta Total	Var. 05/04		Distribució %
		1 estrella	2 estrelles	3 estrelles	4 estrelles	Hotels			Places	%	
Hotels		4.513	20.525	121.041	49.118	4.775		199.972	-435	-0,2	63,0
Hotel residència		882	1.539	1.184	251	0		3.856	-161	-4,0	1,2
Hotel apartament		210	3.095	47.362	30.790	1.282		82.739	1.970	2,4	26,1
Residència apartament		172	1.080	1.054	42	—		2.348	-400	-14,6	0,7
Hostal		4.463	3.674	830	—	—		8.967	-205	-2,2	2,8
Hostal - residència		5.276	3.608	324	—	—		9.208	-244	-2,6	2,9
Ciutat vacances		562	3.397	4.717	—	—		8.676	-286	-3,2	2,7
Altres inferiors *	1.751	—	—	—	—	—		1.751	4	0,2	0,6
Totals (places)	1.751	16.078	36.918	176.512	80.201	6.057		317.517	243	0,1	100,0
Variació places	4	-1.212	-2.175	105	3.001	0		243			
Variació %	0,2	-7,0	-5,6	0,1	4,1			0,1			
% distribució	0,6	5,1	11,6	55,6	25,3	1,9		100,1			

* Cases d'hostes, fondes i pensions.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'El Turisme a les Illes Balears. 2005 (Conselleria de Turisme).

8.6.2.1. El nivell d'ocupació dels establiments turístics a les Balears

Les notes metodològiques del CITTIB indiquen que l'enquesta mensual d'ocupació de la planta oberta analitza l'activitat dels establiments hotelers i dels apartaments turístics de les Illes Balears ubicats dins unes zones turístiques delimitades, de manera que exclou de l'àmbit d'estudi les tres tipologies de turisme rural, els càmpings turístics, els habitatges de vacances, els establiments parahotelers que no s'inclouen en les categories definides per la Llei general del turisme de les Illes Balears i tots els establiments ubicats fora de la zona turística.

Els resultats globals per a les Balears indiquen una caiguda de l'ocupació de -0,2 punts de variació respecte de l'any anterior, situant-se en un 72,8%. Els sis mesos que empitjoren són febrer, juliol, agost i d'octubre a desembre. La caiguda màxima és la del mes de febrer, amb -4,2 punts de variació. (Vegeu el quadre I-76.)

8.6.2.2. El nivell d'ocupació dels establiments turístics per illes

Els resultats globals per a Mallorca indiquen una lleugera caiguda del nivell d'ocupació de -0,1, de manera que se situa en el 73,2%. Els set mesos que empitjoren són febrer, març, juliol, l'agost, i d'octubre a desembre. La disminució màxima és dona durant els mesos de febrer i desembre, amb -4,5 punts cadascun.

Els resultats globals per a Menorca mostren un descens de l'ocupació de -2,8 punts de

variació, tot i que la seva taxa d'ocupació, 74,5%, és la màxima de totes les illes. Els sis mesos que empitjoren són gener, febrer, de maig a juliol, i octubre. La caiguda màxima és la del febrer, amb -18,2 punts.

Els resultats globals per a Eivissa assenyalen que és l'única illa que millora el nivell d'ocupació, en 1,5 punts, i arriba al 70,4%. Els quatre mesos que empitjoren són gener, juliol, agost, i novembre. La caiguda màxima és en el mes de novembre, amb -19,4 punts.

Els resultats globals per a Formentera denoten un descens del nivell d'ocupació de -2,1 punts, de manera que és del 69,5%. Els quatre mesos que empitjoren són abril i de juny a agost. La caiguda màxima és dona en el mes d'agost, amb -12,4 punts.

8.6.3. LA RENDIBILITAT DELS HOTELS A LES BALEARS

Segons l'enquesta de clima turístic empresarial que elabora Exceltur,⁷³ la millora del grau d'ocupació dels establiments hotelers (sense apartaments) i també la que es dona en el nivell de preus en la temporada alta han permès millorar lleugerament el nivell dels beneficis, segons es desprèn de l'opinió que expressen els directius hotelers.

Concretament, el 62,5% dels enquestats mostra un creixement dels beneficis en el moment de tancar l'any, amb uns nivells de fins a un 5% superiors al 2004; el 14,2%, amb millores superiors al 5%, i una altra fracció, el 23,2%, que expressa

73. Vegeu: *Perspectivas Turísticas*, Exceltur, núm. 15, gener de 2006.

QUADRE I-76. OCUPACIÓ DELS ESTABLIMENTS TURÍSTICS (2005)

	Illes Balears				Mallorca				Menorca				Eivissa				Formentera			
	% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior		% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior		% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior		% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior		% Ocupació sobre planta oberta		Punts var. sobre any anterior	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Gener	43,5	43,5	0,0	42,8	43,2	0,4	44,9	29,0	-15,9	54,6	50,3	-4,3	—	—	—	—	—	—	—	—
Febrer	57,8	53,6	-4,2	58,1	53,6	-4,5	58,4	40,2	-18,2	52,3	62,1	9,8	—	—	—	51,2	—	—	—	—
Març	64,1	64,2	0,1	63,9	63,2	-0,7	68,2	70,7	2,5	68,8	75,8	7,0	—	—	—	5,1	—	—	—	—
Abril	56,9	59,5	2,6	57,1	58,8	1,7	42,1	54,7	12,6	62,4	78,1	15,7	14,3	11,9	-2,4	—	—	—	—	—
Maig	59,5	59,9	0,4	62,4	62,9	0,5	61,5	59,6	-1,9	47,4	48,5	1,1	36,9	37,6	0,7	—	—	—	—	—
Juny	76,3	76,3	0,0	77,1	78,5	1,4	84,4	75,4	-9,0	67,4	68,5	1,1	87,3	77,5	-9,8	—	—	—	—	—
Juliol	87,6	86,1	-1,5	89,0	88,2	-0,8	90,4	84,8	-5,6	80,4	79,3	-1,1	90,0	80,5	-9,5	—	—	—	—	—
Agost	93,6	91,5	-2,1	94,7	92,5	-2,2	95,0	95,4	0,4	88,4	86,6	-1,8	97,0	84,6	-12,4	—	—	—	—	—
Setembre	79,2	82,6	3,4	81,6	83,7	2,1	77,4	81,4	4,0	72,5	79,7	7,2	70,3	76,3	6,0	—	—	—	—	—
Octubre	59,0	56,7	-2,3	61,8	59,6	-2,2	56,9	49,9	-7,0	47,5	47,6	0,1	36,4	46,6	10,2	—	—	—	—	—
Novembre	59,4	58,1	-1,3	58,9	58,2	-0,7	36,4	69,5	33,1	69,9	50,5	-19,4	—	—	—	—	—	—	—	—
Desembre	45,8	41,9	-3,9	47,2	42,7	-4,5	35,0	41,7	6,7	23,5	26,7	3,2	—	—	—	—	—	—	—	—
Total	73,0	72,8	-0,2	73,3	73,2	-0,1	77,3	74,5	-2,8	68,9	70,4	1,5	71,6	69,5	-2,1	—	—	—	—	—

Font: CITIIB. Enquesta d'Ocupació dels Establiments Turístics de les Illes Balears.

QUADRE I-77. TOT INCLÒS A MALLORCA

Per categories	Nombre d'establiments		% sobre el total d'establiments		Nombre de places		% sobre el total de places	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
1 Estrelles	11	14	7,2	8,3	2.580	2.751	4,1	3,8
2 Estrelles	18	19	11,8	11,3	5.773	4.847	9,2	6,7
3 Estrelles	95	106	62,1	63,1	40.315	49.472	64,4	68,2
4 Estrelles	29	29	19	17,3	13.887	15.486	22,2	21,3
Total	153	168	100	100	62.555	72.556	100	100

Per capacitat (places)	Nombre d'establiments		% sobre el total de establiments	
	2004	2005	2004	2005
Fins a 100	11	11	7,2	6,5
De 101 a 200	22	30	14,4	17,9
De 201 a 300	26	48	17	28,6
De 301 a 500	45	28	29,4	16,7
De 501 a 1.000	44	45	28,8	26,8
Més de 1.000	5	6	3,3	3,6
Total	153	168	100	100

Font: Conselleria de Turisme.

nivells inferiors encara als aconseguits l'any anterior.

Alternativament, també es poden tenir en compte les dades del novè estudi que Ernst&Young fa sobre els indicadors econòmics de la indústria hotelera espanyola, que, amb una mostra de 400 hotels, comprèn més de 160.000 places (el 20% de l'hoteleria de tres, quatre i cinc estrelles), en les quals diferencia entre els hotels urbans i de vacances. Ofereix dades per a Madrid, Catalunya, València, les Canàries i les Balears. Segons aquesta informació, els hotels de tres estrelles a les Illes Balears mantenen estables les rendibilitats, mentre que els de quatre i cinc estrelles la milloren des de l'any 2002.

8.6.4. EL «TOT INCLÒS»

Segons les dades oficials del Servei d'Inspecció de Turisme de la Conselleria de Turisme, dels hotels que entre els serveis ofereixen el «tot inclòs» i que fan referència només a Mallorca, s'ha passat dels 153 establiments el 2004 als 168 el 2005, només alguns dels quals ofereixen exclusivament el «tot inclòs». Quant al nombre de places, s'ha passat de les 62.555 del 2004 a les 72.556 del 2005. Per categories el 89,5% de les places es concentra en els hotels de tres i quatre estrelles i el 93,5% dels establiments tenen més de cent places. (Vegeu el quadre I-77.)

QUADRE I-78. NOMBRE I CAPACITAT DELS ESTABLIMENTS A LES ILLES BALEARS (2005)

	Restaurants				Cafeteries			
	Establiments	Var. 05/04	Places	Var. 05/04	Establiments	Var. 05/04	Places	Var. 05/04
Mallorca	2.624	3,63	177.464	3,48	1.400	4,63	65.151	6,85
Menorca	456	2,93	29.507	5,73	197	2,6	8.243	2,55
Eivissa	833	2,08	65.283	5,23	452	4,39	24.265	8,68
Formentera	108	1,89	7.855	2,27	41	-4,65	1.906	-1,4
Total	4.021	3	280.109	4,08	2.090	4,19	99.565	6,75

	Bars				Total			
	Establiments	Var. 05/04	Places	Var. 05/04	Establiments	Var. 05/04	Places	Var. 05/04
Mallorca	3.421	2,00	42.950	12,57	7.445	3,06	285.565	5,52
Menorca	369	3,65	16.501	4,85	1.022	3,13	54.251	4,97
Eivissa	451	-1,96	25.543	4,75	1.736	1,58	115.090	5,83
Formentera	49	-2,00	2.268	-1,35	198	-0,5	12.029	0,97
Total	4.290	1,66	87.262	8,3	10.401	2,75	466.936	5,41

Font: Conselleria de Turisme (CITTIB). Dades informatives 2005. El turisme a les Illes Balears, de gener. 2005.

L'informe del comitè d'experts sobre el «tot inclòs» va resoldre que no era necessari regular aquest sistema, atès que ja existeix normativa suficient per regular-lo, si bé és partidari d'agilitzar els sistemes de reclamacions i també de millorar els sistemes de qualitat i de seguretat contractual en la prestació dels serveis turístics. L'informe també recomana crear un observatori sobre l'evolució de la demanda del sector.

8.6.5. L'OFERTA COMPLEMENTÀRIA

Les dades de l'oferta complementària que ha recollit l'anuari del CITTIB fan referència a l'oferta de restaurants, cafeteries i bars. En total, representen 10.401 establiments (amb un creixement del 2,8%), que sumen un total de 466.936

places (amb un creixement del 5,4%). (Vegeu el quadre I-78.)

Per segments de l'oferta complementària, cal destacar el creixement en el nombre de places dels bars (8,3%) i les cafeteries (6,8%), mentre que els restaurants creixen per sota de la mitjana de l'oferta complementària, amb un 4,1%.

Per illes, el creixement en places més important de l'oferta complementària és a Eivissa, amb un 5,8%, mentre a Formentera el creixement és poc significatiu, ja que no arriba a l'1%.

8.6.6. LA DIVERSIFICACIÓ DELS PRODUCTES TURÍSTICS

Amb relació a l'oferta d'altres productes, els estudis de la CAEB, destaquen l'oferta

QUADRE I-79. PRODUCTES TURÍSTICS A LES ILLES BALEARS (2005)

Conceptes	Nàutic		Golf		Cicloturisme		Creuers	
	2005	Var. 05/04%	2005	Var. 05/04%	2005	Var. 05/04%	2005	Var. 05/04%
Turistes	276,391	2,50	103,684,00	0,20	81,200,00	1,50	860,408,00	19,50
Estada mitjana (dies)	14,15	-0,40	9,91	0,10	9,72	-0,20	1,50	0,40
Despesa total per persona i dia (euros)	136,00	4,60	196,40	0,20	98,40	2,20	56,91	2,50
Despesa directa a les Illes Balears per persona i dia (euros)	74,00	4,20	101,66	0,70	38,40	2,40	—	—
Despesa per persona i dia en origen (euros)	62,00	5,10	94,74	-0,30	60,00	2,00	—	—
Despesa al país d'origen que reverteix a les Illes Balears (euros)	34,10	5,10	52,11	-0,30	33,00	2,00	—	—
Despesa total per persona i dia que reverteix a les Illes Balears (euros)	108,10	4,50	153,77	0,30	71,40	2,20	—	—
Despesa total (milions d'euros)	531,89	6,80	201,80	0,50	77,66	3,50	—	—
Despesa total directa a les Illes Balears (milions d'euros)	289,41	6,40	104,46	1,00	30,31	3,70	—	—
Despesa total al país d'origen (milions d'euros)	242,48	7,30	97,35	0,10	47,36	3,30	—	—
Despesa total al país d'origen que reverteix a les Illes Balears (milions d'euros)	133,36	7,30	53,54	0,10	26,05	3,30	—	—
Ingressos totals per turisme a les Illes Balears (milions d'euros)	422,77	6,70	158,00	0,70	56,35	3,50	71,34	19,80

Font: CITIIB i CAEB.

del turisme nàutic, de golf i de cicloturisme, i també el turisme de creuers. (Vegeu el quadre I-79.)

D'aquestes dades es desprèn el següent:

- El turista nàutic (iot propi o de lloguer), amb una estimació de 276,4 mil turistes i de 14,2 dies com a estada mitjana, va generar per a les Illes Balears uns 108,1 euros per persona i dia i un total de 422,8 milions d'euros. La major part d'aquest turisme lloga un vaixell (55%), mentre que l'altra alternativa és arribar a les Illes amb un vaixell propi (45%). A més d'aquesta quantitat, s'hi hauria d'afegir la que generen les diverses regates que tenen lloc a la comunitat, la més emblemàtica de les quals és la Copa del Rei, a Palma, en què participen unes dues mil quatre-cents persones, amb una mitjana d'11 dies d'estada. Els participants gasten 340 euros per persona i dia, cosa que dona un total de 9 milions d'euros (segons un estudi de la Cambra de Comerç de Mallorca i de les Pitiüses).
- El creuerista marítim (encara que no té la qualificació estadística de «turista») va generar per a les Balears l'any 2005 prop de 57 euros per persona i dia, amb un total de 71 milions d'euros d'ingressos per als 860 mil creueristes.
- El turista jugador de golf va generar per a les Balears el 2005 prop de 153,8 euros per persona i dia, i un total de 158 milions d'euros d'ingres-

sos per als 103,7 mil golfistes⁷⁴ (amb una estada mitjana de 9,9 dies).

- El cicloturista va generar per a les Illes Balears l'any 2005 uns 71,4 euros per persona i dia. Són uns 81.000 cicloturistes⁷⁵, amb una mitjana de 9,7 dies d'estada, que varen gastar un total de 56 milions d'euros.

També es pot destacar com una oferta diferenciada del turisme tradicional de les Balears el que es coneix sota el nom d'hotels ciutats, que presenta un dinamisme prou important en els darrers anys.

8.7.

ELS INGRESSOS TURÍSTICS DE LES BALEARS

Les dades de l'estudi sobre la despesa dels turistes de la comunitat autònoma de les Illes Balears, que ha elaborat el Centre d'Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears (CITTIB), permeten fer una anàlisi de l'evolució de la despesa dels turistes a les Illes Balears pels següents conceptes: per la via d'accés, pels mercats d'origen, pels trams de pernoctacions, per l'ús del paquet turístic, pels motius del viatge, pels tipus d'allotjament principal i per les zones de destinació. En aquest apartat, per causa de la simplificació, ens referirem només a les dades per mercats d'origen i a les dades per zones de destinació.

74. Inclou acompanyants.

75. Inclou acompanyants.

QUADRE I-80. DESPESES DELS TURISTES PER MERCAT D'ORIGEN

Conceptes	Total	% Var. 05/04	% Total	Despesa mitjana per persona i dia	Paquet turístic	Despesa per origen	Despesa per destinació
Total	10.430.325.090	6,2	10.430.325.090	88,68	34,91	14,08	39,70
Turistes estrangers	8.810.447.317	5,4	84,5	92,89	39,43	12,75	40,71
Alemanya	3.362.836.755	13,6	38,2	83,38	34,33	10,60	38,45
Regne Unit	3.067.802.470	1,1	34,8	98,89	42,15	14,47	42,28
França	320.245.620	6,8	3,6	90,25	38,34	9,42	42,49
Itàlia	442.099.196	2,1	5,0	108,09	68,84	5,36	33,88
Suïssa	215.177.516	17,1	2,4	111,89	29,16	24,54	58,18
Bèlgica	118.784.488	-4,5	1,3	107,40	61,35	10,06	35,99
Suècia	134.034.497	-2,7	1,5	102,32	51,50	7,73	43,09
Països Baixos	168.751.385	18,9	1,9	92,24	41,01	11,10	40,13
Àustria	152.780.921	12,9	1,7	101,03	45,44	16,41	39,19
Irlanda	174.330.560	-26,8	2,0	99,77	56,59	2,51	40,67
Dinamarca	109.090.629	22,4	1,2	121,07	35,39	34,02	51,66
Noruega	104.630.204	-3,5	1,2	88,09	47,97	6,22	33,89
Luxemburg	29.802.461	9,6	0,3	112,73	44,54	16,30	51,89
Portugal	72.586.780	24,9	0,8	95,02	55,34	7,10	32,59
Finlàndia	25.192.082	-4,2	0,3	155,29	72,75	28,89	53,66
Rússia	18.851.760	-9,2	0,2	105,83	7,25	42,68	55,91
Altres europeus	95.568.032	-13,8	1,1	89,39	17,60	21,09	50,70
Resta del món	197.881.960	-13,2	2,2	104,21	11,15	40,67	52,39
Turistes nacionals	1.619.877.773	10,6	15,5	71,15	16,08	19,60	35,48
Catalunya	534.189.493	27,3	33,0	73,55	14,90	22,05	36,60
C. Valenciana	203.524.168	12,6	12,6	66,78	12,08	19,18	35,52
Madrid	554.307.783	37,8	34,2	74,42	18,17	19,97	36,28
Resta de comunitats	327.856.329	-29,1	20,2	65,47	17,10	15,74	32,63

Font: CITTIB. Enquesta de la Despesa Turística de les Illes Balears.

8.7.1. LA DESPESA DELS TURISTES PER MERCATS D'ORIGEN

El total de la despesa turística arriba a un valor de 10.430,3 milions d'euros, amb un creixement del 6,2%, el 84,5% (8.810,4

milions d'euros) dels quals correspon al turisme estranger, amb un creixement del 5,4%, i la resta, al nacional, amb un pes del 15,5% (1.619,9 milions d'euros) i un creixement del 10,6%. (Vegeu el quadre I-80.)

QUADRE I-81. DESPESA DELS TURISTES PER ÚS DEL PAQUET TURÍSTIC (2005)

Conceptes	Total	% Var. 05/04	% Total	Despesa mitjana per persona i dia	Paquet turístic	Despesa per origen	Despesa per destinació
Total	10.430.325.090	6,2	10.429.979.388	88,68	34,91	14,08	39,70
No l'usa	4.559.336.947	29,7	43,7	78,89	0,00	27,71	51,18
Sí que l'usa	5.870.988.143	-6,9	56,3	98,14	68,63	0,91	28,60
Turistes estrangers	8.810.447.317	5,4	84,5	92,89	39,43	12,75	40,71
No l'usa	3.542.740.313	32,8	40,2	85,27	0,00	28,25	57,02
Sí que l'usa	5.267.707.004	-7,4	59,8	98,83	70,16	0,67	28,00
Turistes nacionals	1.619.877.773	10,6	15,5	71,15	16,08	19,60	35,48
No l'usa	1.016.596.634	19,9	62,8	62,58	0,00	26,31	36,26
Sí que l'usa	603.281.139	-2,2	37,2	92,52	56,13	2,86	33,53

Font: CITTIB. Enquesta de la Despesa Turística de les Illes Balears.

Amb referència al turisme estranger, tres nacionalitats concentren el 78% del total de la despesa: els alemanys, amb un 38,2% (3.362,8 milions d'euros) i amb un increment del 13,6%; els britànics, amb un 34,8% (3.067,8 milions d'euros) i amb un augment de l'1,1%, i els italians, amb un 5% (442,1 milions d'euros) i un creixement del 2,1%.

Quant al turisme procedent de l'Estat, tres comunitats autònomes engloben el 79,8% del total de la despesa: Madrid, amb un 34,2% (554,3 milions d'euros) i amb un increment del 37,8%; Catalunya, amb un 33% (534,2 milions d'euros) i amb un creixement del 27,3%, i la Comunitat Valenciana amb un 12,6% (203,5 milions d'euros), que creix el 12,6%.

La despesa mitjana per persona i dia és de 88,68 euros (amb un creixement del 0,8%), 34,91 dels quals corresponen al paquet turístic; 14,08 euros, a la despesa en origen i 39,70 euros, a la despesa a la destinació.

La despesa mitjana per persona i dia dels estrangers és de 92,89 euros (amb un creixement del 1,3%), 39,43 dels quals són del paquet turístic; 12,75 euros, de despesa en origen i 40,71 euros, de la despesa a la destinació. D'altra banda, la despesa mitjana per persona i dia dels espanyols és de 71,15 euros (amb un decreixement del -0,1%); 16,08 euros corresponen al paquet turístic; 19,60 euros, a la despesa en origen, i 35,48 euros, a la despesa a la destinació.

8.7.2. LA DESPESA DELS TURISTES PER USOS DEL PAQUET TURÍSTIC

Del total de la despesa turística, el 56,3% (5.871,0 milions d'euros) correspon al turisme que usa paquet turístic, amb un decreixement del -6,9%, i la resta correspon al turisme que no usa paquet turístic, amb un pes del 43,7% (4.559,3 milions d'euros) i amb un increment del 29,7%. (Vegeu el quadre I-81.)

QUADRE I-82. DESPESES DELS TURISTES PER ZONES DE DESTINACIÓ (2005)

Conceptes	Total	% Var. 05/04	% Total	Despesa mitjana per persona i dia	Paquet turístic	Despesa per origen	Despesa per destinació
Total	10.430.325.090	6,2	10.430.325.090	88,68	34,91	14,08	39,70
Mallorca	7.848.934.880	10,5	75,3	88,16	33,62	14,33	40,21
Menorca	963.700.460	-8,9	9,2	88,48	41,15	11,54	35,78
Eivissa	1.462.695.875	-3,0	14,0	90,92	36,17	14,90	39,84
Formentera	154.993.875	1,9	1,5	96,68	51,02	9,09	36,57

Font: CITTIB. *Enquesta de la Despesa Turística de les Illes Balears.*

Pel que fa al turisme estranger, el 59,8% (5.267,7 milions d'euros) s'identifica amb el turisme que usa paquet turístic, amb un creixement negatiu del -7,4%, i la resta, amb el turisme que no usa paquet turístic, amb un pes del 40,2% (3.542,7 milions d'euros), que creix el 32,8%.

Amb relació al turisme de la resta de comunitats autònomes, el 62,8% (1.016,6 milions d'euros) correspon al turisme que no usa paquet turístic, amb un augment del 19,9%, i la resta, al turisme que usa paquet turístic, amb un pes del 37,2% (603,3 milions d'euros) i un creixement negatiu del -2,2%.

La despesa mitjana per persona i dia dels que usen paquet turístic és de 98,14 euros: 68,63 euros es destinen al paquet turístic; 0,91 euros, a la despesa en origen, i 28,60 euros, a la despesa en destinació. En canvi, la despesa mitjana per persona i dia dels que no usen paquet turístic és de 78,89 euros, 27,71 euros dels quals es corresponen amb la despesa en origen i 51,18 euros, amb despesa en destinació.

8.7.3. LA DESPESA DELS TURISTES PER ZONES DE DESTINACIÓ

Del total de la despesa turística, Mallorca en concentra el 75,3% (7.848,9 milions d'euros), amb un augment del 10,5%; Eivissa representa el 14% del total (1.462,7 milions d'euros), amb un decreixement del -3%; Menorca, el 9,2% (963,7 milions d'euros), amb un decreixement del -8,9%, i Formentera, l'1,5% (155,0 milions d'euros), amb un increment de l'1,9%. (Vegeu el quadre I-82.)

Quant al total de la despesa turística estrangera, Mallorca recull el 77,2% del total (6.802,7 milions d'euros), amb un increment del 9,6%; Eivissa, el 12,8% (1.131,1 milions d'euros), amb un decreixement negatiu del -3,4%; Menorca, el 8,4% (740,5 milions d'euros), amb una diferència negativa del -12,8%, i Formentera l'1,5% (136,2 milions d'euros), que creix el 3,4%.

Pel que fa al total de la despesa turística procedent de la resta de comunitats autònomes, Mallorca representa el 64,6% del total (1.046,3 milions d'euros), amb un

QUADRE I-83. OCUPATS A L'HOSTELERIA I RESTAURACIÓ

OCUPATS A LA RESTAURACIÓ

	2004		2005			
	Assalariats	Restauració Autònoms	Total	Assalariats	Restauració Autònoms	Total
Ocupats 1r trimestre	14.931	9.852	24.784	15.578	9.902	25.480
Ocupats 2n trimestre	27.206	11.648	38.855	28.372	11.673	40.044
Ocupats 3r trimestre	31.739	12.326	44.066	34.583	12.419	47.002
Ocupats 4t trimestre	17.094	10.570	27.664	18.541	10.717	29.258
Mitjana anual	22.743	11.099	33.842	24.268	11.178	35.446

OCUPATS A L'HOSTALATGE

	2004		2005			
	Assalariats	Hostaleria Autònoms	Total	Assalariats	Hostaleria Autònoms	Total
Ocupats 1r trimestre	18.876	969	19.845	18.563	973	19.536
Ocupats 2n trimestre	45.410	1.113	46.523	45.445	1.117	46.562
Ocupats 3r trimestre	51.715	1.205	52.921	52.716	1.216	53.932
Ocupats 4t trimestre	18.395	1.038	19.434	18.153	1.028	19.181
Mitjana anual	33.599	1.081	34.681	33.719	1.084	34.803

TOTALS OCUPATS

	2004		2005			
	Assalariats	Autònoms	Total	Assalariats	Autònoms	Total
Ocupats 1r trimestre	33.807	10.821	44.628	34.142	10.875	45.016
Ocupats 2n trimestre	72.616	12.761	85.378	73.816	12.790	86.606
Ocupats 3r trimestre	83.455	13.532	96.986	87.299	13.635	100.934
Ocupats 4t trimestre	35.490	11.608	47.098	36.694	11.745	48.439
Mitjana anual	56.342	12.181	68.523	57.988	12.261	70.249

Font: CITIB.

augment del 16,2%; Eivissa, el 20,5% (331,6 milions d'euros), amb un decreixement negatiu del -1,4%; Menorca, el 13,8% (223,2 milions d'euros), amb un increment del 7,3%, i Formentera, l'1,2% (18,8 milions d'euros), amb un decreixement negatiu del -8,0%.

La despesa mitjana per persona i dia a Mallorca és de 88,16 euros, 33,62 dels quals corresponen al paquet turístic; 14,33 euros, a la despesa en origen, i 40,21 euros, a la despesa a la destinació. La despesa mitjana per persona i dia a Eivissa és de 90,92 euros: 36,17 euros provenen del paquet turístic; 14,90 euros, de la despesa en origen, i 39,84 euros, de la despesa a la destinació. Així mateix, la despesa mitjana per persona i dia a Menorca és de 88,48 euros, 41,15 euros dels quals són del paquet turístic; 11,54 euros, de la despesa en origen, i 35,78 euros és la despesa a la destinació. Per acabar, la despesa mitjana per persona i dia a Formentera és de 96,68 euros: 51,02 euros, del paquet turístic; 9,09 euros, de la despesa en origen, i de 36,57 euros és la despesa a la destinació.

8.8.

L'OCUPACIÓ LABORAL EN EL SECTOR DE L'HOSITALATGE I LA RESTAURACIÓ

Les dades del 2004 i del 2005 són les de la Tresoreria de la Seguretat Social, que ha publicat el CITTIB. Aquestes dades corres-

ponen a les activitats de l'hostalatge i la restauració i s'ofereixen per trimestres i per les categories d'assalariats i d'autònoms. (Vegeu el quadre I-83.)⁷⁶

Segons aquestes dades, l'ocupació total, com a mitjana anual, va arribar a les 70.249 persones, amb un creixement del 2,5%, 57,9 mil de les quals corresponen a assalariats (el 82,5%), amb un creixement del 3%, i 12,3 mil, a autònoms (el 17,5%), amb un creixement del 0,7%. Per trimestres l'estacionalitat de l'ocupació (diferència entre la punta trimestral màxima i la mínima) es pot estimar en 55,9 mil persones. En el tercer trimestre es dona el creixement màxim, amb un 4%, i el mínim, en el primer, amb un 0,87%. Tots els trimestres presenten un creixement de l'ocupació.

La restauració, amb 35.446 persones ocupades com a mitjana anual, representa el 50,4% del total i l'hostalatge amb 34.803 ocupats representa el 49,6% restant. En termes d'ocupació, la restauració creix 13,5 vegades més que l'hostalatge, ja que la taxa de creixement és del 4,7% i la d'hostalatge no arriba al 0,4%.⁷⁷ En restauració no es registra cap trimestre amb una taxa de creixement negativa de l'ocupació i s'arriba al 7% de creixement al llarg del tercer trimestre del 2005, amb un mínim del 2,8% en el primer trimestre. En canvi, en l'hostalatge en el primer trimestre i en el quart es troben taxes negatives d'un -1,6% i d'un -1,3%. En el tercer trimestre s'arriba a una taxa màxima de l'1,9%.

76. No ha estat possible trobar una millor desagregació en l'àmbit de tres dígits.

77. Aquestes diferències també denoten el baix que representa la demanda dels residents en el cas de la restauració, molt per sobre de la que s'adreça cap a l'hostalatge, tot i que en els darrers anys aquesta s'intensifica.

La distribució entre els assalariats i els autònoms també presenta diferències significatives entre ambdues branques. Així, mentre que en la restauració la distribució és del 68,6% i del 31,4%, en l'hostalatge és del 96,8%, davant el 3,2%.

Per trimestres, l'estacionalitat de l'ocupació en la restauració és de 21,5 mil persones i en l'hostalatge, de 34,7 mil persones. També cal remarcar que en el quart trimestre del 2005, en relació amb el de l'any 2004, s'accentua la pèrdua d'ocupació, ja que restauració ho fa un 8,2% més que el 2004; hostalatge, un 3,8% més, i el total, un 5,2% més.

9

COMERÇ⁷⁸

RESUM

L'any 2005 hi havia a les Illes Balears 20.477 empreses del sector del comerç, és a dir, el 23,53% del total d'empreses, de manera que el nombre disminueix un 5,5% respecte del 2004. El 70% d'aquestes empreses es dedicaven al comerç al detall; el 21%, al comerç a l'engròs, i el 9%, a la venda, al manteniment i a la reparació de vehicles.

Si ens fixam en l'evolució conjuntural del sector, podem comprovar que a les Illes Balears les vendes del comerç al detall varen créixer durant el 2005 un 3,29% —2,4 punts menys que el 2004— i a un ritme lleugerament inferior respecte del conjunt de l'Estat espanyol (4,42%). L'ocupació en el comerç al detall es va incrementar al llarg de l'any un 1,06%, més de mig punt per sota del nivell d'Estat espanyol, on l'ocupació va augmentar un 1,62%. D'altra banda, la inflació en el sector del comerç al detall s'estima que va ser el 2005 del 3%, dues dècimes més baixa que la inflació espanyola.

Des d'un punt de vista estructural, la darrera enquesta anual de serveis destaca que el volum de negoci del sector del comerç durant el 2003 va superar els nou mil milions d'euros i el valor de la producció agregada va ser de 2.366 milions d'euros. Quasi un 64% d'aquesta producció agregada generà un valor afegit que es distribueix entre el 58% de despeses de personal i el 42% d'excedent brut d'explotació. D'altra banda, el nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser de 64.794 de mitjana anual, mentre que la productivitat global del sector se situà entorn dels 23.183 euros per persona ocupada, és a dir, 4.806 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol. Aquesta circumstància es pot matisar segons quin sigui el subsector analitzat, ja que, per exemple, en el comerç al detall la productivitat és força semblant. Així mateix, el VAB generat a cost dels factors pel sector del comerç a les Illes Balears l'any 2003 va ser de 1.502,1 milions d'euros, xifra que representa el 23,1% del VAB a cost dels factors dels serveis privats de les Illes Balears i que el converteix en el segon sector d'activitat terciària de serveis privats, només per darrere del turisme, que representa el 40,2%. Respecte de l'any anterior, el VAB a cost dels factors del sector comerç disminuí el volum un -4,6%, fet que contrasta amb el creixement positiu del 0,6% per al conjunt del sector a Espanya.

9.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest capítol, dedicat a l'anàlisi del sector del comerç, s'estructura en tres grans blocs. En el primer s'aborda l'anàlisi des d'un punt de vista estructural. Així, s'estableix una mesura del sector comercial en relació amb la resta de sectors econòmics pel que fa al nombre d'empreses registrades. A més, per copsar el pes de l'activitat comercial també es recorre a les dades que cada any publica La Caixa en l'Anuari Econòmic d'Espanya, gràcies a les quals és possible observar el detall de l'activitat comercial per tipus de comerç.

El bloc central d'aquest capítol incideix en els principals agregats del sector i es basa en l'explotació de l'enquesta anual de comerç que cada any publica l'INE i que es troba vinculada a l'enquesta de serveis. En aquest cas les dades corresponen a l'any 2003. Aquesta enquesta pren com a referència la classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE-93), de manera que el conjunt de l'activitat comercial queda compresa en tres grans branques d'activitat:

- a) Venda manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors;

78. Es poden ampliar aquestes dades en la publicació ja esmentada en altres apartats: *L'enquesta de serveis a les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística i Institut Nacional d'Estadística, Palma, 2006.

QUADRE I-84. DISTRIBUCIÓ DEL NOMBRE D'EMPRESES I LOCALS PER SECTORS (2005)

Sector	Nre. d'empreses		Nre. de locals	Locals per empresa
Indústria	5.415	6,22	5.968	1,10
Construcció	14.300	16,43	15.880	1,11
Comerç	20.477	23,53	24.219	1,18
Resta de serveis	46.832	53,82	52.528	1,12
Total	87.024	100,00	98.595	1,13

Font: INE. DIRCE 2005. Elaboració pròpia.

venda al detall de combustible per a vehicles de motor (en endavant, venda, manteniment i reparació de vehicles).

b) Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes (en endavant, comerç a l'engròs).

c) Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics (en endavant, comerç al detall).

Finalment, en el tercer bloc s'enfoca l'anàlisi del sector del comerç des d'un vessant més conjuntural i, a partir de l'índex de comerç al detall que publica l'INE, s'estudia l'evolució més recent del sector tant en termes d'activitat com d'ocupació.

9.2.

ESTRUCTURA EMPRESARIAL DEL SECTOR COMERCIAL

A les Illes Balears hi havia l'any 2005, segons el directori central d'empreses (DIRCE) que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE), un total de 20.477

empreses dedicades a algun tipus d'activitat comercial. Aquesta dada representa que al llarg de l'any el nombre d'empreses del sector del comerç disminuï en 1.187. D'aquesta manera, es trenca la progressió que experimentada en els anys precedents, especialment pel que fa al 2004, any que el sector s'havia incrementat en 2.705 empreses. (Vegeu el quadre I-84.)

Si s'estableix la comparació amb la resta de sectors econòmics, s'observa que l'activitat comercial l'any 2005 concentrava el 23,53% del total d'empreses que hi havia a les Illes Balears. A més, dins el sector serveis, gairebé una de cada tres empreses es dedicava a l'activitat comercial. Durant el 2005 el nombre d'empreses comercials disminuï un 5,5%, enfront del creixement de la resta del sector serveis (5,3%), de l'increment en el nombre d'empreses en la construcció (4%) o de la disminució en el sector industrial (-2%).

També es destaca que cada empresa de la branca del comerç presentà una mitjana d'1,18 locals, per a un total de 24.219 locals comercials. Aquesta ràtio es manté com la més elevada de tots els sectors, la qual cosa és indicativa de l'alt grau de sucursalització del món del comerç.

QUADRE I-85. PES DE L'ACTIVITAT COMERCIAL A LES ILLES BALEARS (2001-2004)

	2001	2002	2003	2004
Índex comercial	2.234	2.234	2.340	2.226
Majorista	2.008	2.032	2.095	1.994
Minorista	2.367	2.351	2.484	2.370
Índex d'activitat econòmica	2.319	2.333	2.329	2.295
Índex demogràfic	2.192	2.301	2.211	2.229

Font: La Caixa. *Anuari econòmic d'Espanya 2003-2006*. Elaboració pròpia.

L'índex comercial que elabora "la Caixa", i que en base a la recaptació de l'impost d'activitats econòmiques (IAE) reflecteix el pes relatiu de l'activitat comercial respecte del total de l'Estat espanyol, referit en aquest cas a l'any 2004, era de 2.226, és a dir, que l'activitat comercial a les Illes Balears representava un 2,23% de l'activitat comercial arreu de l'Estat espanyol. L'activitat comercial de caire minorista comptava amb una millor posició relativa que no pas el comerç a l'engròs. D'altra banda, el pes de l'activitat comercial, al disminuir més d'una dècima respecte de l'any 2003, va ser lleugerament inferior al pes demogràfic i al pes econòmic general que tenien les Illes Balears en el context espanyol. (Vegeu quadre I-85).

L'any 2005 gairebé el 70% de les empreses comercials es dedicaven al comerç al detall, mentre que el 21%, al comerç a l'engròs, i el 9% eren empreses del subsector de la venda, el manteniment i la reparació de vehicles. La important disminució del nombre d'empreses comercials que es produí el 2005, com hem assenyalat més amunt, és atribuïble sobretot al fet que disminueix el nombre d'empreses dedicades al comerç al detall (-8,3%),

grup amb 1.291 empreses menys que l'any 2004. (Vegeu el quadre I-86.)

Si ens fixam en el nombre d'assalariats de les empreses comercials veiem que el 46,9% de les empreses no tenia cap persona assalariada, mentre que el 44,1% tenien d'un a cinc assalariats i el 7,6% en tenien de sis a deu. El comerç al detall era el grup d'activitat que presentava globalment un menor nombre d'assalariats per empresa, mentre que les empreses que es dedicaven a la venda, el manteniment i la reparació de vehicles eren les que més persones assalariades ocupaven per empresa.

També convé posar esment en la superfície mitjana dels establiments comercials i en les diferències que s'hi observaven segons el tipus d'activitat. En aquest cas, la font d'informació és l'*Anuari Econòmic d'Espanya 2006*, que publica La Caixa, en què el nombre d'activitats comercials s'aproxima a partir de les llicències de comerç subjectes a l'impost d'activitats econòmiques (IAE).

El nombre d'establiments comercials, dels quals no n'existeix informació censal, s'aproxima a partir del nombre d'activitats econò-

QUADRE I-86. NOMBRE DE COMERÇOS SEGONS LA SEVA ACTIVITAT PRINCIPAL I EL NOMBRE D'ASSALARIATS (2005)

Activitat	Total	Sense assalariats	D'1 a 5 assalariats	De 6 a 19 assalariats	De 20 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 o més assalariats
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; venda al detall de combustible per a vehicles de motor	1.884	700	938	183	49	11	3
Venda de vehicles de motor	366	156	129	41	30	8	2
Manteniment i reparació de vehicles de motor	1.160	437	640	78	5	0	0
Venda de recanvis i accessoris de vehicles de motor	146	50	65	20	10	0	1
Venda, manteniment i reparació de motocicletes i ciclomotors, i dels seus recanvis i accessoris	125	53	60	12	0	0	0
Venda al detall de carburants per a l'automoció	87	4	44	32	4	3	0
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	4.404	1.952	1.704	594	128	19	7
Intermediaris del comerç	1.162	895	247	17	3	0	0
Comerç a l'engròs de primeres matèries agràries i d'animals vius	145	44	82	15	3	1	0
Comerç a l'engròs de productes alimentaris, begudes i tabac	1.071	352	485	185	39	7	3
Comerç a l'engròs de productes de consum, diferents dels alimentaris	1043	396	463	148	28	5	3
Comerç a l'engròs de productes semielaborats, ferralla i productes de rebuig	559	137	221	154	41	6	0
Comerç a l'engròs de maquinària i equips	382	98	198	71	14	0	1
Altres tipus de comerç a l'engròs	42	30	8	4	0	0	0
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics	14.189	6.941	6.390	780	58	11	9
Comerç al detall en establiments no especialitzats	977	421	446	89	14	4	3
Comerç al detall d'aliments, begudes i tabac en establiments especialitzats	1.973	863	1.014	94	2	0	0
Comerç al detall de productes farmacèutics, articles mèdics, bellesa i higiene	604	115	432	54	2	1	0
Altres tipus de comerç al detall d'articles nous en establiments especialitzats	8.631	3.856	4.221	508	37	5	4
Comerç al detall de béns de segona mà, en establiments	57	37	18	2	0	0	0
Comerç al detall fora d'establiments	1.605	1.413	168	18	3	1	2
Reparació d'efectes personals i estris domèstics	342	236	91	15	0	0	0
Total	20.477	9.593	9.032	1.557	235	41	19

Font: INE. DIRCE 2005. Elaboració pròpia.

miques (malgrat que un establiment comercial pot tenir una o diverses activitats). Així, al 2005 hi havia a les Illes Balears 27.881 establiments comercials, un 1,7% més que el 2004. Estam parlant de 3.982 activitats comercials a l'engròs i 23.899 activitats comercials al detall. (Vegeu quadre I-87).

Durant el període 1997-2005 el nombre d'establiments comercials a l'engròs va

créixer un 18%, mentre que els de comerç al detall ho va fer un 30%. El comerç al detall de productes d'alimentació va créixer un 38,8%, el de productes de no alimentació ho va fer en un 26,1%, mentre que el comerç mixt va créixer un 34,1%. Bona part d'aquest increment és imputable a l'exercici 2004, essent el creixement en els altres anys molt més moderat. (Vegeu quadre I-88).

QUADRE I-87. NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS D'ACTIVITAT (2002-2005)

Tipus de comerç	2002	2003	2004	2005	% Var. 05/04
A l'engròs	3.542	3.641	3.944	3.982	0,96%
Primeres matèries agràries, alim., begudes i tabac	1.488	1.515	1.597	1.597	0,00%
Tèxtil, confecció, calçat i articles de cuir	206	217	271	298	9,96%
Productes farmac., perfum i manteniment de la llar	306	326	346	373	7,80%
Comerç a l'engròs d'articles de consum durador	539	566	627	712	13,56%
Comerç a l'engròs interindustrial	108	110	112	119	6,25%
Altres comerç a l'engròs interindustrial	575	594	647	478	-26,12%
Altres comerç a l'engròs no especificat	320	313	344	405	17,73%
Al detall	20.637	21.118	23.478	23.899	1,79%
Alimentació	5.870	5.993	6.564	6.907	5,23%
Comerç tradicional	—	5.381	5.869	6.233	6,20%
Supermercats	—	612	695	674	-3,02%
No-alimentació	13.380	13.673	15.169	15.378	1,38%
Vestit i calçat	3.727	3.799	4.348	4.408	1,38%
Llar	3.575	3.631	4.112	4.205	2,26%
Resta de no-alimentació	6.078	6.243	6.709	6.765	0,83%
Comerç mixt i altres	1.387	1.452	1.745	1.614	-7,51%
Grans magatzems	4	4	4	3	-25,00%
Hipermercats	20	21	21	23	9,52%
Magatzems populars	27	31	35	32	-8,57%
Mercats i comerç ambulant	595	651	827	685	-17,17%
Altres	741	745	858	871	1,52%
Total	24.179	24.759	27.422	27.881	1,67%

Font: La Caixa. *Anuari econòmic d'Espanya 2003-2006*. Elaboració pròpia.

QUADRE I-88. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS DE COMERÇ (1997-2005)

Tipus de comerç	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A l'engròs	3.374	3.408	3.475	3.465	3.517	3.542	3.641	3.944	3.982
Al detall	18.378	19.436	19.924	20.133	20.458	20.637	21.118	23.478	23.899
Alimentació	4.977	5.679	5.845	5.785	5.907	5.870	5.993	6.564	6.907
No-alimentació	12.197	12.514	12.795	13.063	13.229	13.380	13.673	15.169	15.378
Comerç mixt i altres	1.204	1.243	1.284	1.285	1.322	1.387	1.452	1.745	1.614
Total	21.752	22.844	23.399	23.598	23.975	24.179	24.759	27.422	27.881

Font: La Caixa. *Anuari econòmic d'Espanya* (diversos anys).

En conjunt, els establiments de comerç al detall tenien una superfície mitjana de 118 m² per establiment. D'entre aquests, els establiments l'activitat principal dels quals era la distribució de productes d'alimentació eren els de menor superfície mitjana, amb 72 m²; els comerços que no eren d'alimentació (vestit i calçat, llar i

altres) ocupaven de mitjana 132 m²; per la seva banda, el comerç mixt (grans magatzems, hipermercats, magatzems populars, mercats i comerç ambulant, i altres) era el que comptava amb establiments més grans, amb 177 m² de mitjana. (Vegeu quadre I-89).

QUADRE I-89. SUPERFÍCIE DELS ESTABLIMENTS COMERCIALS AL DETALL (2005)

Tipus de comerç	Superfície	
	Total	Mitjana
Alimentació	472.773 m ²	80,55 m ²
Comerç tradicional	188.605 m ²	271,37 m ²
Supermercats	284.168 m ²	18,73 m ²
No-alimentació	1.998.074 m ²	459,54 m ²
Vestit i calçat	355.794 m ²	86,53 m ²
Llar	924.317 m ²	137,77 m ²
Resta de no-alimentació	717.963 m ²	411,44 m ²
Comerç mixt i altres	308.673 m ²	77.168,25 m ²
Grans magatzems	67.624 m ²	3.220,19 m ²
Hipermercats	87.847 m ²	2.509,91 m ²
Magatzems populars	15.760 m ²	19,06 m ²
Altres	137.442 m ²	160,19 m ²
Total	2.779.520 m ²	118,39 m ²

Font: La Caixa. *Anuari econòmic d'Espanya* 2006.

**QUADRE I-90. EVOLUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE COMERCIAL MINORISTA
PER TIPUS DE COMERÇ (2000-2005)**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Alimentació	385.818	396.181	406.915	432.489	467.779	472.773
No-alimentació	1.712.146	1.735.969	1.760.693	1.800.928	1.980.917	1.998.074
Comerç mixt i altres	311.511	268.088	294.924	298.940	318.148	308.673
Total	2.409.475	2.400.238	2.462.532	2.532.357	2.766.844	2.779.520

* Unitat: m²

Font: La Caixa, *Anuari econòmic d'Espanya* (diversos anys).

La superfície total del comerç al detall experimentà, entre 1998 i 2005, un increment d'un 18,5%, i va ser el sector de l'alimentació on aquest increment es manifestà de forma més accentuada (25,2%). (Vegeu quadre I-90).

9.3.

ELS CENTRES COMERCIALS⁷⁹

Durant el 2005 el nombre de centres comercials a les Illes Balears es va mantenir

estable. Tot i així, al llarg de l'any sí que es produïren canvis significatius: el tancament d'un centre comercial del casc antic de Palma, l'ampliació del centre comercial d'Es Coll d'en Rabassa i l'obertura d'un nou centre a s'Arenal de Llucmajor. D'aquesta forma el total de la superfície bruta arrendable passà a ser de 178.348 m². La superfície mitjana era de 19.816 m², mentre que la densitat de centres comercials de les Illes Balears (a 30/06/2006) era de 180 m² per cada 1.000 habitants, una xifra inferior als 243 m²/1.000 h. de l'Estat espanyol. (Vegeu quadre I-91).

QUADRE I-91. ELS CENTRES COMERCIALS DE LES ILLES BALEARS (2005)

	Nombre	Superfície	
		Total	Mitjana
Calvià	1	6.140	6.140,00
Marratxí	1	7.440	7.440,00
Palma	2	60.000	30.000,00
Reste	5	104.768	20.953,60
Total	9	178.348	19.816,44

Fonts: La Caixa. *Anuari Econòmic d'Espanya 2006*, i Associació Espanyola de Centres Comercials.

79. L'anuari de la Caixa es refereix a: Mercadona (Palmanova), (s'Arenal de Llucmajor), Alcampo (Marratxí), Festival Park (Marratxí), Ocimax (Palma), Portopí (Palma), s'Escorxador (Palma), Carrefour Palma II (Coll d'en Rabassa) i Carrefour Palma I (Palma).

9.4.

ELS AGREGATS PRINCIPALS DEL SECTOR COMERCIAL

Segons les dades de la comptabilitat regional d'Espanya (INE), el PIB que generà el sector del comerç a les Illes Balears l'any 2003 va ser de 1.650 milions d'euros, xifra que representa el 8,4% del PIB de les Illes Balears i que el converteix en el quart sector d'activitat de la nostra economia, només per darrere de l'hoteleria (21,4%), de les activitats immobiliàries (15,4%) i de la construcció (8,9%). Respecte de l'any anterior, el PIB del sector comerç disminuí el volum un 1,4%, fet que contrasta amb el creixement positiu del 0,7% del conjunt del sector serveis i de l'1,3% del PIB general.

9.4.1. GRANS TRETS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS I A ESPANYA

La productivitat en el sector del comerç a les Illes Balears va ser l'any 2003 de 23.183 euros; això és 4.806 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a Espanya i 572 euros més baixa

que la dada obtinguda per al 2002. Segons es desprèn de les taxes calculades per al global del sector, la generació de valor afegit a partir de la producció va ser 5,3 punts més alta a les Illes Balears (63,5%) que a l'Estat (58,2%). En canvi, la distribució d'aquest valor afegit segueix un patró força semblant a les Illes Balears i a l'Estat, de manera que les despeses de personal se situen al voltant del 57-58% i l'excedent brut d'explotació, entorn del 42-43%. Respecte de l'any anterior, s'ha d'esmentar l'augment percentual de les despeses de personal, en detriment de la generació d'excedent, augment que s'ha ressaltar sobretot a les Illes Balears i que confirma la tendència dels darrers anys. (Vegeu el quadre I-92.)

Si ho desglossam per subsectors, la major productivitat del sector del comerç que s'observa a l'Estat respon bàsicament al diferencial de productivitat manifestat en el comerç a l'engròs i, en menor manera, en la venda, el manteniment i la reparació de vehicles. En canvi, la productivitat del comerç al detall de les Illes Balears és força semblant a la espanyola. (Vegeu el gràfic I-25.)

Seguint l'esquema comparatiu entre els resultats a les Illes Balears i a Espanya, la

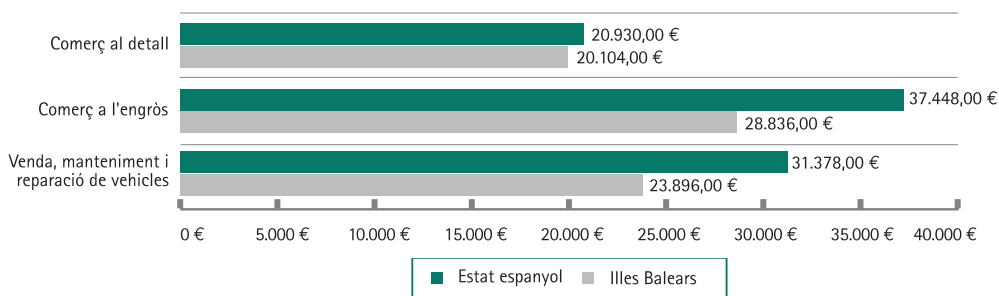
**QUADRE I-92. PRINCIPALS INDICADORS DEL SECTOR DEL COMERÇ
A LES ILLES BALEARS I A L'ESTAT ESPANYOL (2003)**

	Illes Balears	Estat espanyol	Diferència
Productivitat (en euros)	23.183	27.989	-4.806
Taxa de valor afegit	63,50%	58,20%	5,30%
Taxa de despeses de personal	58,40%	56,60%	1,80%
Taxa d'excedent brut d'explotació	41,60%	43,40%	-1,80%

Fonts: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-25

Productivitat del sector comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2003)

Font: INE, enquesta anual de comerç.

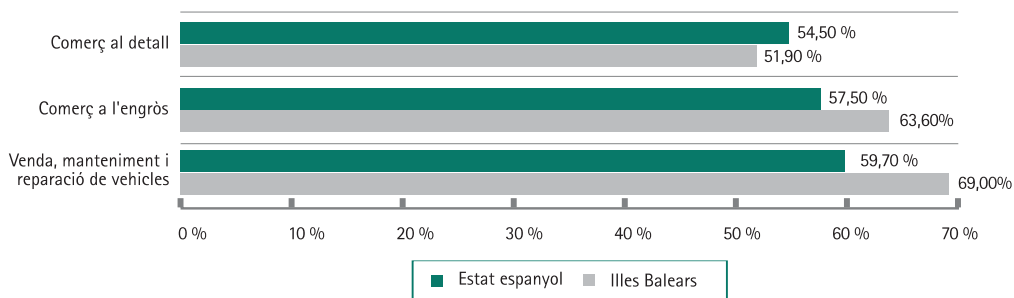
taxa de valor afegit se situa en tots els subsectors clarament per sobre a les Illes Balears. Tant a les Illes Balears com a Espanya la major taxa de valor afegit la genera el comerç al detall, però mentre que en el nostre àmbit és quasi d'un 70%, a Espanya es redueix al 67%. Pel que fa al comerç a l'engròs, les diferències també són notòries en favor de les Illes Balears, on aquest subsector genera el 60% de valor afegit, quan al conjunt de l'Estat aquesta taxa només és del 54%. El sub-

sector de l'automoció és el que presenta un major equilibri: un 53% a les Illes Balears i un 52% a Espanya.

D'altra banda, la distribució del valor afegit per subsectors ofereix un panorama força més parell entre les Illes Balears i Espanya. En tots dos casos el major percentatge de despeses de personal correspon al subsector de l'automoció —el 69% i el 60%, respectivament—, mentre que en el subsector del comerç al detall, les despeses de perso-

Gràfic I-26

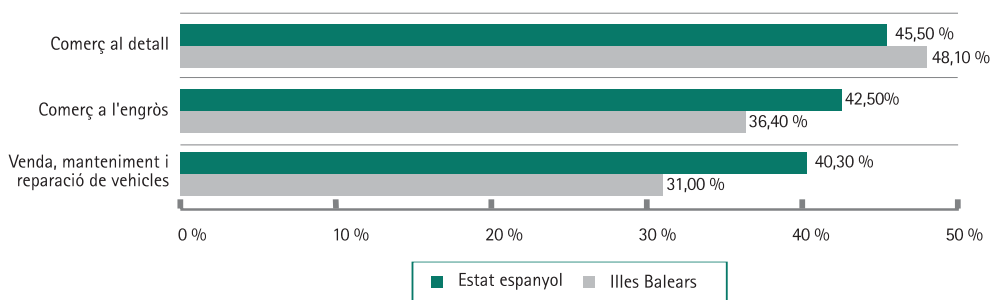
Taxa de despeses de personal del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2003)

Font: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-27

Taxa d'excedent brut d'explotació del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2003)

Font: INE, enquesta anual de comerç.

nal són, pel que fa a les Illes Balears, del 52% i a l'Estat, del 55%. L'excedent brut d'explotació que es desprèn del valor afegit generat és, en canvi, proporcionalment superior en el subsector del comerç al detall que a la resta de subsectors i, en el cas de l'automoció, ni a les Illes Balears ni a l'Estat ni tan sols no arriba al 40%, la qual cosa serveix per demostrar que es tracta d'un sector intensiu en mà d'obra. (Vegeu els gràfics I-26 i I-27.)

9.4.2. ANÀLISI DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS

Segons es desprèn de les dades de l'enquesta, el sector del comerç va moure l'any 2003 una xifra de negoci de 9.015 milions d'euros, que es distribuïa entre els 5.674 milions d'euros de les petites empreses (amb menys de vint persones ocupades) i els 3.341 de les grans empreses (amb vint persones ocupades o més). (Vegeu el quadre I-93 i el gràfic I-28.)

QUADRE I-93. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES (2003)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
1. Xifra de negoci	5.674.165	3.341.526	9.015.691
2. Variació d'existències	-1.991	1.257	-734
3. Treballs realitzats per l'empresa per a immobilitzat	1.186	1.182	2.368
4. Altres ingressos de gestió	33.689	43.740	77.429
5. Consum de mercaderies	4.075.503	2.571.238	6.646.741
6. Treballs realitzats per altres empreses	40.421	40.840	81.261
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	1.591.125	775.626	2.366.750

Continua

**QUADRE I-93. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL
SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES (2003)**

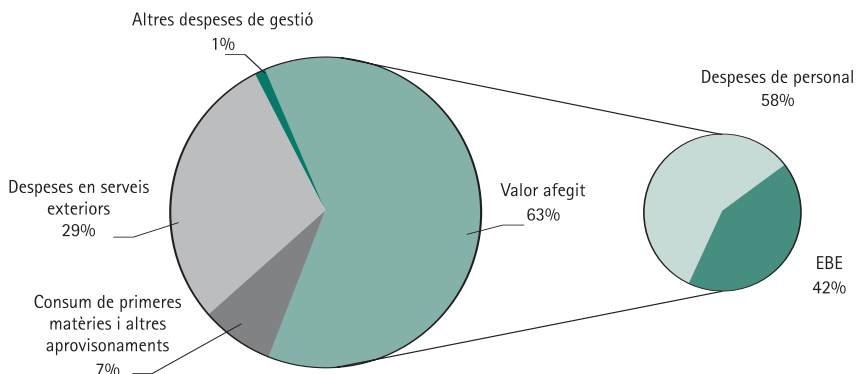
	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
8. Consum de primeres matèries i altres aprovisionaments	129.783	34.998	164.781
9. Despeses en serveis exteriors	444.002	238.201	682.203
10. Altres despeses de gestió	10.253	4.364	14.617
11. Valor afegit a preus de mercat (7-8-9-10)	1.007.086	498.062	1.505.149
12. Imposts lligats a la producció i als productes distints	12.086	6.236	18.323
13. Subvencions a l'explotació	3.638	11.653	15.291
14. Valor afegit a cost de factors (11-12+13)	998.638	503.479	1.502.117
15. Despeses de personal	522.555	354.097	876.652
a. Sous i salaris	416.211	272.596	688.807
b. Indemnitzacions	3.243	4.577	7.819
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	100.657	73.471	174.128
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	148	337	485
e. Altres despeses socials	2.296	3.117	5.413
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	476.083	149.382	625.465

Unitat: milers d'euros

Font: INE, enquesta anual de comerç i elaboració pròpia.

Gràfic I-28

Distribució de la producció generada pel sector comercial (2003)

Font: INE, enquesta anual de comerç i elaboració pròpia.

D'altra banda, el valor de la producció agregada va ser de 2.366 milions d'euros. Gairebé el 64% d'aquesta producció agregada generà valor afegit, distribuït entre el 58% de despeses de personal i el 42% d'excedent brut d'explo-

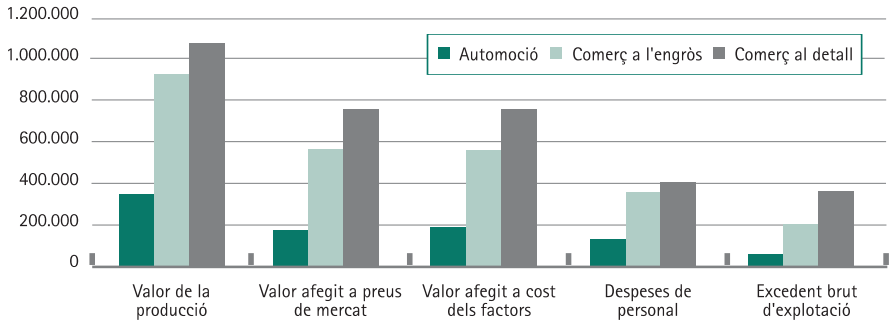
tació. La productivitat global del sector se situà entorn dels 23.183 euros per persona ocupada i és més alta en les grans empreses que es dedicaven al comerç a l'engròs. (Vegeu els quadres I-94 i el gràfic I-29.)

QUADRE I-94. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2003)

	Automoció	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Xifra de negoci	1.357.976	3.947.843	3.709.872	9.015.691
Valor de la producció	349.346	931.798	1.085.607	2.366.751
Valor afegit a preus de mercat	180.300	561.372	763.477	1.505.149
Valor afegit a cost dels factors	184.824	561.953	755.341	1.502.118
Despeses de personal	127.598	357.137	391.917	876.652
Excedent brut d'explotació	57.226	204.816	363.424	625.466
Compres i despeses en béns i serveis	1.192.562	3.445.415	2.965.771	7.603.748
Compres de béns i serveis per a la revenda	1.023.921	3.081.045	2.649.627	6.754.593
Inversió bruta en béns materials	45.655	139.463	116.742	301.860
Personal ocupat (30/09)	7.892	20.073	39.208	67.173
Personal remunerat (30/09)	6.386	17.247	25.471	49.104

Unitat: dades econòmiques en milers d'euros.
Font: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-29
Comparació de les principals macromagnituds segons el tipus d'activitat (2003)

Unitat: milers d'euros
Font: INE, enquesta anual de comerç i elaboració pròpia.

Si distingim entre els tres subsectors que configuren el sector del comerç, s'observa que la xifra de negoci generada pel comerç al detall i a l'engròs és força semblant i representa en conjunt gairebé el 85% de la xifra de negoci del conjunt del sector. En canvi, pel que fa al valor de la producció, el pes del comerç al detall és gairebé del 50%.

Aquesta mateixa pauta es manté amb relació al valor afegit generat a partir del procés productiu i és novament el comerç al detall responsable de més del 50% del valor afegit del sector comerç. Així, el comerç al detall obtingué com a resultat de la seva producció un 70% de valor afegit, percentatge que es reduí en el cas del comerç a l'engròs i de l'automoció a un 60% i a un 52%, respectivament.

La distribució del valor afegit també va ser força desigual entre els diferents subsectors. Mentre que el comerç al detall distribuïa pràcticament a parts iguals el valor afegit entre despeses de personal i excendent brut d'explotació, el comerç a

l'engròs i l'automoció hagueren de fer front a unes despeses de personal relativament molt més importants: el 64% i el 69%, respectivament.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser el 2003 de 64.794 de mitjana al llarg de l'any. Si n'observam el comportament per trimestres, es constata una pauta clarament estacional, que tendeix a incrementar l'ocupació en el segon trimestre i en el tercer. El 73% d'aquesta ocupació el generen les petites empreses. Per subsectors, el comerç al detall concentra el 58% del total de l'ocupació del sector comercial; el comerç a l'engròs, el 30%, i l'automoció, el 12%. (Vegeu el quadre I-95 i els gràfics I-30 i I-31.)

En analitzar l'estructura laboral del sector comercial, veiem que l'estabilitat de l'ocupació va ser del 71% i són els treballadors de les petites empreses els que tenien d'una major estabilitat (del 77%, enfront del 62% dels de les grans empreses). Aquestes dades representen un clara millora respecte del 2002, de quasi quatre

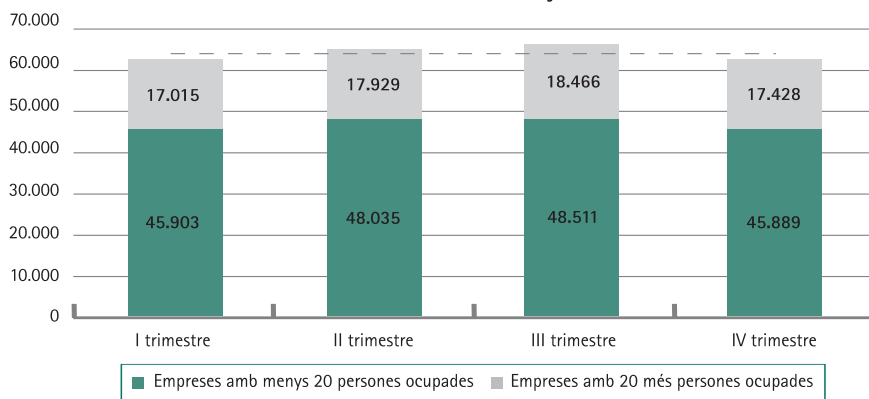
QUADRE I-95. PERSONES OCUPADES SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES DEL SECTOR DEL COMERÇ (2003)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
1r trimestre	45.903	17.015	62.918
2n trimestre	48.035	17.929	65.964
3r trimestre	48.511	18.466	66.977
4t trimestre	45.889	17.428	63.317
Mitjana anual	47.085	17.710	64.794

Font: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-30

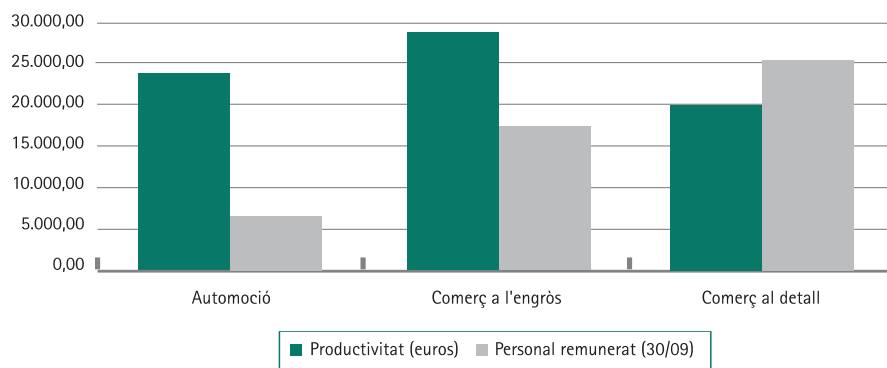
Persones ocupades segons el volum de les empreses del sector del comerç (2003)

Font: INE, enquesta anual de comerç i elaboració pròpia.

Gràfic I-31

Ocupació i productivitat del sector del comerç per tipus d'activitat (2003)

Font: INE, enquesta anual de comerç i elaboració pròpia.

punts percentuals. Amb referència a la participació femenina, observam que els valors se situaven per sobre del 43%. La taxa d'externalitat en l'ocupació va ser poc significativa, amb valors al voltant de l'1%. (Vegeu el quadre I-96.)

Si feim referència als tres subsectors, l'estabilitat en l'ocupació va ser més alta en l'automoció i en el comerç a l'engròs —el 80% i el 74%, respectivament—, mentre que en el comerç al detall va ser del 65%. La participació femenina, en

**QUADRE I-96. COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ RELACIONATS
AMB EL FACTOR TREBALL (2003)**

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
Persones ocupades per empresa	2,6	48,7	3,4
Personal extern per empresa	0,0	0,7	0,0
Productivitat (euros)	21.210	28.430	23.183
Salari mitjà (euros)	14.198	15.462	14.673
Taxa d'assalariats	63,3%	99,6%	73,1%
Taxa d'estabilitat en l'ocupació	76,6%	62,2%	71,3%
Taxa de participació femenina	43,5%	44,3%	43,7%
Taxa d'ocupació femenina assalariada	44,6%	44,4%	44,6%
Taxa d'externalitat en l'ocupació	0,8%	1,4%	1,0%

Font: INE, enquesta anual de comerç.

canvi, és majoritària en el comerç al detall, on les dones són majoria, amb una taxa propera al 60%, però molt més modesta en el comerç a l'engròs —el 25%— i en l'automoció —el 14%.

D'altra banda, l'externalitat en l'ocupació és del 2% en el comerç a l'engròs, de l'1,4% en l'automoció i gairebé insignificant en el comerç al detall. (Vegeu el quadre I-97.)

**QUADRE I-97. COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ RELACIONATS
AMB EL FACTOR TREBALL (2003)**

	Automoció	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Persones ocupades per empresa	4,3	4,9	2,9	3,4
Personal extern per empresa	0,1	0,1	0,0	0,0
Productivitat (euros)	23.896	28.836	20.104	23.183
Salari mitjà (euros)	15.875	17.090	12.678	14.673
Taxa d'assalariats	80,9%	85,9%	65,0%	73,1%
Taxa d'estabilitat en l'ocupació	80,3%	74,2%	67,1%	71,3%
Taxa de participació femenina	14,2%	24,9%	59,3%	43,7%
Taxa d'ocupació femenina remunerada	14,7%	26,0%	64,6%	44,6%
Taxa d'externalitat en l'ocupació	1,4%	2,0%	0,4%	1,0%

Font: INE, enquesta anual de comerç.

9.5.

L' EVOLUCIÓ CONJUNTURAL DEL COMERÇ AL DETALL

A l'hora d'analitzar l'evolució més recent del comerç al detall disposam de la informació que proporciona l'enquesta de conjuntura de comerç al detall, que publica mensualment l'INE. L'índex de comerç al detall (base: 2005) ens mostra l'evolució de les vendes del comerç al detall. A les Illes Balears, les vendes varen créixer durant el 2005 un 3,29% (2,4 punts menys que el 2004), lleugerament per sota

del creixement mitjà observat a la resta de comunitats autònomes, que va ser del 4,42% de mitjana. (Vegeu el quadre I-98.)

Al llarg del 2005 el comerç al detall va seguir a les Illes Balears una tendència clarament marcada per l'efecte de l'estacionalitat característic de la nostra economia. D'aquesta manera, va ser entre els mesos de maig i octubre que s'experimentà un volum de vendes més important respecte de la resta de l'any. El mes de juliol va ser el de majors vendes, circumstància que coincideix l'afluència turística estival amb les rebaixes d'estiu. (Vegeu el quadre I-99.)

**QUADRE I-98. ÍNDEX DE COMERÇ AL DETALL PER COMUNITATS AUTÒNOMES.
UNITAT: BASE 2005 (PREUS CORRENTS) (2002-2005)**

	2002	2003	2004	2005	% var. 05/04
Andalusia	87,0	91,1	94,8	100,0	5,51%
Aragó	88,8	91,9	96,1	100,0	4,07%
Astúries	85,2	91,4	95,8	100,0	4,41%
Balears (Illes)	87,9	91,6	96,8	100,0	3,29%
Canàries (Illes)	89,6	96,9	100,0	100,0	0,02%
Cantàbria	85,9	91,5	96,9	100,0	3,20%
Castella i Lleó	88,9	91,0	95,7	100,0	4,53%
Castella-la Manxa	81,5	87,0	91,8	100,0	8,89%
Catalunya	83,4	89,6	95,7	100,0	4,54%
País Valencià	86,9	91,8	96,1	100,0	4,11%
Extremadura	82,0	89,2	95,5	100,0	4,72%
Galícia	84,4	90,5	95,9	100,0	4,23%
Madrid	87,1	90,5	96,3	100,0	3,81%
Múrcia	82,6	89,8	95,0	100,0	5,29%
Navarra	84,0	91,2	95,3	100,0	4,88%
País Basc	84,2	88,5	94,6	100,0	5,75%
la Rioja	87,1	93,4	98,4	100,0	1,63%
Ceuta	101,1	101,2	100,6	100,0	-0,55%
Melilla	91,8	94,9	96,0	100,0	4,13%
Espanya	85,9	90,8	95,8	100,0	4,42%

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

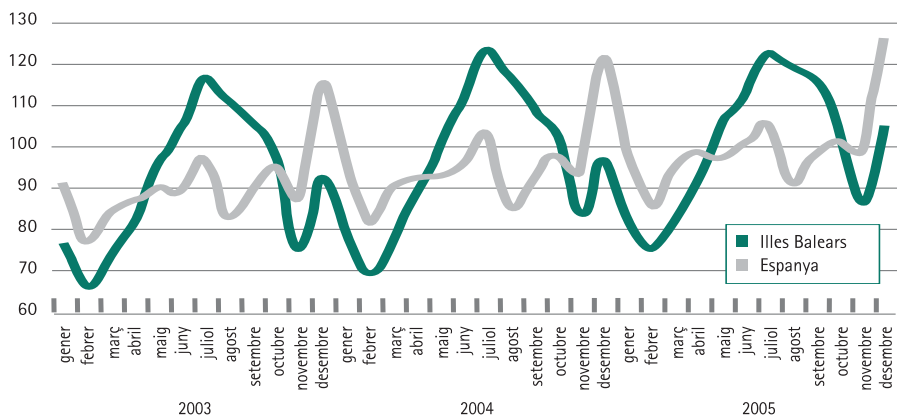
QUADRE I-99. ÍNDEX DE COMERÇ AL DETALL. UNITAT: BASE 2005 (PREUS CORRENTS)			
	Índex	Variació mensual	Variació interanual
gener	82,8	-14,83%	2,26%
febrer	75,8	-8,47%	9,60%
març	83,1	9,75%	6,67%
abril	92,7	11,51%	4,94%
maig	104,8	13,04%	3,49%
juny	111,4	6,30%	0,97%
juliol	122,0	9,50%	-0,55%
agost	118,6	-2,81%	1,37%
setembre	115,7	-2,43%	5,18%
octubre	105,8	-8,56%	2,60%
novembre	86,8	-17,99%	3,42%
desembre	100,6	15,96%	3,52%

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

Si ho comparam amb l'evolució seguida a Espanya, l'estacionalitat de l'economia illenca és, una altra vegada, l'element explicatiu del major valor de l'índex a les Illes Balears entre els mesos de maig i octubre, mentre que la resta de l'any se

situava per davall de l'índex espanyol. En ambdós casos, deixant de banda els efectes estacionals i en sintonia amb el que hem apuntat més amunt, s'evidencia una lleugera tendència creixent al llarg de l'any 2005. (Vegeu el gràfic I-32.)

Gràfic I-32
Índex de comerç al detall a les Illes Balears i a l'Estat espanyol
(2003-2005) Unitat: base 2005 (preus corrents)

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

El comportament del comerç al detall durant el 2005 pel que fa a l'ocupació va ser força similar a l'evolució de les vendes que acabam de comentar. Així, l'ocupació en el comerç al detall es va incrementar al llarg de l'any un 1,06%, més de mig punt per sota del nivell de l'Estat espanyol, on l'ocupació va augmentar un 1,62%. (Vegeu el quadre I-100.)

Al marge d'aquesta lleugera tendència creixent de l'ocupació respecte de l'any

anterior, es constata també la presència d'una pauta estacional en els termes de l'evolució de les vendes. (Vegeu el quadre I-101 i el gràfic I-33.)

Pel que fa als preus, no es disposa de cap indicador que compregui el sector del comerç al detall en conjunt. En qualsevol cas, sí que és possible aproximar-s'hi a partir dels preus dels grups de productes que són característics de la venda al detall i que, per tant, poden ser representatius

**QUADRE I-100. ÍNDEX D'OCUPACIÓ DEL COMERÇ AL DETALL
PER COMUNITATS AUTÒNOMES. UNITAT: BASE 2005**

	2002	2003	2004	2005	% var. 05/04
Andalusia	91,5	95,3	98,4	100,0	1,62%
Aragó	95,4	98,3	99,2	100,0	0,82%
Astúries	99,3	100,4	100,2	100,0	-0,21%
Balears (Illes)	98,5	98,3	99,0	100,0	1,06%
Canàries (Illes)	96,1	99,9	100,3	100,0	-0,28%
Cantàbria	93,1	96,1	99,2	100,0	0,83%
Castella i Lleó	97,4	99,1	100,6	100,0	-0,62%
Castella-la Manxa	91,3	94,4	96,8	100,0	3,29%
Catalunya	92,9	95,9	97,8	100,0	2,24%
País Valencià	93,5	95,8	97,6	100,0	2,45%
Extremadura	96,9	98,3	99,5	100,0	0,53%
Galícia	90,9	94,4	97,2	100,0	2,85%
Madrid	91,6	95,8	98,8	100,0	1,18%
Múrcia	89,9	94,0	97,5	100,0	2,58%
Navarra	90,9	94,6	96,5	100,0	3,62%
País Basc	93,5	95,8	97,7	100,0	2,40%
la Rioja	94,9	98,1	100,6	100,0	-0,60%
Ceuta	95,8	99,3	99,1	100,0	0,91%
Melilla	101,6	98,7	99,9	100,0	0,09%
Espanya	93,1	96,2	98,4	100,0	1,62%

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

dels preus del sector. Així, hem obtingut un indicador de l'evolució dels preus del sector del comerç a partir de la combinació dels preus dels grups de productes següents: l'alimentació i les begudes no alcohòliques, les begudes alcohòliques i el tabac, el vestit i el calçat, el parament de la llar i la medicina.

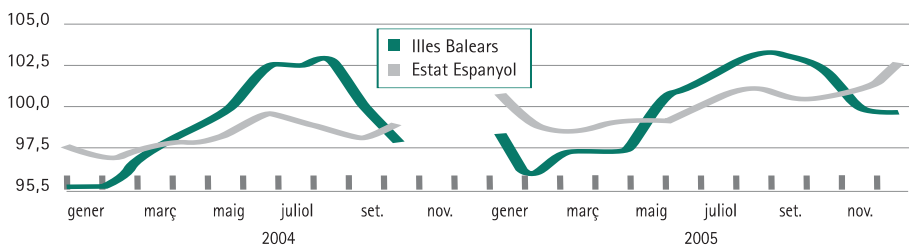
D'aquesta manera, s'estima que la inflació en el sector del comerç al detall va ser el 2005 del 3,0%, sis dècimes més alta que l'any 2004 i dues dècimes més baixa que la inflació espanyola. Els preus segueixen una tendència alcista, tot i que els mesos d'hivern (gener, febrer) i els d'estiu (juliol, agost) varen decreïxer res-

QUADRE I-101. ÍNDEX D'OCUPACIÓ DEL COMERÇ AL DETALL (2005)			
	Índex	Variació mensual	Variació interanual
gener	96,0	-2,49%	0,67%
febrer	97,4	1,39%	2,38%
març	97,4	0,09%	0,76%
abril	97,8	0,37%	-0,10%
maig	100,4	2,61%	1,41%
juny	101,3	0,99%	1,23%
juliol	102,4	1,02%	0,26%
agost	103,1	0,74%	0,75%
setembre	102,9	-0,26%	0,41%
octubre	101,9	-0,99%	2,04%
novembre	99,8	-2,07%	1,75%
desembre	99,6	-0,11%	1,19%

* Unitat: base 2005

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

Gràfic I-33
Índex d'ocupació en el comerç al detall a les Illes Balears
i a l'Estat espanyol (2004-2005) Unitat: base 2005

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

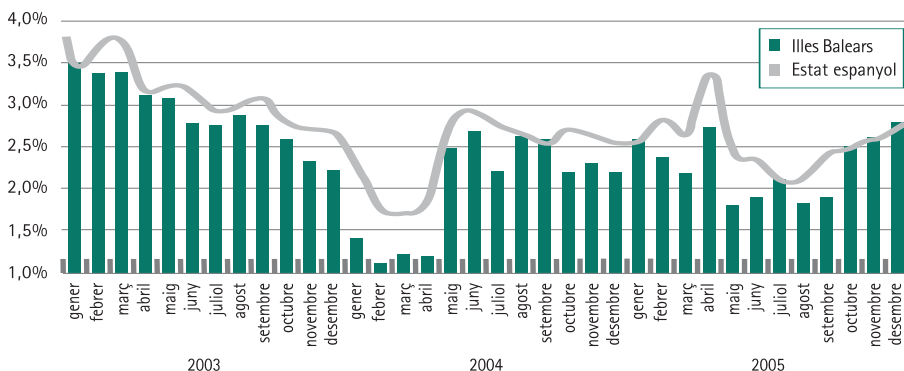
pecte del mes anterior. Pel que fa al 2004, els primers mesos de l'any i el darrer trimestre varen ser els més inflacionistes. (Vegeu el quadre I-102 i el gràfic I-34.)

Finalment, cal advertir els canvis que s'estan produint amb la introducció de petits comerços gestionats per estrangers que poden comportar modificacions substancials al model tradicional de comerç al detall.

QUADRE I-102. ÍNDEX DE PREUS DAL CONSUM EN EL COMERÇ AL DETALL. UNITAT: BASE 2001 (2005)			
	Índex	Variació mensual	Variació interanual
gener	109,6	-1,5%	2,5%
febrer	109,1	-0,5%	2,3%
març	109,5	0,4%	2,2%
abril	111,9	2,2%	2,7%
maig	112,7	0,7%	1,8%
juny	112,8	0,2%	1,9%
juliol	111,8	-0,9%	2,1%
agost	110,9	-0,8%	1,8%
setembre	111,3	0,4%	1,9%
octubre	112,5	1,1%	2,5%
novembre	114,3	1,5%	2,5%
desembre	114,5	0,2%	2,7%
Total 2005		3,0%	

Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-34
Inflació en el sector del comerç (2003-2005)

Font: INE i elaboració pròpia.

10

TRANSPORTS I COMUNICACIONS⁸⁰

RESUM

Amb relació a l'activitat conjuntural de l'any 2005 es destaca la recuperació de l'activitat del transport de passatgers per via marítima en règim de cabotatge i en règim de creuer turístic, amb un augment del 8,9%. El transport aeri va augmentar prop del 3%. El transport terrestre per carretera i el transport per ferrocarril varen créixer un 7,6%. Els serveis postals es varen incrementar un 3,1% i, pel que fa a comunicacions, es destaca el creixement de la telefonia mòbil, amb un 14,3%, mentre que la telefonia fixa descendeix un 7%.

Des d'un punt de vista estructural, la darrera enquesta anual de serveis ressalta que el volum de negoci del sector transports durant el 2003 va arribar als 2.993,8 milions d'euros i el valor de la producció agregada va ser de 2.609,2 milions d'euros. El VAB generat a cost dels factors pel sector del transport a les Illes Balears l'any 2003 va ser de 1.020,3 milions d'euros, xifra que representa el 15,7% del VAB a cost dels factors dels serveis privats de les Illes Balears i que el converteix en el tercer sector d'activitat terciària de serveis privats, només per darrere del turisme, que representa el 40,2%, i del comerç, que representa el 23,1%. Respecte de l'any anterior, el VAB a cost dels factors del sector transport va augmentar el volum un 19,4%, cosa que contrasta amb el creixement negatiu d'un -1,4% per al conjunt del sector a Espanya. El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser de 20.062 de mitjana anual, mentre que la productivitat global del sector se situà entorn dels 50.856 euros per persona ocupada, és a dir, 13.003 euros més alta que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol.

Igual dels anys anteriors el transport de viatgers del 2003 fou l'activitat de transport més important de les Illes Balears quant al nombre d'empreses (2.319), al personal ocupat (12.531 persones), al volum de negocis (més de 2.361 milions d'euros) i a la inversió bruta en béns materials (més de 111 milions d'euros). El transport de mercaderies estava format per 1.627 empreses, que ocuparen 4.436 persones, obtingueren un volum de negoci de més de tres-cents milions d'euros i una inversió bruta en béns materials de més de 42 milions d'euros. Finalment, les activitats annexes als transports estaven formades per 243 empreses, ocuparen 2.577 persones, obtingueren un volum de negocis de més de tres-cents milions d'euros i una inversió bruta en béns materials de 62 milions d'euros. L'activitat postal balear l'any 2003 estava formada per 69 empreses, que generaren un volum de negoci de més de trenta milions d'euros i una inversió bruta en béns materials de 451.000 euros. A més, donaren ocupació, com a terme mitjà, a 518 persones.

10.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat s'estudien, en primer lloc, les activitats relatives al transport i a les comunicacions a partir de l'enquesta de serveis a les Illes Balears. En segon lloc, s'analitza la conjuntura referida a l'any 2005 per a les següents activitats: el transport marítim, el transport aeri, el transport terrestre i les activitats postals.

10.2.

ELS TRANSPORTS

L'any 2003 a les Balears hi ha havia 4.257 empreses dins el sector de transports, un 1,4% més que l'any 2002. Aquestes empreses aportaren un volum de negoci de quasi tres mil milions d'euros, un 8,3% més que l'any 2002. El 83% d'aquest valor correspon a empreses grans i la resta, a empreses petites. La xifra referida a Espanya fou de més de 73.000 milions d'euros, un 6,5% més que l'any anterior. Per tant, el 4,1% de total del volum de negocis a escala nacional s'associa a la comunitat autònoma de les Balears.

80. Es poden ampliar aquestes dades per mitjà de la publicació que s'esmenta en la nota anterior.

D'altra banda, el VAB a cost dels factors d'aquest sector fou, aproximadament, de 1.020 milions d'euros, és a dir, un 19,4% major que l'any 2002, mentre que a escala nacional aquest valor és de més de 32.000 milions d'euros, un 7,1% més que l'any anterior. Cal assenyalar que el creixement de tant el volum de negocis com del VAB a cost dels factors són majors a les Illes Balears que a escala mitjana a Espanya. El diferencial tan gran que hi ha entre el volum de negocis i el VAB a cost dels factors de les Balears s'ha de relacionar amb el fet que el consum de matèries primeres i les despeses en serveis exteriors foren molt grans (ambdues quantitats representaren el 51,8% del volum de negoci).

Cal destacar que el consum de mercaderies a les Balears ha baixat respecte de l'any 2002 (un 21,1% menys) mentre que en l'àmbit nacional ha augmentat (un 17,8% més). Així mateix, les despeses per serveis exteriors de les Balears a 2003 varen baixar un 1% respecte del 2002, però es pot apreciar un comportament distint segons la mida de les empreses, ja que aquesta reducció fou del 5,2% en les empreses grans (de més de vint persones ocupades), mentre que en les més petites es va apreciar un augment d'aquesta xifra del 58,3%. (Vegeu el quadre I-103.)

Quant a les despeses de personal del sector de transport de les Balears, cal destacar que l'única partida que va anar en sentit descendent foren les indemnitzacions, mentre que a Espanya no va ser així. La distribució del valor de la producció a les Balears ha anat a favor del personal i, sobretot, de l'excedent brut d'explotació,

mentre que a Espanya només s'ha anat a favor de les despeses de personal, ja que tant l'excedent brut d'explotació com el consum i les despeses exteriors s'han reduït. De fet, l'excedent brut d'explotació de l'any 2003 fou de més de 440 milions d'euros. Així, cal destacar la importància de les petites empreses balears, ja que, si bé varen aportar només un 17% del volum de negocis del sector de transports balear, l'excedent brut d'aquestes empreses fou del 35% i, a més, varen ocupar el 41% del total de persones amb ocupació en aquest sector a les Illes Balears.

El sector de transports de les Balears va tenir ocupades l'any 2003, com a terme mitjà, més de vint mil persones, un 4,5% més que l'any 2002. Mentrestant, a tot l'Estat espanyol hi havia ocupades unes 849.000 persones. És a dir, aproximadament el 2,3% del total de persones ocupades a Espanya en aquest sector ho estaven en empreses de les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-104.)

Es pot apreciar, igual dels anys anteriors, el fet que hi va haver un major nombre de treballadors ocupats en els trimestres segon i tercer, cosa que demostra la forta dependència que té aquest sector respecte del turisme, que es caracteritza per una forta estacionalitat. Cal destacar-ne dos fets: per un costat, el personal extern del 2003 va disminuir respecte del 2002 tant a les Balears com a Espanya, i, per un altre costat, les petites empreses balears varen reduir el nombre d'ocupats (respecte del 2002) durant el segon, tercer i quart trimestres, mentre que les grans empreses balears de transport l'any 2003 varen ocupar més personal que l'any 2002 en tots

QUADRE I-103. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR DE TRANSPORTS (2003)*

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	2.993.821	8,3	497.340	14,7	2.496.481	7,1
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	159	78,9	0	-100	159	49,8
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	821	-44,2	22	-83,7	800	-40,3
4. Altres ingressos de gestió	63.341	58	11.303	178,1	52.038	44,5
5. Consum de mercaderies	38.050	-21,1	11.718	-29,3	26.332	-16,9
6. Treballs realitzats per altres empreses	410.928	22,5	79.322	15,2	331.606	24,4
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	2.609.164	7,7	417.624	18,5	2.191.540	5,9
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	517.998	6,8	51.809	14	466.189	6,1
9. Despeses en serveis exteriors	1.034.263	-1	108.033	58,3	926.231	-5,2
10. Altres despeses de gestió	55.963	4,7	753	65,9	55.210	4,1
11. Valor afegit o a preus de mercat(7-8-9-10)	1.000.939	19,3	257.030	7,9	743.910	23,8
12. Impostos lligats a la producció	5.064	-6,4	3.238	-17,6	1.826	23,6
13. Subvencions a l'explotació	24.415	18,1	806	85,1	23.610	16,6
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	1.020.291	19,4	254.598	8,5	765.693	23,5
15. Despeses de personal	579.167	11,3	98.658	4	480.509	12,9
a. Sous i salaris	457.323	11,3	78.555	4,6	378.768	12,8
b. Indemnitzacions	1.296	-33,9	260	-8,7	1.037	-38,2
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	99.901	10,4	19.317	2,7	80.585	12,4
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	361	145	66	325,9	295	123,9
e. Altres despeses socials	20.285	20,3	461	-29,5	19.824	22,3
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	441.124	32,1	155.940	11,6	285.184	46,8

Continua

QUADRE I-103. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR DE TRANSPORTS (2003)*

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	73.111.413	6,5	28.875.960	4,3	44.235.453	8,1
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	12.053	-9	4.482	-52,2	7.571	96,1
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	129.322	28,8	45.179	20,4	84.142	33,8
4. Altres ingressos de gestió	1.298.293	8,2	141.151	-6,8	1.157.142	10,3
5. Consum de mercaderies	1.140.288	17,8	491.263	45,8	649.025	2,9
6. Treballs realitzats per altres empreses	17.725.831	9,4	7.192.260	2,9	10.533.571	14,4
7. Valor de la producció (1+2+3+4+5+6)	55.684.962	5,5	21.383.250	4	34.301.712	6,5
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	9.261.285	-2,6	4.653.130	-1,9	4.608.155	-3,4
9. Despeses en serveis exteriors	15.751.037	6,9	4.785.621	6,2	10.965.416	7,2
10. Altres despeses de gestió	524.467	47,7	77.867	-9,2	446.601	65,8
11. Valor afegit o a preus de mercat(7-8-9-10)	30.148.173	7	11.866.633	5,7	18.281.540	7,9
12. Impostos lligats a la producció	279.565	-2,4	126.054	-12,3	153.511	7,5
13. Subvencions a l'explotació	2.268.451	7,2	27.484	14,5	2.240.966	7,1
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	32.137.058	7,1	11.768.063	6	20.368.995	7,8
15. Despeses de personal	17.821.115	8,7	4.521.272	7,7	13.299.843	9
a. Sous i salaris	13.801.888	9,2	3.510.535	7	10.291.352	9,9
b. Indemnitzacions	146.913	22,8	36.048	62,3	110.864	13,8
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	3.358.945	9	889.765	9,1	2.469.180	8,9
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	142.723	8	4.754	-11,6	137.969	8,8
e. Altres despeses socials	370.647	-11,3	80.170	7	290.477	-15,3
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	14.315.943	5,3	7.246.792	4,9	7.069.151	5,6

* Unitat: milers d'euros.

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

QUADRE I-104. PERSONES OCUPADES EN LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS (2003)

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	18.695	4,6	8.114	0,8	10.581	7,7
Ocupats 2n trimestre	20.563	4,3	8.610	-0,2	11.953	7,8
Ocupats 3r trimestre	21.317	4,5	8.834	0,8	12.483	7,2
Ocupats 4t trimestre	19.674	4,6	8.182	-0,4	11.492	8,5
Ocupats (mitjana anual)	20.062	4,5	8.435	0,2	11.627	7,8
Personal extern (mitjana anual)	130	-19	17	-80,3	113	48,9

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	838.891	2,7	413.326	1,6	425.565	3,8
Ocupats 2n trimestre	846.646	2,6	415.334	1,5	431.312	3,6
Ocupats 3r trimestre	858.309	2,8	415.707	1,9	442.602	3,6
Ocupats 4t trimestre	852.178	2,7	416.194	1,9	435.983	3,5
Ocupats (mitjana anual)	849.006	2,7	415.140	1,7	433.866	3,6
Personal extern (mitjana anual)	22.636	-0,8	6331	-20,8	16.306	10

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

els trimestres. De les persones ocupades en data 30 de setembre, més 17.500 estaven en règim de remunerats (el 82,5% del total d'ocupats). (Vegeu el quadre I-105.)

És destacable el fet que els homes remunerats fixos disminuïren l'any 2003 res-

pecte de 2002, mentre que les dones augmentaren (encara que fou una pujada poc significativa, d'un 0,2%). En canvi, en els eventuals s'incrementaren tant els homes com les dones, si bé el percentatge d'augment fou molt major (del 76,3%, davant el 17,4% de pujada dels homes). Quant

QUADRE I-105. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'OCCUPACIÓ DE LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS (30-09-2003)

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total d'ocupats	21.391	2,8	8.860	-0,1	12.531	4,9
Remunerats	17.668	4,2	5.262	2,1	12.406	5,1
Fixos	12.166	-5,4	3.919	8,5	8.246	-10,9
Homes	9.320	-7	3.327	8,8	5.993	-13,9
Dones	2.845	0,2	592	7	2.253	-1,4

Continua

QUADRE I-105. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'OCUPACIÓ DE LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS (30-09-2003)
ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Eventuals	5.502	34,2	1.343	-13,1	4.160	62,8
Homes	3.441	17,4	1.197	-11,2	2.243	41,9
Dones	2.062	76,3	145	-25,9	1.916	96,8
No remunerats	3.723	-3,3	3.598	-3,1	126	-8,1
Homes	3.445	0,6	3.328	0,9	117	-6,8
Dones	278	-34,5	270	-34,8	8	-23,1

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total d'ocupats	868.504	2,5	423.583	1,8	444.921	3,2
Remunerats	672.227	3,2	230.890	3,2	441.337	3,2
Fixos	498.228	2,9	164.656	4,6	333.572	2,1
Homes	406.286	1,2	143.096	3,7	263.190	-0,1
Dones	91.942	11,2	21.560	11	70.382	11,3
Eventuals	173.998	3,9	66.233	-0,1	107.765	6,5
Homes	138.626	7,4	59.394	-0,7	79.233	14,5
Dones	35.372	-7,9	6.840	6,3	28.532	-10,7
No remunerats	196.277	0,3	192.694	0,2	3.584	9,2
Homes	185.811	-0,4	182.503	-0,5	3.308	6,9
Dones	10.466	13,8	10.190	13,1	276	47,2

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

als no remunerats, eren quasi tots homes (92,5% del total), per mor d'una reducció de les dones no remunerades de l'any 2003 respecte de l'any anterior.

En aquest subapartat hem analitzat el sector de transports en conjunt. En els apartats següents se n'analitzen els components: el transport de viatgers, el transport de mercaderies i les altres activitats annexes als transports.

10.2.1. EL TRANSPORT DE VIATGERS

L'any 2003 a les Balears hi havia un total de 2.319 empreses de transport de viatgers, que varen aportar un total de 2.362 milions d'euros de volum de negocis. Per tant, això assenyalava un augment del 7,7% respecte de l'any anterior. El VAB a cost dels factors d'aquesta activitat fou de 774 milions; és a dir, quasi un 24% més que l'any 2002. (Vegeu el quadre I-106.)

QUADRE I-106. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS DE TRANSPORT DE VIATGERS (2003)*

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	2.361.792	7,7	142.153	16,6	2.219.639	7,1
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	0	—	0	—	0	—
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	781	-46,9	22	-83,7	760	-43,2
4. Altres ingressos de gestió	46.155	39,1	1.061	190,9	45.094	37,4
5. Consum de mercaderies	21.130	9,4	448	293,8	20.682	7,7
6. Treballs realitzats per altres empreses	232.693	36,9	2.221	53,7	230.473	36,8
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	2.154.905	5,7	140.566	16,3	2.014.339	5
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	461.502	6,3	12.317	14,3	449.184	6,1
9. Despeses en serveis exteriors	886.643	-6,3	21.272	31,7	865.371	-6,9
10. Altres despeses de gestió	53.501	3,3	11	-77,9	53.490	3,4
11. Valor afegit o a preus de mercat(7-8-9-10)	753.260	24,1	106.966	13,9	646.293	25,9
12. Impostos lligats a la producció	2.647	52,7	1.592	96,1	1.054	14,5
13. Subvencions a l'explotació	23.335	21,3	748	105,3	22.588	19,6
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	773.948	23,9	106.121	13,6	667.827	25,7
15. Despeses de personal	427.267	10	21.339	7,8	405.928	10,1
a. Sous i salaris	335.844	9,7	16.725	8,8	319.120	9,8
b. Indemnitzacions	896	-32,8	93	95,2	804	-37,5
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	71.276	8,8	4.423	4,6	66.852	9,1
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	303	172,5	8	25	295	181,1
e. Altres despeses socials	18.948	23,5	90	-36,8	18.857	24
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	346.682	46,8	84.782	15,1	261.899	61,2

Continua

QUADRE I-106. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS DE TRANSPORT DE VIATGERS (2003)*

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	16.146.223	3,7	3.108.927	10,6	13.037.296	2,2
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	7.161	225,9	90	31,4	7.071	232,1
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	66.110	29,2	355	29,8	65.756	29,2
4. Altres ingressos de gestió	513.218	21,5	9.208	84	504.010	20,8
5. Consum de mercaderies	55.687	-5,2	3.217	60,7	52.470	-7,5
6. Treballs realitzats per altres empreses	750.544	11,9	118.305	-18,3	632.240	20,2
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	15.926.482	4	2.997.059	12,3	12.929.423	2,3
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	2.635.595	3,9	376.236	6,1	2.259.359	3,5
9. Despeses en serveis exteriors	5.556.436	1,1	466.137	9,1	5.090.299	0,5
10. Altres despeses de gestió	103.646	2,1	4.031	79,3	99.614	0,4
11. Valor afegit o a preus de mercat(7-8-9-10)	7.630.805	6,3	2.150.655	14,1	5.480.150	3,5
12. Impostos lligats a la producció	48.478	-8	15.198	-15,6	33.280	-4,1
13. Subvencions a l'explotació	2.189.179	7,5	13.283	20,3	2.175.896	7,5
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	9.771.506	6,6	2.148.741	14,4	7.622.765	4,6
15. Despeses de personal	5.870.513	5,6	479.201	10,8	5.391.312	5,1
a. Sous i salaris	4.454.366	7,5	372.811	11,9	4.081.554	7,1
b. Indemnitzacions	17.736	4,5	2.741	68,1	14.996	-2,3
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	1.192.327	6,6	99.712	8,1	1.092.615	6,5
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	99.574	0,3	246	44	99.328	0,2
e. Altres despeses socials	106.509	-41,8	3.691	-30,6	102.818	-42,1
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	3.900.993	8,3	1.669.540	15,5	2.231.453	3,5

* Unitat: milers d'euros.

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

Es pot destacar que a les Illes Balears s'aprecia una reducció dels treballs que ha fet l'empresa en immobilitzat de quasi el 47%, mentre que en el cas d'Espanya hi hagué un augment del 29,2%. També és destacable que els impostos lligats a la producció de les empreses de transports de viatgers de les Balears l'any 2003 varen ser un 52,7% majors que el 2002, mentre que a escala d'Espanya es va reduir aquesta partida el 8%. Així i tot, l'excedent brut d'explotació de les Illes fou de més de 346 milions d'euros, un 46,8% més que l'any 2002, mentre que a Espanya fou de més de 3.900 milions d'euros, un 8,3% més que el 2002.

Les empreses que tingueren menys de vint persones ocupades l'any 2003 eren el 98,6% del total d'empreses de transports de viatgers (2.287 empreses) i varen aportar el 6% del volum de negocis i el 13,7% del VAB a cost dels factors. Això és degut que varen tenir unes despeses de serveis exteriors proporcionalment inferiors a les de les empreses grans.

D'altra banda, el 52% de la inversió bruta en béns materials que es va fer l'any 2003 en el sector dels transports de les Illes

Balears, la varen dur a terme les empreses de transport de viatgers. En concret, es varen invertir 111 milions d'euros, un 40,4% més que l'any 2002.

Aquesta activitat va ocupar, com a terme mitjà, 12.531 persones durant l'any 2003, xifra que suposa un augment del 3,6% respecte de l'any 2002. És a dir, el 62,5% del total de persones ocupades en l'activitat dels transports ho és en el transports de viatgers i, per consegüent, representa l'activitat més important del sector de transports. Per un altre costat, les empreses grans ocuparen com a terme mitjà 9.060 persones i la resta (3.471, que representen el 28% del total), en empreses amb menys de vint persones ocupades. Cal destacar, per tant, que les empreses grans representaren l'1,1% del total d'empreses de l'activitat de transports de viatgers (l'any 2003 eren 81 empreses) i ocuparen el 72% del personal ocupat en aquesta activitat. Això és degut que les petites empreses varen ocupar, com a terme mitjà, 1,9 persones per empresa, mentre que en el cas de les empreses grans aquesta xifra fou de 289,9. (Vegeu el quadre I-107.)

QUADRE I-107. PERSONES OCUPADES EN LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS DE VIATGERS (2003)

ILLES BALEARS						
	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	11.329	3,0	3.156	-6,7	8.173	7,2
Ocupats 2n trimestre	13.030	3,9	3.653	-1,6	9.377	6,3
Ocupats 3r trimestre	13.535	3,5	3.770	0,4	9.765	4,7
Ocupats 4t trimestre	12.229	3,9	3.304	-4,1	8.924	7,2
Ocupats (mitjana anual)	12.531	3,6	3.471	-2,9	9.060	6,3
Personal extern (mitjana anual)	49	-20,5	4	52,2	46	-23,3

Continua

QUADRE I-107. PERSONES OCUPADES EN LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS DE VIATGERS (2003)

ESPANYA						
	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	238.441	1,4	94.891	1,4	143.550	1,4
Ocupats 2n trimestre	241.255	1,7	95.687	1,4	145.567	1,9
Ocupats 3r trimestre	240.405	1,4	94.248	1,5	146.157	1,4
Ocupats 4t trimestre	240.267	1,6	95.072	1,6	145.195	1,7
Ocupats (mitjana anual)	240.092	1,6	94.974	1,5	145.117	1,6
Personal extern (mitjana anual)	723	18,7	233	15,1	489	20,5

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

Un altre fet que s'ha d'esmentar és que les empreses grans tingueren el 95% de les despeses de personal, xifra molt per sobre del percentatge de personal ocupat (72%), a causa que el sou mitjà dels ocupats de les empreses grans quasi triplica el de les petites. (El sou mitjà de les empreses de menys de vint persones ocupades fou l'any 2003 de 12.327 euros, mentre que a les grans fou de 35.252 euros.)

L'activitat de transport de viatgers es caracteritza per tenir una estacionalitat ocupacional, derivada de la forta dependència que té aquesta activitat respecte del turisme.

Quant a les persones ocupades en activitats de transports de viatgers a les Illes Balears, el 30 de setembre del 2003 eren un total de 13.620 persones, mentre que a Espanya foren 244.077 persones. D'aquestes 13.620 persones ocupades el 69% ho estaven en règim de remunerats. Dels remunerats cal remarcar la important reducció dels treballadors fixos l'any 2003 respecte del 2002, principalment en els homes, i l'augment dels eventuais,

principalment en les dones. (Vegeu el quadre I-108.)

10.2.2. EL TRANSPORT DE MERCADERIES

L'activitat de transport de mercaderies de les Illes Balears l'any 2003 va aconseguir un volum de negoci de poc més de tres-cents milions d'euros, és a dir un 7,3% menys que l'any 2002. De fet, l'any 2002 ja es va apreciar una reducció d'aquesta xifra, cosa que denota una possible tendència. Però, en canvi, gràcies a un gran augment en els ingressos de gestió i a una reducció del consum de mercaderies i als treballs fets per altres empreses, el valor de la producció del transport de mercaderies de l'any 2003 fou de més 237 milions d'euros, un 0,4% menor que l'any 2002. Així i tot, el consum de matèries primeres i les despeses de serveis exteriors augmentaren, cosa que repercutí negativament en el valor afegit a preus de mercat. Així mateix, atès que les despeses de personal no es reduïren gaire (un 1,5%), els excedents bruts d'explotació foren els més perjudicats, ja que la xifra

QUADRE I-108. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'Ocupació EN LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS DE VIATGERS (30-09-2003)

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total ocupats	13.620	1,2	3.779	0,5	9.841	1,5
Remunerats	11.489	1,9	1.655	4,0	9.834	1,5
Fixos	7.677	-12,1	1.123	17,4	6.554	-15,7
Homes	5.602	-15,2	1.001	17,7	4.601	-20,1
Dones	2.076	-2,6	123	14,7	1.953	-3,5
Eventuals	3.812	50	532	-16,1	3.280	71,9
Homes	2.193	31,9	489	-15,2	1.704	56,9
Dones	1.619	84,1	43	-25,6	1.576	91,9
No remunerats	2.132	-2,3	2.124	-2,0	7	-45,2
Homes	1.998	7,5	1.994	7,7	4	-50,0
Dones	134	-58,5	131	-58,9	3	-36,3

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total ocupats	244.077	1,6	96.332	1,8	147.744	1,5
Remunerats	182.662	2,7	35.078	7,1	147.584	1,7
Fixos	149.739	2,2	23.913	13,6	125.827	0,2
Homes	128.224	1,6	22.059	12,8	106.165	-0,5
Dones	21.515	5,8	1.854	24,3	19.661	4,3
Eventuals	32.922	5,1	11.165	-4,6	21.758	10,9
Homes	24.617	3,3	9.316	-5,5	15.301	9,6
Dones	8.306	10,6	1.849	0,0	6.457	14,0
No remunerats	61.415	-1,5	61.255	-1,0	160	-66,1
Homes	59.091	-1,8	58.949	-1,3	142	-68,2
Dones	2.323	6,3	2.306	6,7	18	-29,0

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

fou de quasi cinquanta milions d'euros, un 27,7% menys que l'any 2002. Però aquesta evolució no fou homogènia i, en realitat, es pot apreciar que les empreses de menys de vint persones ocupades tingueren l'any 2003 un volum de negocis

major que el corresponent a l'any 2002, si bé l'excedent d'explotació es reduí a causa d'un augment major en el consum de matèries primeres, despeses de serveis exteriors i despeses de personal. (Vegeu el quadre I-109.)

QUADRE I-109. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS DE TRANSPORT DE MERCADERIES (2003)*

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	300.324	-7,3	197.951	0,7	102.373	-19,7
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	159	78,9	0	-100	159	49,8
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	0	-100	0	—	0	-100
4. Altres ingressos de gestió	5.650	384,9	1.602	703,3	4.047	319,1
5. Consum de mercaderies	7.660	-47,1	4.960	-22,1	2.700	-66,7
6. Treballs realitzats per altres empreses	60.964	-15,3	23.166	-9,9	37.798	-18,2
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	237.508	-0,6	171.428	4,1	66.081	-11
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	43.014	14,9	31.618	22,8	11.396	-2,5
9. Despeses en serveis exteriors	70.468	21,5	37.363	10,2	33.105	37,6
10. Altres despeses de gestió	1.248	35,5	141	-33,9	1.107	56,4
11. Valor afegit o a preus de mercat (7-8-9-10)	122.780	-13,9	102.306	-2,4	20.474	-45,8
12. Impostos lligats a la producció	1.400	-4,8	980	-9,4	420	8,1
13. Subvencions a l'explotació	701	-44	12	-70,7	689	-43,1
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	122.080	-14,2	101.337	-2,3	20.743	-46,2
15. Despeses de personal	72.285	-1,5	55.706	5,7	16.580	-19,8
a. Sous i salaris	57.171	-0,5	44.478	6,8	12.692	-19,8
b. Indemnitzacions	183	-46,9	103	-22,4	80	-62,3
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	14.463	-2,7	10.811	2,6	3.652	-15,5
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	12	37,7	12	37,7	0	—
e. Altres despeses socials	457	-35,6	302	-22,9	155	-51,3
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	49.794	-27,7	45631	-10,6	4.163	-76,7

Continua

QUADRE I-109. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS DE TRANSPORT DE MERCADERIES (2003)*

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	29.142.797	11,7	17.385.646	8,3	11.757.151	17
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	3.480	-26,2	4.544	29,7	-1064	-187,7
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	14.929	-8,1	7.148	-44,3	7.780	128,5
4. Altres ingressos de gestió	290.427	29,7	49.777	41	240.650	27,6
5. Consum de mercaderies	338.455	10	175.187	5,9	163.268	14,8
6. Treballs realitzats per altres empreses	6.616.217	13,3	2.421.179	13,9	4.195.038	13
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	22.496.961	11,4	14.850.749	7,5	7.646.212	19,8
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	5.564.767	10,8	3.934.956	6	1.629.810	24,3
9. Despeses en serveis exteriors	5.278.793	15,8	3.074.331	12,6	2.204.461	20,7
10. Altres despeses de gestió	94.549	-6,2	52.538	-16,6	42.011	11,1
11. Valor afegit o a preus de mercat (7-8-9-10)	11.558.853	10	7.788.924	6,6	3.769.929	17,5
12. Impostos lligats a la producció	119.705	1,8	69.277	-21,1	50.428	68,8
13. Subvencions a l'explotació	21.591	34	10.620	31,1	10.972	37
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	11.460.739	10,1	7.730.267	7	3.730.472	17
15. Despeses de personal	5.400.703	12,6	2.925.604	9,4	2.475.099	16,6
a. Sous i salaris	4.152.803	12,3	2.260.739	8,9	1.892.065	16,7
b. Indemnitzacions	47.094	49,2	21.571	58,3	25.523	42,2
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	1.074.302	13,2	587.452	11,9	486.849	14,9
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	5.293	0,7	2.668	-0,4	2.625	1,8
e. Altres despeses socials	121.211	6,7	53.174	-5,1	68.037	18,1
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	6.060.036	7,9	4.804.663	5,6	1.255.373	17,9

* Unitat: milers d'euros.

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

D'altra banda, l'any 2003 el nombre d'empreses que formaven les activitats de transport de mercaderies eren 1.627, el 99% de les quals eren petites empreses, encara que la seva aportació al volum de negocis total fou del 66%.

Durant l'any 2003 les empreses que transportaren mercaderies ocuparen aproximadament unes 4.436 persones, un 1,7% menys que l'any 2002. Però si analitzam aquestes activitats per mida de les empreses, resulta que les empreses de menys de vint persones ocupades varen ocupar un 3,2% més de persones que l'any 2002. De fet, aquesta dada es

correspon amb les despeses de personal; com ja s'ha comentat anteriorment, les empreses petites augmentaren aquestes despeses, mentre que les més grans les reduïren.

El total de remunerats en data 30 de setembre de 2003 a les Balears era de 3.165 persones, el 77,9% dels quals eren fixos, mentre que a Espanya ho eren el 69,5% (237.278). És a dir, les Illes Balears té un índex de remunerats fixos en les activitats de transport de mercaderies major que la mitjana d'Espanya. D'altra banda, cal destacar que el nombre de dones ocupades en aquest sector

QUADRE I-110. PERSONES OCUPADES EN LES ACTIVITATS DE TRANSPORTS DE MERCADERIES (2003)

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	4.444	1,5	3.816	6,9	628	-22,3
Ocupats 2n trimestre	4.438	-2,4	3.780	2,3	658	-22,5
Ocupats 3r trimestre	4.450	-4,2	3.780	0,5	669	-24,2
Ocupats 4t trimestre	4.412	-1,7	3.765	3,3	647	-23,3
Ocupats (mitjana anual)	4.436	-1,7	3.785	3,2	651	-23,1
Personal extern (mitjana anual)	3	-93,7	3	-94,2	0	-57,8

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	350.192	5,9	256.874	3,3	93.318	13,8
Ocupats 2n trimestre	352.016	5,7	257.642	3,3	94.374	13,1
Ocupats 3r trimestre	353.156	5,6	258.178	3,4	94.977	11,9
Ocupats 4t trimestre	354.458	5,7	258.442	3,6	96.016	11,9
Ocupats (mitjana anual)	352.455	5,7	257.784	3,4	94.671	12,7
Personal extern (mitjana anual)	7.426	18,2	2560	-10,9	4.866	42,6

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

a les Balears fou de 289 (el 6,4% del total), mentre que a Espanya foren 24.604 (el 6,9% del total d'ocupats en aquesta activitat). La taxa de participació femenina de les Balears fou significativament distinta entre el grup d'empreses de menys de vint persones ocupades (5,6%) i les empreses de vint persones ocupades o més (11,3%). (Vegeu el quadre I-110.)

Les característiques del mercat de treball de les activitats dels transport de mercaderies es poden consultar en el quadre I-111.

10.2.3. ALTRES ACTIVITATS ANNEXES AL TRANSPORT

De les 243 empreses que es trobaven en la resta d'activitats annexes al transport

de les Illes Balears l'any 2003, 221 es poden considerar com a petites empreses. En conseqüència, les empreses que tenen menys de vint persones ocupades són les més importants de les activitats de manipulació i de dipòsit de mercaderies, d'organització de transport de mercaderies i d'altres. Aquest grup d'activitat va aportar un volum de negocis de més 301 milions d'euros, un 33,6% més que l'any 2002. El VAB a cost dels factors fou de 112,5 milions d'euros (un 46,4% major que l'any 2002) i l'excedent brut de 41,7 milions d'euros, un 58,1 major que l'any 2002. D'altra banda, cal destacar el fet que les empreses que tenen menys de vint persones ocupades aportaren el 50,6% del total del volum de negocis, mentre que l'excedent brut d'explotació que aportaren fou del 61,8% del total. Aquest diferencial fou principalment degut que aquestes

**QUADRE I-111. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'OCUPACIÓ EN LES ACTIVITATS
DE TRANSPORT DE MERCADERIES (30-09-2003)**

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total d'ocupats	4.484	-4,5	3824	-0,6	660	-22
Remunerats	31.65	-4,8	2.516	1	649	-22,2
Fixos	2.464	-0,6	1.986	5,5	478	-20
Homes	2.296	2,6	1.859	9,1	437	-18,1
Dones	168	-30,5	127	-28,6	41	-35,9
Eventuals	701	-17,1	530	-13	171	-27,7
Homes	660	-15,6	521	-10,3	139	-30,9
Dones	41	-35,7	10	-67,2	32	-9,9
No remunerats	1.318	-3,6	1.308	-3,6	10	-1,9
Homes	1.238	-5,9	1.229	-6	9	7,6
Dones	80	54,7	79	58,8	1	-36,9

Continua

QUADRE I-111. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'Ocupació EN LES ACTIVITATS DE TRANSPORT DE MERCADERIES (30-09-2003)

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total d'ocupats	358.498	5,3	262.580	3,2	95.918	11,6
Remunerats	237.278	6,9	143.841	5,2	93.436	9,7
Fixos	164.877	6,5	99.980	5,9	64.897	7,5
Homes	149.922	5,7	92.264	4,9	57.657	7
Dones	14.956	15	7.716	18,4	7.240	11,7
Eventuals	72.400	7,9	43.861	3,7	28.539	15,2
Homes	68.497	7,8	41.736	3	26.761	16,4
Dones	3.903	9,7	2.125	19,7	1.778	-0,2
No remunerats	121.220	2,3	118.738	0,9	2.482	210,2
Homes	115.475	1,4	113.190	0	2.285	219,7
Dones	5.745	25,7	5.548	23,7	196	130,3

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

empreses tingueren unes despeses de personal menors que les empreses grans. (Vegeu el quadre I-112.)

Atès el major volum de negocis, les activitats annexes al transport a les Balears varen ocupar com a terme mitjà 2.577 persones durant l'any 2003, un 24,8% més que l'any anterior. El 60,5% del personal ocupat en aquesta activitat a les Illes Balears ho estava en empreses de vint persones ocupades o més, mentre que a Espanya el 70,3% de les 150.175 persones ocupades en les activitats annexes al transport ho estava en empreses grans, cosa que fa destacar la major importància de les empreses petites a les Balears respecte de la mitjana nacional. De fet, a les Balears la mitjana d'ocupats per empresa fou de 10,6 i a Espanya,

d'11,7; per tant, a les Balears les empreses són de menors dimensions. (Vegeu el quadre I-113.)

Del total de 154.723 persones ocupades a Espanya en data 30 de setembre de 2003 en les activitats annexes al transport, 2.755 ho estaven a les Illes Balears (un 30,1% més que l'any 2002). Cal destacar la baixa participació femenina (31%). A més, el 72,6% dels remunerats fixos eren homes, mentre que en el cas dels remunerats eventuals aquesta xifra fou del 59,5%. Això significa que no tan sols hi hagué una baixa participació femenina, sinó que, a més, les dones tingueren una major eventualitat que els homes ocupats en aquest grup d'activitats. També cal remarcar el fet que els homes no remunerats varen disminuir un 19,2% l'any 2003 respecte del 2002. (Vegeu el quadre I-114.)

QUADRE I-112. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS ANNEXES AL TRANSPORT (2003)*

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	301.265	33,6	152.356	42,6	148.909	25,5
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	0	—	0	—	0	—
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	0	—	0	—	0	—
4. Altres ingressos de gestió	11.471	166,1	8.640	153,3	2.832	214,5
5. Consum de mercaderies	8.504	-39,6	5.554	-42,9	2.950	-32,3
6. Treballs realitzats per altres empreses	107.000	21,2	53.409	33,4	53.591	11
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	197.232	54,8	102.033	68,7	95.199	42,3
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	12.659	-0,7	7.475	-14,1	5.184	28,1
9. Despeses en serveis exteriors	70.558	102,4	48.277	183,6	22.281	24,9
10. Altres despeses de gestió	537	-28,9	45	-76,5	493	-12,8
11. Valor afegit o a preus de mercat (7-8-9-10)	113.478	43,6	46.236	33,7	67.242	51,3
12. Impostos lligats a la producció	979	-54,6	659	-67,2	320	116,9
13. Subvencions a l'explotació	48	1.953,8	47	28.981,3	2	-11,8
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	112.547	46,4	45.623	40,1	66.924	51,1
15. Despeses de personal	70.837	40,3	19.828	3,9	51.009	62,4
a. Sous i salaris	57.467	40,8	15.933	3	41.534	63,9
b. Indemnitzacions	126	-32,1	51	-5,6	75	-43,1
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	12.453	42,9	3.729	8,4	8.724	65,4
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	46	70,1	46	8.169,6	0	-100
e. Altres despeses socials	744	1,2	68	-39,6	677	8,6
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	41.710	58,1	25.795	91,2	15.915	23,4

Continua

QUADRE I-112. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS ANNEXES AL TRANSPORT (2003)*

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	23.607.506	3,5	7.603.642	-4,4	16.003.864	7,7
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	1.679	-73,5	148	-97,4	1.532	184,2
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	47.375	47,1	37.676	56	9.699	20,5
4. Altres ingressos de gestió	413.863	-11,8	80.872	-24,5	332.991	-8,1
5. Consum de mercaderies	684.726	18	302.238	81,4	382.489	-7,5
6. Treballs realitzats per altres empreses	9.343.243	7,6	4.366.670	-1,2	4.976.573	16,7
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	14.042.455	-0,1	3.053.430	-13	10.989.025	4,1
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	940.419	-48,2	277.683	-54	662.736	-45,4
9. Despeses en serveis exteriors	4.163.105	5,3	1.105.282	-5,3	3.057.823	9,7
10. Altres despeses de gestió	154.458	12	19.096	3,8	135.362	13,3
11. Valor afegit o a preus de mercat (7-8-9-10)	8.784.473	7,7	1.651.369	-4	7.133.104	10,9
12. Impostos lligats a la producció	104.520	-2,7	39.954	17	64.566	-11,8
13. Subvencions a l'explotació	53.176	-4,4	3.182	-26,4	49.995	-2,5
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	8.733.129	7,8	1.614.597	-4,5	7.118.532	11
15. Despeses de personal	4.712.381	10,5	936.899	5,7	3.775.481	11,8
a. Sous i salaris	3.645.700	10,6	734.360	4	2.911.340	12,4
b. Indemnitzacions	71.177	12,2	10.578	69,5	60.599	5,9
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	851.581	7,9	168.640	5,5	682.941	8,5
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	27.666	42,8	1.765	-16,9	25.902	50,2
e. Altres despeses socials	116.256	20,5	21.557	74,7	94.699	12,6
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	4.020.748	4,8	677.698	-15,7	3.343.051	10,2

* Unitat: milers d'euros.

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

**QUADRE I-113. PERSONES OCUPADES EN LES ACTIVITATS ANNEXES
AL TRANSPORT (2003)**

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	2.419	21,3	984	12,3	1.435	28,4
Ocupats 2n trimestre	2.576	23,6	1.015	8,2	1.562	36,2
Ocupats 3r trimestre	2.788	30,4	1.114	14,7	1.674	43,4
Ocupats 4t trimestre	2.526	23,6	961	9,3	1.565	34,5
Ocupats (mitjana anual)	2.577	24,8	1.018	11,2	1.559	35,7
Personal extern (mitjana anual)	25	-39	10	-66,2	15	35,8

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	146.738	1,6	43.885	0,4	102.853	2,2
Ocupats 2n trimestre	149.434	1,5	44.214	0,2	105.220	2,1
Ocupats 3r trimestre	153.221	2,5	45.455	2,7	107.765	2,5
Ocupats 4t trimestre	151.306	2,7	44.809	1,8	106.498	3,1
Ocupats (mitjana anual)	150.175	2,1	44.591	1,3	105.584	2,5
Personal extern (mitjana anual)	11.651	1,8	2.925	-30,9	8.726	21

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

**QUADRE I-114. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'OCUPACIÓ EN LES ACTIVITATS
ANNEXES AL TRANSPORT (30-09-2003)**

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total ocupats	2.755	30,1	1.083	10	1.672	47,6
Remunerats	2.532	34,6	968	12,3	1.564	53,3
Fixos	1.660	28,5	735	17,4	925	39,1
Homes	1.205	26,7	436	5,9	768	42,7
Dones	455	33,6	298	39,5	157	23,7
Eventuals	872	47,7	233	-1,1	639	80,2
Homes	521	26,6	160	12,1	360	34,4
Dones	352	96	73	-21,3	279	222,2
No remunerats	223	-5,5	115	-6,5	108	-4,3
Homes	177	-19,2	73	-33,7	104	-4,5
Dones	45	184,2	41	246,4	4	0

Continua

QUADRE I-114. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'Ocupació EN LES ACTIVITATS ANNEXES AL TRANSPORT (30-09-2003)

ESPANYA						
	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total ocupats	154.723	3,4	46.460	2,9	108.262	3,6
Remunerats	146.588	3,9	39.140	1,6	107.448	4,7
Fixos	114.172	3,1	32.149	0,9	82.023	4
Homes	85.020	2	22.996	-3	62.024	4
Dones	29.152	6,5	9.153	12,3	19.999	4,1
Eventuals	32.416	6,5	6.991	5,1	25.425	6,9
Homes	22.582	3,7	5.211	-0,9	17.371	5,1
Dones	9.834	13,7	1.780	28	8.054	11
No remunerats	8.135	-4,3	7.320	10	815	-55,9
Homes	6.625	-5,3	5.842	12,6	783	-56,7
Dones	1.510	0	1.478	0,7	32	-23,3

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

10.2.4. ANÀLISI COMPARATIVA DE LES BRANQUES DE TRANSPORT

Aquest darrer apartat del transport es dedica a una comparació gràfica entre les diferents subactivitats que el componen. Podem observar que el transport de viatgers l'any 2003 fou l'activitat de transport més important de les Illes Balears quant a personal ocupat i, a més, és l'activitat a què més afecta l'estacionalitat ocupacional. (Vegeu el gràfic I-35.)

Pràcticament totes les activitats de transports tenen aproximadament el mateix nombre d'empreses que de locals. Quant al volum de negoci, les empreses de transports de viatgers són les més importants, però cal destacar que el percentat-

ge d'inversió bruta en relació amb el volum de negocis és menor. (Vegeu els gràfics I-36 i I-37.)

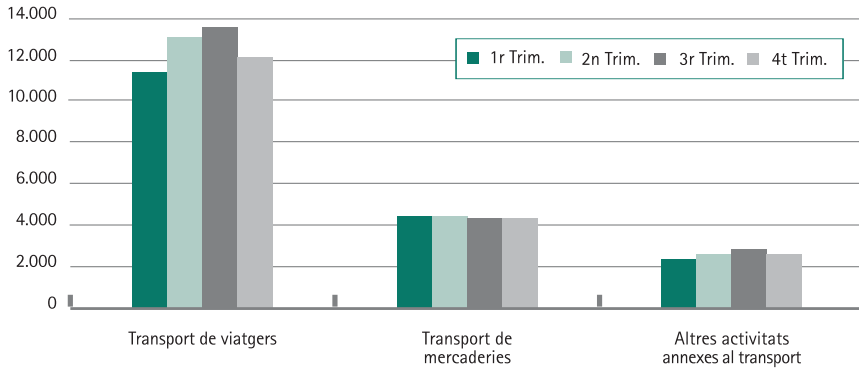
10.3.

LES ACTIVITATS POSTALS

A pesar que l'any 2003 a les Illes Balears hi havia un 18,3% menys d'empreses dedicades a les activitats postals que l'any 2002 (un total de seixanta-nou empreses), aquesta activitat va aportar un volum de negocis de 30 milions d'euros, un 41,7% més que l'any 2002. Això és degut que el nombre d'empreses de vint persones ocupades o més va créixer un 82,7% a les Illes Balears; és a dir, la reducció del nombre

Gràfic I-35

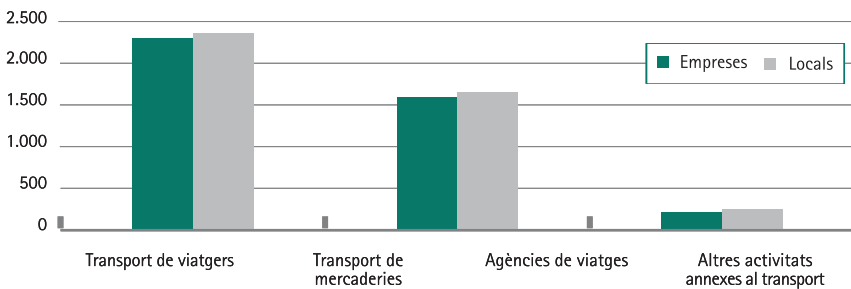
**Percentatge de persones ocupades trimestralment
en les activitats de transports (2003)**

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

Gràfic I-36

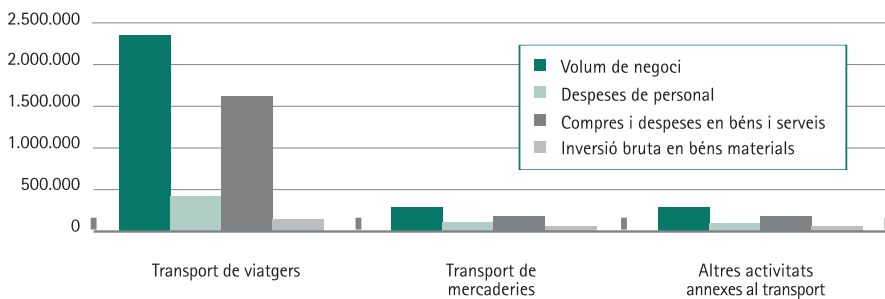
Nombre d'empreses i locals de les activitats de transports (2003)

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

Gràfic I-37

Principals macromagnituds de les activitats de transports (2003)

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

d'empreses fou només de les que tenien menys de vint persones ocupades. En canvi, a Espanya hi va haver una reducció tant d'empreses grans com de petites. Cal destacar que l'excedent brut del 2003 d'aquestes activitats fou de quasi tres milions d'euros, un 13,1% major que l'any 2002, però és destacable que en les empreses petites aquest valor va ser negatiu (-269 mil euros) a causa de les elevades despeses de personal i a pesar que el nombre d'empreses petites fou major que el de grans. A Espanya l'excedent brut d'explotació va ser positiu en tots els grups d'empreses, però es va reduir el 38,9%, com a mitjana, respecte del 2002 (334 milions d'euros). (Vegeu el quadre I-115.)

L'activitat postal de les Balears va ocupar com a terme mitjà durant el 2003 518 persones, un 1,7% menys que l'any 2002. Es pot observar que el trimestre amb més ocupació fou el tercer (igual que a Espanya), cosa que mostra com afecta l'estacionalitat aquest sector. (Vegeu el quadre I-116.)

Les empreses de vint persones ocupades o més durant l'any 2003, com a terme mitjà, varen tenir 53 persones com a personal extern, mentre que les petites empreses no en varen tenir cap, cosa que explica l'important cost de despeses exteriors que tingueren aquestes empreses. El total de personal remunerat a les Illes Balears en aquesta activitat en data 30 de setembre de 2003 era de 481 (un 1,2% més que l'any 2002). El 75,7% era personal fix, mentre que a Espanya només el 65,7% dels remunerats eren fixos. (Vegeu el quadre I-117.)

10.4.

ANÀLISI DE LA CONJUNTURA DE L'ANY 2005

En aquest apartat s'analitza l'evolució conjuntural del sector dels transports i les comunicacions. Cal tenir present la importància que té per a les Balears el transport, principalment el marítim i l'aeri, a causa del caràcter insular, tant pel que fa al transport d'oci com quant al degut a motius laborals o de salut. Es divideix aquest apartat en les activitats següents: el transport marítim, el transport aeri, el transport en ferrocarril, el transport de mercaderies per carretera, les activitats postals i les telecomunicacions.

10.4.1. EL TRANSPORT MARÍTIM

L'any 2005 el transport de passatgers per via marítima en règim de cabotatge i en règim de creuer turístic a les Illes Balears va augmentar un 8,89%, mentre que l'any 2004 s'havia reduït. De fet, va augmentar a tots els ports balears, excepte el de Sant Antoni de Portmany. Així, Eivissa, Maó i Cala Rajada varen invertir el decreixement que havien experimentat l'any 2004 i varen superar la xifra de passatgers de l'any 2003 (699 mil, 167,5 mil i 29,8 mil passatgers, respectivament). En canvi, a Palma (897,5 mil passatgers), si bé l'any 2005 s'hi va augmentar la xifra de passatgers per via marítima, aquest augment no fou prou gran per arribar als 929.000 passatgers del 2003. (Vegeu el quadre I-118.)

QUADRE I-115. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS POSTALS (2003)*

ILLES BALEARS

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	30.440	41,7	4.880	-40,9	25.560	93,3
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	0	—	0	—	0	—
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	40	—	0	—	40	—
4. Altres ingressos de gestió	65	-95,5	0	-100	65	-95,2
5. Consum de mercaderies	757	107,6	757	107,6	0	—
6. Treballs realitzats per altres empreses	10.270	94,1	526	-69	9.744	171,1
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	19.518	13,1	3.597	-42,8	15.920	45,1
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	824	36,8	398	74,6	426	13,7
9. Despeses en serveis exteriors	6.594	8,6	1.120	-5,5	5.474	12,1
10. Altres despeses de gestió	677	5804,4	557	23590,2	121	1220
11. Valor afegit o a preus de mercat (7-8-9-10)	11.423	8,1	1.522	-68,7	9.901	73,6
12. Impostos lligats a la producció	38	-20,6	6	-78,7	33	56,2
13. Subvencions a l'explotació	331	83,3	0	-100	331	121,5
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	11.715	9,5	1.516	-68,9	10.199	74,9
15. Despeses de personal	8.778	8,3	1.786	-45,3	6.992	44,4
a. Sots i salaris	6.841	4,4	1.419	-45,7	5.422	37,6
b. Indemnitzacions	91	-7,1	12	-75	78	63,1
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	1.710	24,4	354	-40,5	1.356	73,7
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	1	-22,9	0	-100	1	35
e. Altres despeses socials	136	75,4	1	-89,5	135	90,8
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	2.937	13,1	-269	-116,8	3.207	223,8

Continua

QUADRE I-115. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DE LES ACTIVITATS POSTALS (2003)*

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
1. Volum de negoci	4.214.888	1,7	777.746	-10,7	3.437.142	4,9
2. Variació d'existències de productes acabats i en curs	-267	-10.752,6	-300	-1406,1	33	-260
3. Treballs realitzats per l'empresa per l'immobilitzat	907	11,7	0	-100	907	63,4
4. Altres ingressos de gestió	80.785	-4,6	1.294	-68,2	79.491	-1,4
5. Consum de mercaderies	61.420	185,6	10.621	249,3	50.799	175,1
6. Treballs realitzats per altres empreses	1.015.828	1	286.107	-4,3	729.720	3,2
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	3.219.065	0,5	482.011	-15,9	2.737.053	4
8. Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	120.505	-11,3	64.255	-12,3	56.250	-10
9. Despeses en serveis exteriors	752.703	2,8	139.870	-23,2	612.833	11,5
10. Altres despeses de gestió	171.815	1.044,8	2.202	3,1	169.613	1217,7
11. Valor afegit o a preus de mercat (7-8-9-10)	2.174.043	-6,3	275.685	-12,7	1.898.358	-5,3
12. Impostos lligats a la producció	6.862	-22	1.625	-57,6	5.237	5,4
13. Subvencions a l'explotació	4.504	-44,7	400	-25,3	4.104	-46,1
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	2.171.685	-6,4	274.459	-12,1	1.897.226	-5,5
15. Despeses de personal	1.837.520	3,6	179.568	-12,2	1.657.952	5,7
a. Sots i salaris	1.549.018	2,8	142.625	-12,9	1.406.393	4,8
b. Indemnitzacions	10.905	43,7	1.159	63,5	9.746	41,6
c. Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	240.736	6,4	33.961	-11,5	206.775	10,1
d. Aportacions a sistemes complementaris de pensions	10.190	22,7	75	-81,6	10.115	28
e. Altres despeses socials	26.671	6,9	1.748	38,2	24.923	5,2
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	334.165	-38,9	94.891	-12	239.274	-45,5

* Unitat: milers d'euros.

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

QUADRE I-116. PERSONES OCUPADES EN LES ACTIVITATS POSTALS (2003)

ILLES BALEARS						
	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	503	0,7	159	-29,4	344	25,5
Ocupats 2n trimestre	519	-6,6	163	-41,7	357	28,9
Ocupats 3r trimestre	545	0,4	170	-38,6	375	41
Ocupats 4t trimestre	507	-1	151	-38,3	356	33,2
Ocupats (mitjana anual)	518	-1,7	161	-37,4	358	32,1
Personal extern (mitjana anual)	53	952,6	0	—	53	952,6

ESPANYA

	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Ocupats 1r trimestre	103.519	-3	17.676	-15,6	85.843	0,1
Ocupats 2n trimestre	103.942	-3,9	17.791	-16,3	86.151	-0,8
Ocupats 3r trimestre	111.528	-2,2	17.825	-15,2	93.703	0,7
Ocupats 4t trimestre	106.147	-4	17.872	-15,9	88.275	-1,2
Ocupats (mitjana anual)	106.284	-3,3	17.791	-15,8	88.493	-0,3
Personal extern (mitjana anual)	2.837	-36,7	613	-10,4	2.224	-41,4

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

**QUADRE I-117. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'Ocupació
EN LES ACTIVITATS POSTALS (30-09-2003)**

ILLES BALEARS						
	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total d'ocupats	532	-1,5	174	-37,2	359	35,9
Remunerats	481	1,2	123	-42	359	35,9
Fixos	364	2,9	75	-48,3	289	38,7
Homes	218	-4,6	31	-65,8	187	35,7
Dones	146	16,5	44	-19,4	102	44,5
Eventuals	117	-3,6	47	-28,1	70	25,4
Homes	68	-9,7	28	-43,9	40	57,7
Dones	50	6,2	20	20,3	30	-1,3
No remunerats	51	-21,6	51	-21,6	0	—
Homes	32	5,4	32	5,4	0	—
Dones	19	-45,2	19	-45,2	0	—

Continua

**QUADRE I-117. PERSONAL OCUPAT PER RÈGIM D'Ocupació
EN LES ACTIVITATS POSTALS (30-09-2003)**

ESPANYA						
	Total	% var. 03/02	1	% var. 03/02	2	% var. 03/02
Total d'ocupats	111.207	-4,9	18.211	-16,6	92.996	-2,2
Remunerats	105.699	-4,4	12.830	-18,1	92.869	-2,1
Fixos	69.440	-3,5	8.614	-14,3	60.825	-1,7
Homes	43.120	-13,7	5.777	-14,9	37.344	-13,5
Dones	26.319	19,8	2.838	-13,2	23.482	25,5
Eventuals	36.259	-6,1	4.216	-24,8	32.043	-2,9
Homes	22.931	15,1	3.131	-25,2	19.800	25,8
Dones	13.329	-28,6	1.085	-23,6	12.243	-29,1
No remunerats	5.508	-13,1	5.381	-12,9	127	-20,7
Homes	4.620	-14,5	4.523	-14,4	97	-22
Dones	888	-4,9	858	-4,4	30	-16

1. Empreses amb menys de 20 persones ocupades.

2. Empreses amb 20 persones ocupades o més.

Font: INE, enquesta de serveis, i elaboració pròpia.

**QUADRE I-118. TRANSPORT DE PASSATGERS PER VIA MARÍTIMA REGULAR
(EN RÈGIM DE CABOTATGE) (2001-2005)**

	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Eivissa	636.216	587.429	698.956	-7,67	18,99
Sant Antoni de Portmany	117.924	177.650	116.507	50,65	-34,42
Total de les Pitiüses	754.140	765.079	815.463	1,45	6,59
Maó	166.113	140.437	167.532	-15,46	19,29
Ciutadella	137.112	211.003	219.893	53,89	4,21
Total de Menorca	303.225	351.440	387.425	15,9	10,24
Palma	929.484	827.685	897.492	-10,95	8,43
Alcúdia	111.413	140.442	160.445	26,06	14,24
Cala Rajada	18.991	18.954	29.819	-0,19	57,32
Total de Mallorca	1.059.888	987.081	1.087.756	-6,87	10,2
Total de les Illes Balears	2.117.253	2.103.600	2.290.644	-0,64	8,89

*Unitat: nombre de passatgers embarcats i desembarcats.

Nota: El trànsit regular entre Eivissa i Formentera s'ha inclòs en trànsit de badia.

Font: Autoritat Portuària de Balears; Serveis de Ports de la Direcció General de Litoral.

El port de Sant Antoni de Portmany va experimentar una reducció tan gran (-34,42%) que el nombre de passatgers fou inferior al de l'any 2003 (aproximadament, 116,5 mil passatgers). El port que va experimentar un major augment l'any 2005 és el de Cala Rajada, que va tenir un augment de quasi onze mil passatgers més, un 57,32%. En canvi, a Ciutadella hi va haver un creixement molt inferior al de l'any 2004, ja que només va créixer un 4,21% per comparació al 53,89% d'augment de l'any 2004.

Quant als creuers turístics, cal destacar que només el ports d'Eivissa i de Palma varen incrementar el nombre de passatgers l'any 2005. Així, el port de Palma va seguir sent el més important en nombre de passatgers en règim de creuer turístic, amb el 81,9% del total de passatgers a les Balears de l'any 2005. Així mateix, cal destacar la forta reducció que ha sofert el port de Cala Savina durant els darrers tres anys. (Vegeu el quadre I-119.)

El transport de passatgers en règim de trànsit de badia es va mantenir pràcticament en la mateixa xifra el 2005 que el 2004. Però, si bé a escala agregada la xifra fou quasi constant, en l'àmbit de detall no fou així. A les Pitiüses varen augmentar els passatges d'aquest règim en unes 36,8 mil persones, gràcies a la recuperació d'Eivissa i de Cala Savina, atès que el port de Sant Antoni de Portmany segueix la tendència a disminuir. A Menorca, en canvi, hi va haver una reducció a causa de Ciutadella i de Maó, mentre que a Mallorca quasi es compensaren les reduccions amb els augments. Cal destacar els ports d'Alcúdia, Pollença, Cala Rajada i la Colònia de Sant Jordi, perquè es recuperen respecte del 2004. En canvi, Sóller, Portocristo i Cala Bona segueixen amb grans reduccions, mentre que Andratx i Portocolom han canviat de sentit, ja que l'any 2004 es varen augmentar els passatgers mentre que el 2005 descendeixen. Finalment, Palma i Portopetro/Cala Figuera són els únics ports de Mallorca que segueixen amb un augment dels passatgers de trànsit de badia. (Vegeu el quadre I-120.)

**QUADRE I-119. TRANSPORT DE PASSATGERS PER VIA MARÍTIMA
DE CREUERS TURÍSTICS (2001-2005)**

	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Eivissa	79.983	80.105	118.474	0,15	47,9
Cala Savina	15.382	751	339	-95,12	-54,86
Maó	83.207	60.644	59.950	-27,12	-1,14
Ciutadella	—	18.737	15.898	—	-15,15
Palma	742.662**	744.974 ¹	877.912 ²	0,31	17,84
Total de les Illes Balears	921.234	905.211	1.072.573	-1,74	18,49

* Unitat: nombre de passatgers embarcats i desembarcats.

** Port base (homeport) 372.938 i en trànsit 369.724 passatgers.

1. Port base (homeport) 333.057 i en trànsit 411.917 passatgers.

2. Port base (homeport) 391.745 i en trànsit 486.167 passatgers.

Font: Autoritat Portuària de Balears.

Per acabar amb el transport marítim, cal analitzar el transport de mercaderies que hi va haver durant l'any 2005. Així, cal destacar que a les Illes Balears es va incrementar aquest transport (un 8,2% més). De fet, tots els ports varen tenir un major transport de mercaderies l'any 2005 que l'any 2004, llevat del de Sant Antoni de Portmany. Així, el ports d'Alcúdia i Eivissa durant el 2005 varen recuperar part del transport de mercaderies

que s'hi havia reduït durant el 2004. (Vegeu el quadre I-121.)

Òbviament, el port més important fou el de Palma (el 60,8% del total), però cal destacar Maó, ja que durant els tres darrers anys ha crescut de manera rellevant.

Per grups de productes, els transports especials segueixen sent els més importants, seguits dels energètics, que de cada vegada creixen més. El grup que ha

QUADRE I-120. TRANSPORT DE PASSATGERS DE TRÀNSIT DE BADIA (2001-2005)

	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Eivissa	1.379.056	990.120	1.017.524	-28,2	2,77
Sant Antoni de Portmany	376.446	350.816	316.674	-6,81	-9,73
Cala Savina	1.039.868	990.120	1.033.661	-4,78	4,4
Total de les Pitiüses	2.795.370	2.331.056	2.367.859	-16,61	1,58
Maó	208.350	205.262	198.765	-1,48	-3,17
Ciutadella	32.726	37.942	33.802	15,94	-10,91
Fornells	2.912	13.910	15.120	377,68	8,7
Total de Menorca	243.988	257.114	247.687	5,38	-3,67
Palma	259.252	268.734	301.134	3,66	12,06
Alcúdia	66.482	60.024	63.000	-9,71	4,96
Andratx	27.726	75.216	50.414	171,28	-32,97
Sóller	551.064	381.331	314.033	-30,8	-17,65
Pollença	246.138	173.470	247.286	-29,52	42,55
Cala Rajada	42.194	29.289	42.593	-30,58	45,42
Porto Cristo	71.392	49.606	36.250	-30,52	-26,92
Portocolom	29.174	48.408	26.632	65,93	-44,98
Portopetro/Cala Figuera	22.878	38.043	38.967	66,29	2,43
Colònia de Sant Jordi	16.248	15.458	22.788	-4,86	47,42
Can Picafort	13.272	—	—	—	—
Cala Bona	83.220	35.258	24.505	-57,63	-30,5
Total de Mallorca	1.429.040	1.174.837	1.167.602	-17,79	-0,62
Total de les Illes Balears	4.468.398	3.763.007	3.783.148	-15,79	0,54

* Unitat: nombre de passatgers embarcats i desembarcats.

Font: Autoritat Portuària de Balears; Serveis de Ports de la Direcció General de Litoral.

**QUADRE I-121. TRANSPORT MARÍTIM DE MERCADERIES PER ILLES
I PER PORTS (2001-2005)**

	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Eivissa	1.575.311	1.537.921	1.741.484	-2,37	13,24
Sant Antoni de Portmany	162.114	342.901	236.289	111,52	-31,09
Total d'Eivissa	1.737.425	1.880.822	1.977.773	8,25	5,15
Maó	1.032.821	1.086.686	1.234.600	5,22	13,61
Ciutadella	101.505	120.305	124.590	18,52	3,56
Total de Menorca	1.134.326	1.206.991	1.359.190	6,41	12,61
Palma	6.309.770	7.348.712	8.018.873	16,47	9,12
Alcúdia	2.342.876	1.745.037	1.825.062	-25,52	4,59
Total de Mallorca	8.652.646	9.093.749	9.843.935	5,1	8,25
Total de les Illes Balears	11.524.397	12.181.562	13.180.898	5,7	8,2

* Unitat: tones de mercaderies carregades i descarregades.

Nota: No s'hi inclou el trànsit interior entre Eivissa i Formentera.

Fonts: Autoritat Portuària de Balears; Servei de Ports de la Direcció General de Litoral, i elaboració pròpia.

experimentat un creixement percentual major han estat els metal·lúrgics, que gairebé es duplicaren. Així, tots els transports de l'Autoritat Portuària de les

Balears varen augmentar, tret de les altres mercaderies, mentre que tots els de Govern de les Illes Balears es varen reduir. (Vegeu el quadre I-122.)

**QUADRE I-122. TRANSPORT MARÍTIM DE MERCADERIES
PER GRUPS DE PRODUCTES (2003-2005)**

Grups de productes	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Ports que depenen de l'Autoritat Portuària de Balears					
Energètics	2.995.354	3.289.900	3.361.223	9,83	2,17
Siderúrgics	232.026	269.760	310.631	16,26	15,15
Metal·lúrgics	236.540	236.130	453.344	-0,17	91,99
Adobs	41.328	37.498	44.272	-9,27	18,06
Químics	94.369	95.574	119.353	1,28	24,88
Materials de construcció	1.234.068	1.267.742	1.392.955	2,73	9,88
Agroramaders i alimentaris	1.749.820	1.753.728	1.797.356	0,22	2,49
Altres mercaderies	1.255.850	1.306.216	1.250.152	4,01	-4,29
Transports especials ¹	3.421.423	3.461.808	4.298.018	1,18	24,16
Total dels ports de l'Autoritat Portuària	11.260.778	11.718.356	13.027.304	4,06	11,17

Continua

**QUADRE I-122. TRANSPORT MARÍTIM DE MERCADERIES
PER GRUPS DE PRODUCTES (2003-2005)**

Grups de productes	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Ports que depenen del Govern de les Illes Balears					
Mercaderies	96.481	198.641	121.053	105,89	-39,06
Transports especials ¹	167.138	264.565	239.825	58,29	-9,35
Total dels ports del Govern de les Illes Balears	263.619	463.206	360.879	75,71	-22,09
Total de mercaderies	7.935.836	8.455.189	8.850.339	6,54	4,67
Total de transports especials¹	3.588.561	3.726.373	4.537.843	3,84	21,78
Total general	11.524.397	12.181.562	13.388.183	5,7	9,91

1. S'hi inclouen els automòbils i les peces, la tara de vehicles de càrrega horitzontal (ro-ro), la tara de contenidors i la mercaderia de contenidors en trànsit.

Nota: Els ports dependents de ports de les Illes Balears amb trànsit de mercaderies són els ports de Ciutadella i Sant Antoni.

Fonts: Autoritat Portuària de Balears; Servei de Ports de la Direcció General de Litoral, i elaboració pròpia.

10.4.2. EL TRANSPORT AERI

El transport aeri és el principal mitjà de transport exterior —principalment de passatgers— que tenen les Illes Balears, atès el caràcter insular. És el principal mitjà per als mateixos residents, però principalment ho és per a l'entrada (i la sortida) dels turistes. Per tant, es caracteritza per una forta estacionalitat, que concentra l'activitat principal durant els mesos de maig a setembre.

L'any 2005 els aeroports de les Illes Balears varen registrar quasi vint-i-vuit milions de passatgers, cosa que suposa un increment de quasi el 3% respecte de l'any 2004. Aquest augment va ser gràcies a l'aeroport de Mallorca, que va rebre un 4% més de passatgers l'any 2005 que el 2004, mentre que tant a Eivissa com a Menorca hi hagué descensos. Especialment destacable és el cas

de l'aeroport de Menorca, en què durant els darrers tres anys el nombre de passatgers es redueix. (Vegeu el quadre I-123.)

En analitzar les entrades i les sortides de l'any 2005 als aeroports balears, podem observar que representen la meitat del total de passatgers als aeroports. Per tant, els moviments migratoris són insignificants. (Vegeu el gràfic I-38.)

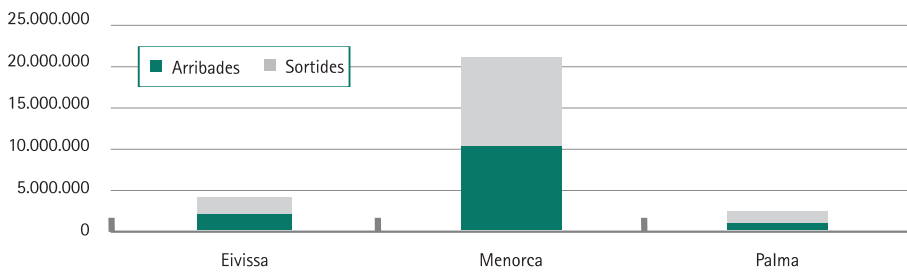
Igual dels anys anteriors, els principals moviments als aeroports balears són de passatgers alemanys, britànics i espanyols, si bé cada illa té certes peculiaritats. Així, a Mallorca la nacionalitat majoritària és l'alemanya, seguida de l'espanyola i, en canvi, a Menorca i a Eivissa predomina l'espanyola, seguida de la britànica. (Vegeu del gràfic I-39 a l'I-41.)

QUADRE I-123. TRANSPORT DE PASSATGERS PER VIA AÈRIA					
	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Eivissa	4.108.038	4.171.589	4.164.701	1,50	-0,20
Mallorca	19.132.356	20.416.321	21.242.295	6,70	4,00
Menorca	2.684.708	2.631.344	2.590.515	-2,00	-1,60
Total a les Illes Balears	25.925.102	27.219.254	27.997.511	5,00	2,90

* Unitat: Nombre d'entrades i sortides de passatgers.

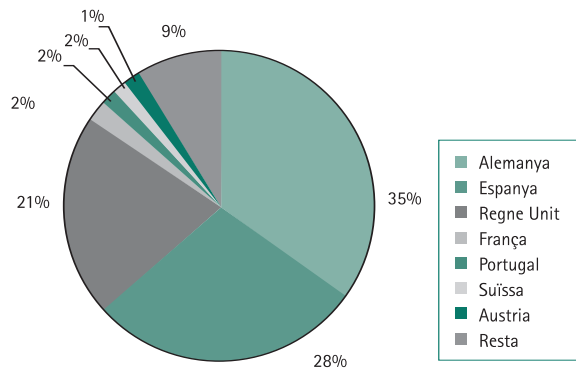
Font: Conselleria de Turisme.

Gràfic I-38
Arribades i sortides dels aeroports de Balears (2005)

Font: AENA.

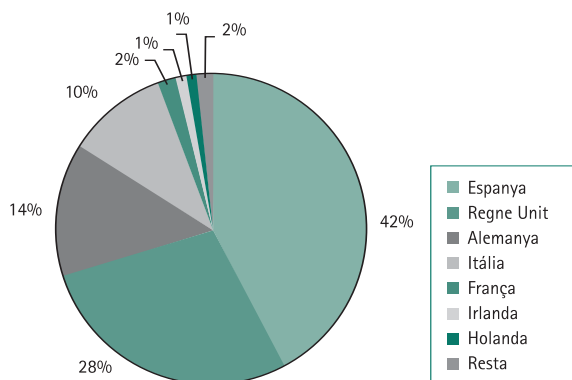
Gràfic I-39
Percentatge de repartiment de les entrades
a l'aeroport de Palma (2005)

Font: AENA.

Gràfic I-40

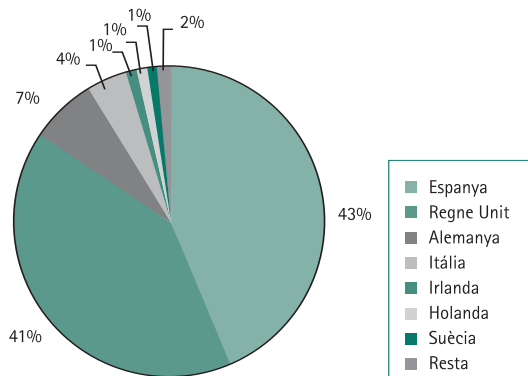
Percentatge de repartiment de les entrades a l'aeroport d'Eivissa (2005)

Font: AENA.

Gràfic I-41

Percentatge de repartiment de les entrades a l'aeroport de Menorca (2005)

Font: AENA.

10.4.3. EL TRANSPORT TERRESTRE

En aquest subapartat analitzam la conjuntura del transport terrestre. En primer lloc, es fa l'anàlisi del transport de viatgers per carretera i, posteriorment, la del transport per ferrocarril.

El transport terrestre per carretera de les Illes Balears l'any 2005 va augmentar un 7,55%, creixement important, sobretot si el comparam amb el quasi estancament de l'any 2004. Si bé a totes les illes va créixer aquest transport, el principal creixement percentual va ser a Formen-

tera (un 21,4%) i a Menorca (un 27% més). (Vegeu el quadre I-124.)

Quant al transport de ferrocarril, només es troba a l'illa de Mallorca. L'any 2005 va créixer el 7,6%. El trajecte que segueix augmentant any rere any és el de Palma - Inca - sa Pobla i Palma-Manacor. En canvi, el tren de Sóller-

Palma va patir l'any 2005 una lleugera reducció i el de Sóller - Port de Sóller es va recuperar un poc de la baixada del 2004. (Vegeu el quadre I-125.)

10.4.4. LES ACTIVITATS POSTALS

La línia bàsica de l'activitat postal de les Illes Balears va ser durant l'any 2005 —i en els anys anteriors— la més important, ja que el 78% del total de serveis postals d'aquest any varen ser de la línia bàsica. La resta de serveis postals es dividiren entre la línia econòmica (21%) i la línia urgent (1%). S'ha de remarcar que tots els serveis postals tingueren una evolució positiva l'any 2005, al igual del 2004. (Vegeu el quadre I-126.)

QUADRE I-124. TRANSPORT REGULAR DE VIATGERS PER CARRETERA (2003-2005)					
	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Eivissa	3.580.327	3.514.008	3.550.058	-1,85	1,03
Formentera	68.383	61.049	74.112	-10,72	21,4
Mallorca	7.836.735	7.873.387	8.438.003	0,47	7,17
Menorca	1.208.861	1.286.538	1.633.982	6,43	27,01
Total de les Illes Balears	12.694.306	12.734.982	13.696.155	0,32	7,55

* Unitat: nombre de viatgers transportats.

Font: Direcció General d'Obres Públiques i Transports del Govern de les Illes Balears; Consell d'Eivissa i Formentera; Consell de Menorca.

QUADRE I-125. TRANSPORT DE PASSATGERS PER FERROCARRIL (2003-2005)					
	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Palma - Inca - sa Pobla i Palma - Manacor ¹	2.755.643	3.101.282	3.457.192	12,54	11,48
Sóller - Palma	850.000	928.950	926.348	9,29	-0,28
Sóller - Port de Sóller	910.000	829.910	844.455	-8,8	1,75
Total de les Illes Balears	4.515.643	4.860.142	5.227.995	7,63	7,57

* Unitat: nombre de viatgers transportats.

1. El tram Inca - sa Pobla entrà en funcionament el 8 de gener de 2001.

Fonts: Serveis Ferroviaris de Mallorca; Ferrocarril de Sóller, SA.

QUADRE I-126. SERVEIS POSTALS PÚBLICS (2003-2005)

	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Línia bàsica	156.549	160.906	165.360	2,8	2,8
Línia econòmica	41.381	44.080	46.017	6,5	4,4
Línea urgent	1.366	1.451	1.517	6,2	4,5
Total Illes Balears	199.296	206.437	212.894	3,6	3,1

* Unitat: Milers de correspondències en origen i distribuïda.

Font: Correus i Telègrafs, Prefectura Provincial de les Illes Balears.

QUADRE I-127. SERVEIS DE LÍNIES TELEFÒNIQUES DE TELEFÒNICA (2003-2005)

	2003	2004	2005	% var. 04/03	% var. 05/04
Línies de telefonia fixa	495.859	487.704	454.653	-1,64	-6,78
RTB	380.738	377.874	376.938	-0,75	-0,25
RDSI	58.198	28.749	19.758	-50,6	-31,27
ADSL	56.923	81.081	57.957	42,44	-28,52
Línies de telefonia mòbil	467.000	828.500	947.143	77,41	14,32

Font: Telefónica de España; Telefónica Móviles de España.

10.4.5. LES TELECOMUNICACIONS

A les Illes Balears l'any 2005 varen descendir un -6,78% les línies fixes i, de fet, totes les línies disminuïren en nombre per comparació a l'any 2004, llevat de les de telefonia mòbil, que creixen el 14,3%. (Vegeu el quadre I-127.)

INSTITUCIONS FINANCERES⁸¹

RESUM

Malgrat el gir alcista del tipus d'interès del BCE al final de l'any, les entitats bancàries han seguit la tendència dels darrers exercicis d'incrementar el volum de crèdits concedits un 24,2%, de manera que se situen els 29.564 milions d'euros. Si bé són diferents els elements que contribueixen a explicar aquesta realitat, un factor clau és la situació que marca l'activitat immobiliària, que es caracteritza en els darrers anys per una creixent demanda de garanties hipotecàries. Així, amb les dades del mes de desembre del 2005, les Illes Balears són la comunitat autònoma amb un major nombre de finques amb hipoteques constituïdes per cada cent mil habitants (7.089 hipoteques).

S'ha de destacar que els dipòsits que gestionen les entitats bancàries també s'han incrementat un 3,1%, si bé a un ritme considerablement inferior al de l'any anterior. Conseqüentment, el saldo net en la intermediació bancària —definit com la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals— mostra que a les Balears hi ha una tendència clarament ascendent en el recurs del crèdit en termes relatius respecte del creixement dels dipòsits. I encara més: les Illes són la comunitat autònoma que presenta, relativament, un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits.

Cal subratllar que les caixes d'estalvis han consolidat el lideratge, tant en la concessió de crèdits com en la captació de dipòsits. Així, en els darrers anys les caixes han apostat per expandir el negoci mitjançant la diversificació de productes i també la geogràfica, sense oblidar els reptes d'innovació productiva i tecnològica. En qualsevol cas, les Illes Balears es caracteritzen per un elevat grau de bancarització, ja que són, després de La Rioja i d'Aragó, la comunitat autònoma amb una menor proporció d'habitants per oficina.

A pesar que les oficines bancàries que operen a les Balears presenten un menor grau de productivitat que en l'àmbit nacional, tant en la concessió de crèdits com en la captació de dipòsits s'han produït millores considerables en la productivitat de l'oficina bancària a les Illes. Així, han concedit, per terme mitjà, 4.590 milers d'euros més en concepte de crèdits l'any 2005 que el 2004 i han captat 137,92 milers d'euros més, per al mateix període de temps, en forma de dipòsits.

D'altra banda, la Societat de Garantia Reciproca de les Balears ISBA al llarg del 2005, ha permès que es creassin 114 noves empreses, al temps que ha fet possible crear 355 nous llocs de feina, xifres que superen notablement les dels exercicis anteriors.

Finalment, les empreses de les Illes Balears que cotitzen en el mercat borsari varen tancar l'exercici amb revaloritzacions anuals dels valors superiors a la del principal índex de referència del mercat espanyol: l'Ibex-35.

11.1.

INTRODUCCIÓ

Els mercats i les institucions financeres són un element central en els models de creixement regional, com demostren els nombrosos estudis empírics, en concloure que un eficient funcionament dels mercats i de les institucions financeres constitueix un element impulsor per dinamitzar l'activitat econòmica. En aquest sentit, atès que en els darrers anys l'evolució econòmica de les Illes Balears —de la mateixa forma que ha succeït en altres indrets d'Espanya— se sustenta en gran manera en el consum i en el sector de la construcció, no resulta estrany que el finançament tant de les llars com de les empreses —i també dels seus fluxos d'estalvi, que afecten directament i significativa el consum i la inversió— acabi influïnt de manera important els patrons de creixement econòmic de les Illes.

L'objectiu en aquest apartat és conèixer les característiques principals de les institucions financeres que han operat en el marc de l'economia balear el 2005, un any en el qual el Banc Central Europeu ha complert les previsions dels analistes, ja que el mes de desembre va augmentar el tipus bàsic de la zona euro un quart de punt, fins al nivell del 2,25%, la primera pujada de tipus de la institució monetària

81. Agraïm a Lluís Moyà Bareche la col·laboració i l'ajuda en l'elaboració d'aquest apartat.

europea en cinc anys.⁸² Com va reconèixer el seu president, Jean-Claude Trichet, aquesta decisió es basa en la necessitat d'estabilitzar la inflació a la zona euro i també té la finalitat de contrarestar l'impacte de l'alça del preu del petroli i frenar les alces dels mercats hipotecaris d'alguns països, com Espanya o Irlanda.

Amb aquest propòsit, i atès que a les Illes Balears —com passa a escala de l'Estat espanyol i en molts d'altres països desenvolupats— el finançament extern necessari per materialitzar els projectes d'inversió empresarial passa, en la majoria de casos, per sol·licitar el crèdit a les entitats bancàries, s'estudia en primer lloc el comportament d'aquestes entitats durant el 2005. A més, en els darrers anys les petites i mitjanes empreses de les Balears disposen d'una institució que els permet accedir al finançament amb unes condicions més favorables: és la Societat de Garantia Recíproca ISBA, que també és objecte d'estudi en aquest capítol. Finalment, cal fer referència a l'evolució que ha seguit el mercat borsari, un mercat que és una referència cada dia amb una major importància, tant per a les empreses de les Balears que hi cotitzen com per als estalviadors financers a l'hora de canalitzar els fluxos financers.

11.2.

LES ENTITATS BANCÀRIES

Atesa la importància que tenen les entitats bancàries per a les Illes Balears, en el primer subapartat ens detindrem a analit-

zar-les. Així, s'estudien aspectes com la dimensió i l'evolució de la xarxa d'oficines, el servei bancari, les principals activitats del costat de l'actiu (els crèdits, els efectes de comerç retornats, les hipoteques) i del passiu (els dipòsits), el flux financer i la productivitat d'aquestes entitats durant el 2005.

11.2.1. LA DIMENSÍO DE LA XARXA D'OFICINES

El nombre d'oficines de dipòsit operatives arreu del territori balear resulta un indicador estructural bàsic de la configuració del sistema financer de l'arxipèlag. La importància d'aquesta variable és més que justificada si es té en compte, com mostren nombrosos estudis empírics, que l'oficina és el mitjà que utilitza l'entitat bancària per comercialitzar majoritàriament els productes financers o el lloc on l'entitat es relaciona amb els clients. En aquest sentit, una major densitat d'oficines comporta, en principi, una major atenció al client i, per tant, una major probabilitat que el client potencial decideixi actuar amb una entitat financera que té un major nombre d'oficines.

Una anàlisi autonòmica, fent ús de les dades publicades pel Banc d'Espanya, mostra que al final de l'any 2005 el nombre d'oficines operatives a les Balears va ser de 1.155, vint-i-dues oficines més que l'any anterior, xifra que representa el 2,8% del total d'oficines operatives a Espanya. (Vegeu el quadre I-128.)

82. Vegeu els apartats 1.1 i 2.3.2.

QUADRE I-128. NOMBRE D'OFICINES A LES ILLES BALEARS I A ESPANYA (2004-2005)

	Illes Balears			Espanya		
	2005	2004	diferència	2005	2004	diferència
Bancs	531	523	8	14.533	14.168	365
Caixes d'estalvi	598	584	14	22.410	21.503	907
Cooperatives de crèdit	26	26	0	4.656	4.559	97
Total	1155	1.133	22	41.599	40.230	1.272

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Per tipus d'entitat de dipòsit, a les Illes Balears són les caixes d'estalvis les que guanyen protagonisme quant al nombre d'oficines, amb un 51,8%, enfront dels competidors més directes, els bancs (amb un 46%), mentre que les cooperatives de crèdit suposen tan sols el 2,2%. A escala de l'Estat espanyol, les dades fan palès que també són les caixes d'estalvis les entitats que representen més de la meitat del nombre d'oficines de dipòsit obertes (el 53,9%); les majors diferències es troben en el grau de presència física de les altres entitats. Així, els bancs en termes relatius tenen una menor presència física i representen el 34,9% del total de les ofícines de dipòsit obertes a tot el territori espanyol; per contra, les cooperatives de crèdit superen el grau de representació que tenen aquestes entitats dins les Balears, en mantenir un 11,2%. (Vegeu el gràfic A I-1.)

Aquesta realitat es pot entendre com el resultat d'una diferent estratègia que han seguit les entitats de dipòsit. De manera generalitzada, des que es va aprovar el Reial decret 1582/1988, de 20 de desembre, que permetia que s'establissin lliurement pel territori nacional, les caixes d'estalvis han apostat per expandir el negoci

mitjançant la diversificació de productes i també geogràficament, sense oblidar els reptes d'innovació productiva i tecnològica. Consegüentment, les caixes d'estalvis han augmentat a escala tant de les Balears com d'Espanya, amb una major proporció del nombre d'oficines: 14 noves ofícines a les Balears i 907 al conjunt d'Espanya. En canvi, els bancs comercials, amb la finalitat d'aconseguir economies d'escala, ho han fet amb una intensitat menor.

Per mesurar d'una manera alternativa, la importància relativa dels bancs respecte de les caixes d'estalvis, quant a la variable del nombre d'oficines i la seva evolució, es pot fer ús de l'anomenat índex de simetria espacial (IS), definit com el quocient entre el nombre d'oficines que pertanyen a bancs en relació amb les que corresponen a caixes d'estalvis. En cas que el valor sigui unitari, això indica que hi ha una simetria en el mercat analitzat, en el sentit que ambdues entitats —els bancs i les caixes d'estalvis— tenen el mateix nombre d'oficines. De la mateixa manera, si la participació dels bancs (o caixes) en el mercat és superior al de les caixes (o bancs), l'índex serà superior (o inferior) a la unitat. Les Illes Balears es caracteritzen pel predomini de les caixes enfront dels bancs, amb un

índex inferior a la unitat (0,89). El 2005 aquesta situació ha estat comuna a quasi totes les comunitats autònomes: tan sols el País Basc, Galícia i Astúries en són l'excepció. A més, cal comentar que la tendència al llarg dels darrers tres exercicis, tant a les Balears com a la resta de les comunitats autònomes (llevat de Navarra), ha estat d'una contínua reducció en el valor de l'índex, de manera que es confirma el major protagonisme quant al nombre d'oficines de les caixes d'estalvis enfront dels bancs. (Vegeu el gràfic A I-2.)

11.2.2. EL SERVEI BANCARI

A més d'estudiar el nombre d'oficines operatives, és interessant analitzar el grau de servei o cobertura que ofereixen, que es mesura pel nombre d'habitants per oficina.

En el cas de les Illes Balears, en els darrers exercicis la tendència ha estat descendent, en el sentit que ha disminuït el nombre d'habitants atesos per les entitats, fet que es pot interpretar com un major grau de servei o cobertura. Així, el 2005 el nombre d'habitants per oficina bancària era de 851, inferior al de dos anys enrere, que va ser de 857 habitants per oficina. A més, s'ha d'indicar que el 2005 les Balears, després de La Rioja i d'Aragó, són la comunitat autònoma amb una menor proporció d'habitants per oficina, fet que demostra un elevat grau de bancarització i de servei bancari. (Vegeu els gràfics A I-3 i A I-4.)

Cal destacar que, si bé és cert que el nombre d'oficines és una variable comunament utilitzada per aproximar-nos al grau de servei o cobertura bancària, n'hi ha

d'altres —com ara la intensitat de l'ús de les targetes bancàries— que complementen aquesta visió.

Si s'empren les úniques dades disponibles a escala regional, que elabora la Funcas a partir d'estimacions sobre microdades de la indústria per al període, les Illes Balears, juntament amb les Canàries —tal vegada per les condicions d'insularitat i per l'especialització en l'activitat turística—, són una comunitat autònoma amb una concentració de pagaments amb targetes relativament elevada. Així mateix, amb relació a les taxes de creixement interanual de l'ús que se'n fa, també són aquestes dues comunitats autònomes —juntament amb regions com la Comunitat Valenciana, La Rioja, Madrid, Navarra i País Basc—, les que presenten taxes de creixement superiors al 20%. (Vegeu el gràfic A I-5.)

Resumidament, a partir de les dades presentades es pot concloure que les Illes Balears es caracteritzen per tenir, comparativament, un elevat grau de servei o cobertura bancària mitjançant el canal tradicional, l'oficina, o fent ús dels sistemes de pagament més moderns, com és el cas de les targetes bancàries.

11.2.3. EL CRÈDIT DELS BANCs, DE LES CAIXES D'ESTALVIS I DE LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

A les Illes Balears, el crèdit total concedit per les entitats de dipòsit va ser de 29.564 milions d'euros, xifra que indica que el sector de les entitats bancàries el 2005 ha canalitzat el 2,49% del crèdit concedit al

total d'Espanya. Malgrat el començament del gir alcista del tipus d'interès per part del Banc Central Europeu a l'inici del mes de desembre, el 2005 els crèdits concedits han mantingut la tendència ascendent dels anys anteriors i s'incrementen un 24,2% respecte del 2004.

A les Balears el valor dels crèdits concedits per habitant va ser de 30,07 milers d'euros, 5,15 milers d'euros més per habitant que l'any anterior, signe inequívoc de la importància que té aquesta via de finançament per a la societat de les Illes. Cal destacar que l'import dels crèdits per habitant és superior al que es va registrar a l'Estat espanyol (26,86 milers d'euros per habitant), realitat que pot ser explicada pel fet que en els darrers anys les Balears es caracteritzen per presentar una ràtio d'endeutament superior a la mitjana espanyola.

El receptor principal d'aquest volum de crèdit varen ser els sectors dels residents i el sector compost —d'acord amb el Banc d'Espanya— per al conjunt d'institucions financeres no monetàries, les empreses d'assegurances i de fons de pensions, les empreses no financeres i llars, i també les institucions sense ànim de lucre al servei de les llars (96,4%), i en menor manera, les administracions públiques (3,6%). Aquests percentatges són semblants als que es donen a escala de l'Estat espanyol: un 96,9% i un 3,1%, respectivament. (Vegeu el gràfic A I-6.)

A més, amb les aquestes dades s'observa que la demanda de crèdits per part del sector privat a les Illes Balears, així com al conjunt d'Espanya, va mantenir la tendèn-

cia alcista: augmentà el 2005 un 23,8% i un 27,5%, respectivament. Aquests increments en la demanda de crèdits s'explica, bàsicament, pel bon clima econòmic, que va estimular la demanda de finançament i també pel fet que els tipus d'interès dels crèdits, malgrat la pujada del mes de desembre, varen continuar sent molt reduïts històricament, tant en termes nominals com reals, és a dir, una vegada que se n'ha restat la inflació. (Vegeu el gràfic A I-7.)

Si es considera el tipus d'entitat de dipòsit que concedeix el crèdit, les caixes d'estalvis són el principal canalitzador del crèdit, amb un 50,6%; percentatge que és una mica superior al del conjunt d'Espanya (47,9%). Els bancs són els competidors principals de les caixes en l'activitat creditícia, ja que concedeixen el 48,2% dels crèdits que es formalitzen a les Illes i el 46,6% dels que es concedeixen al conjunt d'Espanya. A diferència del que succeeix a escala d'Espanya, les cooperatives de crèdit a les Balears tenen un paper molt residual en la concessió de crèdits, atès que només canalitzen l'1,2% del total dels crèdits, mentre que a Espanya aquestes entitats tenen una major importància comparativa, en concedir el 5,5% dels crèdits. (Vegeu el gràfic A I-8.)

11.2.3.1. Els efectes de comerç impagats

L'estadística dels efectes de comerç tornats impagats, que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE), informa mensualment del nombre i de l'import dels efectes comercials que les entitats tenen en cartera i que han rebut en la gestió dels cobraments de clients que han vençut

dins el mes i dels que han resultat impagats. Cal destacar que els efectes impagats tornats per l'entitat financera s'imputen al mes que es produeix el retorn, independentment de la data que es va presentar el cobrament.

A les Illes Balears, d'acord amb aquesta informació, el nombre d'efectes impagats en el conjunt de l'any 2005 va ser de 22.763 menys que l'any anterior, mentre que l'import va ser el 2005 de 3.010.171,81 milers d'euros, un 7,6% més que el d'un any abans. D'aquestes dades és desprèn que a les Illes durant l'any 2005 l'import mitjà de l'efecte de comerç tornat impagat, per al conjunt de les entitats bancàries, va ser de 3.043,27 euros. Varen ser les cooperatives de crèdit

les entitat que varen negociar un import mitjà per efecte superior (3.243,30 euros), mentre que, al contrari, els bancs ho varen fer per un import mitjà inferior (2.948,77 euros). (Vegeu el quadre I-129.)

La major part d'aquests impagats varen ser negociats pels bancs i les caixes d'estalvis, perquè aquesta és una activitat que duen a terme aquestes entitats dins el seu negoci tradicional de finançament. Així, el 2005 a les Balears ambdues entitats en varen comprendre el 98,2% en nombre i el 98,1% en import. Mentrestant, la importància relativa de les cooperatives de crèdit és molt reduïda, com prova el fet que durant el 2005 tan sols varen gestionar l'1,8% del nombre total i l'1,9% de l'import dels efectes de comerç tornats.

QUADRE I-129. ESTADÍSTICA MENSUAL D'EFECTES DE COMERÇ TORNATS IMPAGATS A LES BALEARS (2005)

	Total		Bancs		Caixes d'estalvi		Cooperatives de crèdit	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Gener	82.848,00	240.996,24	48.335,00	138.869,58	32.830,00	97.246,46	1.683,00	4.880,20
Febrer	69.950,00	228.805,43	39.660,00	125.273,31	29.012,00	99.322,63	1.278,00	4.209,49
Març	83.497,00	238.590,86	47.852,00	133.687,53	33.739,00	100.400,03	1.906,00	4.503,30
Abril	75.127,00	223.036,85	43.564,00	119.536,29	30.130,00	98.898,04	1.433,00	4.602,52
Maig	96.866,00	271.318,93	55.814,00	151.094,39	39.364,00	114.173,83	1.688,00	6.050,71
Juny	108.694,00	317.091,24	67.795,00	191.164,48	39.233,00	120.498,36	1.666,00	5.428,40
Juliol	16.481,00	18.264,03	11.165,00	9.711,22	5.290,00	8.419,45	26,00	133,37
Agost	100.418,00	299.492,53	57.616,00	174.790,28	41.104,00	119.476,59	1.698,00	5.225,66
Setembre	93.217,00	324.605,37	53.520,00	184.277,62	37.998,00	134.047,46	1.699,00	6.280,29
Octubre	86.694,00	304.829,47	50.189,00	170.808,48	34.882,00	128.495,84	1.623,00	5.525,12
Novembre	87.755,00	262.877,10	51.014,00	149.037,39	35.184,00	108.495,82	1.557,00	5.343,89
Desembre	87.576,00	280.263,76	51.017,00	154.786,70	34.969,00	119.777,69	1.590,00	5.699,37
Total	989.123,00	3.010.171,81	577.541,00	1.703.037,26	393.735,00	1.249.252,20	17.847,00	57.882,32

* Imports: milers d'euros.

Font: INE i elaboració pròpia.

Així mateix, resulta interessant assenyalar que les Illes Balears, després de les Canàries, són la comunitat autònoma que, segons les dades del desembre del 2005, presenta un major percentatge d'efectes de comerç impagats respecte dels vençuts, amb un 4,3% i un 5,7%, respectivament.

11.2.3.2. El mercat hipotecari

A les Balears durant l'any 2005 varen formalitzar un total de 55.955 garanties hipotecàries, 9.324 més que al llarg de l'any anterior. En termes monetaris, aquestes hipoteques varen suposar 8.020,91 milions d'euros, un 32% més que durant l'any 2004. Es tracta de dades coherents amb l'auge que caracteritza el mercat immobiliari de les Illes —el preu

mitjà d'un habitatge va augmentar el 13,9% durant l'any 2005. D'aquesta manera, per al conjunt de l'any, la quantia mitjana hipotecada a l'arxipèlag balear va ser superior als 143.000 euros, 5.368,72 euros més que la mitjana a escala espanyola. (Vegeu el quadre I-130.)

Amb dades del mes de desembre del 2005, cal destacar que les Illes Balears són la comunitat autònoma amb major nombre de finques amb hipoteques constituïdes per cada cent mil habitants de 7.089 hipoteques (considerant el grup de població amb edats compreses entre els devuit i els vuitanta-quatre anys del padró municipal de l'any 2005), xifra que contrasta amb les 2.811 hipoteques de Galícia, la menor del conjunt d'autonomies espanyoles. La major part del nombre i de l'im-

QUADRE I-130. CONSTITUCIÓ DE GARANTIES HIPOTECÀRIES SOBRE BÉNS IMMOBLES (2004-2005)

	2005		2004		Variació 05/04	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Finques rústiques	2.862	775,48	2.813	550,91	1,74	40,76
Finques urbanes	53.093	7.245,44	43.818	5.524,23	21,17	31,16
Concedides per bancs	22.043	3.142,83	19.395	2.644,84	13,65	18,83
sobre finques urbanes	20.991	2.837,49	18.290	2.420,98	14,77	17,20
sobre finques rústiques	1.052	305,35	1.105	223,86	-4,80	36,40
Concedides per caixes d'estalvis	25.575	3.655,32	20.345	2.475,04	25,71	47,69
sobre finques urbanes	24.228	3.359,97	19.127	2.237,67	26,67	50,15
sobre finques rústiques	1.347	295,35	1.218	237,37	10,59	24,43
Concedides per altres entitats	8.336	1.222,75	6.891	955,26	20,97	28,00
sobre finques urbanes	7.873	1.047,97	6.401	865,58	23,00	21,07
sobre finques rústiques	463	174,78	490	89,68	-5,51	94,89
Total d'hipoteques	55.955	8.020,91	46.631	6.075,14	20,00	32,03

* Nombre en milions d'euros.
Font: INE i elaboració pròpia.

port de les hipoteques constituïdes a les Balears varen ser sobre finques urbanes: un 94,9% i 90,3%, respectivament. (Vegeu el gràfic A I-9.)

Aquesta realitat s'explica fonamentalment per la dinàmica tan expansiva que caracteritza el mercat immobiliari en aquests darrers exercicis. Així, el 62,82% de les hipoteques urbanes varen ser subscrites sobre els habitatges i agrupen un total de 5.027,73 milions d'euros, quantitat que representa el 69,4% de l'import dirigit a les hipoteques sobre aquests tipus de finques. Per ordre de rellevància, quant a l'import, les segueixen les hipoteques destinades a finançar la compra d'oficines i garatges (amb el 22,2%) i de solars (amb el 8,4%).

Per tipus d'entitat que concedeix la garantia, a les Illes Balears són les caixes d'estalvis les que exerceixen un paper important, tant en el nombre d'hipoteques concedides (un 45,7%) com en l'import (un 45,6%), al temps que són les entitats que han crescut més amb relació a la quota dins el mercat hipotecari, tant en el nombre (25,7%) com en l'import (47,7%). Les segueixen, en ordre d'importància, els bancs, que —si bé varen augmentar el nombre i l'import d'hipoteques concedides, amb un 13,6% i un 18,8%, respectivament— varen disminuir (un 4,8%) el nombre d'hipoteques concedides sobre finques rústiques, encara que no la quantia, que es va incrementar un 36,4%. Les 8.336 garanties restants, per un import de 1.222,75 milions d'euros, foren concedides per altres entitats. (Vegeu el gràfic A I-10.)

Una anàlisi detallada permet assenyalar que l'estructura, tant del nombre com de l'import de les hipoteques concedides per cada tipus d'entitat, va ser bastant semblant a la que ja s'ha comentat: la gran majoria es va subscriure sobre finques urbanes, enfront de les rústiques.

11.2.4. ELS DIPÒSITS EN ELS BANCs, EN LES CAIXES D'ESTALVIS I EN LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

Els dipòsits en bancs, en les caixes d'estalvi i en les cooperatives de crèdit a la comunitat autònoma de les Illes Balears varen ser de 14.686 milions d'euros, la qual cosa representa l'1,52% del total dels dipòsits del sistema financer de l'Estat espanyol. Seguint l'evolució ascendent dels darrers exercicis, el valor dels dipòsits captat pel sistema bancari va ser un 3,1% superior al que es va registrar l'any anterior, cosa que reflecteix el dinamisme de l'economia, si bé aquest increment ha estat considerablement inferior al de l'exercici anterior, que va ser de l'ordre del 13,3%.

L'import del dipòsits per càpita, que ens aproxima a l'estalvi financer mitjà en comptes de dipòsit per persona, també s'ha incrementat, ja que ha passat a ser de 14,94 milers d'euros el 2005. Aquesta xifra va representar un augment de 0,03 milers d'euros per càpita, respecte de l'any anterior. És important destacar que la intensa innovació financera, juntament amb la reducció en la taxa d'estalvi experimentada durant els anys passats, ha propiciat que aquesta variable resulti considerablement inferior a la corresponent al crèdit expressat

en termes per càpita, que, com s'ha indicat prèviament, va ser de 30,07 milers d'euros per al mateix període de temps.

Fent referència al tipus de dipositant, el sector privat va seguir sent el principal protagonista, ja que va fer el 96,2% dels dipòsits totals, mentre que el sector públic tan sols va aportar-ne el 3,8%. En el marc de l'economia espanyola, l'aportació del sector públic va ser un poc superior, del 5,7%. (Vegeu el gràfic A I-11.)

En els dipòsits en altres sectors residents, el Banc d'Espanya diferencia entre dipòsits a la vista, d'estalvi i a termini, en funció de la rendibilitat i la liquiditat. El dipòsit més líquid és el dipòsit a la vista i el més rendible, el dipòsit a termini. Al llarg del 2005 els dipòsits constituïts han estat majoritàriament per un termini superior a dos anys, que es varen incrementar notablement, de manera que arriben a suposar el 44,6% i el 56% de tots els dipòsits constituïts aquest any a les Balears i a Espanya, respectivament. La resta de dipòsits es reparteix a parts gairebé iguals, amb un lleuger avantatge per als dipòsits a la vista a la nostra regió (28,8%) i al conjunt nacional (24,9%).

Amb relació a la distribució dels dipòsits entre les diferents entitats, a les Illes Balears les caixes d'estalvis han consolidat el lideratge en la captació de dipòsits. Així, el 2005 varen aconseguir el 64,5% del total de constituïts. D'altra banda, en la banca comercial la quota de mercat ha descendit, respecte del total de dipòsits concedits, de manera que representa el 33,8%, mentre que l'altre 1,6% ha estat en mans de les cooperatives de crèdit. A

escala de l'Estat espanyol el major protagonisme el mantenen també les caixes d'estalvis, si bé en un percentatge menor, del 52,6%. (Vegeu el gràfic A I-12.)

11.2.5. EL FLUX FINANCER DE LES BALEARS

El saldo net en la intermediació bancària, definit com la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals, mostra que a les Illes Balears hi hagut una tendència clarament ascendent en el recurs del crèdit en termes relatius respecte del creixement dels dipòsits. Així, mentre que el saldo el 2004 era de 9.553 milions d'euros, uns anys després, el 2005, s'ha situat en els 14.878 milions d'euros, un 55,7% major. Si bé són dades rellevants, no s'han d'interpretar necessàriament com un factor negatiu, sinó més aviat com un canvi de patró de finançament i d'inversió financera regional. Factors com el recurs creixent a l'endeutament hipotecari i, sobretot, el manteniment del tipus d'interès en uns nivells històricament reduïts, contribueixen a explicar aquesta situació.

En termes relatius, per determinar el signe i la magnitud d'aquesta necessitat (capacitat) de finançament, es pot fer ús de la ràtio entre els crèdits i els dipòsits. Quan aquesta ràtio presenta valors inferiors (o superiors) a la unitat, l'estalvi captat mitjançant els dipòsits és major (o menor) al volum del crèdit concedit per les entitats bancàries que operen al territori. Ara bé, cal interpretar amb una certa cautela la ràtio, ja que l'indicador no reflecteix la possibilitat de fluxos financers interregio-

nals produïts pels mateixos circuits interns de capital de les mateixes entitats que operen en diferents territoris. Feta aquesta matisació, l'anàlisi d'aquesta ràtio mostra que les Balears ocupen una posició clarament deutora, com ja s'ha indicat. Un estudi comparatiu per comunitats autònomes palesa que, si bé les Illes són les que presenta relativament un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits, amb una ràtio de 2,01, aquesta és una realitat comuna actualment a totes. Així, el 2005 totes les regions presenten ràtios amb un quocient crèdit/dipòsit superior a la unitat. (Vegeu el gràfic A I-13.)

Diferents són les causes que contribueixen a explicar aquest comportament. En primer lloc, el nivell i la taxa de variació del preu de l'habitatge ha augmentar de manera tan notable al conjunt d'Espanya i a les Balears que, lògicament, ha implicat un major grau d'endeutament creditici. Així mateix, si bé s'hi ha registrat un gir de la política monetària dissenyada pel Banc Central Europeu al final de l'any 2005, els tipus d'interès han estat en uns nivells històricament reduïts, de manera que es fomenta una major sol·licitud de crèdits destinats al consum. D'altra banda, el creixement dels llocs de feina, juntament amb un augment paral·lel de les expectatives de renda bruta de les llars, ha conduït a increments de l'endeutament familiar fins a nivells històrics i, consegüentment, ha animat que la població sol·licités crèdits. Per acabar, una major cultura financera, ha encoratjat que els estalviadors facin ús d'altres productes financers diferents dels dipòsits.

11.2.6. LA PRODUCTIVITAT DE LES ENTITATS BANCÀRIES

El grau d'atenció al client, juntament amb el nivell d'activitat econòmica i bancària, aspectes analitzats anteriorment, determinen la dimensió mitjana del negoci que capta cada sucursal i, per tant, la productivitat dels factors que s'han emprat.

El 2005 les oficines bancàries que operen a les Illes Balears es caracteritzen per presentar un menor grau de productivitat que a escala nacional, tant en relació amb la concessió de crèdits com quant a la captació de dipòsits. Així, durant l'exercici esmentat l'oficina de les Balears va concedir per terme mitjà un import de 2.886 milers d'euros en concepte de crèdits, inferior al que ofereix una oficina que actua en l'àmbit de l'Estat espanyol. Quan l'anàlisi es fa amb relació al volum de dipòsits aconseguits per oficina, l'oficina a escala nacional mostra un grau de productivitat encara molt superior. Concretament, el nombre de dipòsits que rep una oficina a escala nacional és, per terme mitjà, de 10.492,23 milers d'euros més que una oficina operativa a les Illes.

Una dada positiva que resulta d'interès és que la productivitat de l'oficina bancària ha millorat a les Balears, segons es dedueix quan s'analitzen comparativament amb les dades de dos anys enrere; així, les oficines ubicades a l'arxipèlag balear varen concedir 7.505,14 milers d'euros més en concepte de crèdits l'any 2005 respecte del 2003, i el volum de dipòsits per oficina va augmentar en 1.343,54 milers d'euros durant aquest període de temps. (Vegeu el gràfic A I-14.)

11.3.

LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA ISBA

L'anàlisi del conjunt d'institucions financeres que operen a les Balears no seria completa si no s'examinàs la Societat de Garantia Recíproca de les Illes Balears ISBA, atès que aquesta institució —constituïda el 18 de juliol del 1979— ja té una llarga experiència en el panorama balear i també una importància cabdal per al teixit productiu de les Illes. Efectivament, ISBA compleix el seu objectiu social, que és prestar garanties personals —per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució— a favor dels socis, per a les operacions que es facin dins el gir o el tràfic de les empreses de què siguin titulars, si el domicili social n'és a la comunitat autònoma de les Illes Balears, i ha permès que especialment les petites i mitjanes empreses hagin pogut accedir a un flux de finançament amb unes millors condicions de mercat. A més, els socis d'aquesta societat de garantia recíproca han pogut gaudir d'altres avantatges, com ara rebre serveis d'assistència i d'assessorament financer.

El 2005 el nombre de socis que conformaven ISBA va ser de 5.009, 253 socis més que l'any 2004; majoritàriament aquests socis es varen concentrar en dos sectors: el comerç (30,58%) i la indústria (19,07%), i, principalment, a dues poblacions: Palma (40,15%) i Inca (18,97%).

El capital subscrit pels socis va ser el 2005 de 7.012 milers d'euros, un 0,64% superior al de l'any anterior, si bé encara no ha

aconseguit arribar al nivell del 2002, que va ser de 7.230 milers d'euros. El 62,5% d'aquest capital ha estat subscrit pels socis participants i un 37,5%, pels protectors. Cal destacar la implicació de la comunitat de les Illes Balears i de la caixa d'estalvis Sa Nostra, ja que ambdues institucions havien subscrit el 31 de desembre del 2005 la quantia de 1.262,03 milers d'euros i de 600,970 milers d'euros, respectivament, la qual cosa representa quasi el 71% del total subscrit pels socis protectors. Pot ser interessant assenyalar que, mentre que la comunitat de les Illes Balears havia desemborsat tot el capital subscrit, l'entitat financera Sa Nostra ho havia fet en 195,329 milers d'euros la data esmentada.

El risc viu per avals concedits va ser de 92.547 milers d'euros, un 4,8% més que durant l'any 2004. Com ja resulta habitual en aquests darrers exercicis, el risc viu en vigor es va concentrar principalment en les empreses petites (de dos a quatre treballadors) en un 23,2%, i majoritàriament, en empreses que dediquen l'activitat als serveis de la construcció (19,6%) i del comerç (17%). L'anàlisi de la distribució geogràfica del risc evidencia que es va concentrar de manera destacada a dues poblacions: Palma (48,8%) i Inca (22,6%). Així mateix, resulta d'interès comentar que aquest risc viu ha tingut el suport majoritàriament d'algun tipus de garantia, de tipus hipotecari o personal, ja que només el 22,92% no en tenia cap. A més a més, s'ha d'indicar que les entitats receptores de l'aval del risc en vigor han estat bàsicament les caixes d'estalvis (44,1%) i la banca (20,3%), mentre les cooperatives de crèdit ho han estat de

QUADRE I-131. DADES DE L'IMPACTE ECONÒMIC I SOCIAL D'ISBA

	2003	2004	2005
Nombre d'empreses beneficiades per l'aval d'ISBA	244	235	320
Llocs de feina mantinguts per aquestes empreses	4.408	4.357	5.791
Suport a la creació de noves empreses	65	81	114
Contribució a la creació de nous llocs de feina	139	208	355

Font: Informe anual d'ISBA (2005).

manera més aviat residual, per un 3% (l'altre 32,6% s'adreça mitjançant la resta d'entitats).

Una dada que mostra el dinamisme d'ISBA durant el 2005 és que durant aquest temps 320 empreses es varen beneficiar de l'aval d'ISBA, 85 empreses més que el 2004, de manera que es contribueix a mantenir 5.791 llocs de feina. Cal destacar que durant l'any 2005, amb la implicació d'ISBA, es varen crear 114 noves empreses, al temps que s'ha fomentat la creació de 355 nous llocs de feina, xifres que superen amb escreix les dels darrers exercicis. (Vegeu el quadre I-131.)

Amb relació a les condicions financeres, el tipus mitjà d'interès ha mantingut la tendència descendent dels darrers exercicis i s'ha situat el 2005 en el 3,37%, enfront del 3,63% de l'any anterior; el termini mitjà s'ha ampliat considerablement fins als noranta-cinc mesos, mentre que l'import mitjà s'ha reduït en tan sols tres euros. Resumidament, en termes generals les condicions preferents a què han tingut accés les empreses han millorat.

11.4.

EL MERCAT DE LA BORSA

Atès que les empreses vinculades a l'arxipèlag són majoritàriament empreses de petites dimensions —quasi el 90% de les empreses amb assalariats tenen menys de deu treballadors—, és cert que el finançament concedit per les entitats de dipòsit resulta la via tradicional i bàsica que fan servir per captar finançament. No obstant això, el fet que, d'una banda, en els darrers anys les empreses considerin cada vegada més la possibilitat d'operar en el mercat borsari per aconseguir recursos financers i, de l'altra, la circumstància que els estalviadors —cada dia, amb una major cultura financera— considerin la possibilitat d'invertir financerament a la borsa, fa necessari aproximar-nos a la realitat d'aquest mercat l'any 2005.

La trajectòria de les borses al llarg del 2005 en termes generals ha respost positivament als ensurts causats per l'escalada dels preus del petroli i d'altres matèries primeres, gràcies a la moderació dels costos salarials i a l'augment de la productivitat. Un altre factor que també ha contribuït favorablement a donar una empenta a les

cotitzacions ha estat la gran liquiditat, a causa de les polítiques monetàries que s'han instrumentat. Així, el 2005, per tercer any consecutiu, els mercats de valors han tancat amb balanços favorables. Aquest bon comportament s'ha sustentat sobretot en uns beneficis empresarials millors dels esperats, juntament amb un context de tipus d'interès històricament baixos.

El mercat de renda variable espanyol va tenir un exercici molt positiu, segons es desprèn de la revaloració dels principals índexs de referència. Així, l'índex Ibex-35 va sobrepassar la quota dels 10.700 punts i acumulà uns guanys del 18,2%. Ara bé, a diferència del que succeïa en els dos anys anteriors, els beneficis eren una mica inferiors als de l'índex europeu EuroStoxx-50, representatiu del conjunt de la zona

de l'euro, que es va revalorar un 21,3%, a pesar que el 2005 l'economia espanyola va mostrar un creixement més vigorós que els principals països del continent. (Vegeu el gràfic A I-15.)

Pel que fa als valors de les empreses de les Balears que cotitzen en el mercat borsari, cal destacar que tots varen tancar el 2005 amb revaloracions anuals superiors a la que ha obtingut el principal índex de referència del mercat espanyol. Així, Corporación Financiera Alba va tancar l'exercici 2005 amb una revaloració del 52,72%, més del triple de la de l'Ibex-35. D'altra banda, Sol-Melià, Endesa i el Banc de Crèdit Balear varen aconseguir revaloracions del 47,1%, del 28,5% i del 21,78%, respectivament, per sobre de la revaloració del 18,2% de l'Ibex-35 durant aquest mateix període.

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT AUTONÒMIC ⁸³

RESUM

El total del consum públic a les Illes Balears va arribar als 2.808,1 milions d'euros, la qual cosa representa l'11,9% de la renda interior bruta a preus de mercat (RIB p. m.) (4,6 punts per sota del nivell estatal) i el nivell de consum públic més baix per al conjunt de les comunitats autònomes. En contrapartida, l'estalvi públic va ser de 4.426,9 milions d'euros, mentre que la inversió pública es va situar en els 551,5 milions d'euros, de manera que es generarà una capacitat de finançament per al conjunt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de 3.875,4 milions d'euros, equivalent al 20,7% de la RIP p. m., que és el percentatge més alt per al conjunt de les comunitats autònomes.

Els pressuposts generals de l'Administració general de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2005 són de 2.587,78 milions d'euros (431.279 milions de pessetes), xifra que suposà un increment del 39,2%.

Quant a les administracions insulars, el pressupost agregat dels tres consells insulars l'any 2005 s'incrementà el 10,16%, en superar els 350 milions d'euros (58.331 milions de pessetes). El pressupost agregat dels consells insulars representa l'1,58% del PIB a preus de mercat. El deute públic dels ens insulars es manté per davall dels trenta milions d'euros.

Amb referència al pressupost dels ajuntaments de la comunitat autònoma, el volum total de l'exercici 2005 superà per primera vegada la barrera dels mil milions d'euros (1.040,71 milions d'euros). Així mateix, el pressupost de les administracions locals per a l'any 2005 arribà al 4,67% del PIB balear.

El deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2005 va ser de 1.536 milions d'euros, un 64,1% superior al de l'any anterior. Aquesta quantitat representa un 2,74% del deute total de les comunitats autònomes espanyoles. Cal dir que aquesta quantitat representa el 6,8% del PIB regional —només són situades per sobre València (11,5%), Catalunya (7,8%) i Galícia (7,4%)—, amb un increment de 3,6 punts respecte de l'any 2000, quan era el quart percentatge més baix de l'Estat. El nivell d'endeutament per habitant es va incrementar en relació amb l'exercici precedent, ja que l'any 2004 va ser de 980,06 euros, mentre que l'any 2005 arribà als 1.562,35 euros, amb una variació del 59,4%. Només són per sobre València, Catalunya i Madrid.

La recaptació tributària que ha obtingut la Delegació Especial d'Hisenda arribà l'any 2005 als 2.392 milions d'euros (398.650 milions de pessetes), amb un increment del 14,9% respecte de l'any 2004.

12.1.

ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

L'exposició d'aquest àmbit es divideix en diversos subapartats. En el primer s'analitzen els pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears; en segon lloc, els pressuposts dels consells insulars; en el tercer, els pressuposts dels ajuntaments, mentre que, en quart lloc, es presenta l'anàlisi de la recaptació tributària que va a obtenir la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears. Finalment, es fan una sèrie de consideracions sobre els efectes de les propostes estatutàries sobre el sistema de finançament de les comunitats autònomes.

De les dades del quadre I-34 es desprèn que el total del consum públic a les Balears —els salaris més les compres de béns i serveis— va arribar als 2.808,1 milions d'euros, la qual cosa representa l'11,9% de la renda interior bruta a preus de mercat (RIB p. m.) —4,6 punts per sota del nivell estatal— i el nivell de consum públic més baix per al conjunt de les comunitats autònomes.

83. El lector trobarà en l'annex estadístic els quadres pressupostaris que completen les sèries estadístiques d'acord amb les memòries del CES dels anys 2001 a 2003.

Així mateix, l'estalvi públic va ser de 4.426,9 milions d'euros, mentre que la inversió pública es va situar en els 551,5 milions d'euros. D'aquesta manera es generà una capacitat de finançament del conjunt de les administracions públiques (l'estatal, l'autonòmica, la insular i la local) de 3.875,4 milions d'euros, equivalent al 20,7% de la RIP p. m., que és el percentatge més alt per a totes les comunitats autònomes. (Vegeu l'apartat 4.4.)

12.2.

LA COMUNITAT AUTÒNOMA

En aquest subapartat començam per fer una introducció al marc dels pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears, definim l'àmbit del pressupost i analitzam, a continuació, els pressuposts de l'Administració general i els dels ens de dret públic i de les societats públiques, i també el deute acumulat.

12.2.1. INTRODUCCIÓ

Els pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2005 es varen aprovar mitjançant la Llei 10/2002, de pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2005 (BOIB núm. 156 extr., de 28 de desembre de 2002), la qual, juntament amb la Llei 1/1986, de 5 de febrer, de finances, i la normativa de desplegament corresponent, constitueix el marc normatiu al qual s'ha d'ajustar l'activitat econòmica i financera de la comunitat autònoma. Així com assenyala l'exposició

de motius, inclou la totalitat de les despeses i dels ingressos del sector públic autonòmic, i també la consignació de l'import dels beneficis fiscals que afecten els tributs.

Entre les novetats principals que aquesta Llei inclou, cal destacar l'increment considerable dels crèdits destinats a satisfer les despeses d'educació, ja que s'ha inclòs en els crèdits inicials d'aquest pressupost l'import adequat per fer front a totes les obligacions derivades de l'execució d'aquesta matèria, sense que sigui necessari, per tant, recórrer al recurs de les ampliacions de crèdit; consegüentment, s'han eliminat entre els supòsits de crèdits ampliables els que feien referència a aquesta matèria.

Així mateix, seguint el criteri que s'inicià en la Llei 9/2003, de 22 de desembre, de pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2004, es redueixen encara més els supòsits de crèdit amb caràcter ampliable i, també per a l'any 2005, se suspenen les incorporacions de crèdit a què es refereix l'article 46 de la Llei 1/1986, de 5 de febrer, de finances de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

D'altra banda, mitjançant la derogació de l'article 14 de la Llei 9/2003, de 22 de desembre, de pressuposts generals de la comunitat autònoma per a l'any 2004, se suprimeix el fons de contingència d'execució pressupostària. La creació d'aquest fons fou motivada per la necessitat que el Govern de les Illes Balears nomenat després de les eleccions autonòmiques de l'any 2003 va haver de disposar de prou

crèdit per destinar a cobrir necessitats no previstes en el pressupost que es poguessin presentar al llarg de la seva vigència, derivades en gran part d'actuacions procedents del període legislatiu precedent. Amb aquests fons es va aconseguir la finalitat esmentada, sense alterar el règim de finançament de les modificacions pressupostàries que es regula en la Llei 1/1986, de 5 de febrer, de finances de la comunitat autònoma. Una vegada que el govern actual ha conegut amb exactitud les magnituds econòmiques que cal incloure en els pressuposts de la comunitat autònoma per fer front a totes les obligacions que ha assumit, les ha previst en els corresponents crèdits pressupostaris de despeses, amb la qual cosa ja no s'ha de recórrer al mecanisme del fons de contingència i, per això, es deroga.

En matèria de tributs propis i prestacions patrimonials de caràcter públic de la comunitat autònoma de les Illes Balears, se'n preveu l'actualització d'acord amb el creixement de l'índex de preus de consum de l'any anterior.

En aquest capítol s'analitzen de manera detallada els pressuposts inicials de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'exercici 2005, amb la consideració comparativa pertinent respecte de l'any 2004.

Per dur a terme aquesta anàlisi s'estudien, en primer lloc, l'àmbit del pressupost i, en segon lloc, els pressuposts generals de la comunitat, des del punt de vista tant dels ingressos com de les despeses, i s'aprofundeix a analitzar les actuacions previstes per a l'exercici objecte d'estudi, a través dels

capítols IV, VI i VII (les transferències corrents, les inversions reals i les transferències de capital) del pressupost de despeses.

Per completar l'anàlisi pressupostària de la nostra comunitat, també es fa referència als pressuposts dels diversos ens de dret públic i de les societats públiques, i se n'estudien les actuacions previstes per a l'any 2005.

12.2.2. L'ÀMBIT DEL PRESSUPOST

En l'àmbit dels pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2005 s'integren els pressuposts de l'Administració general de la comunitat (en la qual estan incloses les diferents seccions i les entitats autònomes), i també els dels ens que formen l'Administració institucional d'aquesta comunitat autònoma (ens de dret públic, tant empreses públiques no societàries, com algun consorci i les societats públiques), i d'altres ens públics (empreses vinculades i consorcis o fundacions). (Vegeu el quadre I-132.)

12.2.3. EL PRESSUPOST DE L'ADMINISTRACIÓ GENERAL

En aquest apartat analitzam, en primer lloc, els capítols dels ingressos i, tot seguit, es passa a estudiar l'evolució de les despeses i de la inversió territorialitzada.

12.2.3.1. Els ingressos

El pressupost d'ingressos per a l'any 2005 recull de manera sistematitzada el conjunt de recursos que permetran finançar el pressupost de despeses de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

QUADRE I-132. ÀMBIT DELS PRESSUPOSTS DE LA CA DE LES ILLES BALEARS (2005)

Administració general		Administració institucional		
Entitats autònomes		Ens de dret públic		Societats públiques
Seccions		Empresa pública no societària	Consorti	
Parlament de les Illes Balears ¹				
Sindicatura de Comptes ¹				
Consell Consultiu de les Illes Balears ¹				
Consell Econòmic i Social de les Illes Balears ¹				
Conselleria de Relacions Institucionals		Radiotelevisió		Ràdio de les Illes Balears Televisió de les Illes Balears
Conselleria de Turisme		IBATUR INESTUR		
Conselleria d'Educació i Cultura	Institut d'Estudis Baleàrics	IBISEC		
Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació			Centre Balears Europa	Parc BIT, S.A. CAIB Patrimoni BITEL
Conselleria de Medi Ambient	Institut d'Espais Protegits	IBAEN IBASAN IBANAT		
Conselleria d'Interior	EBAP			
Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transports		IBAVI SFM		SITIBSA Infraestructures i Obres Portuàries
Conselleria de Salut i Consum	SERBASA	GESMA		
Conselleria de Treball i Formació	SOIB			
Conselleria d'Agricultura i Pesca				IBABSA
				SEMILLA
Conselleria de Comerç, Indústria i Energia		IDI		FICOBALSA
Conselleria de Presidència i Esports	Institut Balear de la Dona			

1. Els òrgans estatutaris són dependència funcional de l'Administració general.

Font: Govern balear. Conselleria de Relacions Institucionals.

Els ingressos es poden obtenir per diferents conceptes, inclòs el recurs a l'endeutament, i la seva classificació s'estructura en el pressupost per al 2005 en l'àmbit orgànic, d'acord amb el centre productor, i en funció de la naturalesa econòmica. La classificació orgànica manté la mateixa estructura i idèntic contingut que la corresponent a les despeses. Pel que fa a l'estructura econòmica, l'estructura i el contingut no han variat respecte de l'exercici anterior.

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2005 de l'Administració general (en el qual queden incloses les entitats autònomes) de la comunitat autònoma de les Illes Balears es va estimar en 2.587,78 milions d'euros, en contrast amb els 1.859,18 milions d'euros que s'havien previst inicialment per a l'exercici de l'any anterior.

La comunitat autònoma de les Illes Balears i les seves entitats autònomes de caràcter administratiu preveuen liquidar drets al llarg de l'exercici econòmic per un import de 2.225,51 milions d'euros. Es preveu incrementar el nivell de deute global de la comunitat autònoma en 320 milions d'euros, ja que l'amortització del préstec és de 42,27 milions d'euros.

En els capítols I i II s'inclouen els rendiments dels tributs cedits totalment o parcialment que conformen el nou sistema de finançament autonòmic, amb el fons de suficiència (negatiu) que minora l'import de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF). D'aquesta manera, en el capítol IV només queden aportacions de l'Estat i d'altres ens públics i/o privats per finançar conjuntament activitats d'interès comú.

A partir de la previsió d'ingressos per al 2005 i de la comparació amb les dades homogeneïtzades del 2004, suposant assumides dins la previsió inicial les competències de sanitat mitjançant els mecanismes que deriven del nou sistema de finançament, es desprèn d'aquestes dades un augment del 39,19%. (Vegeu el quadre I-133.)

Fent l'anàlisi per capítols, es pot observar que els capítols corresponents a les operacions corrents són els més importants pel que fa al pes relatiu en el total del pressupost, ja que representen, en conjunt, el 78,18% dels ingressos prevists.

12.2.3.2. Les despeses

Els crèdits corresponents a l'estat de despeses dels pressuposts de la comunitat autònoma de les Illes Balears per al 2005 es presenten en tres nivells d'agregació, corresponents a les classificacions econòmica, funcional per programes i orgànica.

El conjunt de les despeses a la comunitat autònoma de les Illes Balears ha augmentat en un 39,19% respecte del 2004. (Vegeu el quadre I-134.)

La classificació econòmica presenta els crèdits agrupats d'acord amb la naturalesa econòmica i distingeix entre operacions corrents (capítols I, II, III i IV) i operacions de capital (capítols VI, VII, VIII i IX). A la vegada, els crèdits destinats a operacions corrents es desagreguen en despeses de funcionament (despeses de personal i compra de béns corrents i serveis), en despeses financeres i en transferències corrents. Les operacions de capital distingeixen entre les inversions reals (inversions

QUADRE I-133. PRESSUPOST D'INGRESSOS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS: DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA. (2004-2005)						
Capítols	2004	2005	Variació		Valor relatiu	
		Import			2004	2005
		(en milers d'euros)			(%)	(%)
I Imposts directes	271.075,41	279.210,00	8.134,59	3,00	14,58	10,79
II Imposts indirectes	1.399.733,59	1.556.200,00	156.466,41	11,18	75,29	60,14
III Taxes i altres ingressos	84.299,77	82.593,98	-1.705,79	-2,02	4,53	3,19
IV Transferències corrents	46.810,81	101.963,07	55.152,26	117,82	2,52	3,94
V Ingressos patrimonials	3.131,51	3.123,87	-7,64	-0,24	0,17	0,12
Total d'operacions corrents	1.805.051,08	2.023.090,92	218.039,84	12,08	97,09	78,18
VI Alienació d'inversions reals	0,03	0,06	0,03	100,00	0,00	0,00
VII Transferències de capital	43.693,03	202.217,32	158.524,30	362,81	2,35	7,81
Total d'ingressos no financers	1.848.744,14	2.225.308,31	376.564,17	20,37	99,44	85,99
VIII Actius financers	198,17	205,81	7,64	3,86	0,01	0,01
IX Passius financers	10.243,37	362.274,85	352.031,48	3.436,68	0,55	14,00
Total d'ingressos financers	10.441,54	362.480,66	352.039,12	3.371,53	0,56	14,01
Total d'operacions de capital	54.134,60	564.698,05	510.563,45	943,14	2,91	21,82
Total	1.859.185,68	2.587.788,97	728.603,29	39,19	100,00	100,00

Font: Govern balear, Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

QUADRE I-134. EVOLUCIÓ DEL PRESSUPOST DE DESPESES A LA COMUNITAT AUTÒNOMA (2000-2005)

Any	Despesa	Variació	
	import (en milers d'euros)		(%)
2000	887.608,36	79.701,95	9,87
2001	950.491,98	62.883,62	7,08
2002	1.069.802,54	119.310,56	12,55
2003	1.796.610,00	726.807,46	67,94
2004	1.859.185,68	62.575,68	3,48
2005	2.587.788,97	728.603,29	39,19

Font: Govern balear. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

directes que ha fet la mateixa administració), les transferències de capital i les variacions d'actius i passius financers.

L'import total del projecte de pressupost de despeses per a l'exercici econòmic del 2005 és d'un total de 2.587,78 milions d'euros, xifra que representa un 39,19% d'increment respecte del 2004. (Vegeu el quadre I-135.)

El conjunt de les operacions corrents s'incrementa el 34,37%, la qual cosa suposa 490,38 milions d'euros per sobre de la xifra de l'any 2004 i això significa 4,82 punts percentuals per sota de l'increment global del pressupost. Quant al pes relatiu respecte del total, les operacions corrents passen del 76,74% el 2004 al 74,08% en el pressupost per al 2005, circumstància que comporta un decrement de 2,66 punts percentuals.

Pel que fa a les operacions de capital, amb un increment del 55,07%, palesen una variació positiva de 238,21 milions d'euros per sobre de la xifra del 2004, la qual cosa suposa 15,88 punts percentuals per sobre de l'increment global del pressupost. Quant al pes relatiu respecte del

total, les operacions de capital passen del 23,26% el 2004 al 25,92% en el pressupost per al 2005, fet que suposa un increment de 2,66 punts percentuals.

12.2.3.3. Les inversions

Les dotacions previstes en el capítol VI de l'estat de despeses, a més de les classificacions a què hem fet referència en els apartats anteriors, s'agrupen i es classifiquen per criteris de territorialització d'acord amb l'àmbit insular en el qual es duu a terme la despesa, en virtut del que estableix la Llei 2/1986, de finances de la comunitat autònoma de les Illes Balears, en l'article 39.3.

La territorialització que es recull en aquest pressupost es correspon, tant per motius d'homogeneïtat com en l'àmbit de la mateixa operativa pressupostària, amb els codis que s'han utilitzat en pressuposts anteriors. La territorialització de la inversió és un aspecte problemàtic en qualsevol pressupost. El criteri que s'ha seguit per territorialitzar el capítol VI és aplicar el codi territorial corresponent a l'àmbit insular on es produeix la inversió. S'ha de destacar que una territorialització sota aquest criteri

**QUADRE I-135. PRESSUPOST DE DESPESES DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS:
DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA (2004-2005)**

Capítols	2004		2005		Variació		Valor relatiu	
	import		import		(en milers d'euros)		2004 2005	
						(%)	(%)	(%)
I	Despeses de personal	418.797,05	521.854,33	103.057,28	24,61	22,53	20,17	
II	Despeses corrents de béns i serveis	54.202,85	62.380,70	8.189,85	15,09	2,92	2,41	
III	Despeses financeres	37.005,90	56.560,55	19.554,65	52,84	1,99	2,19	
IV	Transferències corrents	916.640,50	1.276.222,17	359.581,67	39,23	49,30	49,32	
	Total d'operacions corrents	1.426.646,30	1.917.029,74	490.383,45	34,37	76,74	74,08	
VI	Inversions reals	162.456,10	361.575,13	199.119,03	122,57	8,74	13,97	
VII	Transferències de capital	259.406,28	266.425,61	7.019,33	2,71	13,95	10,30	
	Total de despeses no financeres	1.848.508,67	2.545.030,48	696.521,81	37,68	99,43	98,35	
VIII	Variació d'actius financers	433,63	483,63	50,00	11,53	0,02	0,02	
IX	Variació de passius financers	10.243,37	42.274,85	32.031,48	312,70	0,55	1,63	
	Total de despeses financeres	10.677,00	42.758,48	32.081,48	300,47	0,57	1,65	
	Total d'operacions de capital	432.539,38	670.759,22	238.219,84	55,07	23,26	25,92	
	Total	1.859.185,68	2.587.788,97	728.603,29	39,19	100,00	100,00	

Font: Govern balear. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

només permet territorialitzar la inversió que es fa en matèria d'infraestructures i, fins i tot així, és discutible que es pugui assegurar que la rendibilitat de la inversió repercuteix exclusivament sobre el territori al qual s'ha imputat. D'altra banda, el criteri de territorialització que s'emptra, aplicat a altres tipus d'inversions diferents de les de dotació d'infraestructures, pot conduir a lectures errònies de les dades; malgrat que la despesa efectuada es faci en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin només en aquest lloc. Aquest fet justifica, en part, que existeixi un codi 00 (indeterminat), sigui perquè a priori és impossible determinar físicament el lloc on s'invertirà, sigui perquè, fins i tot sabent-lo, la territorialització conduiria a desvirtuar totalment les dades territorialitzades.

Amb aquestes prevencions i tenint en compte aquestes consideracions és com s'han de fer les lectures de les dades de la territorialització. Resulta que, del total d'inversions reals que es fan a la comunitat autònoma de les Illes Balears, el 65,80% són a l'illa de Mallorca, atès que és l'illa major i la que té un major nombre d'habitants i, per tant, la que té una

major activitat social i econòmica de l'arxipèlag. Les Pitiüses representen el 8,31%, i Menorca, el 6,02%. El 19,86% és inversió no territorialitzada. (Vegeu el quadre I-136.)

12.2.3.4. Els pressuposts dels ens de dret públic i de les societats públiques

Els pressuposts dels ens de dret públic, formats, d'una banda, per un seguit d'empreses públiques no societàries (Radiotelevisió, Ibatur, Inestur, Ibisec, Ibaen, Ibasan, Ibanat, Ibavi, SFM, Gesma i IDI) i, de l'altra, per un consorci (Centre Balears Europa), i també els de les societats públiques (empreses públiques de la comunitat autònoma de les Illes Balears en forma de societat anònima), s'enquaden en els pressuposts de la Conselleria del Govern de les Illes Balears de la qual depenen. És per això que l'anàlisi dels pressuposts d'aquestes institucions es considera d'interès.

De manera agregada, el projecte de pressupost d'aquestes institucions per a l'exercici 2005 arriba a un total de 485,21 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-137.)

QUADRE I-136. TERRITORIALITZACIÓ DE LA INVERSIÓ (2004-2005)

Codi/denominació	2004	2005	Variació		Valor relatiu	
	import				2004	2005
	(en milers d'euros)				(%)	
00 indeterminat	60.535,36	71.822,84	11.287,48	18,65	37,26	19,86
10 Mallorca	81.350,77	237.925,66	156.574,89	192,47	50,08	65,80
20 Menorca	9.792,85	21.778,47	11.985,62	122,39	6,03	6,02
30 Eivissa-Formentera	10.777,12	30.048,16	19.271,05	178,81	6,63	8,31
Total de la inversió	162.456,10	361.575,13	199.119,03	122,57	100,00	100,00

Font: Govern balear. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

QUADRE I-137. PRESSUPOST DELS ENS PÚBLICS I SOCIETATS PÚBLIQUES 2005: DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA

Ingressos	Entitats de dret públic		Societats públiques		Total
Capítols	Euros (en milers)	Valor relatiu (%)	Euros (en milers)	Valor relatiu (%)	Euros (en milers)
III Taxes, preus públics i altres	35.600,46	9,07	—	—	35.600,46
IV Transferències corrents	31.616,18	8,06	15.947,09	17,16	47.563,26
V Ingressos patrimonials	3.418,76	0,87	12.024,79	12,94	15.443,55
VI Alineació d'inversions	10.179,40	2,59	—	—	10.179,40
VII Transferències de capital	59.190,78	15,09	18.859,23	20,30	78.050,01
VIII Actius financers	739,14	0,19	253,63	0,27	992,77
IX Passius financers	251.563,08	64,12	45.823,05	49,32	297.386,13
Total	392.307,81	100,00	92.907,78	100,00	485.215,59
Total					100,00
Despeses	Entitats de dret públic		Societats públiques		Total
Capítols	Euros (en milers)	Valor relatiu (%)	Euros (en milers)	Valor relatiu (%)	Euros (en milers)
I Despeses de personal	25.223,90	6,43	12.539,87	13,50	37.763,77
II Despeses corrents	28.298,18	7,21	15.255,49	16,42	43.553,67
III Despeses financeres	16.128,63	4,11	3.221,27	3,47	19.349,90
IV Transferències corrents	1,00	0,00	2.407,00	2,59	2.408,00
VI Inversions reals	263.114,51	67,07	44.727,27	48,14	307.841,78
VII Transferències de capital	—	—	13.024,51	14,02	13.024,51
VIII Actius financers	32.800,00	8,36	1.350,00	1,45	34.150,00
IX Passius financers	26.741,59	6,82	382,37	0,41	27.123,96
Total	392.307,81	100,00	92.907,78	100,00	485.215,59
Total					100,00

Font: Govern balear. Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

12.2.4. EL DEUTE ACUMULAT

D'acord amb l'avanç del Banc d'Espanya (dades referides al quart trimestre de l'any), el deute acumulat de les Illes Balears durant l'any 2005 va ser de 1.536 milions d'euros, un 64,1% superior al de l'any anterior. Aquesta quantitat representa el 2,74% del deute total de les comunitats autònomes espanyoles. Cal dir que aquesta quantitat representa el 6,8% del PIB regional —per sobre només hi ha València (11,5%), Catalunya (7,8%) i Galícia (7,4%)—, amb un increment de 3,6 punts respecte de l'any 2000, quan era el quart percentatge més baix de l'Estat.

El nivell d'endeutament per habitant es va incrementar en relació amb l'exercici precedent, ja que l'any 2004 va ser de 980,06 euros, mentre que l'any 2005 arribava als 1.562,35 euros, amb una variació del 59,4%. Només es troben per sobre València, Catalunya i Madrid. (Vegeu el quadre I-138.)

12.3.

ELS CONSELLS INSULARS

Presentam en aquest subapartat l'anàlisi pressupostària i l'anàlisi del compte financer per als consells insulars de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera.

Durant l'exercici del 2005 el pressupost agregat dels tres consells insulars va moderar el creixement respecte de l'exercici anterior, ja que experimentà un incre-

ment global del 10,16% en relació amb l'exercici precedent (un terç del creixement del 2004 en relació amb el 2003). En valors absoluts es consolida el creixement dels recursos i se superen ja els 350 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-139.)

Una part significativa d'aquest creixement es deu a la participació en els tributs gestionats per l'Estat, en què s'introdueix un important canvi metodològic en la tècnica d'elaboració dels pressuposts dels consells insulars de Mallorca i de Menorca. (El d'Eivissa i Formentera no ha introduït l'any 2005 el nou criteri d'assignació pressupostària d'ingressos establerts per l'Administració central.) El creixement global a escala de pressupost manté el fort creixement observat en aquesta legislatura i es produeix —tant en valors absoluts com en termes relatius— en el vessant de les despeses, especialment en les operacions corrents (+12,06%), mentre que en les operacions de capital (+6,42%) el creixement és més moderat. En valors absoluts és especialment significatiu l'increment en el capítol II, de compra de béns i serveis (les anomenades despeses de «funcionament» dels serveis), al mateix temps que es redueix la consignació per transferències corrents (-9,17%).

D'altra banda, en el vessant d'ingressos existeix un significatiu augment dels ingressos impositors per la participació en els impostos que gestiona l'Estat, que és de gairebé trenta milions d'euros, dues terceres parts dels quals corresponen a la participació en impostos indirectes, mentre que el terç restant és per la participació en impostos directes. Entre aquests impostos cal destacar la «compensació» per la pèr-

QUADRE I-138. DEUTE DE LES CA: VALORS ABSOLUTS I RÀTIO DEUTE/HABITANT (2001-2005)¹

	2001			2002			2003			2004			2005		
	Deute acumulat	Deute/hab. ² (euros)	(en milions d'euros)	Deute acumulat	Deute/hab. ³ (euros)	(en milions d'euros)	Deute acumulat	Deute/hab. ⁴ (euros)	(en milions d'euros)	Deute acumulat	Deute/hab. ⁵ (euros)	(en milions d'euros)	Deute acumulat	Deute/hab. (euros)	(en milions d'euros)
Andalusia	7.113	960,70	7.110	950,73	7.338	964,66	7.417	964,81	7.352	936,58	7.352	936,58	936,58	936,58	936,58
Aragó	935	779,33	1.084	890,34	1.107	899,93	1.135	908,30	1.153	908,57	1.153	908,57	908,57	908,57	908,57
Astúries	653	607,26	817	760,73	865	804,37	802	746,91	803	745,84	803	745,84	745,84	745,84	745,84
Balears (Illes)	371	422,25	466	508,20	605	638,62	936	980,06	1.536	1562,35	1.536	1562,35	1562,35	1562,35	1562,35
Canàries (Illes)	919	515,90	850	461,02	1.021	538,82	1.178	614,97	1.475	749,38	1.475	749,38	749,38	749,38	749,38
Cantàbria	259	481,77	272	501,59	303	551,22	377	679,54	411	730,91	411	730,91	730,91	730,91	730,91
Castella-la Manxa	595	339,02	784	439,95	807	444,44	1.057	571,70	1.351	713,05	1.351	713,05	713,05	713,05	713,05
Castella i Lleó	1.260	508,18	1.340	540,24	1.424	572,43	1.451	581,82	1.789	712,51	1.789	712,51	712,51	712,51	712,51
Catalunya	9.644	1.516,03	9.568	1.470,54	9.665	1.441,65	12.230	1.795,01	13.240	1892,72	13.240	1892,72	1892,72	1892,72	1892,72
Extremadura	710	661,46	782	728,76	782	728,18	783	728,18	783	722,40	783	722,40	722,40	722,40	722,40
Galícia	3.080	1.127,00	3.141	1.147,45	3.156	1.147,18	3.265	1.186,85	3.381	1.224,02	3.381	1.224,02	1.224,02	1.224,02	1.224,02
La Rioja	156	576,92	148	525,54	164	570,65	193	657,46	190	631,05	190	631,05	631,05	631,05	631,05
Madrid	6.916	1.287,31	6.043	1.093,33	6.246	1.092,16	8.976	1.546,30	10.099	1693,29	10.099	1693,29	1693,29	1693,29	1693,29
Múrcia	687	577,13	684	557,46	685	539,70	748	577,74	691	517,30	691	517,30	517,30	517,30	517,30
Navarra	646	1.161,32	643	1.128,81	643	1.112,05	646	1.104,78	646	1.088,51	646	1.088,51	1.088,51	1.088,51	1.088,51
País Basc	1.243	591,49	984	466,73	1.084	513,21	1.303	615,99	1.140	536,51	1.140	536,51	536,51	536,51	536,51
València	6.520	1.551,42	6.875	1.588,97	7.668	1.715,10	9.345	2.056,87	10.085	2149,20	10.085	2149,20	2149,20	2149,20	2149,20
Total	41.707	1.014,35	41.591	994,10	43.563	1.019,80	51.842	1.200,11	56.123	1.272,38	56.123	1.272,38	1.272,38	1.272,38	1.272,38

1. Dades corresponents al quart trimestre de cada any. Per cada CA s'inclouen les unitats que s'ocupen de l'Administració general, les universitats del seu àmbit i aquells ens de dret públic i societats públiques dependents de la CA, que es classifiquen com a administracions públiques.

2. A partir de les dades de la revisió padronal de l'1-1-2001.

3. A partir de les dades de la revisió padronal de l'1-1-2002.

4. A partir de les dades de la revisió padronal de l'1-1-2003.

5. A partir de les dades de la revisió padronal de l'1-1-2004.

Font: Banc d'Espanya i INE.

QUADRE I-139. PRESSUPOSTS ORDINARIS DELS CONSELLS INSULARS (2004-2005)

Ingressos	2004	2005	Var. 05/04
	(en euros)		%
I Imposts directes	1.963.954,98	11.721.613,70	496,84
II Imposts indirectes	0,00	18.028.119,40	nc
III Taxes i altres ingressos	11.974.672,32	13.421.488,58	12,08
IV Transferències corrents	205.328.928,46	226.494.849,24	10,31
V Ingressos patrimonials	4.850.679,41	4.040.094,05	-16,71
Operacions corrents	224.118.235,17	273.706.164,97	22,13
VI Alienació d'inversions reals	0,00	0,00	0,00
VII Transferències de capital	66.962.453,42	46.549.788,17	-30,48
VIII Variació d'actius financers	360.559,46	5.136.010,51	1324,46%
IX Variació de passius financers	28.834.143,55	27.415.658,44	-4,92%
Operacions de capital	96.157.156,43	79.101.457,12	-17,74%
Total ingressos	320.275.391,60	352.807.622,09	10,16%
Despeses			
I Remuneració de personal	97.074.455,46	108.332.222,36	11,60%
II Compra de béns i serveis	59.596.330,10	78.713.970,69	32,08%
III Interessos	3.893.522,25	3.856.394,80	-0,95%
IV Transferències corrents	51.689.911,98	46.948.724,13	-9,17%
Operacions corrents	212.254.219,79	237.851.311,98	12,06%
VI Inversions reals	66.750.388,93	69.905.638,58	4,73%
VII Transferències de capital	28.741.615,43	30.183.345,22	5,02%
VIII Variació d'actius financers	350.411,84	639.420,02	82,48%
IX Variació de passius financers	12.178.755,60	14.227.903,29	16,83%
Operacions de capital	108.021.171,80	114.956.307,11	6,42%
Total despeses	320.275.391,59	352.807.619,09	10,16%

Font: Consells insulars i elaboració pròpia.

dua de recaptació que ha representat l'exoneració del pagament de l'impost d'activitats econòmiques (IAE) a la major parts dels contribuents (i, amb això, la pèrdua de recaptació en l'antic recàrrec provincial que, com a hereus de l'antiga Diputació, correspon als consells insulars).

Quant a la resta dels ingressos, es destaquen les transferències corrents, amb un augment en valors absoluts de 21 milions d'euros (que representen un increment del 12,08%). Malgrat això, aquest increment es compensa amb la disminució en les transferències de capital d'altres administra-

cions en 20,4 milions d'euros (-30,48%), cosa que ha moderat el creixement pressupostari global en relació amb l'exercici.

Es manté la tendència de creixement dels ingressos d'exercicis anteriors, especialment en els ingressos per operacions corrents (+22,13%). Aquest creixement obeeix a l'increment de fons rebuts d'altres administracions i permet compensar folgament la disminució en ingressos per operacions de capital (-17,74%), que es deu sobretot a la disminució de transferències de capital d'altres administracions, per la qual cosa es podria parlar d'un desplaçament de recursos de capital a recursos corrents. Un altre factor compensatori dels menors recursos per transferències de capital s'observa en el capítol VIII, de variació d'actius financers, que reflecteix la incorporació del romanent del pressupost del Consell Insular de Menorca que correspon a l'exercici anterior (2004) per una suma bruta de 4,8 milions d'euros, que produeix un espectacular increment en termes relatius del +1.324%. Quant al nou endeutament, es manté en els nivells de l'exercici anterior, amb una lleugera reducció en termes absoluts, i sempre per sota del 10% dels ingressos totals.

En el vessant de les despeses, a igual dels exercicis precedents, es destaca l'augment en les despeses corrents pel funcionament dels serveis, especialment dels capítols I i II —remuneració del personal (+11,60%) i compra de béns i serveis (+32,08%)—, mentre que en les operacions de capital l'increment és més moderat (+6,42%) i es reparteix de manera homogènia entre els diferents capítols d'inversions reals i transferències de capital, de manera que es

consolida el nivell d'inversions destinat a les competències assumides.

Des del punt de vista estrictament financer es mantenen els nivells en el capítol IX, en què la dotació reflecteix, d'una banda, els recursos que s'han d'obtenir amb el nou endeutament i, de l'altra, les despeses en la previsió per fer front a l'amortització de l'endeutament dels exercicis anteriors. L'endeutament brut es manté lleugerament per sota dels trenta milions d'euros i s'anota una lleugera reducció en termes absoluts en relació amb l'exercici precedent, mentre que l'endeutament net, una vegada deduït el deute amortitzat en l'exercici (14,23 milions d'euros), no arriba als deu milions d'euros i queda per sota del 3% del total del pressupost.

Quant a la càrrega financera per interessos, gràcies als baixos tipus prevists el 2005 es redueix lleugerament la previsió de les despeses per interessos de l'endeutament anterior (capítol III), de manera que es confirma la tendència d'exercicis anteriors, que també s'ha afirmat durant el mateix any 2005.

Un any més, es presenten les reserves metodològiques, com en els exercicis precedents; en aquest cas, per l'aplicació de diferents criteris en la imputació dels fons percebuts de l'Estat per participació en els impostos, que passen a imputar-se directament en els capítols I i II del pressupost d'ingressos per a l'exercici 2005 en els casos dels consells insulars de Mallorca i de Menorca. Això no obstant, el d'Eivissa i Formentera opta per mantenir la imputació d'aquests ingressos en el capítol IV, de transferències corrents.

Cal ressaltar l'aspecte quantitatiu en els casos de Mallorca i de Menorca, en què els totals dels pressuposts presenten increments importants (+12,50% i +15,31%, respectivament), mentre que el Consell Insular d'Eivissa i Formentera

presenta una evolució lleugerament negativa (-1,11%), que apunta que el 2005 és un exercici de consolidació després del fort increment pressupostari del 2004. (Vegeu el quadre I-140.)

QUADRE I-140. PRESSUPOSTS ORDINARIS DELS CONSELLS INSULARS PER ILLES (2004-2005)

CI Mallorca	2004	2005	var. 05/04
Ingressos	(en euros)		(%)
I Imposts directes	1.605.154,00	10.232.269,70	537,46%
II Imposts indirectes	0,00	16.251.066,40	n.c.
III Taxes i altres ingressos	6.368.095,31	7.259.357,17	14,00%
IV Transferències corrents	138.794.051,67	156.853.649,30	13,01%
V Ingressos patrimonials	4.266.168,00	3.583.394,05	-16,00%
Operacions corrents	151.033.468,98	194.179.736,62	28,57%
VI Alienació d'inversions reals	0,00	0,00	n.c.
VII Transferències de capital	36.626.471,44	21.818.144,10	-40,43%
VIII Variació d'actius financers	90.153,62	120.007,81	33,11%
IX Variació de passius financers	23.909.962,92	22.000.000,00	-7,99%
Operacions de capital	60.626.587,98	43.938.151,91	-27,53%
Total	211.660.056,96	238.117.888,53	12,50%
Despeses			
I Remuneració de personal	69.693.179,55	75.968.571,60	9,00%
II Compra de béns i serveis	42.057.089,66	59.580.667,40	41,67%
III Interessos	2.559.465,91	2.963.714,80	15,79%
IV Transferències corrents	35.748.588,95	29.968.304,09	-16,17%
Operacions corrents	150.058.324,07	168.481.257,89	12,28%
VI Inversions reals	36.406.795,82	40.857.513,41	12,22%
VII Transferències de capital	14.727.867,61	16.608.353,55	12,77%
VIII Variació d'actius financers	80.006,00	129.015,18	61,26%
IX Variació de passius financers	10.387.063,46	12.041.745,50	15,93%
Operacions de capital	61.601.732,89	69.636.627,64	13,04%
Total	211.660.056,96	238.117.885,53	12,50%

Continua

QUADRE I-140. PRESSUPOSTS ORDINARIS DELS CONSELLS INSULARS PER ILLES (2004-2005)

CI Menorca	2004	2005	var. 05/04
Ingressos	(en euros)		(%)
I Imposts directes	108.800,98	1.189.344,00	993,14%
II Imposts indirectes	0,00	1.777.053,00	n.c.
III Taxes i altres ingressos	1.499.110,00	1.666.150,00	11,14%
IV Transferències corrents	26.721.721,79	26.222.014,04	-1,87%
V Ingressos patrimonials	136.748,66	237.200,00	73,46%
Operacions corrents	28.466.381,43	31.091.761,04	9,22%
VI Alienació d'inversions reals	0,00	0,00	n.c.
VII Transferències de capital	10.699.459,00	10.212.238,38	-4,55%
VIII Variació d'actius financers	270.404,84	4.836.002,70	1688,43%
IX Variació de passius financers	4.924.180,63	5.010.203,00	1,75%
Operacions de capital	15.894.044,47	20.058.444,08	26,20%
Total	44.360.425,90	51.150.205,12	15,31%
Despeses			
I Remuneració de personal	11.325.857,55	12.119.479,06	7,01%
II Compra de béns i serveis	6.206.160,82	7.072.036,63	13,95%
III Interessos	650.976,34	500.000,00	-23,19%
IV Transferències corrents	8.657.062,12	9.650.370,07	11,47%
Operacions corrents	26.840.056,83	29.341.885,76	9,32%
VI Inversions reals	10.007.220,59	14.206.682,30	41,96%
VII Transferències de capital	5.721.506,93	5.550.529,87	-2,99%
VIII Variació d'actius financers	270.404,84	270.404,84	0,00%
IX Variació de passius financers	1.521.236,70	1.780.702,35	17,06%
Operacions de capital	17.520.369,06	21.808.319,36	24,47%
Total	44.360.425,89	51.150.205,12	15,31%
CI Eivissa i Formentera	2004	2005	var. 05/04
Ingressos	(en euros)		(%)
I Imposts directes	250.000,00	300.000,00	20,00%
II Imposts indirectes	0,00	0,00	n.c.
II Taxes i altres ingressos	4.107.467,01	4.495.981,41	9,46%
IV Transferències corrents	39.813.155,00	43.419.185,90	9,06%
V Ingressos patrimonials	447.762,75	219.500,00	-50,98%

Continua

QUADRE I-140. PRESSUPOSTS ORDINARIS DELS CONSELLS INSULARS PER ILLES (2004-2005)

CI Eivissa i Formentera	2004	2005	var. 05/04
Ingressos	(en euros)		(%)
Operacions corrents	44.618.384,76	48.434.667,31	8,55%
VI Alienació d'inversions reals	0,00	0,00	n.c.
VII Transferències de capital	19.636.522,98	14.519.405,69	-26,06%
VIII Variació d'actius financers	1,00	180.000,00	n.c.
IX Variació de passius financers	0,00	405.455,44	n.c.
Operacions de capital	19.636.523,98	15.104.861,13	-23,08%
Total	64.254.908,74	63.539.528,44	-1,11%
Despeses			
I Remuneració de personal	16.055.418,36	20.244.171,70	26,09%
II Compra de béns i serveis	11.333.079,62	12.061.266,66	6,43%
III Interessos	683.080,00	392.680,00	-42,51%
IV Transferències corrents	7.284.260,91	7.330.049,97	0,63%
Operacions corrents	35.355.838,89	40.028.168,33	13,22%
VI Inversions reals	20.336.372,52	14.841.442,87	-27,02%
VII Transferències de capital	8.292.240,89	8.024.461,80	-3,23%
VIII Variació d'actius financers	1,00	240.000,00	n.c.
IX Variació de passius financers	270.455,44	405.455,44	50%
Operacions de capital	28.899.069,85	23.511.360,11	-18,64%
Total	64.254.908,74	63.539.528,44	-1,11%

Font: Consells insulars.

D'altra banda, el Consell Insular de Menorca és el que presenta un major creixement pressupostari relatiu, gràcies als majors ingressos per la participació en els impostos gestionats per l'Estat (capítols I i II) i, sobretot, per la incorporació de romanents (4,8 milions d'euros) de l'exercici anterior (capítol VIII), la qual cosa ha permès, en el vessant de les despeses, incrementar el 41,96% els fons destinats a les inversions reals (capítol VI).

Quant al Consell Insular d'Eivissa i Formentera, es confirma la consolidació de l'elevat volum pressupostari a què s'arriba l'exercici precedent. (Resulta significativa la comparació amb el Consell Insular de Menorca, al qual va superar en més d'un 50% el 2004 —si tenim en compte el romanent— i encara supera en un 24% el 2005.)

En l'apartat d'ingressos, es destaquen les transferències corrents, amb un increment

del 9% (capítol IV), la qual cosa permet compensar la disminució de les transferències de capital del capítol VII (-26,06%). Això és coherent amb la disminució dels recursos destinats a les inversions reals (-27,02%) en el vessant de les despeses (capítol VI), mentre que es produeix un fort creixement (+26,09%) en el capítol I de les despeses de personal. Tot apunta a un alentiment i una maduració de l'esforç inversor d'aquests anys.

La suma total dels ingressos per a l'exercici del 2005 va superar per primera vegada la barrera dels mil milions d'euros (1.040). Això representa un alt grau en el creixement dels pressuposts municipals, ja que l'increment del 21,10% en relació amb l'exercici precedent duplica el de l'exercici anterior i representa un creixement net de 17,6 punts percentuals respecte de la depreciació monetària, sis vegades les necessitats de cobertura de la variació de l'IPC que el mes de desembre del 2005 es va situar a les Balears en el 3,5%.

12.4.

ELS AJUNTAMENTS

Presentam en aquest subapartat l'anàlisi pressupostària dels ajuntaments de les Illes Balears.

Contràriament als exercicis precedents, el conjunt dels ajuntaments de les Illes Balears i, en concret, de Mallorca no presenten un pressupost equilibrat, pels desequilibris pressupostaris d'Alcúdia, Lluçmajor i Montuïri, que en conjunt aporten un superàvit inicial de 2,7 milions d'euros.

El pressupost agregat dels municipis presenta en conjunt un dèficit inicial no financer de 6,9 milions d'euros, de manera que es trenca el canvi de tendència dels dos anys anteriors (2004 i 2003) i torna a la situació de dèficit dels anys 2002 i 2001, mentre que el saldo sense càrrega financera per interessos presenta encara un superàvit de 7,5 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-141.)

Quant als ajuntaments més importants (els que tenen un pressupost superior als dotze milions d'euros), s'observa clara-

QUADRE I-141. PRESSUPOSTS INICIALS DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS: DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA

Ingressos	2004	2005	var. 05/04
Capítols	(en euros)		(%)
I Imposts directes	284.039.613,26	312.751.907,84	10,11%
II Imposts indirectes	39.206.706,60	61.617.929,07	57,16%
III Taxes i altres ingressos	198.011.919,16	237.937.349,69	20,16%
IV Transferències corrents	199.322.501,50	231.484.202,14	16,14%
V Ingressos patrimonials	22.459.265,79	24.240.700,94	7,93%

Continua

**QUADRE I-141. PRESSUPOSTS INICIALS DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS:
DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA**

Ingressos	2004	2005	var. 05/04
Capítols	(en euros)		(%)
Operacions corrents	743.040.006,31	868.032.089,68	16,82%
VI Alienació d'inversions reals	10.834.930,03	34.796.773,79	221,15%
VII Transferències de capital	55.983.544,63	88.974.397,08	58,93%
VIII Variació d'actius financers	6.091.326,71	1.715.283,93	-71,84%
IX Variació de passius financers	43.459.022,57	47.192.870,91	8,59%
Operacions de capital	116.368.823,94	172.679.325,71	48,39%
Total	859.408.830,25	1.040.711.415,39	21,10%

Capítols	Despeses		
I Remuneració de personal	255.430.888,96	297.894.838,01	16,62%
II Béns corrents i serveis	276.898.792,61	337.248.994,73	21,80%
III Interessos	15.666.455,31	14.442.952,73	-7,81%
IV Transferències corrents	124.095.238,86	136.582.789,13	10,06%
Operacions corrents	672.091.375,74	786.169.574,60	16,97%
VI Inversions reals	142.664.602,02	191.098.893,37	33,95%
VII Transferències de capital	12.825.021,99	21.206.611,87	65,35%
VIII Variació d'actius financers	1.964.312,15	1.825.327,36	-7,08%
IX Variació de passius financers	28.723.498,17	37.712.915,21	31,30%
Operacions de capital	186.177.434,33	251.843.747,81	35,27%
Total	858.268.810,07	1.038.013.322,41	20,94%

Nota: Els pressuposts del 2005 d'Alcudia, Artà, Llucmajor i Montuiri es presenten equilibrats.

Font: Elaboració pròpia amb dades no consolidades de la base de dades de l'IBAE 2005.

ment que els municipis de Palma i Calvià són els que disposen d'un major pressupost en valors absoluts i es manté, entre ambdós, per sobre del 50% del pressupost dels ajuntaments de Mallorca i del 40% del conjunt de les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-142.)

L'Ajuntament de Palma, amb un pressupost de 316,7 milions d'euros, presenta

un increment del 23,62%, i en el cas de Calvià es recupera el ritme de creixement, amb una espectacular variació interanual del 30,53%, que trenca la línia de contenció dels dos exercicis anteriors. Això es deu, a part del creixement ordinari dels ingressos, als ingressos extraordinaris (12,17 milions d'euros) per la venda d'habitatges de protecció oficial de promoció pública municipal a Son Ferrer, a Galatzó i

Quadre I-142. PRESSUPOSTS INICIALS PROPIS DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS

	2004	2005	% var. 05/04	Població	Pt 05 /hab
	(en euros)			Padró 1/1/05	(en euros)
Palma	256.188.688,00	316.700.805,47	23,62%	375.773	842,80
Calvià	79.550.000,00	103.835.793,12	30,53%	43.499	2.387,08
Llucmajor	35.674.278,22	36.947.208,45	3,57%	29.891	1.236,06
Manacor	27.809.920,69	33.314.899,32	19,80%	35.908	927,78
Alcúdia	22.118.765,00	27.088.219,11	22,47%	15.897	1.703,98
Marratxí	20.118.765,00	31.817.000,00	83,99%	28.237	1.126,78
Inca	17.292.768,28	24.975.125,44	49,55%	26.504	942,32
Santanyí	16.700.000,00	14.380.000,00	-13,89%	10.673	1.347,33
Pollença	16.500.000,00	21.330.000,00	29,27%	15.987	1.334,21
Andratx	13.583.686,19	15.521.895,36	14,27%	9.906	1.566,92
Son Servera	13.304.757,26	12.376.557,42	-6,98%	10.766	1.149,60
Felanitx	12.325.000,00	17.395.000,00	41,14%	16.566	1.050,04
Resta	146.032.653,13	172.311.323,78	18,00%	158.214	1.089,10
Mallorca	677.199.281,77	827.993.827,47	22,27%	777.821	1.064,50
Ciutadella	24.905.875,16	31.078.200,00	24,78%	26.972	1.152,24
Maó	28.626.730,33	26.514.000,00	-7,38%	27.669	958,26
Resta	35.625.281,56	38.330.488,56	7,59%	32.056	1.195,74
Menorca	89.157.887,05	95.922.688,56	7,59%	86.697	1.106,41
Eivissa	36.450.000,00	41.135.500,00	12,85%	42.797	961,18
Santa Eulària des Riu	19.301.346,40	21.777.069,61	12,83%	26.724	814,89
Sant Josep	15.276.744,54	20.377.014,03	33,39%	18.382	1.108,53
Resta	22.023.570,48	33.505.315,72	52,13%	30.710	1.091,02
Eivissa-Formentera	93.051.661,42	116.794.899,36	25,52%	118.613	984,67
Total	859.408.830,24	1.040.711.415,39	21,10%	983.131	1.058,57

Nota: Els pressuposts del 2005 d'Alcúdia, Artà, Llucmajor i Montuïri es presenten equilibrats.

Font: Elaboració pròpia amb dades no consolidades de la base de dades de l'IBAE 2005.

a Calvià, que es consignen en el capítol VI, com a alienació d'inversions reals.

Quant a la despesa per habitant, un any més es destaquen els 2.387,08 d'euros de pressupost municipal per habitant de Calvià i, en el seu entorn, s'observen clarament

diferències significatives en aquesta ràtio entre els municipis d'interior (incloent-hi Palma) i els costaners de vocació netament turística. En aquests és major la diferència entre la població de fet i la que no ho és, i la incidència d'aquesta diferència poblacional, en comparar-la tant amb el patrimoni

subjecte a tributació com amb les necessitats de serveis que s'han de cobrir, que es reflecteixen en els pressuposts.

12.5.

L'ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT

La recaptació tributària obtinguda per la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears el 2005 es va incrementar en relació amb l'exercici anterior en un 14,9%,

fins a arribar als 2.392 milions d'euros, i se situa prop de la mitjana nacional (+15,39%). Aquest increment és significatiu en la recaptació per l'impost sobre la renda de les persones físiques (+12,85%), mentre el creixement de la recaptació per l'impost sobre la renda de les societats presenta un creixement (+5,5%) molt inferior a la mitjana nacional (+24,9%), possiblement en compensació del major augment que hi hagué en l'exercici 2004. No obstant això, un any més, el major diferencial es produeix en la recaptació per l'impost de venda al públic (+26,92%,

QUADRE I-143. INGRESSOS DE LA DELEGACIÓ ESPECIAL D'HISENDA DE LES ILLES BALEARS

	en milions de pessetes		en milers d'euros		var. 05/04	var. 05/04
	2004	2005	2004	2005	(%)	(%)
Imp. sobre la renda de persones físiques	166.333	187.711	999.682	1.128.165	12,85%	18,22%
Imp. sobre societats	76.066	80.309	457.166	482.664	5,58%	24,89%
Resta del capítol I	7.689	10.700	46.214	64.306	39,15%	-0,05%
Capítol I: Imposts directes	250.088	278.719	1.503.062	1.675.135	11,45%	20,71%
Imp. sobre el valor afegit	79.947	101.472	480.494	609.856	26,92%	9,91%
Imp. especials	2.584	2.733	15.531	16.428	5,78%	0,45%
Renda de duanes	189	429	1.133	2.578	127,54%	18,37%
Resta del capítol II	11.438	11.740	68.744	70.559	2,64%	15,68%
Capítol II: Imposts indirectes	94.158	116.374	565.902	699.421	23,59%	7,86%
Taxa sobre el joc	-43	-86	-258	-518	-100,78%	17,87%
Altres ingressos	2.389	3.089	14.358	18.566	29,31%	23,35%
Capítol III: Taxes i altres ingressos	2.346	3.003	14.100	18.048	28,00%	18,66%
Total d'ingressos tributaris	346.593	398.096	2.083.064	2.392.604	14,86%	15,39%

Font: Delegació Especial d'Hisenda de les Illes Balears, Agència Estatal de l'Administració Tributària (Servei d'Auditoria Interna).

enfront del 9,91% de mitjana nacional). En valors absoluts, l'augment de la recaptació per comparació a l'exercici anterior (quasi 310 milions d'euros) se sustenta especialment en la major recaptació per l'IVA de 172 milions d'euros, conjuntament amb l'impost sobre la renda de les persones físiques, amb quasi 128,5 milions d'euros de major recaptació de l'exercici anterior. (Vegeu el quadre I-143.)

En termes relatius, augmenta la recaptació pels impostos directors (+11,45%), per sota de l'increment dels dits impostos a escala nacional (20,71%), encara que part d'aquest diferencial correspon a la diferent importància relativa de l'impost de societats en relació amb l'IRPF a les Illes Balears, enfront del conjunt de la recaptació a escala estatal.

Per contra, la imposició indirecta, amb l'IVA com a principal font d'ingressos, presenta a les Balears un creixement de 23,6%, mentre en el conjunt nacional el creixement és tan sols del 7,7%. Aquest creixement, en la línia de l'any precedent (+12,42%, enfront del -2,53% de mitjana nacional el 2004), pareix indicar un creixement de l'activitat econòmica per sobre de la mitjana, que no es confirma a l'hora d'analitzar altres indicadors.

Quant al conjunt de la càrrega tributària estatal a les Balears, el seu creixement, en un 14,5%, es dona suport més en la pressió fiscal (+23,6%) que en la directa (+11,5%), si bé els índexs de creixement de la recaptació superen folgadamente la depreciació monetària (l'IPC del 2005 a les Balears va ser del 3,5%).

Pel que fa a la recaptació per taxes, recàrrecs, sancions, etc. (capítol III), són ingressos pràcticament residuals i mantenen un balanç recaptador no significatiu ni en valors absoluts ni relatius, sinó que és merament anecdòtica la recaptació negativa en el cas de la taxa de joc (a causa de la cessió a la CAEB).

COL·LABORACIÓ

NOVES PERSPECTIVES PER AL FINANÇAMENT AUTONÒMIC ARRAN DE LA REFORMA DELS ESTATUTS D'AUTONOMIA

JOSÉ ANTONIO ROSELLÓ RAUSELL

26-06-2006

REFORMES ESTATUTÀRIES I FINANÇAMENT

El procés general de reforma dels estatuts d'autonomia que s'ha obert a Espanya ha tingut com a conseqüència, entre d'altres aspectes de gran calat, el fet de plantejar novament la necessitat d'una reforma del finançament autonòmic, tan sols tres anys després d'haver entrat en vigor el nou sistema que s'aprovà en els consells de Política Fiscal i Financera del juliol i del novembre de l'any 2001, el primer exercici de vigència del qual va ser l'any 2002.

És més, en el marc d'aquest sistema només s'han determinat les liquidacions corresponents als anys 2002 i 2003. Si després d'un període de temps tan curt ja

s'ha produït una necessitat de reforma, és indicatiu que els problemes del sistema són profunds i requereixen ser abordats amb nous enfocaments.

Durant l'any 2005, en efecte, es va produir la segona liquidació del sistema de finançament de les quinze comunitats autònomes que conformen el règim comú, és a dir, es va tancar l'any 2003. Els resultats que es varen derivar de la liquidació no varen diferir essencialment dels que ja havia registrat la liquidació del 2002. Així, a tall de síntesi, es pot assenyalar que es va repetir la posició estructural que manté la comunitat autònoma de les Illes Balears, de tal manera que el seu finançament per càpita es va situar al voltant de quinze punts per davall de la mitjana del conjunt de comunitats autònomes participants en el sistema. Igualment, es va haver d'aplicar, un any més, la regla de garantia relativa al finançament sanitari.

Com es podrà apreciar més endavant, la naturalesa dels problemes del sistema de finançament és una mica més profunda del que es dedueix dels resultats anteriors, ja que hi és subjacent la qüestió més general del dret comparat en matèria de federalisme fiscal, però els resultats de les liquidacions dels anys 2002 i 2003 són per si mateixos prou expressius de la necessitat de reconsiderar-los.

Durant els anys 2004 i 2005 un aspecte que es va plantejar durant els processos d'avantprojecte de la reforma dels esta-

tuts d'autonomia, amb especial referència als processos de Catalunya, València i les Illes Balears, va ser l'abast que, de manera real i efectiva, havia de tenir la qüestió del finançament en el marc de la reforma estatutària. La qüestió va adquirir major èmfasi i contundència en el cas català.

La incorporació d'un títol de finançament al text estatutari no era qüestió secundària ni fàcil. De fet, tots els estatuts d'autonomia, entre els quals hi ha el balear, ja contenen un títol relatiu a la hisenda autonòmica i al finançament. El que succeïa és que a la pràctica el disseny del finançament estava molt mediatitzat, si no suïditat, a la Llei orgànica de finançament de les comunitats autònomes (LOFCA) i a altres lleis financeres de l'Estat.

No obstant això, des d'una altra perspectiva, s'ha d'assenyalar que els estatuts d'autonomia tenen un cert caràcter de «lleï paccionada» entre la comunitat autònoma i l'Estat.⁸⁴ A més, convé no oblidar que els estatuts d'autonomia també s'aproven mitjançant Llei orgànica, de manera que entre els estatus i la LOFCA hi ha el mateix nivell de rang normatiu. I per això la inclusió d'un títol de finançament expressament vinculant per a la comunitat autònoma i l'Estat no hauria de tenir res de particular.

La tesi que es va obrir pas va ser que el text estatutari podia perfectament —i en cert sentit, «havia de»— contenir uns principis bàsics sobre el finançament, però sempre que fossin prou clars i, per des-

84. L'article 147 de la Constitució defineix els estatuts d'autonomia com la norma institucional bàsica de cada comunitat autònoma. Addicionalment, d'acord amb l'article 76 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears vigent, qualsevol proposta de reforma ha de ser aprovada tant pel Parlament de les Illes Balears, per majoria absoluta, com per les Corts Generals, mitjançant llei orgànica. Així mateix, en el curs de la tramitació, el Parlament pot retirar la proposta de reforma.

comptat, suposassin un bot qualitatiu respecte de la situació actual de preeminència de fet de la LOFCA.

Si atenem les solucions plantejades en els dos primers processos de reforma estatutària empresos durant 2005 a Espanya, és a dir, el valencià i el català, es pot apreciar una diferent naturalesa de plantejaments. Així, en la proposta valenciana s'observa, expressament i tàcitament, una remissió a la LOFCA i, per tant, res d'especialment nou en matèria de finançament. Al contrari, en el cas català, inicialment sota l'espectacular i controvertida proposta presentada pel Govern de la Generalitat el 28 d'abril de 2005, es produïa una ruptura amb el sistema vigent. L'enfocament presentat en aquell moment no tan sols afectava la qüestió estricta del finançament, sinó la configuració del conjunt del sistema fiscal, de manera que aviat se'n va poder advertir el caràcter essencialment confederal, en haver superat les tesis federalistes, que en un principi semblava que serien les que s'emprarien.

Tanmateix, mesos després, els acords Mas-Zapatero a què s'arribà a La Moncloa el 22 de gener del 2006, que varen ser acceptats íntegrament pel Govern tripartit català, passaren a un reenfocament sensible del marc del finançament català, que suposaren abandonar la via confederal i generaren grans ambigüitats sobre la via federal, ambigüitats que avui dia no han estat resoltes.

En el cas de les Illes Balears —la configuració de les quals en l'àmbit de la renda i des de l'òptica del finançament presenta similituds patents amb Catalunya—, totes aquestes controvèrsies no varen passar inadvertides, al marge que ja per si mateix el finançament es va considerar des del primer moment una de les claus de volta de la reforma estatutària.⁸⁵

És per això que després d'un interessant debat, tant en el si de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia, com en la ponència parlamentària *ad hoc*, i en l'anomenada «mesa de partits», així com, finalment, en el tràmit parlamentari formal que ha conduït la Proposta de reforma estatutària al Congrés dels Diputats, s'ha configurat una proposta de finançament ambiciosa, que efectivament estableix uns principis bàsics del finançament de la comunitat autònoma, tot i que al mateix temps deixa molts aspectes oberts, aspectes que hauran de ser dilucidats en una futura, complexa i incerta negociació multilateral.

EL CONCEPTE CLAU DE «NECESSITAT DE DESPESA»

Tenint en compte les dificultats reals a les quals s'enfronta la nostra comunitat autònoma per impulsar qualsevol canvi en matèria de finançament dins un debat multilateral, és necessari partir d'una visió el més objectiva possible de l'estat actual de coses. En aquest sentit, no és un bon mètode —ni tàctic ni de contingut— partir d'una des-

85. Al contrari, un aspecte que també és destacable és el baix perfil que el debat de finançament ha tingut a la comunitat autònoma de Madrid, tant en l'àmbit de govern com respecte de la societat civil, malgrat el fet que aquesta comunitat presenta perfils molt semblants a Catalunya i les Illes Balears.

qualificació global de l'actual sistema de finançament autonòmic, ja que en cada moment aquest ha complert el seu paper, ha suposat avanços i, en la mesura possible, ha estat aprovat amb cert consens. Des d'aquesta òptica, és una font d'ensenyament que ens ha de permetre valorar-lo i superar-lo d'una manera raonable.

Així, seria injust ignorar que en els més recents acords del Consell de Política Fiscal i Financera, tant els del 1996 com els del 2001, es varen produir innegables avanços, especialment de la mà de la cessió de figures impositives. Aquest aspecte és una de les qüestions essencials que sempre va pretendre l'òptica balear, és a dir, que el finançament autonòmic descansàs essencialment en figures tributàries.

Ara bé, contràriament al que generalment es pensa, l'entramat i el joc dels impostos cedits, tot i ser rellevants, en realitat no són la part més important del sistema de finançament, ans al contrari: la part més rellevant del sistema és la que fa referència a la determinació de les anomenades «necessitats de despesa», també conegudes com a «despesa garantida». Aquest és un punt d'importància transcendental, ja que encara que està revestit d'una naturalesa i d'una construcció fonamentalment tècniques, i no poc complexes, constitueix la clau de volta del sistema, i així ha estat des del ja remot any 1986, quan es va instrumentar el primer acord de finançament sota aquesta nova sistemàtica.

En aquest context, el paper dels impostos és més un element de tancament o de

quadratura del sistema que de configuració central. En efecte, una vegada determinada —mitjançant una negociació multilateral en el si del Consell de Política Fiscal i Financera— la necessitat de despesa de cada comunitat autònoma en un «any base» establert per comú acord (en els acords del 2001, l'any base va ser el 1999), la xifra resultant s'«intercanvia» pel producte d'una cistella d'imposts cedits, també calculada per a aquell mateix any base.

En el cas de les Illes Balears, a més, es produeix una singularitat: la necessitat de despesa, en termes de l'any base del 1999, va ser inferior al producte de la cistella d'imposts (IVA, IRPF, impostos especials...) atribuïda a la comunitat autònoma per a aquell mateix any base. A partir d'això es va generar un anomenat «flux negatiu», que, per dir-ho així, s'ha de tornar a l'Administració de l'Estat. Aquest flux evoluciona d'acord amb l'evolució comparada d'unes cistelles d'imposts, calculades de manera *sui generis*, conegudes respectivament sota la denominació tècnica d'«ITE nacional» i «ITE regional». També d'acord amb els acords del 2001, el sistema aporta una garantia de mínims, que s'ha d'aplicar durant tres anys, en matèria de finançament sanitari.

Doncs bé, el primer que s'ha d'assenyalar és que el sistema parteix de la constatació que la necessitat de despesa d'una comunitat autònoma en realitat no es coneix, pel fet de no haver-hi estudis amb detall de comptabilitat analítica que permetin determinar de manera exacta aquest concepte.

És per això que la necessitat de despesa s'aproxima per mitjà d'unes «variables» o indicadors socioeconòmics que s'apliquen a l'any base abans esmentat. Precisament, una part de la negociació en el si del Consell de Política Fiscal i Financera consisteix a determinar aquestes variables esmentades, així com la ponderació que hi és aplicable.⁸⁶ Això ja per si mateix és indicatiu del fet que l'establiment de la necessitat de despesa és fruit d'un debat polític i, consegüentment, d'una decisió política. Aquesta manera de procedir no té per què ser criticable si amb això s'obvia l'irresoluble problema de determinació directa i, alhora, els resultats obtinguts presenten una situació lògica.

Això no obstant, l'esquema de determinació de la necessitat de despesa comença a quedar adulterat com a conseqüència de l'establiment d'«intervencions externes» als resultats teòricament basats en variables socioeconòmiques. En els acords del 2001 aquestes intervencions varen ser les següents: en primer lloc, a les comunitats autònomes que varen perdre finançament en relació amb el punt de partida, se'ls va reposar a aqueix mateix nivell de partida; per tant, va quedar establert que cap comunitat autònoma no podia perdre finançament absolut respecte del que ja hagués estat rebent.

En segon lloc, de manera suplementària, es varen introduir com a base del finançament unes variables clarament redistributives —com va ser el cas de la renda per habitant o la baixa densitat de població—

, que per la seva mateixa definició només eren aplicables a unes determinades comunitats autònomes.

En tercer lloc, amb una especial menció, l'entramat de configuració del sistema va establir unes anomenades «regles de modulació», que, com va ser el cas de la comunitat autònoma de les Illes Balears, varen tenir com a comesa practicar un límit financer als resultats conseqüència de l'aplicació objectiva del sistema de les variables socioeconòmiques. En canvi, en el cas d'altres comunitats autònomes les regles de modulació varen suposar incrementar el finançament.

Amb aquestes intervencions practicades, per dir-ho així, «en segona volta», es varen perseguir dos objectius bàsics: accontentar, per part de l'Estat, les comunitats autònomes de menor nivell de renda i/o perdedores de finançament i, simultàniament, evitar un major cost per a les finances de l'Estat.

La conseqüència de tot això va ser que en el cas d'algunes comunitats autònomes, amb especial referència a les Illes Balears, la despesa garantida es va situar per davall del nivell que objectivament, i sens perjudici de l'aproximació imperfecta que suposa la sistemàtica dels indicadors socioeconòmics, li hauria correspost. Amb això, es va perpetuar una tònica que ha estat l'habitual des dels albars del procés autonòmic. Dit amb altres paraules: malgrat que en termes absoluts cada nou sistema quinquennal de finançament ha dut

86. En els acords del 2001 amb referència al subsistema de les «competències comunes» la principal variable acordada és la població de dret, amb una ponderació del 94%.

aparellat un augment absolut de recursos per a la comunitat autònoma, de fet l'augment potencial ha quedat minvat, fins i tot de manera apreciable, a causa del mecanisme de càlcul de «necessitat de despesa» o «despesa garantida».

PROBLEMES INDUÏTS PER LA FORMA DE CÀLCUL DE LA DESPESA GARANTIDA

Arribats a aquest punt és important sistematitzar els problemes essencials que planteja la utilització de la despesa garantida a partir de l'experiència d'aplicació del sistema de finançament autonòmic, amb especial referència a la situació de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

Primer. En totes les negociacions que es fan en el si del Consell de Política Fiscal i Financera és molt difícil, per no dir impossible, apartar-se de l'*statu quo* vigent en matèria de finançament. És a dir, existeix un vertader i incòmode tabú —que es constata en la pràctica de totes les negociacions—, segons el qual una comunitat autònoma no pot augmentar el seu finançament d'una manera important, encara que aquest augment sigui fruit d'un disseny més o menys objectiu de les variables i ponderacions. I per això, per exemple, ja el 1992 a la comunitat autònoma de les Illes Balears s'aplicaren unes regles de modulació i el mateix va succeir, anys després, amb els acords del juliol del 2001.

Segon. Les necessitats de despesa, tot i establertes de manera objectiva i sense intervencions externes, per ser fruit de la negociació política, no necessàriament inclouen totes les variables rellevants o fins i tot essencials. En el cas balear, sempre s'ha esmentat el cas de la població flotant, element essencial de l'estructura econòmica i de la pressió sobre el sector públic autonòmic, però no s'ha aconseguit mai que es tingués en compte en la configuració del sistema, a pesar fins i tot del que assenyala el mateix text estatutari!⁸⁷

Tercer. Per estrany que pugui semblar, la despesa garantida, per definició no s'actualitza, excepte en determinats supòsits teòrics l'aplicació pràctica dels quals és realment inèdita. Això és fruit d'una concepció sobre el sistema de finançament que va ser molt present en els acords del 1996 i en els del 2001, i que tenia el suport no tan sols de l'Estat, sinó també de diverses comunitats autònomes. Concretament, aquesta concepció consistia a assenyalar que allò important per a una comunitat autònoma era assumir una cistella de nous impostos (IRPF, IVA, especials) i, a partir d'això, per la pròpia evolució d'aquests —que es deia que sempre seria millor que rebre el finançament des d'una transferència del pressupost de l'Estat—, la comunitat autònoma podria absorbir amb escreix les seves necessitats de despeses i obtenir majors guanys. D'aquesta manera, es va donar pas al nou enfocament d'assumpció d'imposts cedits, però sempre com a element subordinat a la determinació prèvia de la necessitat de despesa.⁸⁸

87. L'article 65 del vigent Estatut d'autonomia de les Illes Balears no ha estat mai realment posat en pràctica, precisament com a conseqüència de la predominança de *facto* dels criteris de la LOFCA.

88. Aquesta concepció va ser defensada de manera entusiasta per la representació del Govern de la Generalitat de Catalunya durant el procés negociador al Consell de Política Fiscal i Financera.

Tècnicament aquest enfocament rep el nom d'«els guanys a través dels serrells», però l'experiència demostra que és més aviat una espècie del que es podria denominar «via lenta de millora del finançament», que no permet resoldre els problemes de fons a partir de l'evolució del sistema, com creien els optimistes.

Quart. Encara que per a la nostra comunitat autònoma es pretenguin recalcar algunes bondats del sistema aprovat en els acords del 2001, s'ha de constatar que el món ha canviat sensiblement en aquests darrers anys, la qual cosa ha generat —i ho continua fent— una pressió creixent sobre les finances autonòmiques. Si se sintetitzen en grans blocs aquells àmbits que generen la pressió sobre el sector públic autonòmic, es poden concretar els dos següents: d'una banda, la necessitat d'escometre un profund i permanent ajust estructural en els sectors econòmics i també, de manera molt especial, en els àmbits de l'entorn econòmic i de les infraestructures i les accions de R+D+I, que contribueixen a l'eficiència, a la productivitat i a l'augment de competitivitat. Tot això, forçat per les tendències econòmicament dominants en l'economia internacional i per l'anomenada globalització.

D'altra banda, també pressiona sobre les finances públiques autonòmiques una evolució econòmica endimoniada que es manifesta en aspectes com ara l'envelliment de la població o el fenomen migratori. Aquestes noves realitats afecten els

àmbits de les prestacions sanitàries, l'àmbit educatiu, les qüestions de la dependència i els serveis públics en general. Tot això, en un context creixent d'assumpció per part de la comunitat autònoma de les matèries que formen l'anomenat «estat del benestar».

En aquest marc, la no-actualització del concepte de necessitat de despesa, unida a les limitacions de la mateixa evolució natural de la cistella d'imposts, redunda en un tensionament de les finances públiques de la comunitat autònoma, amb major èmfasi encara en regions com les Illes Balears, que no tenen accés ni a fons de desenvolupament ni als fons europeus d'una manera important.

Cinquè. En el cas del finançament de la comunitat autònoma de les Illes Balears, tal com abans s'ha apuntat, es dona el fenomen, en si mateix estrany, de l'existència de l'anomenat «flux negatiu», que constitueix una característica particular del nostre finançament. El resultat del flux negatiu és una conseqüència directa de la regla de modulació, així com de l'omissió en la determinació del finançament de la variable de la població flotant. A més a més, en l'aplicació de les liquidacions, aquest flux negatiu fins i tot pot registrar tècnicament un efecte que no és neutral, sinó erosionador del finançament resultant.⁸⁹

En definitiva, la mecànica teòrica de sustentació del sistema de finançament de les comunitats autònomes a través del concepte central de necessitat de despesa

89. Això significa que l'índex de creixement de la cistella neta d'imposts —és a dir, una vegada detret l'import del flux negatiu— és inferior a l'índex de la detracció que suposa aquest flux negatiu, la qual cosa òbviament és un resultat inconvenient. Així ha succeït en les liquidacions dels anys 2002 i 2003.

no és negativa en si mateixa. El que, en canvi, ha estat poc positiu, al cap i a la fi, han estat les implicacions dels enfocaments de negociació, les intervencions externes a l'especificació objectiva de les necessitats de despesa i les insuficiències naturals que un esquema de via lenta presenta en contrast amb la ràpida evolució de l'economia i la societat.

BREU AL·LUSIÓ A LA PERSPECTIVA DEL FEDERALISME FISCAL

Una altra manera d'apropar-se a la qüestió del finançament, més favorable a priori per a les realitats de comunitats autònomes com les Illes Balears o Catalunya, és que l'anàlisi del finançament autonòmic s'abordi des de l'òptica del dret comparat en matèria de federalisme fiscal. Aquest enfocament transcendeix, en principi, el de l'enfocament basat en el concepte de necessitat de despesa.

Bàsicament, la gran característica dels sistemes comparats és la configuració del finançament a través d'un sistema basat en els ingressos, en què, a més, tàcitament o expressament, es garanteix la realització efectiva de l'anomenat «principi d'ordinalitat». D'acord amb aquest principi, s'entén que una entitat subcentral o regió, que registra un nivell d'ingressos fiscals per habitant superior al d'una altra regió, bàsicament per tenir un major desenvolupament econòmic, no pot finalment quedar, com a conseqüència dels efectes redistributius del sistema, en un nivell inferior de finançament per habitant, és a dir, per davall d'aquesta segona regió. Aquest principi es troba molt assen-

tat en països de federalisme fiscal, però a Espanya és clarament ignorat i, per tant, s'hi inverteix d'una manera molt notòria la situació relativa de finançament de les comunitats autònomes. La causa d'això no és altra que la forma de càlcul de la despesa garantida.

PROPOSTES POC REALISTES RELATIVES AL FINANÇAMENT AUTONÒMIC

Darrerament s'han produït al·lusions expressos a la reducció de la despesa per part de les comunitats autònomes, que han estat considerades agents més o menys irresponsables de la dinàmica de la despesa i, per tant, causants dels seus propis problemes. Aquest argument, en algun cas puntual pot ser cert, però amb caràcter general presenta rivets demagògics, a més de ser poc realista cercar la millora essencial del sistema de finançament en la reducció d'una pretesament excessiva despesa, i molt menys en el context d'aplicació de la Llei d'estabilitat pressupostària, que entre altres aspectes està pensada, encertadament o erròniament, per posar fre a la teòrica temptació de desbocament de la despesa autonòmica. Un exemple n'és l'àmbit sanitari, en què, de fet, la mateixa Presidència del Govern s'ha vist forçada a impulsar uns acords complementaris en matèria de finançament de la sanitat, que, amb independència de les mancances i insuficiències que finalment ha presentat el procés negociador, són bona mostra de l'existència de problemes estructurals en el sistema de finançament.

Una altra via de traslladar el problema a les mateixes comunitats autònomes també ha consistit a recordar la capacitat que el sistema de finançament ha posat a les seves mans, en el sentit que en l'actualitat disposen de capacitat —en alguns casos molt rellevant— de modificar les normes tributàries i, en conseqüència, d'augmentar els ingressos per la via de l'augment de la pressió fiscal. Aquest argument és correcte, però no poc demagògic en un context en el qual el discurs dominant a tot Espanya és el de la reducció de la pressió fiscal.

CARACTERÍSTIQUES COMUNES DEL FINANÇAMENT EN LES RECENTS PROPOSTES DE REFORMA ESTATUTÀRIA

El manteniment de l'actual sistema de finançament provoca un notable escepticisme sobre què se'n pot esperar de l'evolució interna. Com ja s'ha dit, els resultats per a la comunitat autònoma de les Illes Balears per al 2003 no han diferit essencialment dels de l'any 2002 i poc es pot esperar de les futures liquidacions.

En aquest context, quin enfocament del finançament es dona en les propostes de reforma estatutària valenciana, catalana i balear que s'han desenvolupat a Espanya durant el 2005 i la primera meitat del 2006?

Pel que fa al cas valencià, el finançament no sembla haver estat un dels aspectes essencials. De fet, en la part de la reforma destinada a aquesta qüestió es parteix clarament i expressament del concepte de necessitat de despesa i es remet a la determinació general del sistema, molt en consonància amb el que ha estat fins ara l'aplicació del model LOFCA.⁹⁰

En el cas del nou Estatut català, l'evolució ha estat molt sorprenent. Si bé en el si de la Conselleria d'Economia i Finances es perseguia —no sempre amb perfils clars— un model basat en les experiències comparades de federalisme fiscal, a l'estil dels vigents al Canadà o a Alemanya, ja s'ha apuntat més amunt que la proposta de 28 d'abril del 2005 va sortir d'aquests esquemes i va presentar un model d'arrel confederal. Finalment, com a resultat dels acords Mas-Zapatero, no tan sols no es va abandonar el sistema «confederal», sinó que a més es va centrar la configuració del sistema al voltant, una vegada més, del concepte de necessitat de despesa!, si bé sota un marc conceptual semànticament confús, que fa no ja difícil sinó impossible precisar, almenys de moment, què és el que exactament s'ha aprovat. L'única cosa certa és que en el cas català també s'ha reintroduït el concepte de necessitat de despesa.⁹¹

90. Vegeu l'article 67.3 del nou Estatut de la Comunitat Valenciana.

91. En concret, no s'ha de perdre de vista la menció que es fa en l'article 206.1 al fet que el nivell de recursos s'ha de basar «en criteris de necessitat de despesa i *ha de tenir en compte la seva capacitat fiscal*, entre altres criteris». Tampoc no s'ha d'oblidar l'apartat 5 del mateix article, que assenyala que «l'Estat ha de garantir que l'aplicació dels mecanismes d'anivellament no alteri en cap cas la posició de Catalunya en l'ordenació de rendes per càpita entre les comunitats autònomes abans de l'anivellament», ni l'apartat 3, que situa dins el sistema de finançament els fluxos de solidaritat cap a les altres comunitats autònomes estrictament per als «serveis d'educació, sanitat i altres serveis socials essencials de l'Estat del benestar prestats pels diferents governs autonòmics [perquè aquests] puguin assolir nivells similars al conjunt de l'Estat, sempre que duguin a terme un esforç fiscal també similar». L'aplicació concreta d'aquestes previsions roman en una nebulosa, però sembla clar que hi és subjacent la intenció d'aplicar un blindatge important o, el que és el mateix, uns elements que pretenen contrarestar la incòmoda presència del concepte de necessitat de despesa, almenys tal com s'ha definit en els sistemes de finançament des del 1986.

En el cas balear, tant a través de la proposta estudiada en el si de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia com en les propostes de treball del Partit Popular i del PSIB-PSOE presentades en el si de la ponència parlamentària, i també en la proposta finalment que aprovà el Ple del Parlament balear, el sistema, entre d'altres aspectes, també s'ha fet dependre del concepte de necessitat de despesa, mentre que es reconeix expressament el Consell de Política Fiscal i Financera com a òrgan multilateral de coordinació en matèria fiscal i financera, amb especial referència a la determinació de la realització efectiva del principi de solidaritat. Dit de manera clara: el concepte de necessitat de despesa continua sent el pilar de la construcció del sistema de finançament i, a més, la determinació general d'aquest es farà en un marc multilateral.⁹²

És cert, tanmateix, que les experiències negociadores en el si del Consell de Política Fiscal i Financera conviden a mantenir un cert escepticisme sobre el bon fi, especialment si les circumstàncies d'estructura econòmica i financera no són extensibles a la majoria dels membres. Per això, en el text balear s'han establert dues cauteles interessants que, si prosperen a les Corts Generals, poden arribar a tenir rellevància, com és el cas del blindatge davant l'aplicació de possibles regles de

modulació o l'establiment d'un nivell mínim de finançament per habitant igual a la mitjana de les comunitats autònomes.

Des d'aquesta perspectiva, la dependència del sistema de finançament autonòmic del concepte de necessitat de despesa, completada amb la concreció d'aquest en una cistella impositiva, no tindria per què ser negativa sempre que es tingués com a nord o punt d'arribada una situació semblant a la de les experiències comparades en matèria de federalisme fiscal i, en concret, el respecte del principi d'ordinalitat, sens perjudici que per a això fos necessari aplicar mecanismes gradualistes que fessin digerible la situació al conjunt d'administracions públiques.

92. La proposta de finançament dins la reforma d'Estatut d'autonomia per a la comunitat autònoma de les Illes Balears es conté en el títol VIII («Finançament i hisenda») i també en la disposició transitòria vuitena. Aquesta darrera, en l'apartat primer, fa referència a la compensació d'inversions per part de l'Estat, en una quantia de 3.000 milions d'euros en deu anys, per la insuficient dotació en educació, sanitat i serveis socials. Encara que, en principi, aquesta quantitat ha de ser executada mitjançant inversió directa de l'Estat (capítol 6 del seu pressupost de despeses), existeixen alguns potencials vasos comunicants amb el finançament autonòmic, d'acord amb el que estableix l'apartat 2 de la mateixa disposició per als casos d'incompliment. D'altra banda, res no s'oposaria al fet que l'Estat decidís aplicar aquest precepte mitjançant transferències de capital (capítol 7 del seu pressupost de despeses).

13

RESUM

Amb relació a l'ordenació del territori cal destacar que el Pla territorial d'Eivissa i Formentera fou aprovat definitivament pel Ple del Consell Insular el 21 de març de 2005.

Quant a les reserves d'aigua i pel que fa a l'evolució interanual, s'ha d'esmentar el retrocés del 4,5% respecte de l'any anterior a Menorca, mentre que a Mallorca és de l'1,66%. Per contra, a Eivissa la variació interanual comporta un augment del 8,09%. D'altra banda, crida l'atenció la caiguda del global de l'energia de règim especial, fet que s'explica pel retrocés en l'energia obtinguda provinent de la incineració, entre d'altres coses per l'aturada que la central de Son Reus va fer el mes de novembre (l'any anterior no la va fer). Cal destacar l'augment de les energies renovables a totes les illes. Pel que fa a l'altra energia renovable, l'eòlica, és produïda íntegrament al parc des Milà, a Menorca, que començà a funcionar el 2004. També cal destacar que el Consell de Govern de les Illes Balears, en la sessió del 21 de gener del 2005, va aprovar la revisió del Pla director sectorial energètic de les Illes Balears (aprovat pel Decret 58/2001, de 6 d'abril). Amb referència als residus, és important l'augment de la recollida selectiva tant a Mallorca com a Menorca. Quant a les aigües residuals, a Mallorca s'ha produït un augment del 3,8% respecte del 2004; a Menorca, un descens de l'1,7%, i a Eivissa i Formentera, un augment del 13,9%. Pel que fa a la neteja del litoral, la variació interanual és de 24.777 quilograms menys que el 2004, any que es recolliren 231.535 quilograms de fems, la qual cosa representa un descens del 10,7%. La causa la podem trobar en la menor presència de plàstics el 2005 respecte de l'any anterior.

En l'apartat del patrimoni natural, cal esmentar que l'any 2005 va continuar la campanya de control de la processonària del pi, concentrada sobretot a les illes de Mallorca i Menorca. Quant als incendis forestals, el nombre ha disminuït per comparació al 2004, encara que ha augmentat la superfície afectada.

D'altra banda, és important assenyalar que s'ha publicat la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental, la qual té per objecte establir el règim jurídic general per a la declaració, la protecció, la conservació, la restauració, la millora i la gestió adequada dels espais de rellevància ambiental de les Illes Balears. Així mateix, convé fer al·lusió a l'Acord del Consell de Govern de 18 de març per iniciar el procediment d'elaboració del Pla d'ordenació dels recursos naturals (PORN) de la serra de Tramuntana.

Amb relació a l'agenda local 21 encara no han començat a implantar-la els municipis següents: Andratx, Deià, Fornalutx, Sant Josep de sa Talaia i Valldemossa.

MEDI AMBIENT⁹³

13.1.

EL TERRITORI

La fita més important des del punt de vista de l'ordenació territorial a les Illes Balears al llarg de l'any 2005 ha estat el Pla territorial d'Eivissa i Formentera, que va ser aprovat definitivament pel Ple del Consell Insular el 21 de març de 2005, i que es publicà en el *Butlletí de les Illes Balears* núm. 50, de 31 de març del mateix any.⁹⁴

El Pla territorial insular (PTI), seguint la Carta europea d'ordenació del territori, es planteja com a objectius globals els següents:

- a) El desenvolupament socioeconòmic equilibrat.
- b) La millora de la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes.
- c) La gestió responsable dels recursos naturals i la protecció del medi ambient.
- d) L'ús racional del territori.

Segons les Directrius d'ordenació territorial, el PTI ordena el seu àmbit territorial atenent les especials característiques de cada zona i seguint els criteris següents:

93. Els quadres i els gràfics d'aquest apartat es poden consultar en l'annex estadístic.

94. El lector pot complementar aquesta informació amb la referida al Pla territorial de Mallorca en la *Memòria del CES 2004*, p. 269-272.

- a) L'equilibri interterritorial.
- b) La coordinació supramunicipal entre els ajuntaments.
- c) La promoció del patrimoni natural i de les activitats agràries.
- d) La reconversió territorial i l'estructuració dels processos de desenvolupament urbà.
- e) La incorporació i la previsió de l'estructura territorial d'ambdues illes d'acord amb els instruments d'ordenació territorial i el Pla hidrològic de les Illes Balears.

El Pla, d'acord amb la Llei 14/2000, de 21 de desembre, d'ordenació territorial, i en el marc socioeconòmic actual, té com a objectius generals els següents:

- a) Mantenir l'equilibri paisatgístic per assegurar la conservació dels valors ambientals.
- b) Revalorar els espais naturals.
- c) Potenciar els elements territorials propis.
- d) Ordenar el creixement urbanístic.
- e) Mantenir de manera estable el nombre de places turístiques.
- f) Millorar les infraestructures turístiques amb vista a augmentar la qualitat global de l'oferta.
- g) Revalorar els atractius culturals de les Illes i posar-ne de relleu el patrimoni arqueològic, monumental i etnològic.

En aquest sentit, el PTI conté les determinacions d'àmbit supramunicipal següents:

- a) Fer la diagnosi territorial de l'àrea.
- b) Estudiar les possibilitats de desenvolupament socioeconòmic de les distintes àrees amb característiques homogènies i determinar d'objectius.
- c) Establir sostres màxims de creixement per a cada ús i distribució espacial.
- d) Senyalitzar els espais naturals o de les àrees de protecció de construccions o de llocs d'interès historicoartístic.
- e) Definir els sòls d'ús agrícola o forestal d'especial interès.
- f) Fixar els criteris específics per a la redacció dels plans directors sectorials que correspongui aprovar als consells insulars.
- g) Ubicar els equipaments d'interès supramunicipal.
- h) Ubicar i fixar les característiques de les grans infraestructures.
- i) Indicar els serveis que es puguin o que s'hagin de crear per a la utilització comuna dels municipis.
- j) Establir criteris per a l'ordenació de terrenys confrontants de diferents municipis.
- k) Definir mesures encaminades a la consecució dels objectius fixats en les Directrius d'ordenació territorial i en el mateix Pla.

- l) Criteris bàsics relatius a l'ús sostenible dels recursos naturals.

Amb caràcter general, el Pla territorial estableix les característiques bàsiques de l'ordenació de l'illa d'Eivissa:

1. Tenir en compte la centralitat bàsica que el nucli de la vila representa en el conjunt d'ambdues illes, i també les centralitats secundàries que respecte de la seva àrea funcional signifiquen els nuclis de Sant Antoni de Portmany i Santa Eulària des Riu, i preveure la millora de la interconnexió viària.
2. Arbitrar mesures per adequar les grans infraestructures d'accés, que constitueixen els ports d'Eivissa i de Sant Antoni de Portmany i l'aeroport.
3. Fomentar la reconversió i la millora de la imatge urbana i els serveis dels grans nuclis de residència estable i el manteniment i la conservació de les característiques dels petits nuclis tradicionals.
4. Preveure la consolidació com a zones urbanes estructurades dels nuclis turístics tradicionals, i arbitrar les mesures oportunes per mantenir les característiques pròpies dels assentaments on aquesta evolució no s'ha donat.
5. Intentar compaginar la possibilitat d'implantar usos residencials en sòl rústic que la legislació vigent permet amb la necessitat de potenciar el manteniment dels treballs agrícoles tradicionals.

6. Establir per a la zona des Amunts mesures que ajudin a incorporar-la al desenvolupament socioeconòmic de la resta de l'illa.

Amb caràcter general, el Pla estableix les determinacions per a l'ordenació de l'illa de Formentera:

1. Cercar l'equilibri entre la consecució d'un grau adequat de desenvolupament econòmic i social i el manteniment i la conservació d'un medi natural que constitueix l'actiu més important de l'illa.
2. Adequar-ne la infraestructura portuària i viària als condicionaments específics que deriven de la singularitat dels trànsits que suporten.
3. Preveure la solució dels problemes de trànsit en la temporada punta que el traçat viari dels nuclis des Pujols, Sant Francesc, Sant Ferran i el Pilar planteja.
4. Preveure la consolidació del teixit urbà del nucli des Pujols.
5. Tenir en compte les singularitats bàsiques que diferencien la seva oferta turística de la de la resta de destinacions turístiques tradicionals.
6. Establir limitacions per al creixement residencial en disseminat.
7. Definir mesures de conservació específica per a les zones de sa Pujada, a la Mola, i del cap de Barbaria.

13.2.

ELS ALTRES RECURSOS NATURALS

Igualment que hem fet en les memòries del CES dels anys 2003 i 2004, en aquest subapartat analitzam l'aigua i l'energia.

13.2.1. L'AIGUA

Cal indicar que les reserves al començament del 2006 han augmentat sensiblement les que hi havia al final del 2005, sobretot a Mallorca i a Eivissa, per causa d'un hivern més humit del que és habitual. (Vegeu el gràfic A I-16.)

Pel que fa a l'evolució interanual, cal destacar el retrocés a Menorca del 4,5% respecte de l'any anterior, mentre que a Mallorca és de l'1,66%. Per contra, a Eivissa la variació interanual és d'un augment del 8,09%. (Vegeu el gràfic A I-17.)

13.2.2. L'ENERGIA⁹⁵

Les dades d'obtenció d'energia de règim especial a les Balears l'any 2005 es pot consultar en el quadre A I-35.

La caiguda del global de l'energia de règim especial s'explica pel retrocés en l'energia obtinguda provinent de la incineració, entre d'altres coses per l'aturada que la central de Son Reus va fer el mes de novembre (l'any anterior no la va fer). Cal tenir en compte que l'energia obtinguda

per aquesta via representa el 92,65% del total de l'energia de règim especial.

Cal destacar l'augment de les energies renovables a totes les illes, la qual cosa es pot constatar en el gràfic A I-18.

Pel que fa a l'altra energia renovable, l'eòlica, és produïda íntegrament al parc des Milà, a Menorca, que començà a funcionar el 2004. (Vegeu el gràfic A I-19.)

Quant a l'aportació per illes, malgrat el fort augment de l'energia d'origen renovable a Eivissa i Formentera (113,8%), la participació en el conjunt de les Illes només arriba al 0,02%. (Vegeu el gràfic A I-20.)

El Consell de Govern de les Illes Balears, en la sessió del 21 de gener del 2005, va aprovar la revisió del Pla director sectorial energètic de les Illes Balears (aprovat pel Decret 58/2001, de 6 d'abril). En virtut d'aquest acord, es publicà en el BOIB núm. 84, de 2 de juny del mateix any, l'Ordre del conseller de Comerç, Indústria i Energia de 20 de maig de 2005, per la qual s'estableixen les bases reguladores per a la concessió de subvencions en matèria d'energia a les Illes Balears.

Les actuacions que, amb caràcter general, poden ser objecte de subvenció són les que hi ha incloses en els àmbits d'aplicació o les àrees tècniques següents:

- a) Instal·lacions d'energia solar tèrmica
- b) Instal·lacions d'energia solar fotovoltaica
- c) Instal·lacions d'energia eòlica
- d) Instal·lacions mixtes eolicofotovoltaïques

95. El consum d'energia elèctrica es pot consultar en l'apartat 6.4.1.

- e) Foment dels combustibles ecològics
- f) Eficiència i estalvi energètics
- g) Foment de l'adquisició d'aparells eficients
- h) Altres actuacions en matèria energètica

13.3.

ELS RESIDUS

En aquest subapartat s'estudien els residus sòlids i les aigües residuals.

13.3.1. ELS RESIDUS SÒLIDS

L'evolució dels residus sòlids recollits a l'illa de Mallorca (en tones), es detalla en el quadre A I-36.

Pel que fa a la recollida selectiva a Mallorca l'any 2005, les fraccions que la componen es detallen en el gràfic A I-21. Hi observam que la major part de l'aportació (76,9%) és deguda al paper, seguit del vidre (18,1%) i dels envasos (5%). L'evolució de les diferents fraccions en els darrers tres anys es visualitza en el gràfic A I-22.

Amb referència a l'aportació de la matèria orgànica detalladament, se n'exposen les dades en el gràfic A I-23. En aquest cas són els llots de depuradora el concepte pel qual s'ha recollit una major quantitat de matèria orgànica (73,7%), seguit de les restes de poda i de jardineria (23,8%). L'evolució en els darrers tres anys es visualitza en el gràfic A I-24.

En la fracció de rebuig s'hi inclouen les 277.828 tones de residus incinerats i les 208.307 tones de residus abocats. Pel que fa als residus incinerats, s'experimenta una disminució del 15% respecte de l'any anterior, mentre que en els abocats l'augment és del 38%. Aquest fet és a causa de l'aturada de la central de Son Reus el mes de novembre (de la qual també es parla en l'apartat d'energia), que resta massa als residus incinerats i els suma als materials abocats. En qualsevol cas, la fracció de rebuig ha tingut un discret augment de l'1,4% respecte del 2004.

Finalment, la distribució en funció del tractament que segueixen els residus sòlids urbans a Mallorca es detalla en el gràfic A I-25.

Quant a Menorca, a la planta des Milà han arribat 53.467,7 tones de residus sòlids urbans, el tractament dels quals es detalla en el gràfic A I-26.

Pel que fa a la recollida selectiva de residus a Menorca l'any 2005, s'han registrat les dades que s'adjunten en el quadre A I-37.

Una representació amb forma de gràfic dels sectors ens ajuda a visualitzar les dades de les fraccions més importants de recollida selectiva. No hi hem tingut en compte, per irrellevant, l'aportació dels plàstics agrícoles. (Vegeu el gràfic A I-27.)

La recollida de matèria orgànica en origen està implantada a Alaior, es Mercadal, Ferreries, es Migjorn Gran, es Castell i Sant Lluís. En la majoria dels casos també es recull a les urbanitzacions, on la col·laboració dels establiments hotelers és molt important, com és el cas dels hotels

de Son Bou, que, amb sis mesos d'activitat, han recollit un 22,35% més que la població d'Alaior durant tot l'any. L'evolució de la recollida selectiva de les principals fraccions en els darrers tres anys es visualitza en el gràfic A I-28.

13.3.2. LES AIGÜES RESIDUALS

La depuració d'aigües a les Illes Balears la fan l'Ibasan (Institut Balear de Sanejament), depuradores de gestió privada i municipis com Palma, Calvià, Alcúdia i Manacor.

Pel que fa al cabal total depurat el 2005 per les depuradores de l'Ibasan, les dades es recullen en el quadre A I-38. Aquestes xifres representen a Mallorca un augment del 3,8% respecte del 2004; a Menorca, un descens de l'1,7%, i a Eivissa i Formentera, un creixement del 13,9% respecte del mateix període.

El volum depurat, mesurat en el percentatge respecte del total de les Illes Balears, es pot visualitzar en el gràfic A I-29.

Pel que fa a l'evolució del cabal total depurat en els darrers anys, es pot veure que a Mallorca segueix una línia ascendent, mentre que a Menorca la tendència és a la baixa, i a Eivissa i Formentera segueix un perfil amb forma de dents de serra. (Vegeu el gràfic A I-30.)

Del cabal total depurat l'any 2005, 22,06 hectòmetres cúbics (el 50%) segueixen tractament terciari. El cabal que segueix aquest tractament també ha seguit una línia ascendent en els darrers anys. (Vegeu el gràfic A I-31.) En aquest sentit, el cabal que es preveu que seguirà aquest tractament el 2006

és de 25,07 hectòmetres cúbics, mentre que el 2007 està previst que el cabal sigui de 32,97 hectòmetres cúbics (hm³).

Pel que fa al nombre de depuradores, el 2005 a Mallorca en funcionaren cinquanta-quatre; a Menorca, deu, i a Eivissa i Formentera, onze, la qual cosa fa que no hi hagi variacions respecte del 2004. Amb referència a la previsió de construcció d'altres depuradores, al final del 2005 se'n preveïen vuit: sa Calobra, Can Picafort, Alaró, Valldemossa Oest, Orient, Port des Canonge, Addaia i Sant Carles.

13.4.

EL LITORAL

Les Illes Balears són el lloc d'estiueig d'una gran quantitat de turistes, la qual cosa, unida a l'activitat humana —de la nostra costa o de les zones situades a gran distància—, genera una gran quantitat de residus que, per distracció o per falta d'una educació ambiental adequada, acaben dipositant-se al mar, amb el consegüent deteriorament del paisatge i dels ecosistemes litorals. Per això, és necessari un compromís per part de l'Administració, que en aquest cas ha assumit el Govern de les Illes Balears, a través de les conselleries de Medi Ambient i de Turisme.

El Govern de les Illes Balears va engegar l'any 2004 un pla de neteja del litoral gràcies al qual la totalitat del litoral balear va ser cobert en el període comprès entre l'1 de juny i el 30 de setembre. El 2005 va continuar el pla de neteja del litoral, que s'havia començat l'any anterior. (Vegeu el quadre A I-39.)

Aquestes dades representen que al total de les Illes Balears es recolliren 206.758 quilograms de residus, la qual cosa representa una mitjana diària de 1.695 quilograms. Per tipus de material recollit, el resultat del 2005 és reflecteix en el gràfic A I-32.

Per municipis, on es va recollir una major quantitat de residus a l'illa de Mallorca va ser a Palma, amb 25.815 quilograms, seguit de Pollença, amb 22.240 quilograms, i d'Andratx, amb 11.076. A Menorca la major quantitat de residus es va recollir a Mercadal (11.472 kg), seguit de Ciutadella (8.028 kg) i de Maó (5.849 kg). Pel que fa a les Pitiüses, la massa més important de residus es recollí a Sant Antoni de Portmany (8.269 kg), seguit de Formentera (8.216 kg) i de Sant Josep de sa Talaia (7.990 kg). La variació interanual és de 24.777 quilograms menys que el 2004, any que se'n recolliren 231.535, la qual cosa representa un descens del 10,7%. La causa la podem trobar en la menor presència de plàstics l'any 2005 respecte de l'any anterior. Les dades comparatives mensuals s'expressen en el quadre A I-40. La representació es pot veure en el gràfic A I-33.

13.5.

EL PATRIMONI NATURAL

En aquest subapartat s'analitzen la vegetació, la fauna, la llei per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO) i els espais naturals protegits.

13.5.1. LA VEGETACIÓ

El 2005 seguir la campanya de control de la processonària del pi, concentrada sobretot a les illes de Mallorca i Menorca. Pel que fa a Mallorca, les actuacions es resumeixen en el quadre A I-41.

D'aquesta manera, el nivell d'afectació, en una escala creixent del 0 al 5, al final del 2005 situava el 20% de la superfície afectada en el nivell 0; el 71%, en el nivell 1; el 7%, en nivell 2, i el 2%, en el nivell 3. Amb una comparació amb els dos anys anteriors s'ha confeccionat el gràfic A I-34.

A l'illa de Menorca les actuacions que es varen fer el 2005 es resumeixen en el quadre A I-42.

Cal destacar, tant a Menorca com a Mallorca, el notable descens de les hectàrees fumigades respecte dels dos anys anteriors, atès que aquest mètode es presenta poc selectiu. Pel que fa al nivell d'afectació a Menorca, al final del 2005 situava el 78% de la superfície afectada en el nivell 1; el 20%, en el nivell 2, i el 2%, en el nivell 3. A partir de la comparació amb els dos anys anteriors s'ha confeccionat el gràfic A I-35.

A l'illa d'Eivissa l'acció de la processonària no és tan important com a Mallorca i Menorca, per la qual cosa la campanya es redueix al seguiment i a la prevenció. Així i tot, el 2005 es varen fer a Eivissa tot un seguit d'accions, que es recullen en el quadre A I-43.

A Eivissa també és destacable la disminució de la superfície fumigada, per les causes ja esmentades. De fet, l'evolució de la

superfície fumigada a les tres illes en els darrers anys es pot visualitzar en el gràfic A I-36.

El 2005 hi hagué un total de 141 incendis forestals, amb un total de 347,4 hectàrees cremades, la qual cosa indica una disminució del nombre d'incendis respecte de l'any anterior, si bé augmenta la superfície que en resulta afectada. En qualsevol cas es consolida la tendència a la baixa d'aquesta superfície, tal com es mostra en el gràfic A I-37.

La distribució per illes i per tipologia de la superfície afectada es pot consultar en el quadre A I-44. Es pot observar que la superfície d'arbres cremada és únicament el 14% del total.

La distribució de la superfície cremada per illes es mostra en el gràfic A I-38. La superfície cremada a Mallorca representa el 88,7% del total de les illes, mentre que la de Menorca representa l'1,6% i la d'Eivissa i Formentera, el 9,7%.

El nombre d'incendis, distribuït per illes, ens dona el gràfic A I-39. Mallorca pateix el 61,7% dels focs, mentre que a Menorca se'n registren el 6,4% i a Eivissa i Formentera, el 31,9%.

Quant a les causes que provoquen els incendis, no varien gaire respecte d'anys anteriors, ja que el factor humà és determinant en la majoria dels casos. Únicament el 9,2% dels casos són per causes naturals (llamps), mentre que un 61,7% dels incendis és per negligències o per causes accidentals (treballs forestals, fumadors, fogueres incontrolades, etc.) i

el 22,7%, intencionat. L'altre 6,4%, assignat a causes desconegudes, probablement també està relacionat directament o indirectament amb l'acció humana. (Vegeu el gràfic A I-40.)

13.5.2. LA FAUNA

En l'àmbit de la protecció d'espècies l'any 2005 s'han fet les actuacions següents:

- Cens de la gavina roja (*Larus audouinii*). Encara que falta contrastar algunes dades, el recompte de l'any 2005 ha donat el resultat que s'indica en el gràfic A I-41.
- Entre els dies 9 i 11 de juny es va fer a Palma la sisena reunió del grup d'experts en espècies invasores del Conveni de Berna, esdeveniment coordinat i organitzat per la Direcció General de Caça, Protecció d'Espècies i Educació Ambiental i pel Consell d'Europa. L'objectiu d'aquestes reunions periòdiques és perfeccionar l'Estratègia europea contra les espècies invasores del Conveni de Berna mitjançant les aportacions dels representants de cadascun dels estats europeus segons els resultats de l'aplicació dins les seves fronteres.
- El 6 de maig es va fer un recompte de virots a la costa espanyola, coordinat a Mallorca per Skua, SL, que contractà la Conselleria de Medi Ambient per al pla de recuperació de l'espècie. En aquest recompte es detectaren a les Illes Balears un total de 8.176 ocells: la major part, al llevant de Mallorca, al nord de Menorca i al ponent d'Eivissa.

- Per segon any consecutiu, la nidificació dels voltors dona bones notícies, ja que un mínim de set polls s'incorporen a la població mallorquina.
- El Comitè de Fauna i Flora del Ministeri de Medi Ambient va elevar a la Comissió Nacional de Conservació de la Natura la proposta de canviar la categoria actual de l'àguila peixatera d'«interès especial» a «vulnerable» en el Catàleg nacional d'espècies amenaçades, atès que la població balear és molt reduïda. Un recompte dels polls els anys 2004 i 2005 va donar el resultat que es detalla en el quadre A I-45.
- El mes de juliol es va fer el recompte anual de larves de ferreret, el qual va sofrir un descens respecte del màxim històric del 2004 a causa de la sequera del primer semestre de l'any. Dels 161 punts de recompte de l'any 2004, amb 30.052 larves, s'ha passat a 117 punts el 2005, amb 22.678 larves, dades similars al 2003. Tres de les localitats naturals han registrat un mínim històric, mentre que hi ha hagut màxims històrics a set localitats on s'ha reintroduït. Globalment se n'observa una tendència ascendent. (Vegeu el gràfic A I-42.)
- El Pla de recuperació del milà ofereix bons resultats, sobretot pel que fa a Mallorca, malgrat que se n'han produït algunes morts accidentals. Les dades del 2005, comparades amb les del 2004, es poden consultar en el quadre A I-46.
- Al parc de sa Dragonera cada any es recompta el nombre d'individus de falcó marí (*Falco eleonora*). El 2005 es va confirmar l'evolució descendent dels darrers anys per causes que es desconeixen, però que podrien consistir en un desplaçament cap a altres localitats. (Vegeu el gràfic A I-43.)
- El 17 de juliol el *Butlletí Oficial de les Illes Balears* va publicar el Decret 75/2005, pel qual es crea el Catàleg balear d'espècies amenaçades i es regulen els plans de treball sobre aquestes espècies, a més de crear un Consell Balear de la Fauna i la Flora per assessorar la conselleria competent en la matèria. El Catàleg balear d'espècies amenaçades i d'especial protecció és un registre públic de caràcter administratiu de les espècies, les subespècies o les poblacions de fauna i flora silvestre de les Illes Balears que requereixen mesures de conservació, per motius de l'especial interès que tenen i encara que no estiguin considerades en el Catàleg nacional. L'objectiu del Catàleg és recuperar o, si escau, assegurar un estat de conservació favorable de les espècies, les subespècies o les poblacions incloses en l'àmbit de les Illes Balears.
- Els dies 10 i 11 de novembre va tenir lloc a Andratx la V Reunió Tècnica per a la Conservació del Ferreret, que es va fer ressò de la situació favorable de l'espècie, malgrat els períodes de sequera, i també de la necessitat de mantenir els esforços en la conservació (millora d'hàbitats i control dels predadors introduïts) i en la recerca sobre les dinàmiques de les poblacions salvatges.
- Els dies 4, 5 i 6 de novembre la Societat Ornitològica de Menorca (SOM) va celebrar les II Jornades Ornitològiques de Menorca.

El 2005 s'expediren un total de 17.653 llicències de caça. El repartiment de llicències per illes es detalla en el quadre A I-47. Aquest descens aparent té l'origen en l'existència de llicències trianuals; és a dir, en les llicències expedides el 2005 no figuren tots els caçadors amb llicència, ja que la llicència es pot haver expedit el 2003 o el 2004. És per això que, en realitat, no es produeix un significatiu descens del nombre total de llicències.

Pel que fa al nombre de vedats i a la seva superfície en hectàrees per illes, es detalla en el quadre A I-48.

El nombre total de vedats a les Illes Balears augmenta el 14,1% respecte del 2004 a causa de l'augment que s'observa a l'illa de Mallorca, que passa de tenir 1.304 vedats el 2004 als 1.553 de l'any 2005 (augment del 19,1%), mentre que a les altres illes el nombre de vedats es manté pràcticament constant. Aquest augment en el nombre de vedats no es tradueix, però, en un augment de la superfície vedada, que es manté pràcticament sense variacions tant en cada illa en particular com en el global de les Illes Balears, la qual a penes disminueix un 0,2% respecte del 2004.

13.5.3. LA LLEI PER A LA CONSERVACIÓ DELS ESPAIS DE RELLEVÀNCIA AMBIENTAL (LECO)

El 4 de juny del 2005 es va publicar en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears* núm. 85 la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO). En aquesta Llei consti-

tueixen, els espais de rellevància ambiental de les Illes balears, els espais naturals protegits i els llocs de la xarxa ecològica europea Natura 2000, declarats d'acord amb el que estableix la LECO.

Com a trets destacats de la Llei, se'n poden comentar els següents:

- Es crea el Consell Assessor d'Espais de Rellevància Ambiental de les Illes Balears.
- En les categories d'espais naturals protegits, crea en l'àmbit de les Illes Balears dues noves categories: el paratge natural i el lloc d'interès científic i les microreserves. També distingeix la reserva natural integral i la reserva natural especial.
- Els paratges naturals són els espais naturals relativament extensos en què coexisteixen activitats agrícoles, ramaderes o pesqueres, de transformació agrària i activitats d'altres sectors econòmics que fan compatible la conservació amb el desenvolupament sostenible i que configuren un paratge de gran interès ecocultural, que fa necessari conservar-los.
- Els llocs d'interès científic i les microreserves són els llocs, generalment aïllats i de dimensions reduïdes, en els quals es troben elements naturals determinats d'interès científic i microreserves, espècimens o poblacions animals o vegetals amenaçades o mereixedores de mesures específiques de conservació, temporals o permanents.

- Les reserves naturals integrals són els espais de dimensió moderada que per la fragilitat i la importància cal preservar de manera integral amb tots els elements biòtics i abiòtics, com també tots els processos ecològics naturals que s'hi produeixen, amb els qual no són compatibles ni els usos ni l'ocupació humana aliena a les finalitats científiques.
 - Les reserves naturals especials són els espais de dimensió moderada reservats a preservar d'hàbitats especialment singulars, espècies concretes, formacions geològiques o processos ecològics naturals d'interès especial, en els quals s'admeten un ús humà moderat de caràcter tradicional, un ús educatiu i científic i un ús de visita degudament controlat.
 - En matèria de declaració, els parcs naturals, els paratges naturals, les reserves naturals integrals i les reserves naturals especials es declaren per llei del Parlament de les Illes Balears. Això no obstant, s'introdueix la novetat que, en determinats casos, la declaració d'aquestes figures es pot fer per acord del Consell de Govern.
 - Es modula el dret de tempteig i de retracte de manera que no s'han d'exercir en relació amb les transmissions següents:
 - En les transmissions de finques de superfície inferior a cent hectàrees, qualsevol que en sigui la categoria i la zonificació.
 - En les transmissions de finques ubicades en les zones d'ús compatible i d'ús general dels paratges naturals.
 - En les transmissions de finques en relació amb les quals el transmetent hagi formalitzat amb l'Administració acords o convenis de gestió o de conservació en què se subrogui l'adquirent.
- En el cas de finques que compleixin parcialment els dos darrers supòsits anteriors, el dret de tempteig i de retracte no s'exercirà si la major part de la finca és afectada per alguna de les causes d'exclusió esmentades.
- Per prendre decisions en la gestió mediambiental dels espais naturals protegits s'han de constituir autoritats de gestió.
 - Els parcs, els paratges naturals i les reserves naturals han de disposar d'un òrgan consultiu i de participació.
 - L'entrada en vigor d'aquesta Llei comporta l'inici del procediment per elaborar el Pla d'ordenació dels recursos naturals de cala d'Hort i del cap de Llentrisca.
 - Es manté la declaració de les reserves naturals des Vedrà, des Vedranell i dels illots de Ponent, d'acord amb la delimitació i el règim jurídic que s'estableix en el Decret 24/2002, de 15 de febrer.
 - Els propietaris dels béns ubicats en espais de rellevància ambiental poden convenir amb les administracions públiques competents la cessió en

propietat d'aquests béns en pagament de deutes, d'acord amb la legislació aplicable.

- Els espais naturals protegits existents abans de l'entrada en vigor d'aquesta Llei mantenen la naturalesa de les declaracions respectives i també el règim jurídic. La reserva natural de s'Albufereta queda requalificada com a reserva natural especial.

13.5.4. ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS

El Consell de govern del 18 de març adoptà l'acord d'iniciar el procediment d'elaboració del Pla d'ordenació dels recursos naturals (PORN) de la serra de Tramuntana, amb la delimitació que es reflecteix en el mapa M1.

L'objectiu del PORN és definir els valors més importants i establir les normes bàsiques de conservació i els usos que, respectant les exigències de protecció, permetin un desenvolupament harmònic i sostenible dins l'entorn natural. Per delimitar-los s'han seleccionat les àrees que presenten els valors naturals més rellevants del territori. Aquestes àrees són les següents:

- Zones de la serra de Tramuntana incloses dins la xarxa Natura 2000 (terrestres i marines).
- Zones més representatives del medi abiòtic i biòtic.
- Patrimoni cultural: jaciments arqueològics i elements etnològics.

M1. Plànol de l'àmbit d'actuació del PORN de la Serra de Tramuntana

Font: Direcció General de Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient.

La superfície que s'ha de protegir és de 62.623 hectàrees (ha), 61.500 de les quals (el 98,21%) són de superfície terrestre i 1.123 (1,79%), de superfície marítima. Pel que fa a la titularitat de la superfície terrestre que cal protegir, 6.844 hectàrees pertanyen a finques públiques i 54.656, a propietats privades. D'aquestes darreres, 30.654 hectàrees (el 56,08% de la superfície privada) són de propietat privada adherides. La distribució percentual es detalla en el gràfic A I-44.

En total, hi ha afectats, en major o menor grau, un total de vint municipis: Banyalbufar, Deià, Escorca, Estellencs, Fornalutx, Sóller, Valldemossa, Alaró, Andratx, Bunyola, Esporles, Lloseta,

Mancor de la Vall, Pollença, Calvià, Campanet, Palma, Santa Maria del Camí, Selva i Puigpunyent.

Amb l'acord de 27 de març, la superfície declarada espai natural protegit, abans de l'Acord del 17 de març de l'any 2005, passa de les 13.981 hectàrees a les 74.985, si hi sumam la superfície en protecció cautelar que deriva de l'Acord, la qual cosa suposa passar del 2,82% al 15,10% de la superfície total de les Illes Balears.

En la sessió del Consell de Govern que va tenir lloc el 27 de maig del 2005, es va adoptar l'acord per incoar el procediment d'elaboració del Pla d'ordenació dels recursos Naturals de la península de

M2. Àmbit d'actuació del PORN de la península de Llevant

Font: Direcció General de Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient.

Llevant, el qual es va publicar en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears* núm. 87, de 7 de juny de 2005.

El procediment d'elaboració del PORN es refereix a la delimitació territorial que s'indica en el mapa M2. Cal indicar que 6.987 hectàrees de la superfície protegida són de titularitat privada, 4.062 de les quals (el 58,13% de la superfície privada) són adherides.

Com s'indica en l'apartat dedicat a la LECO, en la disposició addicional segona s'esmenta que l'entrada en vigor de la Llei comporta l'inici del procediment per elaborar el Pla d'ordenació dels recursos naturals de Cala d'Hort i el cap de Llentrisca, amb l'àmbit territorial que s'adjunta en el mapa M3.

També s'especifica en la disposició addicional segona de la LECO que, a les zones d'ús compatible o d'ús general situades

M3. Àmbit d'actuació del PORN de Cala d'Hort i Cap Llentrisca

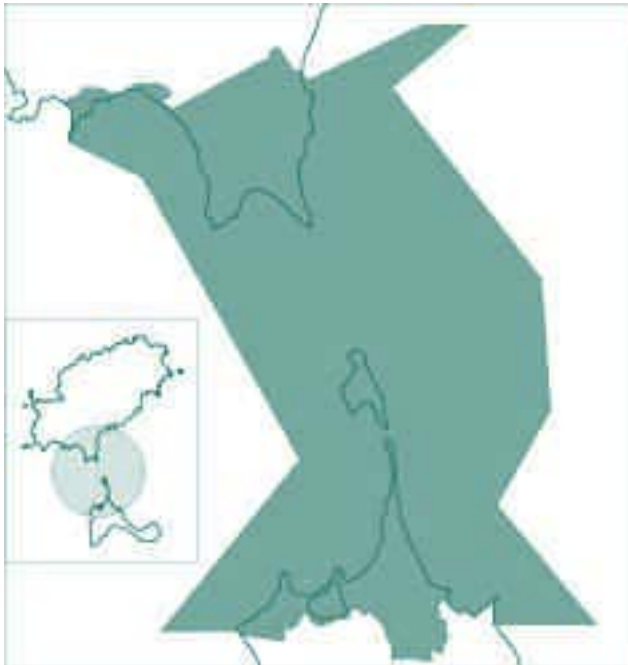
Font: Direcció General de Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient.

fora de les àrees de protecció territorial que fixa el Pla territorial d'Eivissa i Formentera, els serà aplicable el règim previst en l'article 57.2 del Pla d'ordenació dels recursos naturals del parc natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera, aprovat per l'Acord del Consell de Govern del dia 24 de maig del 2002. En virtut del Decret 132/2005, de 23 de desembre, es va aprovar el Pla rector d'ús i gestió del parc natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera, el qual es va publicar en el BOIB núm. 196, de 31 de desembre. Els criteris inspiradors del PRUG, que cal atendre en la gestió del

parc natural són els principis que inspiren la declaració i la preservació dels espais de rellevància ambiental d'acord amb la Llei 5/2005, de 26 de maig.

L'àmbit territorial d'aplicació d'aquest Pla és el corresponent al límit del parc natural i les reserves naturals, que s'expressa gràficament en el mapa M4 i que forma part de la publicació oficial de l'Acord del Consell de Govern del 24 de maig del 2002, sobre l'aprovació definitiva del Pla d'ordenació de recursos naturals de ses Salines d'Eivissa i Formentera (BOIB núm. 80, de 4 de juliol de 2002).

M4. Àmbit del PRUG de ses Salines d'Eivissa i Formentera

Font: Direcció General de Biodiversitat. Conselleria de Medi Ambient.

Ses Fonts Ufanes constitueixen un fenomen natural singular i únic a l'illa de Mallorca. Es tracta d'una font que brolla de manera difusa després d'acumular pluja suficient, al massís del puig Tomir i els seus voltants. Els cabals passen en uns minuts d'inexistents a tenir d'un a tres metres cúbics per segon en les sortides normals i fins a cent metres cúbics per segon en les sortides excepcionals, i s'aboquen al torrent de Sant Miquel. El caràcter específic i singular de ses Fonts Ufanes (són cavitats càrstiques amb un model de funcionament de sífó) fa que siguin les úniques amb aquestes característiques a les Illes Balears.

La Conselleria de Medi Ambient va adquirir ses Fonts Ufanes el mes de juny del 2005. Concretament, va comprar la finca des Gabellí Petit, de 44,91 hectàrees. El preu va ser de 3.350.000 euros, 2.400.000 dels quals són finançats pels fons FEDER de la Unió Europea.

13.6.

ALTRES ÀMBITS

En aquest subapartat analitzam la qualitat de l'aire, l'educació ambiental i l'agenda local 21.

13.6.1. LA QUALITAT DE L'AIRE

La Xarxa Balear de la Qualitat de l'Aire disposa en l'actualitat de cinc estacions: la del carrer dels Foners de Palma, la de Bellver, la de Ciutadella i la de Sant Antoni de Portmany, a més d'una estació mòbil

que fa campanyes itinerants per totes les illes. Les estacions fixes de Ciutadella i Sant Antoni de Portmany funcionen des de l'1 de gener del 2006, motiu pel qual les seves dades no figuren en aquesta memòria.

Pel que fa a les estacions dels Foners i de Bellver, les quals funcionen des del 2001, l'any 2005 varen registrar les dades següents (mitjanes mensuals) expressades en micrograms per metre cúbic ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), llevat les de monòxid de carboni que s'expressen en mil·ligrams per metre cúbic (mg/m^3).

Les dades de l'estació de Bellver es poden consultar en el gràfic A I-45.

Les dades de l'estació del carrer dels Foners es poden consultar en el gràfic A I-46.

Pel que fa a la variació interanual d'aquestes dues estacions es pot consultar en els gràfics A I-47 i A I-48.

A l'estació de Bellver s'observa en general una moderació o un lleuger descens dels contaminants atmosfèrics, mentre que a la dels Foners es modera el creixement del CO i es trenca la tendència a l'alça del SO₂.

13.6.2. L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

En l'àmbit de l'Estratègia balear d'educació ambiental, el 2005 ha continuat el procés d'elaborar un pla d'acció que permeti materialitzar les propostes per a l'educació ambiental a les postres illes. El pla esmentat considerarà quatre fronts d'actuació:

a) La difusió de l'Estratègia

b) La presentació en diferents àmbits geogràfics i socials

c) L'obtenció d'adhesions i de compromisos per part del major nombre de ciutadans i d'agents socials

d) La implementació de propostes concretes

S'ha seguit el Programa de centres ecoambientals, iniciativa conjunta de la Conselleria de Medi Ambient i de la Conselleria d'Educació i Cultura, que té per objectiu impulsar l'educació ambiental en els centres d'educació infantil, primària i secundària de les Illes Balears, alhora que ajudi als centres a incorporar la dimensió ambiental en la seva gestió i en el seu currículum. Aquesta iniciativa es va dur a terme per primera vegada el curs 2004-2005, amb la participació de seixanta-cinc centres educatius d'arreu de les illes. El curs 2005-2006 s'hi han apuntat un total de 115 centres educatius, amb la distribució per illes que es reflecteix en el gràfic A I-49.

En l'àmbit del projecte Life Posidonia s'han fet les tasques següents:

- S'ha editat el conte infantil *El tresor de Posidó*.
- S'han editat fullets de *La posidònia*, text que s'adreça als usuaris dels ports esportius i dels clubs nàutics.
- S'han fet exposicions divulgatives sobre els prats de posidònia.
- Han estat instal·lades vuit zones protegides amb ancoratges ecològics a set zones LIC per part de la Conselleria de

Medi Ambient, amb l'ajuda de la Unió Europea.

En relació amb el litoral, el Servei d'Educació Ambiental ha elaborat el tríptic *Les platges són fràgils i són de tots*, amb l'objectiu que els usuaris coneguin aquests sistemes naturals i en facin un bon ús.

En l'àmbit de les subvencions per a activitats d'educació ambiental, la Conselleria de Medi Ambient ha creat dues línies de subvencions:

- Per a persones i entitats sense ànim de lucre.
- Per a centres educatius de les Illes Balears per a l'ambientalització, convocatòria a la qual es podien acollir tots els centres privats, concertats o no.

L'any 2005 la Conselleria de Medi Ambient ha subscrit diversos convenis de col·laboració, entre els quals, cal destacar el Conveni amb la Caixa d'Estalvis de les Balears Sa Nostra, amb la Universitat de les Illes Balears i amb la Fundació Universitat Empresa de les Illes Balears; el Conveni amb la Càtedra Unesco / Sa Nostra; i el Conveni amb el Club Nàutic de s'Arenal, per a la cessió d'un local per a les instal·lacions de l'Aula de la Mar.

L'Aula de la Mar l'han visitada el 2005 un total de 6.930 persones en 140 visites, repartides de la manera que s'expressa el gràfic A I-50.

L'Aula Mòbil d'Educació Ambiental ha rebut 10.500 visitants integrants de 65 centres educatius, repartits de la manera que es pot veure en el gràfic A I-51.

El Servei d'Educació Ambiental, en col·laboració amb l'Ibanat, ofereix visites guiades per educadors ambientals a diferents espais naturals de les Illes Balears (s'Albufera, Mondragó, el Llevant, Ca s'Amitger, Son Moragues, Binifaldó, s'Albufera des Grau, el cap de Cavalleria, ses Salines d'Eivissa i la cala d'Hort). S'han fet 606 visites, amb 18.372 visitants, i 472 visites de centres educatius, amb 15.870 visitants, a més de 134 visites de públic en general, amb un total de 2.137 persones.

13.6.3. L'AGENDA LOCAL 21

L'Agenda Local 21 és un sistema de gestió global a curt, mitjà i llarg termini en el qual, mitjançant un pla d'acció, s'estableixen uns objectius ambientals, econòmics i socials, mesurables i avaluable periòdicament, per tal d'aconseguir, amb la participació activa d'un fòrum ciutadà, la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida dels ciutadans.

En l'execució de l' Agenda Local 21 hi ha diferents etapes: l'etapa d'inici, la d'elaboració del diagnòstic del municipi, la d'elaboració del pla d'acció i, finalment, la de funcionament del pla.

La comparació entre el 2004 i el 2005 pel que fa a l'estat d'implantació de l' Agenda Local 21 a les Illes Balears es detalla en el gràfic A I-52.

La llista dels ajuntaments de les Illes Balears amb l'estat respectiu d'implantació de l'agenda al final del 2005 és la següent:

- No l'han iniciada Andratx, Deià, Fornalutx, Sant Josep de sa Talaia i Valldemossa.
- Es troben en l'etapa inicial Banyalbufar, Campos, Estellencs, Santa Eulària des Riu, Sencelles, Sóller, Sant Joan de Labritja i Formentera.
- Són en l'etapa de diagnòstic Algaida, Ariany, Artà, Binissalem, Búger, Bunyola, Campanet, Consell, Costitx, Escorca, Esporles, Felanitx, Inca, Lloret de Vistalegre, Lloseta, Llubí, Llucmajor, Mancor de la Vall, Maria de la Salut, Muro, Palma, Petra, Santanyí, sa Pobla, Santa Margalida, Santa Eugènia, Sant Joan, ses Salines, Selva, Sineu i Vilafranca.
- Elaboren el pla d'acció Alaró, Montuïri, Santa Maria del Camí i Son Servera.
- Està en funcionament a Alaior, Alcúdia, Calvià, Capdepera, Ciutadella, Eivissa, es Castell, es Mercadal, es Migjorn, Ferreries, Manacor, Marratxí, Maó, Pollença, Porreres, Puigpunyent, Sant Antoni de Portmany, Sant Llorenç i Sant Lluís.

14

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

RESUM

La Unió Europea ha reactivat el compromís amb l'Estratègia de Lisboa. Seguint aquesta línia, les Illes Balears varen apostar per elaborar el I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic i el I Pla d'innovació (2001-2004). Aquests dos plans es varen analitzar, avaluar i criticar amb professionalitat i rigor,⁹⁶ i es va creure aconsellable considerar de manera unitària la recerca, el desenvolupament i la innovació i, per tant, substituir els dos plans anteriors per un sol pla conjunt: el Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears (2005-2008). Per a aquest període, es defineixen tres àrees prioritàries: el turisme, el medi ambient i les ciències de la salut —a causa de la necessitat de concentrar esforços i d'atendre les conclusions i les recomanacions que deriven de l'execució del I Pla de R+D i del I Pla d'innovació—, i també dos eixos transversals: les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC) i la llengua, la cultura i la societat.

L'any 2004 la despesa total en activitats de R+D va arribar als 54,7 milions d'euros, la qual cosa suposa un augment del 18% respecte de l'any 2003. Aquesta xifra representa un percentatge del 0,61% del total espanyol. Aquesta quantitat de despesa en R+D comporta una proporció del 0,28% del PIB, mentre que la mitjana espanyola és de l'1,12%, lluny encara de l'objectiu de l'Estratègia de Lisboa, que és del 3%. La distribució de la despesa en R+D per sectors d'execució revela el paper important que encara té l'entorn científic (en el qual s'inclouen tant la Universitat de les Illes Balears com els centres de recerca). Aquesta despesa ha augmentat un 66% per comparació a les dades de l'any 2003, que va ser del 14,9%. Quant a l'esforç del sector empresarial a les Illes Balears, continua sent reduït a causa de l'estructura productiva regional, és a dir, per mor de l'escàs pes del sector industrial i de serveis de telecomunicacions, que són els que fan l'esforç majoritari en activitats de R+D+I al conjunt de l'Estat.

Amb relació a la innovació i a la importància relativa dels sectors d'alta tecnologia, és particularment remarcable l'elevat valor dels serveis d'alta tecnologia en les activitats informàtiques, que, en xifra de negocis, representen el 57,39% (dades del 2003). Els segueixen en importància el sector de la construcció naval (40,01%) i el de maquinària i els equips (38,74%). Aquesta estructura difereix bastant de la mitjana nacional, en què el sector més important en termes de xifra de negocis i de venda de productes és el de l'automòbil, seguit dels sectors de correus i de telecomunicacions.

96. Vegeu: *Informe sobre el I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic de les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, Palma, 2003.

14.1.

INTRODUCCIÓ

Europa es troba en procés de consolidació de l'Espai Europeu d'Investigació, impulsat per l'evident retard en matèria de recerca i desenvolupament tecnològic respecte dels principals competidors, com ara els Estats Units i el Japó. La recerca científica, el desenvolupament tecnològic i la innovació són les activitats motores del desenvolupament dels països i, per tant, s'han de convertir en una prioritat fonamental d'actuació per a tots els governs dels estats i de les regions europees.

La Unió Europea ha reactivat el compromís amb l'Estratègia de Lisboa, que proposa l'any 2010 com a termini en què ha d'haver acostat la inversió en recerca, desenvolupament tecnològic i innovació (R+D+I) al 3% del PIB. La Comissió Europea estima que arribar als objectius de Lisboa suposaria un augment addicional de la renda en termes reals del 3% i un augment addicional de l'ocupació de l'1,4% l'any 2010. Per respondre aquests reptes, l'Administració general de l'Estat va posar en marxa l'any 2005 el programa Ingenio 2010, en el qual es mantenen i es milloren els programes de R+D+I

existents i s'hi destinen més recursos, focalitzats en les noves actuacions estratègiques.

Seguint aquesta línia, les Illes Balears han apostat per la recerca científica, el desenvolupament tecnològic i la innovació i per desenvolupar una actuació unitària i coherent sobre els elements que constitueixen el seu sistema d'innovació. Es tracta d'entrar en una societat en què la capacitat per generar, per difondre i per aplicar el coneixement és la clau per al progrés econòmic, social i cultural: la societat del coneixement.

A les Illes Balears no s'havia fet una planificació estratègica de polítiques de R+D+I que quedassin plasmades en un pla formal fins que s'elaboraren el I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic i el I Pla d'innovació (2001-2004). Aquests dos plans es varen analitzar, avaluar i criticar amb professionalitat i rigor, i es va considerar aconsellable atendre de manera unitària la recerca, el desenvolupament i la innovació i, per tant, substituir els dos plans anteriors per un sol pla conjunt: el Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears (2005-2008). Per a aquest període es defineixen tres àrees prioritàries: el turisme, el medi ambient i les ciències de la salut —a causa de la necessitat de concentrar esforços i d'atendre les conclusions i les recomanacions derivades de l'execució del I Pla de R+D i del I Pla d'innovació—, i també dos eixos transversals: les TIC (tecnologies de la informació i de la comunicació) i la llengua, la cultura i la societat.

14.2.

ANÀLISI DEL SISTEMA D'INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS

Els recursos destinats a les Illes Balears per desenvolupar activitats de R+D i d'innovació tecnològica continuen sent inferiors del que correspondria d'acord amb el seu pes socioeconòmic en el conjunt espanyol, en termes tant econòmics com de personal: representen menys de l'1% del total nacional, mentre que els indicadors socioeconòmics —com el PIB, la població o la població activa— representen un poc més del 2%.

Això no obstant, els avanços han estat importants. Per exemple, s'ha de destacar que l'any 2004 la despesa en R+D va arribar als 54.687 milers d'euros, xifra que suposa un augment del 18% per comparació a l'any 2003. Aquest fet queda també reflectit en la despesa de R+D respecte del PIB, que va passar de ser un 0,25% l'any 2003 a un 0,28% el 2004.

Pel que fa a la despesa en innovació, l'any 2004 el percentatge d'aquesta despesa respecte del PIB va ser del 0,41% i representà el 0,65% del total nacional, dada bastant positiva, ja que l'any 2003 va significar només el 0,32%. (Vegeu el quadre I-144.)

La distribució de la despesa en R+D per sectors d'execució ens mostra el paper important que encara té l'entorn científic, en què s'inclouen la Universitat de les Illes Balears i els centres de recerca. Pel que fa a la despesa que fan les empreses, ha augmentat un 66% si es compara amb les dades de l'any 2003, que va ser d'un 14,9%. (Vegeu el gràfic I-42.)

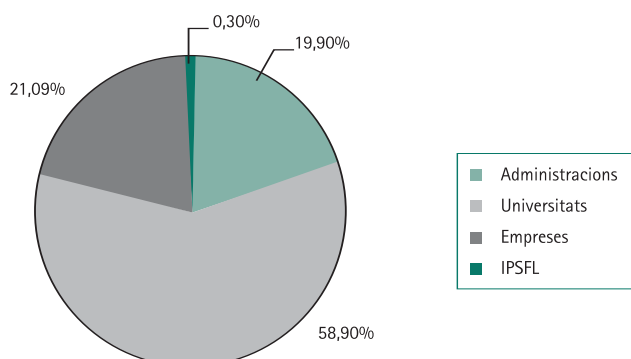
QUADRE I-144. PRINCIPALS INDICADORS D'R+D+I (2004)

Indicador	Illes Balears	Espanya
Despesa total en R+D (milers d'euros)	54.687	8.945.761
Despesa total d'R+D sobre el PIB (%)	0,28	1,12
Despesa total en R+D (% sobre el total nacional)	0,61	100%
Despesa total en innovació (milers euros)	80.729	12.490.813
Despesa total en innovació (% del PIB)	0,41%	1,56%
Despesa total en innovació (% sobre el total nacional)	0,65%	100%

Font: INE (2004) i elaboració pròpia.

Gràfic I-42

Distribució de la despesa d'R+D de les Illes Balears (2004)

Font: INE (2004) i elaboració pròpia.

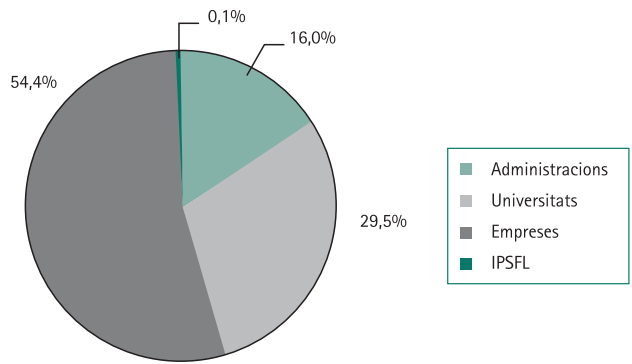
Aquest reduït esforç del sector empresarial de les Illes Balears és degut a l'estructura productiva regional, és a dir, a l'escàs pes del sector industrial i de serveis de telecomunicacions, que al conjunt de l'Estat són els que fan l'esforç majoritari en activitats de R+D+I. (Vegeu el gràfic I-43.)

L'any 2004 hi havia a les Illes Balears 1.073 persones ocupades en activitats de R+D, 735 de les quals eren investigadors.

Això representa un 20% d'augment respecte de l'any 2003 en el nombre d'investigadors i, en total, un 32% en el nombre de personal dedicat a activitats de R+D. L'anàlisi de la sèrie històrica mostra un avanç important. (Vegeu el gràfic I-44.)

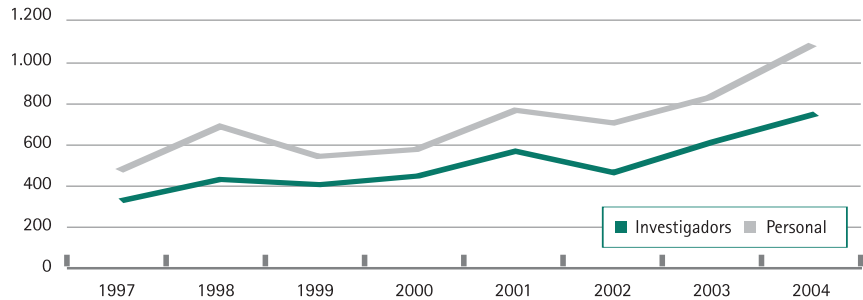
També s'ha observat que tant el personal com el nombre d'investigadors per cada mil habitants de població activa està per davall de la mitjana de l'Estat espanyol. (Vegeu els quadres I-145 i I-146.)

Gràfic I-43
Distribució de la despesa d'R+D d'Espanya (2004)

Font: INE (2004) i elaboració pròpia.

Gràfic I-44
Evolució del personal d'R+D i investigadors a les Illes Balears (en EDP) (2004)

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-145. RECURSOS HUMANS EN R+D (2004)

Indicador	Illes Balears	Espanya
Personal d'R+D/1.000 de població activa	2,69	9,46
Investigadors/1.000 de població activa	1,84	5,90
Despesa en R+D per investigador (euros/investigador en EDP)	74.393,96	88.576,80

Font: INE (2004) i elaboració pròpia.

QUADRE I-146. DISTRIBUCIÓ SECTORIAL DEL PERSONAL D'R+D (2004)

	Illes Balears	Espanya	IB/Espanya
PERSONAL D'R+D (EDP*)	1.073	161.933	0,66%
Administració	20,73%	16,78%	0,82%
Universitats	52,95%	39,11%	0,90%
Empreses + IPSL	26,32%	44,11%	0,40%
INVESTIGADORS (EDP)	735	100.994	0,73%
Administració	21,49%	16,98%	0,92%
Universitats	65,71%	51,11%	0,94%
Empreses + IPSL	12,80%	31,91%	0,29%

* EDP: Equivalent a dedicació plena.
Font: INE (2004).

Pel que fa a l'estructura productiva, les empreses de les Illes Balears de menys de 205 empleats representen el 53,23% del total de les empreses. D'altra banda, la despesa total en activitats innovadores del 2004 respecte del 2003 ha tingut un augment molt considerable del 225%. (Vegeu el quadre I-147.)

Les empreses industrials de les Illes Balears pertanyen a sectors de caràcter tradicional i de contingut tecnològic baix i mitjà, sense que aquest fet exclouï la possibilitat que determinades empreses apliquin en alguns dels processos tecnologies modernes i noves.

Pel que fa als sectors d'alta tecnologia, és remarcable l'elevat valor dels serveis d'alta tecnologia en activitats informàtiques, els quals, en xifra de negocis, representen el 57,39% (dades del 2003). Els segueixen en importància el sector de construcció naval (40,01%) i el de maquinària i els equips (38,74%). Aquesta estructura difereix bastant de la mitjana nacional, en què el sector més important en termes de xifra de negocis i venda de productes és el de l'automòbil, seguit dels sectors de correus i de telecomunicacions. (Vegeu el quadre I-148.)

QUADRE I-147. DEPESES EN ACTIVITATS INNOVADORES SEGONS LA MIDA DE LES EMPRESES (2003-2004) EN MILERS D'EUROS

	Any	Menys de 250 empleats	250 i més empleats	Total	Illes Balears/Espanya
Espanya	2003	5.180.224	6.018.281	11.198.505	
Illes Balears		19.049	16.873	35.922	0,32%
Espanya	2004	5.569.910	6.920.903	12.490.813	
Illes Balears		42.970	37.759	80.729	0,65%

Font: INE (2004) i elaboració pròpia.

**QUADRE I-148. IMPORTÀNCIA RELATIVA DELS SECTORS D'ALTA TECNOLOGIA
A LES ILLES BALEARS (2004)**

	Nre. empreses	Xifra de negocis	Venda de productes (milers de euros)	Valor afegit
2003				
Sectors manufacturers de tecnologia alta i mitjana-alta	397	278.548	174.286	100.904
Sectors manufacturers de tecnologia alta	71	25.854	14.756	11.390
Maquinària d'oficina i material informàtic	7	5.427	3.431	2.037
Instruments mèdics, de precisió, òptica i rellotgeria	54	8.155	7.315	4.186
Construcció aeronàutica i espacial	5	8.135	—	3.073
Sectors manufacturers de tecnologia mitjana-alta	326	252.694	159.530	89.514
Indústria química excepte indústria farmacèutica	38	32.750	21.659	10.771
Maquinària i equips	109	97.901	54.972	40.452
Construcció naval, ferroviària, de motocicletes i bicicletes i d'un altre material de transport	149	101.107	73.540	27.486
Serveis d'alta tecnologia o de tecnologia punta	754	162.927	—	—
Correus i telecomunicacions	129	67.063	—	—
Activitats informàtiques	618	93.500	—	—
Investigació i desenvolupament	7	2.364	—	—
Total de tecnologia alta i mitjana-alta	1.151	441.475	—	—
2004				
Sectors manufacturers de tecnologia alta i mitjana-alta	436	313.626	160.249	115.884
Sectors manufacturers de tecnologia alta	71	29.187	14.263	10.221
Components electrònics, aparells de ràdio, TV i comunicació	4	1.331	379	370
Instruments mèdics, de precisió, òptica i rellotgeria	49	7.119	7.119	3.436
Construcció aeronàutica i espacial	5	8.385	38	3.561
Sectors manufacturers de tecnologia mitjana-alta	365	284.439	145.986	105.663
Indústria química excepte indústria farmacèutica	40	33.820	25.083	8.524
Maquinària i equips	105	94.626	65.197	38.239
Maquinària i aparells elèctrics	24	16.749	8.950	7.695

Font: INE (2004) i elaboració pròpia. Encara no s'han publicat les dades del 2004 del sector d'alta tecnologia.

14.3.

ELS RESULTATS DE LA POLÍTICA DE R+D+I

La planificació de la recerca, el desenvolupament tecnològic i la innovació es regeix pel Pla de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears (2005-2008), que aprovà el Consell de Govern el 7 d'octubre del 2005. Aquest Pla és fruit d'un debat social amb els ens més implicats a executar-lo. Es planteja com un pla integrador i articulador de la política de recerca, tecnologia i innovació respecte de la resta de polítiques del Govern de les Illes Balears, la qual cosa ajudarà a concentrar els esforços. Així mateix, el Pla aspira a coordinar les actuacions amb les de les polítiques de ciència, tecnologia i innovació d'àmbit estatal i europeu i amb les d'altres comunitats autònomes que puguin tenir problemes o necessitats afins.

Les actuacions en R+D+I s'emmarquen dins els objectius del nou Pla:

1. Reforçar les capacitats del sistema d'innovació de les Illes Balears.
2. Fomentar la recerca científica i tecnològica en àrees temàtiques.
3. Reforçar i articular el sistema d'innovació de les Illes Balears.
4. Promoure la innovació a les empreses de les Illes Balears.
5. Fomentar la cultura científica i l'interès social per la ciència, la tecnologia i la innovació.

14.3.1. REFORÇAR LES CAPACITATS DEL SISTEMA D'INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS: POTENCIAR ELS RECURSOS HUMANS

Els recursos humans són el factor limitador més important per crear, l'absorbir i transformar el coneixement. A les Illes Balears, segueix sent un dels components més febles del sistema d'innovació, malgrat l'esforç que s'ha fet en el context del Pla de R+D. És per això que durant l'any 2005 s'ha continuat insistint en la formació de personal de R+D i en la incorporació d'aquest personal tant al sector públic com al privat.

El programa de concessió de beques predoctorals es va iniciar l'any 2000, amb deu beques anuals. En la convocatòria de l'any 2005 es va augmentar aquest nombre a dotze beques i, a més, l'oferta s'ha emmarcat en dues modalitats: sis per a temàtica oberta i sis per a línies corresponents a àrees temàtiques del Pla. Aquestes beques, que compleixen tots els requisits de l'Estatut del becari d'investigació, tenen una durada de quatre anys i inclouen, a més de la dotació mensual, una assegurança de malalties i accidents i les taxes acadèmiques. Com a resultat d'aquest programa, l'any 2005 va finalitzar-ne la segona promoció, amb sis nous doctors.

A més, els investigadors que gaudeixen d'aquest tipus de beca disposen d'una borsa de viatges per poder fer estades a centres de recerca de fora de les Illes Balears, per ampliar la formació científica, en utilitzar recursos i instal·lacions d'altres centres, i col·laborar amb altres científics.

Tan important és promoure la formació de nous investigadors —procés que és llarg i complex— com facilitar que s'incorpori als diferents elements del sistema d'innovació (organismes de R+D públics, empreses, centres tecnològics, etc.) el personal ja format en diferents àmbits, provinent de la comunitat autònoma o de l'exterior. En el marc del Programa Ramón y Cajal del Ministeri d'Educació i Ciència, el Govern de les Illes Balears i la Universitat de les Illes Balears han firmat diversos convenis per mantenir el cofinançament de desset places, tres de les quals s'hi varen incorporar l'any 2005.

El Programa d'incentivació de la incorporació i la intensificació de l'activitat de recerca (Programa I3) és una nova iniciativa del Ministeri d'Educació i Ciència per fomentar, entre d'altres, la incorporació estable dels investigadors amb una trajectòria de recerca destacada a les universitats, als organismes públics de recerca i a altres centres de R+D. Aquest programa ha permès que s'hagin incorporat tres doctors a la Fundació Caubet-Cimera (Centre Internacional de Medicina Respiratòria Avançada).

14.3.1.1. L'increment de l'eficiència

La recerca científica i tecnològica es basa, avui, en criteris d'excel·lència, però, una vegada reconegut aquest aspecte, també cal tenir en compte criteris d'oportunitat i d'eficàcia. Per això, s'ha plantejat una nova convocatòria de grups d'excel·lència, amb la novetat respecte de la convocatòria del 2002 de dues modalitats:

- **Modalitat 1:** grups que es presenten per primera vegada a la convocatòria d'ajudes per a grups competitius, grups que no varen obtenir finançament en la convocatòria del 2002 o grups que varen obtenir finançament però la composició dels quals s'ha modificat.
- **Modalitat 2:** grups que varen obtenir finançament en la convocatòria anterior de grups competitius i que mantenen en la seva composició, com a mínim, dos terços dels investigadors amb el grau de doctor presentats en la convocatòria del 2002.

14.3.1.2. Les infraestructures

Durant molts anys el sistema d'innovació de les Illes Balears ha patit una penúria quant a les estructures de R+D a causa, entre altres motius, de la no-elegibilitat del campus de la UIB per aplicar els Fons Europeus de Desenvolupament Regional (FEDER). Un cop resolt aquest problema, el 1999-2000 ja es varen iniciar, cofinançades pel I Pla de R+D, importants inversions en aquest campus.

Durant l'any 2005 es va mantenir el cofinançament (del 50%) compromès en el període anterior de les iniciatives plantejades per la Universitat de les Illes Balears als programes operatius FEDER passats; en concret, es tracta de fer obres de construcció i d'ampliació de centres de recerca. Aquest conveni es va iniciar el 2002 i acabarà el 2011.

En el marc del nou Pla s'ha planificat crear i dotar un nou centre de recerca, amb

caràcter d'excel·lència, focalitzat en les malalties de l'aparell respiratori: la Fundació Caubet-Cimera, amb un pressupost per a infraestructures i equipaments de dotze milions d'euros. L'objectiu d'aquest nou centre és dur a terme una recerca bàsica d'excel·lència, competitiva en l'àmbit internacional, però també que faciliti i promogui la investigació clínica en aquesta àrea sanitària específica i, sobre tot, la connexió entre la recerca de caràcter biomèdic i la pràctica clínica.

Una de les accions que començaren durant el darrer any de l'anterior Pla de R+D va ser la posada en marxa de la xarxa d'estacions maritimoterrestres a les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. Durant l'any 2005 es va posar en marxa l'estació de Can Marroig i es va fer un estudi sobre la viabilitat d'una altra estació a Menorca, a sa Mola de Maó.

14.3.2. FOMENTAR LA RECERCA CIENTÍFICA I TECNOLÒGICA EN ÀREES TEMÀTIQUES

Per a aquest període, atesa la necessitat de concentrar esforços i d'atendre les conclusions i les recomanacions derivades de l'execució del I Pla de R+D i del I Pla d'innovació, només es defineixen tres àrees prioritàries, que són les dels epígrafs següents.

14.3.2.1. El turisme

En aquesta àrea s'emmarca el CIDTUR (centre de R+D i de transferència de tecnologia sobre turisme de referència nacional) i el projecte SAITUR, que permetrà imbricar el CIDTUR dins el sistema d'innova-

ció de les Illes Balears, donar suport a la innovació turística i crear un clúster turístic. Està emmarcat dins la convocatòria d'accions innovadores de la Comissió Europea, amb un pressupost de 4.700.000 euros i s'ha de desenvolupar fins a l'any 2007.

14.3.2.2. El medi ambient

El Govern de les Illes Balears ha firmat un conveni de col·laboració amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques per elaborar un projecte de gestió integrada de la zona costanera de les Illes Balears, el projecte GIZC Balears, amb una durada de tres anys i amb un pressupost anual de 500.000 euros.

14.3.2.3. Les ciències de la salut

En aquesta àrea s'emmarca el projecte de la Fundació Caubet-Cimera, promogut pel Govern de les Illes Balears, a través de la Conselleria de Salut i Consum i de la Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació. En el patronat de la Fundació participen el CSIC i la UIB.

14.3.3. REFORÇAR I ARTICULAR EL SISTEMA D'INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS

L'any 2001 es va iniciar una convocatòria anual d'accions especials per afavorir l'estructuració i l'externalització de l'activitat dels components del sistema d'innovació de les Illes Balears, com ara organitzar reunions, preferentment de caràcter internacional; fer actuacions puntuals d'oportunitat que permetin incrementar les rela-

cions entre elements del sistema, etc. La convocatòria d'accions especials del 2005 té una durada que s'estén fins al 2006. L'any 2005 s'ha concedit la quantia de 108.482 euros, el 67,25% dels quals correspon a la Universitat de les Illes Balears.

Al final de l'any 2005 es va presentar una convocatòria d'ajudes per a empreses amb relació a projectes de R+D+I. Les empreses es podien integrar en projectes coordinats amb equips d'altres empreses o en centres tecnològics o bé en centres, instituts, departaments i seccions de distintes unitats de R+D+I públics. Aquesta convocatòria tenia un pressupost de 400.000 euros per a l'any 2005, 400.000 euros per al 2006 i 200.000 euros per al 2007. Es va concedir un total de deu projectes.

Un dels èxits destacats del I Pla d'innovació va ser la creació de la Xarxa d'antenes tecnològiques, com a element de suport a la innovació i que aglutina tots els agents del sistema d'innovació de les Illes Balears que assumeixen aquesta funció d'interfície. El seu àmbit inclou tant Mallorca com les altres illes. L'any 2005 en formaven part els següents agents del sistema d'innovació de les Illes Balears:

- ParcBIT
- Universitat de les Illes Balears, a través de l'Oficina de Suport a la recerca (OSR)
- ITEB (Institut Tecnològic de la Bijuteria)
- Inescop
- Cetebal (Centre Tecnològic Balear de la Fusta)

- Centre d'Investigació i Foment de la Qualitat de les PIME-Menorca
- Fundació IBIT
- CITTIB (Centre d'Investigació i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears)
- CBE (Centre Balears Europa)
- FUEIB (Fundació Universitat Empresa de les Illes Balears)
- CEEI-IDI
- IDI Palma, IDI Manacor, IDI Eivissa i IDI Ciutadella
- Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Mallorca, Eivissa i Formentera
- Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Menorca
- CAEB Mallorca, CAEB Menorca i CAEB Eivissa
- PIME Mallorca, PIME Menorca i PIME Eivissa i Formentera
- IFOC (Institut de Formació Ocupacional de Calvià)

L'Ajuntament de Palma, mitjançant l'IMFOF (Institut Municipal de Formació Ocupacional i Feina), ha demanat incloure-s'hi.

14.3.4. PROMOURE LA INNOVACIÓ A LES EMPRESES DE LES ILLES BALEARIS: INNOVACIÓ EN ELS SECTORS INDUSTRIALS

És fonamental mantenir la cooperació entre la política d'innovació i la industrial en la seva contribució a generar un entorn

competitiu. Un aspecte que s'ha de resoldre és la racionalització de la xarxa de centres tecnològics i les seves estratègies de col·laboració nacional o internacional per aconseguir un elevat nivell d'eficàcia. Per això, s'ha obtingut finançament dels FEDER (50%) per equipar centres tecnològics i per reorientar-los cap al mateix sector i també per treballar en xarxa i coordinar-los entre si, a fi d'obtenir una massa crítica de generadores i de transferència de tecnologia suficient. Al final del 2005 es va signar per a aquest concepte un conveni específic amb cadascun, amb el pressupost següent: Inescop, 250.000 euros; Cetebal, 200.000 euros; ITEB, 240.000 euros, i PIME Menorca, 180.000 euros.

14.3.4.1. La innovació en el sector turístic

És clara la importància central per a les Illes Balears de l'activitat turística. Aquesta activitat es pot considerar una activitat madura, que ha d'afrontar l'aparició de nous països competidors. Igualment s'ha de respondre als nous mitjans de transport i també als canvis que, juntament amb Internet, s'han generat en les formes de desplaçament i de planificació d'activitats. Per això, s'ha de reorientar l'activitat turística de les Illes Balears tant cap a la generació de productes de major valor afegit, menys basats en el preu i adaptats a les noves demandes turístiques, com a preparar el sector per al procés d'internacionalització.

Durant l'any 2005 es va difondre el producte AvantHotel, resultat del I Pla d'innovació, de la transferència al sector

empresarial i de la implantació de les TIC en el sector turístic. Es va signar també un conveni amb la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca, al final del 2005, pel qual s'atorguen 130.000 euros per afavorir aquesta transferència i la implantació d'AvantHotel als establiments hotelers adscrits a l'única federació insular de les Illes Balears que havia quedat inicialment exclosa del projecte.

D'altra banda, es va signar un conveni amb la Fundació IBIT, com a centre tecnològic, amb 200.000 euros per a un projecte de R+D en l'àrea de les TIC, que permetrà contractar productes turístics que haurà de fer el mateix client individual (en concret, relacionat amb l'embalatge, l'anomenat *dynamic packaging*), en què també participa Globalia. Aquest projecte vincula la plataforma de reserva hotelera d'AvantHotel amb altres plataformes de reserva de bitllets d'avió mitjançant un estàndard d'interoperativitat.

Amb les Illes Canàries i Madeira, s'ha desenvolupat el projecte d'Interreg Isnova, que consisteix en un centre virtual de turisme amb què es pretén fomentar l'ús de les TIC en el sector turístic i introduir-les en la societat de la informació. El projecte es va tancar durant el 2005 i ha permès aprendre i provar algunes actuacions que probablement seran útils a l'hora de gestionar els projectes CIDTUR i SAITUR. El 2 de juny del 2005 va tenir lloc una trobada empresarial en què varen participar trenta-vuit empreses de la cadena de valor turístic de les tres regions, amb l'objectiu d'organitzar trobades bilaterals de negocis entre empreses del sector de les TIC —a fi de fomentar les col·laboracions en el desen-

volupament de nous productes orientats al sector turístic—, i empreses de TIC i empreses del sector turístic (hotels, agències de viatge, etc.).

El Projecte pilot de bioturisme es va dur a terme juntament amb la comunitat de les Illes Canàries i amb Madeira, amb l'objectiu de posar a punt un nou producte d'eoturisme relacionat amb la naturalesa: la creació de l'enciclopèdia virtual d'ornitologia, a través de la web <<http://www.ausdebalears.org>>. Amb aquest producte es pretén fomentar el turisme relacionat amb l'observació dels ocells, de gran importància en indrets de les Illes Balears com s'Albufera de Mallorca, s'Albufera des Grau, a Menorca, i ses Salines d'Eivissa i Formentera.

Finalment, la Direcció General de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació ha participat en el comitè local d'un altre projecte: Interreg Avantec, relacionat amb la innovació i la creació d'empreses, presentat pel CBE, Avantec.

14.3.4.2. La innovació en sectors emergents

El desenvolupament dels clústers o nuclis d'activitats complementàries s'ha demostrat possible per l'experiència concreta del sector nàutic i per les possibilitats que s'apunten en altres sectors. En aquest sentit s'han desenvolupat durant el 2005 el manteniment, l'animació i la vinculació del sector empresarial nauticoesportiu del portal <<http://www.balearsnautic.com>>, amb la col·laboració de la Cambra de Comerç, Navegació i Indústria de Mallorca, Eivissa i Formentera, amb un

pressupost de 110.000 euros. S'ha aconseguit una resposta positiva del sector empresarial corresponent.

S'han iniciat actuacions en el sector aeronàutic, s'ha redactat l'avantprojecte de viabilitat d'un centre tecnològic de transport aeri a l'aeroport de Palma i s'ha fet una prospectiva del sector, duta a terme per AECA, que guanyà el concurs públic, per una quantia de 80.000 euros.

D'altra banda, s'ha signat un conveni amb tres regions de Bulgària: Bourgas, Sliven i Yambol, que es troben situades a la costa de la mar Negra i que són frontereres amb Turquia. La finalitat és donar-los suport i assessorament en el disseny de l'estratègia d'innovació en aquestes regions, actuació que s'emmarca dins un projecte RITTS.

14.3.4.3. El suport a la creació d'empreses innovadores i de base tecnològica

El desenvolupament de la incubadora del ParcBit ha demostrat que existeix un potencial per crear empreses de base tecnològica i innovadores, i també un interès de posar en xarxa tant els serveis de suport a la innovació com els serveis de suport als emprenedors. Per això, se n'ha garantit el funcionament mitjançant un encàrrec de serveis a ParcBit Desenvolupament, SA, per als exercicis 2005 i 2006. Durant l'any 2005 han abandonat la incubadora dues empreses, que ja havien adquirit el volum necessari i s'hi han incorporat tres de noves.

Pel que fa a la creació de noves empreses, cal destacar, doncs, que n'han aparegut tres de noves:

- El laboratori Sanifit, SL, és una empresa derivada (*spin-off*) de la Universitat de les Illes Balears, que varen crear dos dels investigadors del Laboratori d'Investigació en Litiasi Renal el mes de novembre del 2004.
- L'empresa Albatros Marine Technologies, SL, és una empresa derivada de l'Imdea que es dedica a la transferència de tecnologia en el camp de l'oceanografia física.
- L'empresa farmacèutica Lipopharma, SL, és una empresa derivada creada pel grup de recerca en biomedicina molecular i cel·lular de la Universitat de les Illes Balears.

Una activitat important a l'hora de donar suport a la creació d'empreses innovadores és l'organització i la difusió d'activitats que facilitin informació, enllaços i treball a la xarxa. En aquest marc, durant l'any 2005 es va fer una jornada de finançament de projectes de base tecnològica, que va tenir lloc el 29 de novembre del 2005 a l'hotel Melià Victòria. S'hi convidaren empreses de capital risc i àngels inversors de tot Espanya, tant per presentar ponències com per conèixer projectes de base tecnològica de les Illes Balears susceptibles d'inversions. Prèviament es varen seleccionar deu projectes de diferents promotors de les Illes per ser presentats davant les empreses de finançament esmentades.

També es varen organitzar cursos i formació avançada per a emprenedors, que varen tenir lloc durant el darrer trimestre del 2005, amb col·laboració de la CAEB, i

també seminaris especialitzats d'innovació i de creativitat adreçats a directius i a empresaris de les Illes. Aquests seminaris els ha impartit a Palma, a Maó i a Eivissa el professorat d'Esade i de l'Institut de l'Empresa.

Durant els dies 23 i 24 de novembre de 2005 es va fer a Palma la IV Trobada dels Programes Regionals d'Accions Innovadores Espanyols, a la qual es convidà totes les regions espanyoles que havien participat en la convocatòria europea d'accions innovadores i també els responsables de la Comissió i altres gestors de diferents regions europees.

14.3.5. FOMENTAR LA CULTURA CIENTÍFICA I L'INTERÈS SOCIAL PER LA CIÈNCIA, LA TECNOLOGIA I LA INNOVACIÓ

La societat té cada dia una major necessitat de comprendre la ciència i la nova tecnologia, i també les implicacions que tenen sobre la vida i el futur. La dificultat que té el ciutadà comú per comprendre els canvis científics obliga les institucions relacionades amb la recerca a fer un esforç de divulgació i a afavorir nous camins i noves formes per fer arribar a la ciutadania els coneixements necessaris perquè puguin comprendre les oportunitats i els riscos de les noves tecnologies. L'objectiu és augmentar-ne la confiança en la innovació i en la capacitat per prendre decisions en aquest sentit.

Dins aquest àmbit de foment cal destacar la Setmana de la Ciència i la Tecnologia, que és una activitat que té lloc simultàniament a totes les comunitats autònomes i

que s'emmarca en la Setmana Europea de la Ciència i la Tecnologia. Aquesta activitat permet que tots els centres de recerca i tecnològics obrin les portes i que ens mostrin les activitats que s'hi fan. Va tenir lloc del 7 al 20 de novembre.

També cal destacar que des de l'any 2002 es fa anualment la Fira de la Ciència de les Illes Balears. L'any 2005 va tenir lloc a Mallorca els dies 28, 29 i 30 d'abril, i a Menorca, els dies 16, 17 i 18 de març del 2005. El tema triat per a aquesta edició va ser la ciència i la tecnologia dels aliments, entorn del qual s'articulà la participació empresarial i es feren tot un seguit d'activitats paral·leles i una exposició.